

Försäkringsföreningar – ett reformerat regelsystem

SOU 1998:82

Betänkande av Försäkringsföreningsutredningen

Ref KB
OCC SOU

Statens offentliga utredningar

1998:82

Finansdepartementet

Försäkringsföreningar

- ett reformerat regelsystem

Beräkande av Försäkringsföreningsutredningen
Stockholm 1998

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: fritzes.order@liber.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Regeringen beslutade den 29 augusti 1996 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av lagstiftningen om understödsföreningar.

Till särskild utredare utsågs Håkan Wunderman.

Som sakkunniga i utredningen har ingått vice verkställande direktören Linnéa Perttu, verkställande direktören Ulf Lagerström och verkställande direktören Lars Ewers.

Som experter i utredningen har ingått jur. kand. Gunilla Löfvendahl Briatte, hovrättsassessorn Per Sundberg och hovrättsassessorn Katarina Holmberg.

Sekreterare har varit hovrättsassessorn Cecilia Back.

Utredningen, som har antagit namnet Försäkringsföreningsutredningen, överlämnar härmed betänkandet Försäkringsföreningar - ett reformerat regelsystem.

Utredningsuppdraget är härmed slutfört.

Stockholm i juni 1998

Håkan Wunderman

Cecilia Back

Innehåll

Förkortningar	9
Sammanfattning	11
Författningsförslag	23
1.1 Förslag till Lag om försäkringsföreningar	23
1.2 Förslag till Lag om införande av lagen om försäkringsföreningar	68
1.3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	70
1.4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt	72
1.5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel	75
1.6 Förslag till Lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)	76
1 Inledning	77
2 Allmänt om understödsföreningar	79
2.1 Inledning	79
2.2 Understödsföreningarnas bakgrund och utveckling	79
2.3 Understödsföreningar som bildats under senare år	82
3 Gällande rätt samt pågående lagstiftningsarbete	85
3.1 Inledning	85
3.2 Understödsföreningslagen	85
3.3 Lagen om ekonomiska föreningar	87
3.4 Försäkringsrörelselagen	88
3.4.1 Pågående lagstiftningsarbete	89
3.5 Försäkringsavtalslagen	90
3.5.1 Pågående lagstiftningsarbete	92

4 EG-rättsliga frågor	93
4.1 Inledning.....	93
4.2 EG:s försäkringsdirektiv.....	94
4.3 Överväganden.....	100
5 Skall institutet understödsföreningar finnas även i fortsättningen?	103
5.1 Inledning.....	103
5.2 Frågans tidigare behandling.....	103
5.3 Överväganden.....	104
6 Vad skall gälla för de minsta föreningarna?	111
6.1 Inledning.....	111
6.2 Överväganden.....	111
7 Minsta medlemsantal	115
7.1 Inledning.....	115
7.2 Bakgrund.....	115
7.3 Överväganden.....	116
8 Namnfrågan	119
9 Förbudet mot affärsmässighet	121
9.1 Inledning.....	121
9.2 Bakgrund.....	121
9.3 Överväganden.....	123
10 Kravet att försäkringsföreningar skall vara slutna	125
10.1 Inledning.....	125
10.2 Överväganden.....	126

11 Behovsprincipen	129
11.1 Inledning.....	129
11.2 Bakgrund	129
11.3 Försäkringsrörelselagen.....	130
11.4 Överväganden.....	131
12 Skälighetsprincipen	133
12.1 Inledning.....	133
12.2 Bakgrund	133
12.2.1 Försäkringsrörelselagen.....	133
12.2.2 Understödsföreningslagen.....	135
12.3 Försäkringsutredningen.....	138
12.3.1 Utredningens förslag	138
12.3.2 Särskilt yttrande av Bertil Bengtsson	139
12.4 Överväganden.....	140
13 Kapitalförvaltning	143
13.1 Inledning.....	143
13.2 Försäkringsrörelselagens regler.....	144
13.3 Försäkringsutredningens förslag	147
13.4 Överväganden.....	148
14 Redovisning	151
14.1 Inledning.....	151
14.2 Gällande rätt	151
14.3 EG:s direktiv på redovisningsrättens område.....	152
14.4 Lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL).....	154
14.5 Överväganden.....	155
15 Fusion	157
15.1 Inledning.....	157
15.2 Fusionsregler i annan lagstiftning	157
15.3 Överväganden.....	158

16 Skattefrågor	161
16.1 Inledning.....	161
16.2 Gällande rätt.....	161
16.3 Överväganden.....	162
17 Sanktioner	165
17.1 Inledning.....	165
17.2 Sanktionsbestämmelser i annan lagstiftning	165
17.3 Överväganden.....	166
18 Övergångs- och ikraftträdandebestämmelser.....	167
19 Författningskommentar.....	169
19.1 Förslag till Lag om försäkringsföreningar.....	169
19.1.1 Utformning och uppbyggnad	169
19.1.2 Specialmotivering	171
19.2 Förslag till Lag om införande av lagen om försäkringsföreningar.....	297
19.3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	302
19.4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt.....	308
19.5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.....	309
19.6 Förslag till Lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200).....	310
Bilagor:	
Bilaga 1 Kommittédirektiv (Dir 1996:66).....	311
Bilaga 2 Lagen (1972:262) om understödsföreningar.....	325
Bilaga 3 Sammanställning av lagrum i lagen (1972:262) om understödsföreningar och den föreslagna lagen om försäkringsföreningar	351
Referenser	355

Förkortningar

EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EFL	Lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar
EG	Europeiska gemenskapen
EU	Europeiska unionen
FAL	Lagen (1927:77) om försäkringsavtal
FFL	Lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder
FRL	Försäkringsrörelselagen (1982:713)
SIL	Lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt
ÅRFL	Lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

Sammanfattning

Inledning

Utredningen har haft till uppgift att göra en översyn av lagstiftningen om understödsföreningar. Den nuvarande regleringen om understödsföreningarnas verksamhet grundas huvudsakligen på lagen om understödsföreningar (UFL) som är från år 1972. Till bakgrunden för utredningsuppdraget hör att stora förändringar skett i lagstiftningen både på försäkringsområdet och på andra områden av betydelse för den verksamhet som bedrivs av understödsföreningar sedan UFL trädde i kraft. Detta gäller inte minst den genomgripande internationaliseringen, särskilt under det senaste decenniet, av försäkringsväsendet med en övergång från en i stora delar nationell svensk försäkringsmarknad till en integrerad europeisk försäkringsmarknad. Dessa förändringar har endast i mycket begränsad omfattning fått genomslag i UFL. Alltjämt innehåller exempelvis UFL ett flertal hänvisningar till 1951 års lag om ekonomiska föreningar, som redan år 1988 ersattes av den nu gällande lagen om ekonomiska föreningar. Regelsystemet i UFL har endast delvis anpassats till EG:s direktiv om försäkringsverksamhet.

Många understödsföreningar leder sitt ursprung långt tillbaka i tiden då förhållandena i många avseenden var fullständigt annorlunda än i dagens svenska samhälle. Detta gäller inte minst den genomgripande utvecklingen inom det sociala området, där understödsföreningar ursprungligen kom att fylla en viktig funktion, genom utbyggnaden av de sociala trygghetssystemen. Förutom socialförsäkringen har även utvecklingen inom den affärsmässiga försäkringsrörelsen, dvs. bland försäkringsbolagen, inverkat på verksamhetsbetingelserna för understödsföreningar att tillhandahålla pensionsförsäkring, kapitalförsäkring eller sjukförsäkring. Understödsförsäkringsväsendet har under flera decennier haft en negativ utveckling. Bidragande orsaker härtill är förbudet för understödsföreningar att driva försäkringsrörelsen affärsmässigt och att en behovsprincip ligger till grund för prövningen vid registreringen av en ny förening.

Gränserna mellan å ena sidan understödsföreningar och å andra sidan den affärsmässiga försäkringsrörelsen har successivt blivit svårare att dra. Detta sammanhänger främst med många understödsföreningars svårigheter att arbeta på det traditionella sättet till följd av utvecklingen inom den allmänna försäkringen och produktutbudet från försäkringsbolagen inom enskild försäkring.

Mot denna bakgrund har utredningen ställt sig frågan om inte utvecklingen gått så långt att understödsföreningarna spelat ut sin roll och därför inte bör utgöra en särskild associationsform i fortsättningen utan ombildas till ömsesidiga försäkringsbolag eller likvideras. Utredningen har dock efter närmare överväganden funnit att en sådan radikal lösning inte bör väljas. En avveckling av understödsföreningar, som skulle ske mer eller mindre tvångsvis, ter sig allmänt sett mindre tilltalande och det kan knappast anses förenligt med principen om fri näringsutövning här i landet att inskränka etableringsmöjligheterna på försäkringsområdet genom att begränsa de associationsformer för bedrivande av verksamhet som f.n. står till buds. Dessutom har under de senaste åren visst intresse visats för etablering av understödsföreningar. Således registrerades under år 1992 tre nya understödsföreningar med inriktning att meddela kompletterande ålderspension och som har ett stort antal medlemmar. Nyetableringsintresset har främst sin grund i möjligheten att begränsa försäkringsverksamheten till vissa grupper av personer genom att en understödsförening skall vara sluten. I bl.a. detta avseende skiljer sig understödsföreningar från försäkringsbolagen som är öppna associationer och därför saknar möjlighet att på motsvarande sätt som en understödsförening begränsa verksamheten.

Det finns således fortfarande ett intresse av att kunna använda understödsföreningens form för att bedriva försäkringsrörelse. Härtill kommer att Sverige i samband med såväl ingåendet av EES-avtalet som anslutningen till EU anmälde associationsformen understödsförening, förutom försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag, som en tillåten form för drivande av försäkringsrörelse. De tre associationsformerna finns angivna som ett tillägg till artikel 8 i första livförsäkringsdirektivet och till artikel 8 i första skadeförsäkringsdirektivet. En avveckling av understödsföreningen som associationsform förutsätter således en ändring av direktiven såvitt avser Sveriges förpliktelser när det gäller formerna för drivande av försäkringsrörelse.

I utredningens förslag har av nu anförda skäl understödsföreningarna bibehållits som en särskild institutskategori för bedrivande av försäkringsverksamhet.

Understödsföreningarna är mycket olika i storlek, karaktär och inriktning. Det finns understödsföreningar med endast ett fåtal medlemmar, låga eller obetydliga försäkringsbelopp och med mycket begränsad kapitalförvaltning medan andra understödsföreningar, främst tjänstepensionskassor, har medlemsantal som överstiger 100 000 samt stora och för den enskilde betydelsefulla försäkringsåtaganden och fonder som uppgår till flera miljarder kronor. Skyddsintressena, kraven på verksamhetsregler och tillsynsbehovet varierar därför kraftigt beroende på vilket slag av förening det är fråga om.

De EG-direktiv som styr försäkringsverksamhet förutsätter inte att regleringen av understödsföreningar anpassas till direktiven med avseende på samtliga föreningar. Anpassning förutsätts endast i fråga om understödsföreningar som uppfyller vissa kriterier. Dessa kriterier tar inte enbart sikte på en förenings storlek utan även andra aspekter måste beaktas i sammanhanget, vilket medför att gränsdragningen mellan de föreningar som behöver resp. inte behöver harmoniseras med EG:s regler är intrikat.

En reglering av understödsföreningar som i detalj beaktar nu nämnda omständigheter skulle bli mycket omfattande och svåröverskådlig. I stället för en detaljreglering har därför utredningen valt att lägga fram en för alla understödsföreningar gemensam lag som delvis bygger på ett dispensförfarande där såväl de särförhållanden som kännetecknar understödsföreningar i förhållande till försäkringsbolagen som de speciella förhållanden som finns i skilda föreningar kan beaktas.

Ett övergripande mål för utredningsarbetet har varit att harmonisera lagstiftningen om understödsföreningar med EG:s regler. Vid utarbetandet av lagförslaget har utredningen haft att beakta andra pågående lagstiftningsarbeten inom försäkringsområdet. Således bereder Finansdepartementet f.n. en rad ändringar av försäkringsrörelselagstiftningen. Inom Justitiedepartementet pågår en översyn av lagen om försäkringsavtal. Vidare har nyligen lagts fram ett förslag till reviderade regler om kollektivavtalsgrundad försäkring (SOU 1998:7). Resultaten av nu nämnda lagstiftningsarbeten har relevans för understödsföreningar. Utredningen har mot denna bakgrund valt att inte revidera lagstiftningen om understödsföreningar i de delar som är föremål för översyn utan nuvarande reglering föreslås här gälla tills vidare i avvaktan på resultatet av pågående lagstiftningsarbeten.

Många av de idag registrerade understödsföreningarna har en blygsam omsättning och meddelar i vissa fall närmast symboliska försäkringsförmåner. Det är inte sannolikt att dessa föreningar kommer att kunna uppfylla de krav som enligt utredningen bör ställas på föreningarna i framtiden. Emellertid har en avsevärd övergångsperiod reserverats för avveckling eller anpassning av de små föreningarnas verksamhet till den nya lagstiftning som utredningen föreslår på området.

Den nuvarande särbehandlingen i skattehänseende av försäkringsföreningarna föreslås slopad som en konsekvens av att i stor utsträckning likartade verksamhetsbetingelser införs för försäkringsföreningar som för försäkringsbolagen enligt förslaget.

Lagförslagens huvudsakliga innehåll

Den lag som föreslås – lagen om försäkringsföreningar – är en specialförfattning som reglerar försäkringsföreningars verksamhet. Lagen skall ersätta UFL. Begreppet försäkringsförening har väsentligen samma innebörd som termen understödsförening i gällande lag.

Förslagens lagtekniska lösning har lagts fast i direktiven för utredningen. Enligt direktiven bör en lagteknik användas som bygger på hänvisningar till andra relevanta näringsrättsliga, associationsrättsliga och avtalsrättsliga lagar i kombination med sådana särbestämmelser som kan krävas med hänsyn till understödsföreningars speciella karaktär. Som skäl för denna lagteknik anges i direktiven för utredningen vissa negativa effekter som en parallell reglering av samma frågor i olika lagar medför. Detta gäller enligt direktiven särskilt på rättsområden som är underkastade snabba förändringar. Ändringar måste då i varje fall ske i kanske ett flertal författningar i stället för att princip kunna ske i en central grundförfattning. Vidare framhålls i direktiven att det finns en tendens att från början likalydande bestämmelser i olika lagar över tiden förändras genom justeringar och omarbetningar så att de inte längre stämmer överens. En sådan utveckling har skett i fråga om regleringen av understödsföreningar. Till följd härav har omotiverade skillnader uppstått mellan UFL och dess referenslag, lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, EFL.

Mot den nu angivna bakgrunden har den föreslagna lagen om försäkringsföreningar inte konstruerats som en helt självständig författning utan bygger i stora delar på en hänvisningsmetodik. Försäkringsföreningar skall till följd av EG-harmoniseringen i princip uppfylla samma krav som ett försäkringsbolag som bedriver motsvarande verksamhet. När det gäller verksamhets- och solvensregler följer därför lagförslaget i tillämpliga delar motsvarande regelsystem som för försäkringsbolagen enligt försäkringsrörelsen (1982:713), FRL. När det gäller försäkringsföreningarnas organisation är den uppbyggd efter mönster av ekonomiska föreningar och förslaget följer därför i den delen reglerna i EFL om företagsledning, föreningsstämma och revision. Redovisningsbestämmelserna bygger enligt förslaget helt och hållet på lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, ÅRFL. Vidare gäller lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder vid sidan av den föreslagna lagen om försäkringsföreningar för de föreningar som avser att tillhandahålla fondförsäkring. Som en följd av denna koppling till annan lagstiftning innehåller lagförslaget flera hänvisningsbestämmelser till FRL, EFL och ÅRFL.

Lagförslaget har utformats i huvudsak enligt samma systematik som EFL. Förslaget innehåller 11 kapitel. Varje kapitel har sin egen para-

grafnumrering. I lagförslaget har rätt långt beaktats principerna i EFL och FRL.

I förslagets 1 kap. har tagits upp bestämmelser av grundläggande betydelse för lagens tillämpning. Bestämmelserna avser koncessionskrav, definitioner, dispenser och vissa andra omständigheter som är av väsentlig betydelse för bedrivande av försäkringsverksamhet med stöd av den föreslagna lagen.

Liksom UFL har den nya lagen om försäkringsföreningar till huvudsyfte att skydda de försäkrades intressen. I detta syfte innehåller lagförslaget ett till EG:s försäkringsdirektiv anpassat säkerhetssystem som bl.a. innefattar koncessionskrav, vilket är en nyhet i jämförelse med gällande lag. I detta inledande kapitel fastslås att en grundförutsättning för etablering av försäkringsverksamhet enligt denna lag är att koncession beviljas. Det föreslås att Finansinspektionen skall vara koncessionsgivande myndighet för försäkringsföreningar. Liksom hittills skall Finansinspektionen också ha tillsynsansvaret för försäkringsföreningarnas verksamhet.

Till kapitlet har också förts bestämmelser om försäkringsföreningens juridiska struktur. Bestämmelserna innefattar inte en egentlig definition av en försäkringsförening men anger vissa grundläggande kriterier som måste vara uppfyllda för att en förening skall klassificeras som en försäkringsförening och därmed ha möjlighet att bedriva försäkringsverksamhet i enlighet med denna lag.

Liksom enligt gällande lag skall – med undantag för sådana föreningar där arbetsgivaren svarar för medlemsavgifterna – verksamheten vara avsedd för inbördes bistånd och ha till ändamål att meddela vissa slag av försäkringar. De försäkringar som en försäkringsförening kan tillhandahålla enligt förslaget är livförsäkringar samt sådan sjuk- och olycksfallsförsäkring som enligt EG:s indelning av försäkringsklasser är att hänföra till skadeförsäkring, dvs. s.k. korta sjuk- och olycksfallsförsäkringar. I jämförelse med UFL, där begreppet verksamhetsgren används i stället för försäkringsklass, innebär förslaget en utvidgning inom livförsäkringsområdet genom att möjlighet öppnas för försäkringsföreningar att meddela fondförsäkring. Dessutom föreslås att den nuvarande beloppsbegränsningen i fråga om kapitalförsäkring slopas. Inom skadeförsäkringsområdet innebär förslaget en begränsning genom att möjligheten att tillhandahålla avgångsbidragsförsäkring slopas.

I förhållande till gällande lag har vidare verksamhetsbetingelserna ändrats genom att det nuvarande förbudet mot affärsmässighet avskaffas enligt förslaget såsom föråldrat och onödigt begränsande för verksamheten särskilt när det gäller formerna för medlemsvärning.

Till kännetecknen för en försäkringsförening hör också att föreningsmedlemmarna inte personligen svarar för föreningens förpliktelser

utan föreningen är ensam ansvarig för de förpliktelser som ingår i föreningens namn. Liksom i gällande lag fastslås detta i lagförslaget.

Av central betydelse är definitionen i kapitlet av små försäkringsföreningar, eftersom små försäkringsföreningar tillsammans med föreningar som administrerar avtalsbundna tilläggs pensioner omfattas av det föreslagna dispens systemet.

Genom lagförslaget införs regler som innebär att försäkringsföreningar på olika sätt närmar sig försäkringsbolagens verksamhet. För försäkringsföreningar ges sålunda regler om koncernbildning och koncernredovisning.

I förslagets 2 kap. behandlas förutsättningarna för bildandet av en försäkringsförening.

Jämfört med UFL har kravet på minsta medlemsantal skärpts. Enligt förslaget förutsätts minst 500 medlemmar för att bilda en försäkringsförening medan gällande lag kräver 100 medlemmar för bildandet av vissa typer av föreningar och 500 medlemmar med dispensmöjligheter för bildandet av andra slag av föreningar. Förslagets krav på minsta medlemsantal har sin grund i att försäkringsbeståndet bör vara så stort att en godtagbar försäkringsteknisk riskutjämning, som skapar förutsättningar för att bedriva en sund försäkringsrörelse, blir möjlig. När verksamheten har inletts kan dock Finansinspektionen enligt förslaget medge att medlemsantalet tillfälligt får vara lägre än 500 medlemmar.

I likhet med vad som gäller enligt UFL skall medlemmarna anta stadgar som skall gälla för föreningens verksamhet samt utse styrelse och revisorer. Stadgarna skall ges in till Finansinspektionen för stadfästelse i samband med ansökan om koncession.

Någon motsvarighet till den i gällande lag intagna bestämmelsen, som med utgångspunkt i soliditets- och skälighetsprinciperna ställer allmänna krav på en förenings stadgar, har inte tagits upp i förslaget. Soliditetsprincipen kommer i den föreslagna lagen till uttryck genom särskilda solvensregler medan skälighetsprincipen föreslås upphävd.

Enligt EG:s regler får förhandsgodkännande eller löpande anmälningar inte krävas av allmänna eller särskilda försäkringsvillkor, premietariffer, tekniska grunder som särskilt används för beräkning av premietariffer eller tekniska avsättningar eller formulär och andra tryckta handlingar som försäkringsgivare avser att använda i sina mellanhavanden med försäkringstagarna. För att det föreslagna systemet med stadfästelse av stadgar inte skall stå i strid med dessa regler har vissa av de nuvarande föreskrifterna om obligatorisk reglering i föreningarnas stadgar utmönstrats. Detta gäller den nuvarande föreskriften att stadgarna måste ange försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunder för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp. Annan obligatorisk reglering i stad-

garna som föreslås utmönstrad av nämnda skäl är föreskrifterna om fasta avgifter, rätten till fribrev eller återköp, villkoren för belåning av försäkringsbrev och grunderna för fondbildning.

Enligt EG:s regler får placeringsregler avseende fria fonder inte tillämpas. Av denna anledning har den nuvarande föreskriften om att stadgarna skall ange hur medel, som ej ingår i försäkringsfond, skall användas slopats i förslaget. Ej heller har som obligatorisk föreskrift i stadgarna tagits upp det nuvarande kravet om hur medel som inte behövs för löpande uppgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras.

Gällande lags bestämmelser om försäkringsteknisk utredning har upphävts och ersatts av särskilda solvensregler som införts i lagförslaget. Någon motsvarighet till den nuvarande obligatoriska föreskriften att stadgarna skall ange tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning innehåller därför inte förslaget.

Den viktigaste reformen när det gäller bestämmelserna om bildandet av en försäkringsförening är att kapitalkrav ställs på en förening som skall bildas. Förslaget i denna del är föranlett av EG:s regler och innebär att kapitalbasens storlek vid bildandet av föreningen skall uppgå minst till ett belopp motsvarande 300 000 ecu om rörelsen endast avser skadeförsäkring och 800 000 ecu om rörelsen innefattar livförsäkring. Begreppen skadeförsäkring och livförsäkring grundar sig på EG:s indelning i försäkringsklasser. Med skadeförsäkring avses i lagförslaget dock endast s.k. kort sjuk- och olycksfallsförsäkring. När försäkringsföreningen har inlett verksamheten dimensioneras kapitalbasens storlek enligt den försäkringsrörelse som bedrivs, dock får kapitalbasen aldrig understiga nyss nämnda belopp.

För att uppfylla kapitalkraven kan utomstående finansiering behöva anlitas. I detta syfte har införts möjlighet till kapitaltillskott i försäkringsföreningar i form av s.k. garantikapital. Som förebild vid utformningen av regelsystemet i denna del har bestämmelserna om garantikapital i FRL när det gäller ömsesidiga försäkringsbolag tjänat.

Till detta kapitel har även förts närmare bestämmelser om koncessionsförfarandet. Som regel torde initiativtagarna till bildandet av en försäkringsförening så snart som möjligt kalla till ett konstituerande sammanträde som bl.a. skall välja styrelse. Det föreslås av praktiska skäl att det skall ankomma på styrelsen att ansöka om koncession för föreningen. Obligatoriska handlingar i ett koncessionsärende är enligt förslaget stadgarna för föreningen och en plan för den planerade verksamheten. I övrigt innehåller lagförslaget inte någon detaljerad förteckning över de handlingar och utredningar som skall fogas till en koncessionsansökan utan regeringen eller Finansinspektionen ges rätt att meddela närmare föreskrifter härom.

Koncessionsvillkoren är enligt förslaget delvis desamma för försäkringsföreningar som för försäkringsbolag. En grundförutsättning för koncession är att det kan anses sannolikt att försäkringsföreningen i sin verksamhet följer sunda affärsprinciper och att föreningen uppfyller nämnda kapitalkrav. En annan förutsättning för beviljandet av koncession är att försäkringsföreningen faktiskt skall ledas av personer med lämpliga yrkesmässiga kvalifikationer och lämplig yrkesmässig erfarenhet. Vidare bör den som ingår i ledningen för föreningen ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver. Koncession skall inte beviljas för försäkringsrörelse i allmänhet utan i enlighet med den indelning i försäkringsklasser som EG:s försäkringsdirektiv förutsätter. Koncession kan enligt förslaget beviljas tills vidare eller tidsbegränsas.

På basis av en beviljad koncession kan en försäkringsförening bedriva försäkringsverksamhet i ett annat land inom EES än Sverige i enlighet med principen om en enda koncession enligt EG:s regler. För att få inleda verksamhet i ett främmande EES-land från en etablering eller genom gränsöverskridande verksamhet krävs att ett särskilt anmälningsförfarande iakttas. Detta förfarande anknyter till motsvarande reglering i FRL. En grundförutsättning för såväl verksamhet från en etablering i ett främmande EES-land som gränsöverskridande verksamhet från Sverige är att försäkringsföreningen inte har beviljats en dispens från regelsystemet i den föreslagna lagen som inte är förenlig med EG:s rättsakter.

Att möjlighet öppnas för försäkringsföreningar att bedriva verksamhet i andra EES-länder än Sverige har främst samband med anpassningen till EG:s försäkringsdirektiv. Något större intresse av att kunna bedriva sådan verksamhet torde f.n. inte finnas bland föreningarna. Enligt tredje generationens försäkringsdirektiv gäller koncession som beviljas en försäkringsgivare inom hela EES. Rätten att på basis av koncessionen bedriva verksamhet inom något annat EES-land än Sverige kan följaktligen inte begränsas under förutsättning att det nyss nämnda anmälningsförfarandet har iakttagits.

En försäkringsförening skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att koncession har beviljats. Förslagets registreringsbestämmelser bygger på samma principer om registrering som FRL och EFL. I och med registreringen blir försäkringsföreningen en juridisk person.

I förslagets 3 kap. finns bl.a. bestämmelser om medlemskap som ansluter sig till gällande ordning i avvaktan på resultatet av det arbete som sker inom Justitiedepartementet med utarbetandet av en ny försäkringsavtalslag. Ett inträde i en understödsförening kan jämföras med att ingå ett försäkringsavtal med ett försäkringsbolag. Att den nuvarande

ordningen bibehålls tills vidare innebär bl.a. att försäkringsföreningen har fri prövningsrätt beträffande vem som skall antas som medlem i föreningen. Den som vägrats inträde i en försäkringsförening kan således inte få detta prövat av ett utomstående organ. En medlem kan gå ur föreningen när helst medlemmen så önskar, om han inte på grund av sin anställning är skyldig att tillhöra föreningen. Medlems skyldigheter och rättigheter vid avgång är väsentligen desamma som enligt gällande lag.

Liksom enligt gällande lag ankommer det på styrelsen att föra en medlemsförteckning.

Av central betydelse i regleringen av försäkringsföreningarnas verksamhet är solvensbestämmelserna som ingår i förslaget *4 kap.* Avsikten med solvensbestämmelserna är att säkerställa en försäkringsförenings förmåga att svara för de förbindelser som föranleds av försäkringsförhållandena. Solvenskraven enligt förslaget är väsentligen av samma innehåll som i FRL. Detta innebär således att en försäkringsförening enligt förslaget har motsvarande risktäckningskapacitet i förhållande till sina försäkringsförbindelser som försäkringsbolagen. Som nämnts har Finansinspektionen enligt förslaget vissa möjligheter att lämna dispens från solvensbestämmelserna.

De föreslagna solvensbestämmelserna, som står i samklang med EG:s regler, innebär bl.a. att det införs krav på särskilt konsolideringskapital, dvs. reserver utöver försäkringstekniska avsättningar, för försäkringsföreningar. Vidare innebär bestämmelserna att krav ställs på täckning, värdering och lokalisering av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar.

Till de föreslagna solvensbestämmelserna hör också krav på att upprätta grunder för bl.a. beräkningar av försäkringspremier och premiereserv, rätt till återköp och fribrev, verkan av underlåtenhet att betala avgift samt återbäring till medlemmar.

I likhet med försäkringsbolagen åläggs enligt förslaget försäkringsföreningar att upprätta riktlinjer för placering av de tillgångar som används för skuldtäckning och att föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Efter mönster av vad som gäller för försäkringsbolag föreslås att en försäkringsförening inte får lämna penninglån till eller ställa säkerhet för styrelseledamöterna, verkställande direktören eller aktuarien i föreningen eller i något annat företag i samma koncern. Förbudet omfattar även vissa personer som är närstående till dessa personer med ansvarig ställning.

Den nuvarande begränsningen av aktieförvärv, den s.k. femprocentsregeln, har bibehållits av konkurrensskäl i avvaktan på resultatet

av den översyn som denna begränsningsregel är föremål för när det gäller försäkringsbolag mot bakgrund av att EG:s regler inte medger medlemsstaterna att fastställa regler i den nationella lagstiftningen för valet av tillgångar som ingår i fria fonder. Femprocentsregeln har kompletterats med en koncernregel och en regel avseende förvärv av organisationsaktier i finansiella företag.

En nyhet är att det föreslås att försäkringsföreningar i likhet med försäkringsbolag får använda optioner, terminskontrakt och andra liknande finansiella instrument bl.a. för att sänka den finansiella risken.

I förslaget 5 kap. ingår bestämmelser om försäkringsföreningens organisation. Den föreslagna regleringen innehåller med EFL i stora delar överensstämmande stadganden om ledningen för en försäkringsförening, föreningsstämma och revision.

En nyhet när det gäller försäkringsföreningens ledning är att verkställande direktör enligt huvudregeln skall utses i vissa stora försäkringsföreningar. Dock får enligt förslaget undantag medges från kravet att utse verkställande direktör, om särskilda skäl föreligger.

I fråga om styrelsens och verkställande direktörens uppgifter följer förslaget den allmänna associationsrättsliga principen att styrelsen är ansvarig för försäkringsföreningens organisation och förvaltningen av föreningens angelägenheter. Finns verkställande direktör utsedd har han hand om den löpande förvaltningen. Till denna hör alla åtgärder som inte med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse. Verkställande direktören eller annan anställd i försäkringsföreningen får inte vara styrelseordförande.

Lagförslaget i fråga om föreningsstämma avser i överensstämmelse med EFL att trygga föreningsmedlemmarnas möjligheter att delta vid stämma och yttra sig på den. Liksom enligt gällande lag är det möjligt att överföra medlemmarnas beslutanderätt åt särskilt valda fullmäktige.

Förslaget i denna del innehåller också regler om befogenheter som tillkommer garanter, dvs. personer som tillskjuter garantikapital vid bildande av en försäkringsförening. Reglerna har förenhetligats med de bestämmelser i FRL som gäller garanter.

Förslaget till revision bygger i huvudsak på den nuvarande regleringen i UFL. En försäkringsförening skall ha minst två revisorer. Till skillnad från gällande lag behöver ett revisionsuppdrag inte vara tidsbegränsat utan kan gälla tills vidare. Som grundläggande krav i fråga om en revisors kompetens gäller att revisorn i försäkringsföreningen skall ha insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som fordras för uppdragets fullgörande. Detta krav är såtillvida flexibelt att dess innebörd är beroende av försäkringsföreningens storlek och arten av dess verksamhet.

Bestämmelser om likvidation och upplösning ingår i förslaget 6 kap. En likvidation avslutas i allmänhet med upplösning av föreningen men den kan också avslutas så att föreningen försätts i konkurs eller fusionernas med en annan försäkringsförening. I jämförelse med gällande lag har bestämmelserna om likvidationsförfarandet och själva upplösningen av föreningen delvis reviderats med beaktande av motsvarande regelsystem i EFL och FRL.

Till den föreslagna lagen om försäkringsföreningar har i förslaget 7 kap. fogats bestämmelser om fusion mellan försäkringsföreningar. Detta är en nyhet i förhållande till gällande lagstiftning. Förslaget innehåller med övrig associationslagstiftning som förebild två huvudformer för fusion. Den ena av dem avser fusion mellan två försäkringsföreningar där en förening går upp i en annan (fusion genom absorption). Den andra fusionsformen innebär att två eller flera överlåtande försäkringsföreningar förenas i en nybildad försäkringsförening (fusion genom kombination). Som ett komplement till fusionsförfarandet har de nuvarande reglerna om överlåtelse av försäkringsbestånd bibehållits. Med stöd av detta överlåtelseförfarande kan en försäkringsförening utan att gå samman med en annan försäkringsförening helt eller delvis överlåta sitt försäkringsbestånd till föreningen. Möjlighet ges också att genom detta förfarande helt eller delvis överlåta beståndet till ett svenskt försäkringsbolag eller en utländsk försäkringsgivare som har koncession i Sverige eller som är auktoriserad i ett land inom EES.

I förslaget 8 kap. finns särskilda skadeståndsbestämmelser rörande försäkringsföreningar. De föreslagna bestämmelserna, som utgör ett komplement till den allmänna skadeståndslagstiftningen, bygger på samma ansvarsprinciper som övriga associationsrättsliga lagar. Regleringen avser skadeståndsskyldighet för styrelseledamöter, verkställande direktör, aktuarie, revisorer, föreningsmedlemmar och röstberättigade. Dessutom innehåller kapitlet regler om jämkning av skadeståndsskyldighet, väckande av skadeståndstalan och preskription av talerätt. Skadeståndsreglerna grundas delvis på bestämmelserna i UFL.

De grundläggande bestämmelserna om firma i firmalagen (1974:156) skall tillämpas på försäkringsförenings firma. I förslaget 9 kap. anges bl.a. de villkor som vid sidan av firmalagen skall gälla för rätten att erhålla registrering av försäkringsförenings firma. En nyhet i förhållande till gällande lag är att en förening inte skall kunna välja mellan uttrycket "understödsförening" och "försäkringsförening" utan alltid använda uttrycket "försäkringsförening" i sin firma. Motivet till förslaget i denna del är bl.a. att ordet "understödsförening" är föråldrat och knappast leder tankarna till en förening som bedriver försäkringsverksamhet utan snarare till allmännyttiga stiftelser och ideella före-

ningar. Möjlighet ges dock för redan etablerade understödsföreningar att bibehålla sitt firmanamn.

Efter mönster av vad som gäller enligt EFL föreslås att en försäkringsförening skall kunna anta bifirma som särskild benämning för en del av verksamheten.

I förslagets 10 kap. finns bestämmelser om tillsynen över försäkringsföreningar. Liksom hittills skall Finansinspektionen ha huvudansvaret för tillsynen. Inspektionens övervakningsuppgifter, rätten att få uppgifter och granska verksamheten samt möjligheten att ingripa med tvångsmedel har närmare preciserats i förslaget. Ett väsentligt inslag i denna tillsynsfunktion är kontrollen av att försäkringsföreningarna uppfyller solvenskraven enligt denna lag. I stort sett skall försäkringsföreningar granskas på motsvarande sätt som försäkringsbolag som bedriver verksamhet enligt FRL.

Förslagets 11 kap. innehåller bestämmelser om registrering som utgår från samma principer som motsvarande föreskrifter i FRL. Detta innebär vissa ändringar i jämförelse med UFL bl.a. genom att krav införs på kungörande av uppgifter som Finansinspektionen registrerar.

Avsikten är att den nya lagen om försäkringsföreningar skall träda i kraft den 1 januari 1999. Som framgått ingår i lagförslaget avsevärda ändringar i förhållande till gällande lag. Övergången till den nya lagen kräver därför detaljerade bestämmelser. Dessa bestämmelser finns samlade i en särskild promulgationslag.

Mindre understödsföreningar som uppfyller vissa kriterier skall ha ansökt om koncession enligt den nya lagen före utgången av år 2009. I annat fall måste verksamheten avvecklas.

För försäkringsföreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv föreslås inte någon längre övergångsperiod med hänsyn till att regleringen av sådana föreningar redan borde ha harmoniserats i enlighet med EG:s försäkringsdirektiv. Av konkurrensskäl har ej heller vissa större föreningar som inte omfattas av EG:s försäkringsdirektiv medgetts någon längre övergångstid. För att bl.a. uppfylla kapitalkraven, anpassa stadgarna och ansöka om koncession enligt den nya lagen har dock en övergångstid på ett år reserverats, dvs. före utgången av år 1999 måste dessa föreningar ha ansökt om koncession enligt den nya lagen. I annat fall måste verksamheten avvecklas.

Omprövningen av verksamhetstillståndet för redan etablerade föreningar syftar till en modernisering av understödsföreningsväsendet. Motsvarande ordning har Finansinspektionen tillämpat på försäkringsbolagen vid anpassningen av FRL till EG:s regler.

Författningsförslag

1.1 Förslag till Lag om försäkringsföreningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Försäkringsförenings rätt att driva försäkringsrörelse m.m.

1 § En försäkringsförening får efter koncession av Finansinspektionen bedriva försäkringsrörelse i enlighet med denna lag.

Finansinspektionen skall efter ansökan lämna förhandsbesked om huruvida koncession enligt första stycket krävs för en planerad verksamhet.

Försäkringsföreningarna skall stå under tillsyn av Finansinspektionen och vara registrerade hos denna.

För varje försäkringsförening skall finnas ett huvudkontor i Sverige.

Skadeförsäkring och livförsäkring

2 § Med skadeförsäkring förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 a § första stycket klasserna 1 och 2 försäkringsrörelselagen (1982:713).

Med livförsäkring förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 b § försäkringsrörelselagen.

Bestämmelserna i denna lag om livförsäkring, med undantag för 2 kap. 4 § och 4 kap. 1 §, får tillämpas på skadeförsäkringar

Bestämmelserna i denna lag om livförsäkring, med undantag för 2 kap. 4 § samt 4 kap. 1 § och 2 § andra stycket, behöver inte tillämpas på sådana livförsäkringar som avses i 2 kap. 3b § första stycket klasserna 1b och 4 försäkringsrörelselagen om premien är beräknad och bestämd för längst fem år.

Livränta och sjukränta

3 § Ersättning som betalas i form av livränta eller sjukränta tillhör livförsäkring, om ersättningen betalas från en livförsäkring, och skadeförsäkring, om ersättningen betalas från en skadeförsäkring.

För sådan livränta eller sjukränta som tillhör skadeförsäkring gäller de särskilda bestämmelserna om livförsäkring i 4 kap. 2 § andra stycket, 5 kap. 3 § och 6 kap. 28 §.

Försäkringsförening

4 § Med försäkringsförening förstås en förening för inbördes bistånd som har till ändamål att meddela sådan försäkring som avses i 2 § första och andra styckena. Meddelas försäkringar huvudsakligen på grund av anställning, anses föreningen som försäkringsförening, även om medlemsavgifterna betalas av arbetsgivaren.

Försäkringsföreningen skall vara sluten på det sättet att den huvudsakligen är avsedd för

1. anställda i ett visst eller vissa företag,
2. personer som tillhör en viss yrkesgrupp, eller
3. medlemmar i en sammanslutning med en sådan intressegemenskap att en samverkan även för försäkring är naturlig.

I 2 kap. 2 § första stycket 5 finns bestämmelser om att en försäkringsförenings stadgar skall ange de villkor som skall gälla för inträde i föreningen.

Ansvar för försäkringsförenings förpliktelser

5 § För en försäkringsförenings förpliktelser svarar endast föreningens tillgångar. I tillgångarna inräknas avgifter som har förfallit till betalning, även om de ännu inte har betalats.

Annan verksamhet än försäkringsrörelse m.m.

6 § En försäkringsförening får inte driva annan rörelse än försäkringsrörelse, om det inte finns särskilda skäl för det.

Livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse som bedrivs i samma försäkringsförening skall hållas åtskilda hos föreningen.

Definition av små försäkringsföreningar

7 § Med små försäkringsföreningar avses i denna lag

- a) försäkringsföreningar som endast meddelar skadeförsäkring, om stadgarna medger uttag av extra bidrag eller minskning av förmåner, de årliga medlemsavgifterna inte överstiger ett belopp motsvarande en miljon ecu och minst hälften av avgifterna kommer från medlemmarna,
- b) försäkringsföreningar som endast meddelar kapitalförsäkring för dödsfall, om storleken av försäkringsförmånerna inte överstiger ett belopp motsvarande ett basbelopp enligt lagen (1962:831) om allmän försäkring för en medlem eller där förmånerna utgår i natura,
- c) försäkringsföreningar som meddelar annan livförsäkring än som avses i b), om stadgarna medger uttag av extra bidrag eller minskning av förmåner och de årliga medlemsavgifterna inte överstiger ett belopp motsvarande 500 000 ecu.

Dispenser

8 § Finansinspektionen får, med de begränsningar som anges i andra och tredje styckena, medge undantag eller avvikelser från bestämmelserna i denna lag i fråga om,

- 1. små försäkringsföreningar,
- 2. andra försäkringsföreningar än som avses i 1, om föreningen huvudsakligen meddelar försäkring på grund av anställning.

Undantag eller avvikelser får medges från bestämmelserna, om

- 1. koncernförhållanden i 9 §,
- 2. kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening i 2 kap. 4 §,
- 3. kapitalkrav vid utövande av verksamheten i 4 kap. 1 §,
- 4. försäkringstekniska avsättningar i 4 kap. 2 §,
- 5. täckning, värdering och lokalisering av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar i 4 kap. 3 §,
- 6. upprättande av grunder i 4 kap. 4 §,
- 7. försäkringstekniska riktlinjer i 4 kap. 7 §,
- 8. register för skuldtäckning i 4 kap. 8 §,
- 9. reglerna om tillsyn i 10 kap.

Undantag eller avvikelser får endast medges om hinder inte föreligger från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden.

Koncernförhållanden

9 § Bestämmelserna om koncerner i 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpas på försäkringsföreningar.

Nära förbindelser mellan en försäkringsförening och ett annat företag

10 § Bestämmelserna om nära förbindelser i 1 kap. 9 c § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpas på försäkringsföreningar.

Bestämmelser om redovisning

11 § Bestämmelser om försäkringsföreningars redovisning finns i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Vid tillämpningen av lagen om årsredovisning i försäkringsföretag skall försäkringsförening som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar försäkring som avses i 2 § andra stycket anses som livförsäkringsföretag. Andra föreningar skall anses som skadeförsäkringsföretag.

Bestämmelser om livförsäkring med anknytning till värdepappersfonder

12 § Försäkringsföreningar som meddelar sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 b § första stycket 3 försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpa bestämmelserna i lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder.

Hänvisningar till försäkringsrörelselagen och lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder

13 § När det i denna lag hänvisas till bestämmelser i försäkringsrörelselagen (1982:713) eller till lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttas, att vad där sägs om

- a) försäkringsbolag i stället skall avse försäkringsförening,
- b) försäkringstagare i stället skall avse medlemmar i försäkringsförening,
- c) premie i stället skall avse medlemsavgift.

Om en bestämmelse i försäkringsrörelselagen eller lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder hänvisar till en annan bestämmelse skall även hänvisningen tillämpas, om inte annat följer av denna lag.

Hänvisningar till lagen om ekonomiska föreningar

14 § När det i denna lag hänvisas till bestämmelser i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttagas, att vad där sägs om ekonomiska föreningar i stället skall avse försäkringsföreningar.

Om en bestämmelse i lagen om ekonomiska föreningar hänvisar till en annan bestämmelse skall även hänvisningen tillämpas, om inte annat följer av denna lag.

2 kap. Bildandet av en försäkringsförening m.m.

Förutsättningar för bildandet av en försäkringsförening

1 § En försäkringsförening skall ha minst 500 medlemmar.

Medlemmarna skall anta stadgar samt välja styrelse och revisorer.

Bestämmelser om kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening finns i 4 §.

För den försäkringsförening som skall bildas skall ansökan om koncession göras hos Finansinspektionen enligt bestämmelserna i 5 §.

Anmälan för registrering skall göras enligt bestämmelserna i 8 §.

Stadgar

2 § En försäkringsförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och de försäkringsklasser som verksamheten är avsedd att omfatta,
4. om föreningen skall driva försäkringsrörelse utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
5. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter, revisorer och eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,

7. för det fall att fullmäktige skall finnas, hur de skall utses, samt deras befogenhet och mandattid,
8. tid för ordinarie föreningsstämma,
9. inom vilken tid och hur föreningsstämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,
10. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
11. hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses,
12. för det fall att garantikapital som avses i 3 § skall förekomma, vad som skall gälla därom och i vilken utsträckning rösträtt skall tillkomma garanterna, samt
13. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Garantikapital

3 § En försäkringsförening kan i stadgarna föreskriva att kapital får tillskjutas vid bildandet av föreningen (garantikapital) och att sådant kapital får tillskjutas även av andra än medlemmar (garanter). Garantikapitalet skall betalas med pengar senast inom två år från dagen för beslutet om föreningens bildande. Garantikapitalet skall återbetalas när det inte längre behövs för rörelsens ändamålsenliga bedrivande och en återbetalning är förenlig med bestämmelserna om kapitalkrav vid utövandet av verksamheten enligt 4 kap. 1 §.

Beslut om återbetalning av garantikapitalet fattas av föreningsstämman och får inte verkställas utan Finansinspektionens tillstånd. Verkställd återbetalning skall av styrelsen eller verkställande direktören genast anmälas för registrering.

Kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening

4 § När en försäkringsförening bildas skall föreningen ha en kapitalbas som inte får understiga ett minimibelopp (garantibelopp). Garantibeloppet är

1. 800 000 ecu, om rörelsen avser livförsäkring, och
2. 300 000 ecu, om rörelsen endast avser skadeförsäkring.

Garantibeloppet skall motsvaras av eget kapital.

Koncessionsansökan

5 § Styrelsen för försäkringsföreningen skall ansöka om koncession samt underställa Finansinspektionen stadgarna för stadfästelse. Till ansökningen skall fogas en plan för den tilltänkta verksamheten (verksamhetsplan). Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vad verksamhetsplanen skall innehålla och vilka ytterligare handlingar som skall fogas till ansökningen.

Beviljande av koncession m.m.

6 § Finansinspektionen skall stadfästa stadgarna och bevilja koncession, om

1. stadgarna uppfyller de krav som ställs i denna lag,
2. den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund försäkringsverksamhet,
3. styrelseledamöterna, verkställande direktören och dennes ställföreträdare har sådan allmän kännedom om försäkringsverksamhet som anses behövlig med beaktande av arten och omfattningen av försäkringsföreningens verksamhet samt även i övrigt är lämpliga för uppgiften,
4. försäkringsföreningen upprätthåller en sådan kapitalbas som anges i 4 § första stycket.

Koncession får inte vägras av det skälet att det inte behövs någon ytterligare försäkringsgivare.

Om försäkringsföreningen kommer att ha nära förbindelser med något annat företag, får stadgarna stadfästas och koncession beviljas endast om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av försäkringsföreningen.

Koncession skall meddelas i enlighet med den indelning som anges i 2 kap. 3 a § första stycket klasserna 1 och 2 samt 3 b § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713).

Koncession beviljas tills vidare eller, om särskilda omständigheter föranleder detta, för bestämd tid, högst tio år, och därutöver till det löpande räkenskapsårets slut.

Ändring av koncession m.m.

7 § Om en försäkringsförening avser att ändra stadgarna eller att ansöka om förlängning av en tidsbegränsad koncession eller att utvidga

verksamheten till en försäkringsklass som inte omfattas av den gällande koncessionen, skall bestämmelserna i 5 och 6 §§ tillämpas.

Registrering

8 § En försäkringsförening skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att koncession har beviljats.

Om föreningen enligt stadgarna eller enligt beslut som har fattats vid sammanträde med medlemmarna inte skall börja sin verksamhet förrän visst villkor har uppfyllts, räknas tiden för anmälan för registrering i stället från den tidpunkt då villkoret är uppfyllt. Registrering får inte ske före denna tidpunkt.

För registrering av en försäkringsförening där garantikapital skall finnas, krävs

1. att minst hälften av garantikapitalet har betalats och
2. att garanterna har lämnat till föreningen ställda skriftliga förbindelser på de belopp som inte har betalats.

Frågan om föreningens bildande har fallit, om anmälan för registrering inte skett inom den tid som anges i första eller andra stycket eller om Finansinspektionen genom beslut som vunnit laga kraft har avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering. Styrelseledamöterna svarar solidariskt för återbetalningen av de belopp som tecknats som garantikapital eller avgifter jämte uppkommen avkastning, med avdrag för kostnader på grund av åtgärder som avses i 9 § första stycket andra meningen.

Rättssubjektivitet och personlig ansvarighet

9 § Sedan en försäkringsförening har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstol och andra myndigheter. Styrelsen får dock före registreringen föra talan i mål rörande föreningens bildande och även i övrigt vidta åtgärder för att erhålla de belopp som tecknats som garantikapital eller utfästa avgifter samt ansöka om koncession.

Om en förpliktelse uppkommer genom en åtgärd på föreningens vägnar före registreringen, svarar de som har beslutat eller deltagit i åtgärden solidariskt för förpliktelsen. Vid registreringen övergår ansvaret på föreningen, om förpliktelsen följer av stadgarna eller har tillkommit efter det att föreningen bildats.

Har före registreringen ett avtal för föreningen slutits med en medkontrahent som visste att föreningen var oregistrerad kan denne, såvida inte annat följer av avtalet, frånträda detta endast om frågan om före-

ningens bildande har fallit enligt 8 § fjärde stycket. Om medkontra-
henten inte visste att föreningen var oregistrerad, kan han frånträda av-
talet innan föreningen har registrerats.

Verksamhet från en etablering i ett främmande land inom Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet (EES)

10 § En försäkringsförening som avser att upprätta en filial, agentur
eller annat liknande driftställe (sekundäretablering) i ett främmande
land inom EES, skall underrätta Finansinspektionen om det. För under-
rättelsen gäller vad som föreskrivs i 2 a kap. 1 § andra stycket försäk-
ringsrörelselagen (1982:713).

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt första stycket
andra meningen är uppfyllda, lämna meddelande om underrättelsen till
den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall
upprättas. Därvid skall bestämmelserna i 2 a kap. 2 § första – tredje
styckena försäkringsrörelselagen tillämpas, dock med den avvikelsen
att vad där sägs om kapitalbas enligt försäkringsrörelselagen i stället
skall avse kapitalbas enligt 4 § och 4 kap. 1 § denna lag. Om Finansin-
spektionen finner att förutsättningar att upprätta en sekundäretablering
inte föreligger skall inspektionen meddela beslut om det inom tre må-
nader från det att inspektionen tagit emot underrättelsen enligt första
stycket.

Vid ändring av något förhållande som angivits i en underrättelse en-
ligt första stycket skall bestämmelserna i 2 a kap. 3 § försäkringsrörel-
selagen tillämpas.

Gränsöverskridande verksamhet inom Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet (EES)

11 § En försäkringsförening som avser att från Sverige eller från en
sekundäretablering i ett annat land inom EES meddela försäkringar för
risker belägna i eller för åtaganden som skall fullgöras i ett annat land
inom EES, och detta skall ske på annat sätt än genom en sekundäreta-
blering i det landet (gränsöverskridande verksamhet) skall underrätta
Finansinspektionen om det. I underrättelsen skall det anges vilket eller
vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall omfatta.

Finansinspektionen skall lämna meddelande om underrättelsen till
den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verk-
samheten skall bedrivas. Därvid skall bestämmelserna i 2 a kap. 5 §
försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas, dock med den avvikelsen
att vad där sägs om kapitalbas enligt försäkringsrörelselagen i stället
skall avse kapitalbas enligt 4 § och 4 kap. 1 § denna lag.

Vid ändring av något förhållande som angivits i en underrättelse enligt första stycket, skall bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas.

3 kap. Medlemskap m.m.

Inträde

1 § Fråga om antagande av medlem i en försäkringsförening avgörs av styrelsen med iakttagande av vad som är föreskrivet i stadgarna.

Försäkringsbrevets innehåll m.m.

2 § Ett försäkringsbrev skall innehålla uppgifter både om de allmänna försäkringsvillkoren och om de särskilda villkoren för den försäkring som avses i brevet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en försäkringsförening skall lämna till medlemmarna och till den som ansökt om medlemskap i föreningen.

Avgång

3 § Medlem får utträda ur en försäkringsförening, om medlemmen inte på grund av sin anställning är skyldig tillhöra denna. Anmälan om utträde skall göras skriftligen.

Medlem får inte uteslutas ur försäkringsföreningen av annan orsak än stadgarna anger. En fråga om uteslutning prövas av styrelsen om inte annat är bestämt i stadgarna.

Medlems skyldigheter och rättigheter vid avgång

4 § Även om en medlem avgått eller uteslutits ur en försäkringsförening eller avlidit, har föreningen, om inte annat framgår av försäkringsvillkoren, rätt till dels avgift för den tidsperiod, varunder avgången har ägt rum, dels vad som belöper på den avgångne enligt beslut om särskild uttaxering som fattats före avgången.

Den avgångne eller hans rättsinnehavare har inte annan rätt till föreningens tillgångar än som framgår av försäkringsvillkoren.

Fribrev och återköp

5 § Avgår en medlem ur en försäkringsförening har han vid livförsäkring rätt till fribrev eller återköp, dock med de inskränkningar som följer av andra stycket.

Rätten till fribrev eller återköp får inskränkas endast genom villkor i fråga om

1. den minsta tid under vilken försäkringen skall ha gällt,
2. det lägsta belopp som skall ha erlagts i avgifter för försäkringen,
3. det lägsta belopp till vilket fribrevs- eller återköpsvärde skall uppgå.

Avgifter

6 § En försäkringsförening skall till verksamhetens bedrivande ta ut medlemsavgifter. Meddelar föreningen försäkring inom flera försäkringsklasser, skall särskild avgift uttagas för varje försäkringsklass.

Uttagande av avgifter får inte göras beroende av att försäkringsfall inträffat inom föreningen.

Om stadgarna medger särskild uttaxering, får sådan endast ske när föreningens tillgångar är otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande.

Medlemsförteckning

7 § Styrelsen skall föra en medlemsförteckning.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen, meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall föras in i förteckningen och om hur förteckningen skall vara ordnad.

4 kap. Rörelsen

Kapitalkrav vid utövande av verksamheten

1 § En försäkringsförening skall, utöver tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar enligt 2 §, vid varje tidpunkt ha en tillräcklig kapitalbas vid utövandet av verksamheten. Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknas med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning (solvensmarginal), dock får kapitalbasen aldrig vara mindre än det garantibelopp som anges i 2 kap. 4 § första stycket 1 för livförsäkringsrörelse och i 2 kap. 4 § första stycket 2 för skadeförsäkringsrörelse. Solvensmarginalen skall beräknas för livförsäkring enligt

7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen (1982:713) och för skadeförsäkring enligt 7 kap. 25 § nämnda lag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen meddelar föreskrifter om vilka poster som får ingå i kapitalbasen. Dock skall i fråga om livförsäkring en sjättedel av solvensmarginalen eller garantibeloppet, om det är större, motsvaras av eget kapital.

Om livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse drivs i samma försäkringsförening skall kapitalbasen för livförsäkringsrörelsen respektive skadeförsäkringsrörelsen redovisas separat. Om båda verksamhetsformerna uppfyller kraven på kapitalbasens storlek enligt första stycket får dock poster hänförliga till den ena kapitalbasen, till den del den överstiger den föreskrivna storleken, räknas in i den andra kapitalbasen. Finansinspektionen skall underrättas om ett sådant förfarande.

Försäkringstekniska avsättningar

2 § En försäkringsförenings försäkringstekniska avsättningar skall motsvara belopp som erfordras för att föreningen vid varje tidpunkt skall kunna uppfylla alla åtaganden som skäligen kan förväntas uppkomma med anledning av ingångna försäkringsavtal. De försäkringstekniska avsättningarna skall motsvara försäkringsföreningens ansvarighet för

1. löpande försäkringar (premiereserv),
2. inträffade oreglerade försäkringsfall, kostnader som beräknas uppkomma för regleringen av dessa samt tilldelad återbäring som förfallit till betalning men inte betalats ut (avsättning för oreglerade skador),
3. sådan tilldelad återbäring inom livförsäkringsrörelsen som inte har förfallit till betalning,
4. sådan tilldelad återbäring inom skadeförsäkringsrörelsen som inte har förfallit till betalning.

Vid beräkning av premiereserv skall bestämmelserna i 7 kap. 2 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller föreskrifter som meddelas med stöd av någon av dessa bestämmelser tillämpas.

Avsättning för oreglerade skador skall beräknas särskilt för varje försäkringsfall. För skadeförsäkringsrörelse får statistiska metoder användas om de leder till en tillräcklig avsättning med beaktande av skadornas art.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om beräkning av försäkringstekniska avsättningar.

Täckning, värdering och lokalisering av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar

3 § En försäkringsförenings försäkringstekniska avsättningar skall täckas med tillgångar på det sätt som sägs om skuldtäckning enligt 7 kap. 9 § första, tredje och fjärde styckena, 9 a - 10 c §§, 10 e § och 10 f § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser.

De tillgångar som används för skuldtäckning enligt första stycket skall värderas enligt 7 kap. 10 f § tredje - sjätte styckena försäkringsrörelselagen. Vid värderingen skall avdrag göras för skulder som hänför sig till förvärvet av tillgången.

För de tillgångar som används för skuldtäckning gäller bestämmelserna om lokalisering av tillgångar i 7 kap. 10 d § första stycket försäkringsrörelselagen.

Upprättande av grunder

4 § För livförsäkringar skall, om det inte med hänsyn till försäkringarnas särskilda beskaffenhet finns anledning till undantag, grunder upprättas för

1. beräkning av avgifter,
2. beräkning av premiereserv,
3. medlems rätt till återköp och fribrev,
4. belåning av försäkringsbrev hos försäkringsföreningen,
5. verkan av underlåtenhet att betala avgift,
6. medlems rätt när försäkringen i andra fall än som avses i 3 eller 5 upphör i förtid eller försäkringsföreningen i övrigt inte har ansvar för försäkringsfallet,
7. återbäring till medlemmarna,
8. skyldighet att teckna återförsäkring och
9. förräntning av försäkringsbelopp som förfallit till betalning.

Grunderna skall avse att trygga försäkringsföreningens förmåga att fullgöra sina förpliktelser enligt ingångna försäkringsavtal. Om grunderna inte längre fyller det avsedda ändamålet skall styrelsen och verkställande direktören genast se till att grunderna ändras.

För grunder som avses i första stycket 1 och 2 skall bestämmelserna om grundernas innehåll i 7 kap. 5 § försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas.

Grunder som avses i första stycket 7 skall innehålla regler för beräkning och fördelning av återbäring samt användning av återbärings-

fonden. Utfästelse om återbäring får inte göras på annat sätt än som följer av reglerna om tilldelning av återbäring.

För sådan livränta eller sjukränta som enligt 1 kap. 3 § första stycket tillhör skadeförsäkring skall grunder upprättas för beräkning av premiereserv och rätt till återköp.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om hur grunderna redaktionellt skall ställas upp och om vad redogörelsen enligt femte stycket skall innehålla.

Övergångsgrunder

5 § För livförsäkring eller för sådan livränta eller sjukränta som enligt 1 kap. 3 § första stycket tillhör skadeförsäkring får särskilda premiereservgrunder (övergångsgrunder) upprättas enligt vad som föreskrivs i 7 kap. 6 § försäkringsrörelselagen (1982:713).

Skyldighet att tillställa Finansinspektionen grunder m.m.

6 § Senast när grunder för livförsäkring börjar användas skall de tillställas Finansinspektionen. Till grunderna skall fogas en redogörelse för de konsekvenser grunderna får för medlemmarna och försäkringsföreningen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i första stycket gäller också vid ändring av grunder.

Försäkringstekniska riktlinjer

7 § En försäkringsförening skall upprätta riktlinjer för placering av medel som används för skuldtäckning.

Medlemmar och den som avser att ansöka om medlemskap i föreningen skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet saknas anledning till sådan information.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen skall meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationsskyldigheten.

Register för skuldtäckning

8 § En försäkringsförening skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Om en tillgång, som antecknats i registret har upplåtits med sådan rätt att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning, skall detta antecknas i registret.

Förbud att ingå borgen m.m.

9 § En försäkringsförening får inte ingå borgen eller ställa annan säkerhet, om inte Finansinspektionen medger det för visst fall.

Tillstånd att avvika från kravet på minsta medlemsantal

10 § När en försäkringsförening har inlett sin verksamhet kan Finansinspektionen bestämma att minsta antalet medlemmar i föreningen tillfälligt får vara lägre än vad som anges i 2 kap. 1 § första stycket, om det finns särskilda skäl för det.

Kreditjäv

11 § Försäkringsföreningar skall tillämpa bestämmelserna om kreditjäv i 12 kap. 12 och 13 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713).

Begränsning av försäkringsförenings rätt att äga aktier m.m.

12 § En försäkringsförening får inte utan Finansinspektionens medgivande äga mer än en tjugondel av aktierna i svenskt eller utländskt aktiebolag eller, om rösterna har olika röstvärde, större antal än att röstetalet för aktierna utgör högst en tjugondel av röstetalet för samtliga aktier. Tillhör försäkringsföreningen en koncern, skall bestämmelsen gälla koncernen.

Beträffande försäkringsförenings rätt att äga aktier eller andelar i företag som driver någon form av finansiell verksamhet gäller 7 kap. 17 a § försäkringsrörelselagen (1982:713). Vid tillämpningen av bestämmelserna skall iakttas, att vad där sägs om livförsäkringsbolag i stället skall avse försäkringsförening som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar försäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket. Andra försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av bestämmelserna anses som skadeförsäkringsbolag.

Användning av finansiella instrument

13 § Optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument får användas för att sänka den finansiella risken i en försäkringsförening. Sådana instrument får dessutom användas för att effektivisera förvaltningen av föreningens tillgångar om detta kan ske utan att föreningens risker överstiger en risknivå som är förenlig med kraven på en sund försäkringsverksamhet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i första stycket.

Intressegemenskap mellan försäkringsförening och aktiebolag eller ekonomisk förening

14 § Om det föreligger intressegemenskap mellan å ena sidan en försäkringsförening och å andra sidan ett aktiebolag eller en ekonomisk förening, får Finansinspektionen förelägga aktiebolaget eller föreningen att avge en särskild redovisning över intressegemenskapen. Sådant föreläggande får dock meddelas endast om det behövs med hänsyn till tillsynen över försäkringsverksamheten och om regeringen lämnat sitt samtycke till det. Redovisningen skall avges enligt anvisningar av Finansinspektionen.

5 kap. Försäkringsföreningens organisation

Försäkringsföreningens ledning

1 § Följande bestämmelser om förenings ledning i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall tillämpas på försäkringsföreningar:

- 1 §** om styrelseledamöternas antal, deras tillsättande, mandattiden, suppleanter och arbetstagarrepresentanter, dock med den avvikelser att minst hälften av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma eller utses av organisation som kan anses företräda medlemmarna,
- 2 §** om styrelseuppdragets upphörande i förtid,
- 3 §** om utseendet av verkställande direktör och vice verkställande direktör,
- 4 §** om behörighetsvillkor för verkställande direktör och styrelseledamöter,

- 5 § om anmälan av aktieinnehav,
- 7 § om informationsskyldighet i koncernförhållanden,
- 8 § om styrelseordförande, styrelsesammanträden och styrelseprotokoll, dock med den avvikelser att förbudet att vara ordförande skall gälla för samtliga anställda i en försäkringsförening,
- 9 § om styrelsens beslutförhet, styrelsebeslut och undertecknande av handlingar,
- 10 § om jäv,
- 11 § om ställföreträdare och firmateckning,
- 12 § om verkställande direktörens rätt att företräda föreningen och teckna dess firma,
- 13 § om otillåtna åtgärder och lydnadsplikt,
- 14 § om överskridande av ställföreträdarens befogenhet,
- 15 § om registreringsanmälan, dock skall vid tillämpningen av bestämmelserna iaktas att hänvisningen i andra stycket till 2 kap. 3 § i stället skall avse 2 kap. 8 § denna lag.

Styrelsens och verkställande direktörens uppgifter

2 § Styrelsen svarar för försäkringsföreningens organisation och för förvaltningen av försäkringsföreningens angelägenheter. Verkställande direktören skall sköta den löpande förvaltningen enligt de riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar. Verkställande direktören får dessutom utan styrelsens bemyndigande vidta åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av försäkringsföreningens verksamhet är osedvanliga eller av stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för försäkringsföreningens verksamhet. I sådant fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärden.

Styrelsen skall se till att organisationen i fråga om bokföringen och medelsförvaltningen även innefattar en tillfredsställande kontroll. Verkställande direktören skall sörja för att försäkringsföreningens bokföring fullgörs i överensstämmelse med lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och andra författningar och att medelsförvaltningen sköts på ett betryggande sätt.

Styrelsen skall fastställa sådana riktlinjer som anges i 4 kap. 7 § första stycket och se till att de följs. Styrelsen skall fortlöpande pröva om riktlinjerna behöver ändras.

Styrelsen ansvarar för att uppgifter enligt 10 kap. 2 § tredje stycket lämnas och att informationsskyldigheten enligt 4 kap. 7 § andra stycket fullgörs.

Beslut om antagande och ändring av grunder fattas av styrelsen.

Aktuarie

3 § I försäkringsföreningar som meddelar livförsäkring skall de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna utföras under överinseende av en aktuarie.

Finansinspektionen meddelar föreskrifter om villkoren för behörighet att tjänstgöra som aktuarie. Inspektionen kan i särskilt fall medge undantag från dessa villkor.

Styrelsen eller verkställande direktören skall, när en aktuarie antas eller frånträtt sin befattning, genast anmäla detta för registrering. Sådan anmälan kan också göras av aktuarien.

Rätt att delta i föreningsstämman

4 § Föreningsmedlemmars och garanters rätt att besluta i försäkringsföreningens angelägenheter utövas vid föreningsstämman.

Varje medlem har en röst, om inte annat anges i stadgarna.

Av 5 § framgår att föreningsstämmans befogenheter kan helt eller delvis överlämnas åt särskilt valda fullmäktige.

Ombud och biträde för medlemmar och garant

5 § Medlemmarnas och garanternas rätt vid föreningsstämman utövas av dessa personligen eller genom ombud med skriftlig fullmakt. Sådan fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet. Om stadgarna innehåller bestämmelser att medlemmarnas rätt att besluta om försäkringsföreningens angelägenheter skall tillkomma särskilt valda fullmäktige, får medlemmarna inte utöva någon beslutanderätt vid föreningsstämma. Minst hälften av fullmäktige skall utses av föreningens medlemmar eller av organisation som kan anses företräda medlemmarna. Fullmäktige får inte rösta genom ombud.

Varje medlem, fullmäktige eller garant kan vid föreningsstämman medföra högst ett biträde.

Övriga bestämmelser om föreningsstämman

6 § Följande bestämmelser om föreningsstämma i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall tillämpas på försäkringsföreningar:

- 3 § om jäv, dock skall vad där sägs om medlem även avse garant som är röstberättigad,
- 4 § om tid för ordinarie föreningsstämma och obligatoriska ärenden på stämman,

- 5 § om extra föreningsstämma,
- 6 § om medlems rätt att få ärende behandlat vid en föreningsstämma,
- 7 § om skyldighet att kalla till föreningsstämma, dock skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttas att vad som där sägs om länsstyrelsen i stället skall avse Finansinspektionen,
- 8 § om tid och sätt för kallelse till föreningsstämma, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavarna av förlagsandelar i stället skall avse garanten som är röstberättigad samt att vid tillämpningen av bestämmelserna skall hänvisningen i andra stycket 2 a) till 15 § första eller andra stycket i stället avse 7 § första eller andra stycket detta kapitel,
- 9 § om verkan av att bestämmelserna om kallelse till föreningsstämma och handlingar tillhandahållande inte iakttas,
- 10 § om föreningsstämmans öppnande, röstlängd och stämmoprotokoll, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavarna av förlagsandelar i stället skall avse garanten som är röstberättigad,
- 11 § om medlems frågerätt på föreningsstämma,
- 13 § om beslutsfattande på föreningsstämma, dock skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttas att hänvisningen i andra stycket till 14 och 15 §§ i stället skall avse 7 § detta kapitel,
- 16 § om otillåtna beslut,
- 17 § om talan mot föreningsstämmobeslut, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavare av förlagsandelar i stället skall avse garanten som är röstberättigad,
- 18 § om styrelsetalan mot föreningen och skiljeklausul i stadgarna, dock att vad där sägs om innehavare av förlagsandel i stället skall avse garant som är röstberättigad.

Ändring av försäkringsförenings stadgar

7 § Beslut att ändra stadgarna fattas av föreningsstämman. Beslutet är giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen har förenat sig om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Innebär beslutet att ny grund för medlemskaps upphörande införs, och skall det gälla även dem som är medlemmar i föreningen när frågan avgörs, är beslutet dock giltigt endast om beslutet på den senare stämman biträts av samtliga röstande.

Ett beslut om en sådan ändring av stadgarna som innebär nya bestämmelser om fördelning av tillgångarna vid en förenings upplösning skall fattas i samma ordning som beslut enligt 6 kap. 1 §.

Har i stadgarna tagits in ytterligare villkor för ändring av stadgarna gäller det villkoret.

Ett beslut om ändring av stadgarna skall genast anmälas för registrering sedan ändringen har stadfäst. Beslutet får inte verkställas förrän registrering har skett.

Allmänna bestämmelser om revision

8 § Följande bestämmelser om revision i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall tillämpas på försäkringsföreningar:

- 1 § om revisorernas antal, deras tillsättande, mandattiden, underrättelse och revisorssuppleanter, dock med den avvikelsen att en försäkringsförening skall ha minst två revisorer,
- 3 § om allmänna behörighetskrav och allmänna kvalifikationskrav för revisorer, om revisionsbolag samt om revisor i koncern,
- 5 § om auktoriserad och godkänd revisor,
- 7 § om revisorsjäv,
- 8 § om revisorsuppdragets upphörande, dock med den avvikelsen att styrelsen för en försäkringsförening får, när en revisors uppdrag upphör i förtid eller revisorn av annan anledning inte kan utöva sitt uppdrag, i stället för att vidta åtgärder för tillsättande av en ny revisor, anmäla förhållandet för Finansinspektionen som på förslag av styrelsen skall utse en ny revisor under tiden fram till nästa ordinarie föreningsstämma,
- 10 § om revisorernas granskning och dess omfattning,
- 11 § om revisorernas rätt till upplysningar och biträde,
- 12 § om revisorernas påteckning på årsredovisningen och koncernredovisningen,
- 15 § om revisorernas rätt och skyldighet att närvara vid föreningsstämma,
- 16 § om revisorernas tystnadsplikt och upplysningsskyldighet, dock med den avvikelsen att upplysningsskyldigheten enligt andra stycket 2 inte skall avse granskare.

Revisionsberättelse

9 § Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till föreningsstämman. Berättelsen skall överlämnas till föreningens styrelse senast två veckor före den ordinarie föreningsstämman.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen upprättats i överensstämmelse med lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Innehåller inte årsredovisningen

sådana upplysningar som skall lämnas enligt nämnda lag, skall revisorerna ange detta och, om det kan ske, lämna behövliga upplysningar i sin berättelse.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger en styrelseledamot eller verkställande direktören till last eller att en styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt handlat i strid med denna lag, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag eller stadgarna, skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett uttalande i fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen anteckna de upplysningar som de önskar meddela medlemmarna och garanterna.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilda uttalanden om fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det i förvaltningsberättelsen framställda förslaget till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

I moderförening skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall första - fjärde styckena tillämnas.

Revisors erinringar

10 § De erinringar som revisor framställt till styrelsen eller verkställande direktören skall antecknas i ett protokoll eller någon annan handling som skall överlämnas till styrelsen och bevaras av denna på betryggande sätt.

Anmälan om att revisor eller revisorssuppleant utsetts

11 § När revisor eller revisorssuppleant utsetts skall anmälan om detta genast göras till Finansinspektionen. Om han valts på föreningsstämman skall anmälan göras genom styrelsens försorg. I annat fall skall anmälan göras av den som utsett honom. Närmare föreskrifter om sådan anmälan meddelas av inspektionen.

Revisorer förordnade av Finansinspektionen

12 § Finansinspektionen får förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i revisionen. Inspektionen kan när som helst återkalla förordnandet.

En revisor som förordnats av Finansinspektionen skall iaktta de föreskrifter som inspektionen meddelar. Arvode skall betalas av försäkringsföreningen med belopp som inspektionen bestämmer.

Anmälan till Finansinspektionen när reglerna om utseende av revisor åsidosatts

13 § Styrelsen skall, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor, göra anmälan hos Finansinspektionen

1. om auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 8 §,
2. om en revisor är obehörig enligt 8 §,
3. om en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisorers behörighet ha åsidosatts.

Anmälan enligt första stycket kan göras av envar.

Revisors rapporteringsskyldighet till Finansinspektionen

14 § Om revisorn vid fullgörandet av sitt uppdrag i försäkringsföreningen får kännedom om förhållanden som

1. kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar försäkringsföreningars verksamhet,
2. kan påverka försäkringsföreningens fortsatta drift negativt, eller
3. kan leda till att revisorn avstyrker att balansräkningen eller resultaträkningen fastställs eller till anmärkning enligt 9 § tredje stycket skall revisorn omgående rapportera detta till Finansinspektionen.

6 kap. Likvidation och upplösning

Frivillig likvidation

1 § Föreningsstämman kan besluta att försäkringsföreningen skall träda i likvidation.

Ett beslut om likvidation är giltigt endast om samtliga röstberättigade har förenat sig om beslutet eller detta har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande.

Längre gående villkor för att beslutet skall bli giltigt får föreskrivas i stadgarna. Likvidationen inträder omedelbart eller den senare dag som föreningsstämman beslutar.

Ett beslut om likvidation kan dock alltid fattas med enkel majoritet, om det gäller ett beslut enligt 23 § andra stycket eller om det föreligger grund för tvångslikvidation enligt 2 eller 4 §. Vid lika röstetal utgörs stämmans beslut av den mening som ordföranden biträder. Ett beslut om likvidation enligt detta stycke har omedelbar verkan.

Tvångslikvidation då medlemsantalet nedgår under minimum

2 § Om antalet föreningsmedlemmar går ned under det lägsta antal som föreskrivs i 2 kap. 1 § första stycket eller som Finansinspektionen bestämt enligt 4 kap. 10 §, skall styrelsen omedelbart anmäla detta till inspektionen. Inspektionen skall pröva om försäkringsföreningen skall få fortsätta sin verksamhet. Om inspektionen lämnar medgivande till detta, skall inspektionen föreskriva de villkor som skall gälla och bestämma nytt antal minsta medlemmar för föreningen. Om inspektionen beslutar att inte medge föreningen att fortsätta verksamheten, skall föreningen träda i likvidation.

Personligt betalningsansvar

3 § Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningen inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 §, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet.

Övriga fall av tvångslikvidation

4 § Rätten skall förordna att försäkringsföreningen skall träda i likvidation, om

1. likvidationsskyldighet föreligger enligt 2 § eller stadgarna och någon uppgift om att föreningen trätt i likvidation inte införs i försäkringsföreningsregistret inom sex veckor från det att denna skyldighet inträtt,
2. föreningen efter en konkurs som avslutats med överskott inte inom föreskriven tid har fattat beslut om likvidation enligt 23 §, eller
3. Finansinspektionen återkallat koncessionen.

Beslut om likvidation skall dock inte meddelas, om det styrks att likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning i första instans.

Frågor om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av Finansinspektionen eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören, föreningsmedlem eller röstberättigad som inte är medlem. I de fall som avses i första stycket 2 prövas frågan även på ansökan av borgenär eller av annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

Förfarandet hos rätten

5 § Görs ansökan eller anmälan som avses i 4 § tredje stycket, skall bestämmelserna om förfarandet hos rätten i 11 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas, dock skall även Finansinspektionen kallas till rätten, då frågan om skyldighet för försäkringsföreningen att träda i likvidation skall prövas.

Kostnader för delgivning m.m.

6 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt 2 eller 4 §, skall kostnaderna betalas av försäkringsföreningens medel, om föreningen förpliktas träda i likvidation eller rätten i annat fall finner det skäligt. När anmälan har gjorts av Finansinspektionen, skall dessa kostnader betalas av försäkringsföreningen eller, om föreningen saknar tillgångar, av staten.

Utseende av likvidatorer

7 § Föreningsstämman eller den domstol som fattar beslut att försäkringsföreningen skall träda i likvidation enligt 4 § första stycket 3, skall samtidigt utse en eller flera likvidatorer. I fall som avses i 4 § första stycket 1 och 2 skall domstolen i stället förelägga föreningen att inom viss tid, dock minst sex veckor, till domstolen inkomma med bevis om att föreningsstämman har utsett likvidator. Har något beslut om detta inte registrerats inom denna tid skall domstolen utse likvidator. I stadgarna kan föreskrivas att dessutom en eller flera likvidatorer skall tillsättas på något annat sätt.

Likvidatorerna träder i styrelsens och verkställande direktörens ställe och har i uppgift att genomföra likvidationen.

Saknar en försäkringsförening som trätt i likvidation, till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten förordna en eller flera likvi-

datorer efter anmälan av Finansinspektionen eller på ansökan av medlem eller röstberättigad som inte är medlem eller borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

Likvidatorerna skall genast anmäla likvidationsbeslutet för registrering.

Likvidator förordnad av Finansinspektionen

8 § Finansinspektionen skall om det behövs förordna en likvidator att tillsammans med de övriga likvidatorerna genomföra likvidationen. När en försäkringsförening som meddelar livförsäkring trätt i likvidation, skall en sådan likvidator alltid förordnas. Föreningens firma tecknas av den likvidator som inspektionen förordnat i förening med annan som äger teckna firman.

Bestämmelserna i denna lag om likvidator skall tillämpas på den likvidator som har utsetts av Finansinspektionen. Sådan likvidator får endast entledigas av inspektionen. Ersättare får inte förordnas av rätten.

En likvidator som har förordnats av Finansinspektionen har rätt till arvode av föreningen. Arvodet bestäms av inspektionen.

Likvidatorerna m.m.

9 § Bestämmelserna om styrelse och styrelseledamöter i denna lag och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag skall tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att föreningen träder i likvidation. Bestämmelserna i 5 kap. 8 - 14 §§ skall tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

Föreningsstämma under likvidationen

10 § I fråga om föreningsstämma under likvidationen skall bestämmelserna i denna lag om föreningsstämma tillämpas, i den mån inte annat följer av detta kapitel.

Föreningsledningens redovisningsskyldighet

11 § När försäkringsföreningen har trätt i likvidation skall styrelsen och verkställande direktören genast avge en redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under den tid för vilken redovisnings-

handlingar inte förut har lagts fram på föreningsstämma. Redovisningen skall läggas fram på föreningsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderförening skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

Kallelse på okända borgenärer

12 § Likvidatorerna skall genast söka kallelse på försäkringsföreningens okända borgenärer.

Avyttring av egendom m.m.

13 § Vid förvaltningen under likvidationen skall bestämmelserna i 11 kap. 11 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Årsredovisning, revision och föreningsstämma under likvidationen

14 § Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som skall läggas fram på den ordinarie föreningsstämman för godkännande. I fråga om stämman och redovisningen skall bestämmelserna i 5 kap. 6 § om fastställelse av resultaträkningar och balansräkningar samt dispositioner av vinst eller förlust inte tillämpas. Bestämmelserna i 5 kap. 17 - 23 §§ och 6 kap. 2 § årsredovisningslagen (1995:1554) samt 5 kap. 2 § 7-8 och 6 kap. 2 och 3 §§ lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag behöver inte heller tillämpas.

I balansräkningen tas det egna kapitalet upp i en post.

Tillgångarna får inte tas upp till ett högre värde än de beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det i balansräkningen upptagna värdet eller om för en skuld och en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den redovisade avsättningen eller skulden, skall vid tillgångs-, avsättnings- eller skuldposten det beräknade beloppet anges inom linjen.

Förbud att anta nya medlemmar m.m.

15 § Om en försäkringsförening trätt i likvidation eller försatts i konkurs får inte nya medlemmar antas eller förskott på framtida förmåner

lämnas. En medlem har vid sin avgång ur föreningen rätt att få ut del av tillgångarna endast om medlemmen avgått innan beslutet om likvidation eller konkurs fattats av föreningen eller meddelats av rätten.

Sedan beslutet om likvidationen eller konkursen fattats av föreningen eller meddelats av rätten får inte de avgifter samt de försäkringsförmåner som förfaller till betalning efter denna tidpunkt utkrävas eller utges. Livräntebelopp som förfallit till betalning efter beslutet om likvidation får dock utbetalas, om försäkringsfallet inträffat innan likvidationsbeslutet och utbetalning kan ske utan borgenärernas, de övriga medlemmarnas eller förmånsberättigades rätt försämrats.

Har beslutet om likvidation fattats på flera föreningsstämmor gäller vad som sagts i första stycket andra meningen och andra stycket beslutet på sista stämman.

Skifte av försäkringsföreningens behållna tillgångar

16 § Vid skifte av försäkringsföreningens behållna tillgångar skall bestämmelserna om skiftande av tillgångar i 11 kap. 13 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Återbäringsskyldighet

17 § Om tillgångarna fördelats eller överlämnats till någon som enligt stadgarna är berättigad att överta dem utan att betalning för skuld erlagts eller innehållits, är den som uppburit något till nackdel för en borgenär skyldig att återbetala vad han därigenom fått om föreningen inte kan fullgöra sina förpliktelser. Detsamma gäller om de innehållna medlen inte räcker till för att betala skulderna.

Livräntebelopp som betalas ut med tillämpning av 15 § andra stycket skall återbetalas, om utbetalningen är till nackdel för borgenär, medlem eller annan förmånsberättigad.

För den brist som kan uppkomma när belopp skall återbetalas är likvidatorerna ansvariga efter de grunder för skadeståndsskyldighet som anges i 8 kap. 1 och 4 §§.

Talan mot försäkringsföreningen samt förlorad rätt till skiftad egendom

18 § De föreningsmedlemmar som vill klandra skiftet skall väcka talan mot försäkringsföreningen senast tre månader efter det att slutredovisning lades fram på föreningsstämman.

I fråga om återbetalningsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall 17 § tillämpas.

Om en medlem inte inom fem år efter det att slutredovisning lades fram på föreningsstämman har anmält sig för att lyfta vad han erhållit vid skiftet, har han förlorat sin rätt till detta. Om medlen är ringa i förhållande till de skiftade tillgångarna, kan rätten på anmälan av likvidatorerna och efter hörande av Finansinspektionen förordna att medlen skall tillfalla allmänna arvsfonden. I annat fall skall 21 § tillämpas.

Likvidatorernas slutredovisning och revisionsberättelse m.m.

19 § Vid slutredovisningen av likvidatorernas förvaltning skall bestämmelserna i 11 kap. 14 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Efter det att revisionsberättelsen har avlämnats till likvidatorerna skall dessa genast kalla röstberättigade till en föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall hållas tillgängliga och sändas till röstberättigade enligt bestämmelserna i 5 kap. 6 § samt läggas fram på stämman. Föreskrifterna i 5 kap. 6 § om beslut på föreningsstämma om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören skall tillämpas på likvidatorerna.

Upplösning av föreningen genom slutredovisning m.m.

20 § När likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, är försäkringsföreningen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering.

En tiondel av samtliga röstberättigade kan dock begära hos likvidatorerna att en föreningsstämma inkallas för att behandla frågan huruvida talan skall väckas enligt 8 kap 5 §. Om en sådan stämma inte sammankallas i föreskriven ordning, skall Finansinspektionen på anmälan av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor eller någon röstberättigad genast på föreningens bekostnad sammankalla stämman i den ordning som sägs i 5 kap. 6 §.

Om likvidatorerna finner att försäkringsföreningen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna skall de ansöka om att föreningen försätts i konkurs.

Fortsatt likvidation

21 § Vid behov av likvidationsåtgärd efter försäkringsföreningens upplösning skall bestämmelserna i 11 kap. 16 § första - tredje meningarna lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Upphörande av likvidationen och återupptagande av försäkringsföreningens verksamhet

22 § Om en försäkringsförening har trätt i likvidation på grund av föreningsstämman beslut, kan stämman sedan revisorerna har avgett yttrande besluta att likvidationen skall upphöra och föreningens verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det finns anledning till likvidation på grund av denna lag eller stadgarna eller om utskiftning har ägt rum. Beslut om att återuppta verksamheten får inte fattas om det inte finns full täckning för föreningens förpliktelser.

När beslut enligt första stycket fattas, skall en styrelse samtidigt väljas.

Föreningsstämman beslut om likvidationens upphörande och val av styrelse skall likvidatorerna genast anmäla för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän registrering har skett.

Om ett likvidationsbeslut som avses i 1, 2 eller 4 § har blivit upphävt genom en dom eller ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft, skall likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt kalla till föreningsstämma för val av styrelse.

När likvidation har upphört enligt denna paragraf, skall 19 § tillämpas.

Konkurs

23 § Om en försäkringsförening är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är föreningen upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall föreningsstämman inom en månad från det att konkursen avslutades besluta att föreningen skall träda i likvidation. Om inte ett sådant beslut fattas gäller 4 §.

Var föreningen i likvidation när den försattes i konkurs skall likvidationen fortsättas enligt 21 §, om konkursen avslutas med överskott.

Registrering av beslut om konkurs m.m.

24 § Om en försäkringsförening försätts i konkurs skall rätten för registrering underrätta Finansinspektionen om beslutet, vem som har ut-

setts till konkursförvaltare och vilken tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Under konkursen företräds föreningen som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats skall rätten genast för registrering underrätta Finansinspektionen samt ange om något överskott finns eller inte. Rätten skall även för registrering underrätta Finansinspektionen när högre rätt har upphävt ett beslut att försätta föreningen i konkurs.

Allmänt ombud

25 § När en försäkringsförening är i konkurs kan Finansinspektionen förordna ett allmänt ombud. Det allmänna ombudet skall som konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning tillsammans med den eller de förvaltare som utses enligt konkurslagen (1987:672).

Det allmänna ombudet kan beträffande medförvaltare göra en sådan framställning som avses i 7 kap. 5 § konkurslagen.

Även om beslut om delning av boets förvaltning har fattats, får det allmänna ombudet delta i förvaltningen i dess helhet.

Om arvode till det allmänna ombudet gäller bestämmelserna i konkurslagen om arvode till konkursförvaltare.

Betalning till garanter i försäkringsföreningar

26 § Vid en försäkringsförenings likvidation eller konkurs får en garant inte erhålla betalning av föreningens tillgångar för fordran avseende inbetalt garantikapital förrän föreningens övriga skulder har blivit fullt betalda eller erforderliga medel avsatts till detta.

Ombud för bevakning av panträtt

27 § Ett allmänt ombud skall se till att medlemmarna i en försäkringsförening kommer i åtnjutande av den förmånsrätt som följer med medlemskapet.

Avtal om överlåtelse av försäkringsbestånd vid likvidation eller konkurs

28 § När en försäkringsförening har trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall beståndet av livförsäkringar om möjligt överlåtas till en eller flera andra försäkringsgivare som antingen är

1. en svensk försäkringsförening,
2. ett svenskt försäkringsbolag, eller
3. en utländsk försäkringsgivare som har koncession i Sverige eller som är auktoriserad i ett land inom EES.

Ett avtal om överlåtelse skall godkännas av Finansinspektionen för att bli giltigt.

Genomförandet av bestandsöverlåtelsen

29 § Vid överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 28 § skall Finansinspektionen iaktta vad som föreskrivs i 14 kap. 26a - 26b §§ försäkringsrörelselagen (1982:713).

Utebliven bestandsöverlåtelse

30 § Om inte försäkringsbeståndet i fall som avses i 28 § har överlåtits inom ett år från likvidations- eller konkursbeslutet, får tillgångarna säljas och medlen fördelas mellan medlemmarna.

Över avvecklingen och fördelningen skall upprättas en plan, som skall godkännas av Finansinspektionen.

7 kap. Fusion, frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd och inlösen av aktier i dotteraktiebolag

Fusion genom absorption

1 § Genom ett avtal om fusion kan en försäkringsförening (den överlåtande föreningen) gå upp i en annan försäkringsförening (den övertagande föreningen). En sådan fusion innebär att medlemmarna i den överlåtande föreningen blir medlemmar i den övertagande föreningen, att den överlåtande föreningen upplöses utan likvidation samt att dess försäkringsrörelse med tillgångar och skulder övertas av den övertagande föreningen. Avtalet skall för att bli giltigt godkännas av föreningsstämman i den överlåtande föreningen.

Fusion kan ske, trots att den överlåtande föreningen har trätt i likvidation. I ett sådant fall skall likvidationen avslutas när godkännande av fusionen enligt 7 § har registrerats.

Handlingar som skall hållas tillgängliga för de röstberättigade

2 § Följande handlingar skall hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen under minst en vecka före den föreningsstämma vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas samt läggas fram på stämman:

1. förslag till föreningsstämmans beslut,
2. fusionsavtalet,
3. en redogörelse av styrelsen i den överlåtande föreningen för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för föreningen,
4. ett yttrande av revisorerna över styrelsens redogörelse enligt 3, samt
5. avskrift av den övertagande föreningens årsredovisning för det senaste räkenskapsåret, försedd med anteckning om föreningsstämmans beslut rörande föreningens vinst eller förlust, samt avskrift av revisionsberättelsen för samma räkenskapsår.

Skall den överlåtande föreningens årsredovisning inte behandlas på den stämma som anges i första stycket eller har den övertagande föreningens årsredovisning för det senaste räkenskapsåret inte behandlats på en stämma i den föreningen, skall i stället för de handlingar som anges i första stycket 5 följande handlingar hållas tillgängliga och läggas fram på den förstnämnda stämman i enlighet med vad som anges i första stycket:

1. avskrift av föreningens senaste årsredovisning, försedd med anteckning om föreningsstämmans beslut rörande föreningens vinst eller förlust, samt avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,
2. en av föreningens styrelse undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för föreningens ställning som har inträffat efter det att årsredovisningen har avgetts, samt
3. ett av revisorerna avgivet yttrande över styrelsens redogörelse enligt 2.

Handlingar skall genast sändas till sådan röstberättigad som begär det och uppger sin postadress.

Fusion genom kombination

3 § Genom ett avtal om fusion kan två eller flera försäkringsföreningar (de överlåtande föreningarna) förenas genom att bilda en ny förening (den övertagande föreningen). En sådan fusion innebär att medlemmarna i de överlåtande föreningarna blir medlemmar i den nya föreningen, att de överlåtande föreningarna upplöses utan likvidation samt att deras försäkringsrörelse jämte övriga tillgångar och skulder övertas av den nya föreningen. Avtalet skall för att bli giltigt godkännas av föreningsstämman i varje överlåtande förening. Bestämmelserna i 1 § andra stycket skall därvid tillämpas.

De handlingar som anges i 2 § första stycket 1-4 och andra stycket 1-3 skall upprättas för varje överlåtande förening. De skall hållas tillgängliga för de röstberättigade i respektive överlåtande förening under minst en vecka före den föreningsstämma vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas. Handlingarna skall genast sändas till sådan röstberättigad som begär det och uppger sin postadress. Handlingarna skall läggas fram på stämmorna.

Fusionsavtalet skall innehålla ett förslag till stadgar för den nya föreningen och ange hur styrelse och revisorer skall utses. Om de överlåtande föreningarna godkänner fusionsavtalet, skall de samtidigt i enlighet med fusionsavtalets bestämmelser utse styrelse och revisorer i den nya föreningen.

Föreningsstämmans godkännande av fusionsavtal

4 § Ett beslut om godkännande av fusionsavtalet är giltigt endast om det har biträttits av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträttits av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Registrering av fusionsavtal

5 § När fusionsavtalet har slutligt godkänts av föreningsstämman skall det anmälas för registrering hos Finansinspektionen. Vid fusion enligt 3 § skall även valet av styrelse och revisorer anmälas för registrering. Om detta inte har skett inom fyra månader från stämmans beslut eller om inspektionen genom lagakraftäggande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av avtalet, har frågan om fusion fallit.

Hinder mot registrering möter, om fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) eller om prövning pågår enligt den lagen.

Finansinspektionens tillstånd

6 § Senast två månader efter det att avtalet om fusion har registrerats skall såväl överlåtande som övertagande föreningar ansöka om Finansinspektionens tillstånd att verkställa avtalet. Vid fusion enligt 3 § skall föreningarna därjämte underställa inspektionen stadgarna för den nybildade föreningen för stadfästelse och koncession enligt 2 kap. 5 §.

Ansökan skall avslås om de fusionerande försäkringsföreningarnas ekonomiska förhållanden är sådana att fusionen inte kan anses förenlig med medlemmars eller andra fordringsägares intressen. Vid denna prövning skall inspektionen tillse att dessa borgenärer tillförsäkras en betryggande säkerhet, om ett sådant skydd behövs med hänsyn till de fusionerande föreningarnas ekonomiska förhållanden och borgenärerna inte redan har en sådan säkerhet.

Finansinspektionen kan förelägga försäkringsföreningarna att komma in med den utredning som är nödvändig för att inspektionen skall kunna fastställa att hinder mot fusion inte föreligger.

Ansvar för pensionsutfästelse vid fusion

7 § Om en pensionsstiftelse eller en personalstiftelse hör till den överlåtande föreningen, gäller om stiftelsens överförande till den övertagande föreningen bestämmelserna i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse

Registrering av tillstånd till verkställighet m.m.

8 § Sedan tillstånd att verkställa fusionsavtalet lämnats, skall Finansinspektionen genast registrera beslutet. När registrering har skett, anses fusionen genomförd och överlåtande förening upplöst. Överlåtande förenings medlemmar blir då medlemmar i den övertagande föreningen. Samtidigt övergår överlåtande förenings tillgångar och skulder med undantag för skadeståndsanspråk enligt 8 kap. 1 - 4 §§ till den övertagande föreningen.

Finansinspektionen skall förklara att frågan om fusion har fallit, om någon ansökan enligt 6 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om en sådan ansökan har avslagits.

Även om en förening anses upplöst enligt första stycket, kan en tiodel av samtliga röstberättigade hos styrelsen begära att det hålls föreningsstämma för behandling av fråga om talan enligt 8 kap. 5 §. Om stämman beslutar att väcka talan, skall den samtidigt förordna att föreningen skall träda i likvidation. Beträffande genomförandet av lik-

vidationen tillämpas 6 kap. Likvidatorerna behöver dock inte söka kal-
lelse på okända borgenärer.

Fusion mellan en försäkringsförening och ett helägt dotteraktiebolag

9 § Om en försäkringsförening äger samtliga aktier i ett dotteraktiebo-
lag, kan föreningens och bolagets styrelser träffa ett fusionsavtal som
innebär att bolaget skall gå upp i föreningen. Styrelserna skall anmäla
avtalet för registrering hos Finansinspektionen. Därvid gäller 5-7 §§ i
tillämpliga delar.

Dotteraktiebolaget är upplöst när Finansinspektionens beslut om
godkännande enligt 5 § har registrerats.

Inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag

10 § Bestämmelserna om inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag i
15 kap. 8-12 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpas på
försäkringsföreningar.

Överlåtelse av försäkringsbestånd

11 § En försäkringsförening (den överlåtande föreningen) får med Fi-
nansinspektionens tillstånd helt eller delvis överlåta sitt försäkringsbe-
stånd till en annan försäkringsgivare (den övertagande försäkringsgiva-
ren). Överlåtelse får ske till

1. en svensk försäkringsförening,
2. ett svenskt försäkringsbolag, eller
3. en utländsk försäkringsgivare som har koncession i Sverige eller
som är auktoriserad i ett land inom EES.

Vid överlåtelse av försäkringsbestånd skall bestämmelserna i 15 kap.
1 § andra - fjärde styckena och 2 - 7 §§ försäkringsrörelselagen
(1982:713) tillämpas. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall iakt-
tas, att vad där sägs om bolagsstämman i stället skall avse förenings-
stämman.

8 kap. Skadeståndsskyldighet m.m.

Skadeståndsansvar för styrelseledamot m.fl.

1 § Styrelseledamot, verkställande direktören och aktuarien är skyldiga att ersätta skada som han i sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet har förorsakat försäkringsföreningen. Detsamma gäller när skadan tillfogas en föreningsmedlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, stadgarna eller grunderna.

Skadeståndsansvar för revisor och revisionsbolag

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen.

Medlems och annan röstberättigads skadeståndsansvar

3 § En föreningsmedlem eller en röstberättigad som inte är medlem är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, stadgarna eller grunderna uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar försäkringsföreningen, en medlem eller någon annan.

Jämkning, solidariskt ansvar och regress

4 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1-3 §§, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Skadeståndstalan

5 § Beslut om väckande av talan om skadestånd till försäkringsföreningen med stöd av 1-3 §§ fattas av föreningsstämman. Därvid skall

bestämmelserna i 13 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar iakttas.

Preskriptionstider

6 § Sådan talan för försäkringsföreningens räkning enligt 1-3 §§ som inte grundas på brott kan inte väckas mot

1. styrelseledamot, verkställande direktören eller aktuarien sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd, som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs,
2. revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen lades fram på föreningsstämman eller yttrande som avses i denna lag avgavs,
3. föreningsmedlem eller röstberättigad, som inte är föreningsmedlem, sedan två år har förflutit från det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan.

Försätts föreningen i konkurs på en ansökan som gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut, kan konkursboet föra talan enligt 1-3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5 §. Efter utgången av den nämnda tiden kan en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

9 kap. Firma

Försäkringsföreningens firma

1 § En försäkringsförenings firma skall innehålla ordet "försäkringsförening". Firma skall registreras i försäkringsföreningsregistret. Den skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i försäkringsföreningsregistret. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i fimalagen (1974:156).

Om försäkringsföreningens firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i stadgarna.

Bifirma

2 § Försäkringsföreningens styrelse kan anta bifirma. Vad som sägs om firma i 1 § första stycket gäller även bifirma. Uttrycket försäkringsförening eller förkortning därav får dock inte tas in i en bifirma.

Firmateckning

3 § Vid firmateckning skall bestämmelserna i 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

10 kap. Tillsyn

Allmänna tillsynsuppgifter

1 § Finansinspektionen skall verka för en sund utveckling av den verksamhet som försäkringsföreningar bedriver. Inspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Försäkringsföreningarnas uppgiftsskyldighet

2 § Styrelsen och verkställande direktören i en försäkringsförening skall, när föreningen har börjat sin verksamhet, genast underrätta Finansinspektionen om det.

Styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i försäkringsföreningar skall lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär. Om försäkringsföreningen driver verksamhet i ett annat land inom EES, skall de, i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, lämna de upplysningar till behörig myndighet i det landet som den myndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter.

En försäkringsförening skall till Finansinspektionen lämna uppgift om de försäkringstekniska avsättningarnas storlek, hur dessa har beräknats samt avgiven återförsäkring och dess storlek.

Finansinspektionen skall meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten.

Granskning av verksamheten

3 § Styrelsen och verkställande direktören skall på tid som Finansinspektionen bestämmer hålla försäkringsföreningens kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av befattningshavare hos inspektionen eller av någon annan som inspektionen har förordnat.

Uppgiftsskyldighet för likvidatorer

4 § Senast en månad efter sådan föreningsstämma som avses i 6 kap. 11, 14, 19 och 22 §§ skall likvidatorerna till Finansinspektionen sända in avskrifter av de vid stämman framlagda handlingar som nämns i dessa lagrum.

Finansinspektionens rätt att kalla till styrelsesammanträde och föreningsstämma

5 § Finansinspektionen kan kalla till extra föreningsstämma och till styrelsesammanträde.

Finansinspektionens rätt att närvara och delta vid föreningsstämma m.m.

6 § Företrädare för Finansinspektionen får närvara och delta i överläggningarna vid föreningsstämma eller vid sådant styrelsesammanträde som utlysts av inspektionen.

Insyn i sidoordnade organ

7 § Skyldigheten enligt 2 och 3 §§ att lämna upplysningar och hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning gäller även för

1. styrelsen och verkställande direktören eller motsvarande organ i företag vars verksamhet uteslutande skall vara att biträda försäkringsförening eller som försäkringsförening har ett bestämmande inflytande i,
2. ordförande och verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare i skaderegleringsnämnd, villkorsnämnd eller i annat liknande organ som biträder en försäkringsförening, samt
3. styrelsen och verkställande direktör i ett aktiebolag, om det med bolagets samtycke föreskrivits en sådan skyldighet som villkor för medgivande att inneha aktier i bolaget enligt 4 kap. 12 §.

Tvångsmedel

8 § Finansinspektionen får meddela de erinringar i fråga om försäkringsföreningens verksamhet som inspektionen anser behövliga.

Finansinspektionen skall förelägga föreningen eller styrelsen att vidta rättelse om inspektionen finner att

1. avvikelse skett från denna lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa lagar eller från föreningens stadgar eller grunder, om sådana finns,
2. stadgarna eller grunderna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av föreningens rörelse,
3. föreningens riktlinjer för placering av tillgångar som används för skuldtäckning inte är tillfredsställande med hänsyn till innehållet i 4 kap. 3 §,
4. de tillgångar som används för skuldtäckning inte är tillräckliga eller inte är placerade enligt 4 kap. 3 §,
5. försäkringsbeståndet inte är tillräckligt för erforderlig riskutjämning,
6. någon av dem som ingår i försäkringsföreningens styrelse eller är verkställande direktör inte uppfyller de krav som anges i 2 kap. 6 § första stycket 3, eller
7. det i övrigt finns allvarliga anmärkningar mot försäkringsföreningens verksamhet.

Saneringsplan och finansieringsplan

9 § Finansinspektionen skall förelägga försäkringsföreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en plan för att

1. återställa en sund finansiell ställning, om föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 4 kap. 1 § första stycket,
2. skyndsamt återställa kapitalbasen, om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller garantibeloppet enligt 2 kap. 4 § första stycket andra meningen eller om kapitalbasen inte har den sammansättning som anges i 4 kap. 1 § andra stycket.

Verksamhet i ett främmande land inom EES

10 § Om en försäkringsförening driver verksamhet i ett främmande land inom EES och föreningen inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets anmodan om rättelse, skall inspektionen vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser. Inspektionen skall underrätta den behöriga utländska myndigheten om vilka åtgärder som vidtas.

Förbud eller begränsning i rätten att förfoga över tillgångar

11 § Finansinspektionen får begränsa försäkringsföreningens förfoganderätt eller förbjuda föreningen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

1. föreningen inte följer gällande bestämmelser om skuldtäckning enligt 4 kap 3 § första stycket,
2. föreningens kapitalbas understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller inte uppfyller gällande krav på garantibelopp enligt 4 kap. 1 § första stycket,
3. föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 4 kap. 1 § första stycket och det finns särskilda skäl att anta att föreningens finansiella ställning ytterligare kommer att försämrats, eller
4. det bedöms vara nödvändigt för att skydda de försäkrades intresse vid beslut om återkallelse av föreningens koncession enligt 12 §.

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i första stycket.

Om försäkringsföreningen enligt underrättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 2 kap. 10 eller 11 § eller har tillgångar placerade i ett annat EES-land än Sverige, skall Finansinspektionen underrätta den behöriga myndigheten i det landet om beslut som fattats i enlighet med första stycket och, om det behövs, begära att den behöriga myndigheten i samarbete med inspektionen, vidtar motsvarande åtgärder.

Återkallelse av koncession

12 § En koncession för en försäkringsförening skall återkallas av Finansinspektionen, om

1. föreningen inte har anmälts för registrering inom den tid som anges i 2 kap. 8 § första stycket,
2. föreningen inte har börjat sin verksamhet inom tre månader från det föreningen registrerades,
3. anmälningen för föreningens registrering genom lagakraftäggande beslut blivit avskriven eller avslagen, eller
4. föreningen under längre tid än sex månader inte drivit verksamhet.

En koncession kan återkallas av Finansinspektionen, om föreningen

1. inte längre uppfyller kraven för koncession,
2. inte inom angiven tid har vidtagit åtgärder i en plan som har godkänts enligt 9 §, eller
3. i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten.

Anmälan av beslut om återkallelse av koncession

13 § Finansinspektionen skall anmäla beslut om återkallelse av koncession till de behöriga myndigheterna i de EES-länder där försäkringsföreningen enligt underrättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 2 kap. 10 eller 11 §. Inspektionen får i samband härmed begära att den utländska myndigheten i samarbete med inspektionen vidtar de åtgärder, som behövs för att skydda de försäkrades intressen.

Upplysningsskyldighet om viss rörelse

14 § Om det kan antas att någon driver en verksamhet som omfattas av denna lag, får Finansinspektionen förelägga denne att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs till inspektionen för att den skall kunna bedöma om lagen är tillämplig.

Om Finansinspektionen finner att någon driver verksamhet enligt denna lag utan föreskriven koncession, skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra verksamheten enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Vite

15 § Om Finansinspektionen meddelar föreläggande eller förbud enligt denna lag, får inspektionen förelägga vite.

Har inspektionen förelagt vite skall den mot vilken föreläggandet riktas genast skriftligen underrättas om detta.

Överklagande av beslut

16 § Finansinspektionens beslut enligt 2 kap. 10 eller 11 § får överklagas hos kammarrätten. Inspektionens beslut om att förelägga vite enligt 15 § får överklagas hos länsrätten. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande. Inspektionens beslut i övrigt får överklagas hos regeringen.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 11 § andra stycket skall gälla omedelbart.

Förklaring av kammarrätten

17 § Har Finansinspektionen inte fattat beslut

- i ett ärende om koncession sex månader efter det ansökan gavs in,
- i ett ärende enligt 2 kap. 10 § andra stycket inom tre månader,

- i ett ärende enligt 2 kap. 10 § tredje stycket eller 11 § andra stycket eller tredje stycket inom en månad, får sökanden begära förklaring av kammarrätten att ärendet onödigt uppehålls.

Efter det att kammarrätten avgett sådan förklaring skall ansökan anses ha avslagits av Finansinspektionen om beslut inte har meddelats

- inom sex månader i ett ärende om koncession,
- inom tre månader i ett ärende enligt 2 kap. 10 § andra stycket, eller
- inom en månad i ett ärende enligt 2 kap. 10 § tredje stycket eller 11 § andra eller tredje stycket.

Finansinspektionens befogenhet i fråga om likvidatorer

18 § Finansinspektionen har under en försäkringsförenings likvidation i fråga om likvidatorerna samma befogenhet som inspektionen enligt denna lag har beträffande styrelsen.

Tillsynsbidrag

19 § Varje försäkringsförening skall med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet enligt de närmare föreskrifter som regering-
en meddelar.

11 kap. Registrering

Försäkringsföreningsregistret

1 § Hos Finansinspektionen skall föras ett försäkringsföreningsregister för registrering enligt denna lag.

Kungörande av i försäkringsföreningsregistret införda uppgifter

2 § Finansinspektionen skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som införs i försäkringsföreningsregistret med undantag för registrering av underrättelser enligt 6 kap. 24 §. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

Verkan av registrering och kungörande

3 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har införts i försäkringsföreningsregistret skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om införandet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 2 § och det inte av omständigheterna att han varken kände till eller borde ha känt till det som kungjorts.

Brister i anmälan för registrering

4 § Om en sökande vid anmälan för registrering inte har iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om Finansinspektionen finner att ett beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälningen

1. inte har tillkommit i behörig ordning,
2. till sitt innehåll strider mot denna lag eller annan författning eller stadgarna eller grunderna, eller
3. i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.

Om sökande inte rättar sig efter föreläggandet, skall anmälan avskrivas. En underrättelse om denna påföljd skall tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet har avgetts något hinder mot registrering och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om det inte finns anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte hinder mot registrering av ett beslut av föreningsstämman, om rätten till talan mot beslutet har gått förlorad enligt 5 kap. 6 § om talan mot föreningsstämmobeslut.

Finansinspektionen skall genast skriftligen underrätta föreningen när inspektionen har förklarat att frågan om fusion har fallit enligt 7 kap.

8 § andra stycket eller förelagt eller vite enligt 10 kap. 15 §.

Hävande av firmaregistring m.m.

5 § Bestämmelser om att avföra en firma ur registret sedan en dom om hävande av firmaregistringen har vunnit laga kraft finns i firmalagen (1974:156).

Överklagande av vissa beslut i registreringsärenden

6 § Ett beslut av Finansinspektionen som innebär att en anmälan avskrivits eller en registrering vägrats enligt 4 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller beslut av Finansinspektionen som avses i 4 § tredje stycket med undantag av beslut enligt 10 kap. 15 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Om ikraftträdandet av denna lag finns bestämmelser i en särskild lag.

1.2 Förslag till Lag om införande av lagen om försäkringsföreningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Lagen (19X:000) om försäkringsföreningar och denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Bestämmelserna i 10 § träder dock i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 § Genom lagen (19X:000) om försäkringsföreningar upphävs, med de begränsningar som följer av denna lag, lagen (1972:262) om understödsföreningar.

3 § Om det i lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i lagen (19X:000) om försäkringsföreningar eller i denna lag tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

4 § Lagen (19X:000) om försäkringsföreningar skall tillämpas även på understödsföreningar som registrerats enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar. Därvid skall dock iakttas vad som föreskrivs i 5-12 §§.

5 § Styrelsen för en understödsförening som är registrerad enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar vid ikraftträdandet av lagen (19X:000) om försäkringsföreningar, skall ansöka om koncession för föreningen och stadfästelse av föreningens stadgar enligt 2 kap. 5 § lagen om försäkringsföreningar. Finansinspektionen prövar ansökningen enligt 2 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar med de avvikelser som följer av 6-9 §§ denna lag.

Ansökan enligt första stycket skall lämnas in till inspektionen senast vid utgången av år 1999, dock kan ansökningar för små försäkringsföreningar enligt 1 kap. 7 § lagen om försäkringsföreningar inlämnas till utgången av år 2009.

Innan frågan om koncession har avgjorts får föreningen fortsätta att bedriva verksamheten enligt lagen om understödsföreningar. Om det är nödvändigt får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen bestämma att verksamheten får bedrivas enligt lagen om understödsföreningar även efter det att koncession har beviljats en-

ligt lagen om försäkringsföreningar, dock högst ett år efter beslutet om koncession.

Om ansökan enligt första stycket inte sker inom den i andra stycket föreskrivna tiden eller avslås ansökningen, skall föreningen träda i likvidation. Likvidationen skall genomföras enligt lagen om understödsföreningar.

6 § En understödsförening som inte är sluten enligt bestämmelserna i 1 kap. 4 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar kan beviljas koncession enligt den lagen, om föreningen vid utgången av år 1972 var registrerad som en understödsförening och koncessionsvillkoren i övrigt är uppfyllda.

7 § På understödsföreningar, som registrerats enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar och som vid ikraftträdandet av lagen (19X:000) om försäkringsföreningar har färre än 500 medlemmar, skall 5 § lagen (1972:262) om understödsföreningar tillämpas.

8 § En understödsförenings firma, som registrerats innan lagen (19X:000) om försäkringsföreningar trätt i kraft, får godkännas även om den inte överensstämmer med bestämmelserna i 9 kap. 1 § lagen om försäkringsföreningar.

9 § Bestämmelserna om borgensförbindelser m.m i 4 kap. 9 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar gäller inte sådana förbindelser som ingåtts av understödsföreningar före ikraftträdandet av lagen om försäkringsföreningar.

10 § Redan före den 1 januari 1999 får föreningsstämman med tillämpning av bestämmelserna om majoritetskrav i 5 kap. 6 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar och utan hinder av särskilda föreskrifter i stadgarna besluta om sådana ändringar som behövs för att stadgarna skall stämma överens med lagen om försäkringsföreningar. Beslutet skall gälla från den tidpunkt då föreningen beviljas koncession enligt lagen om försäkringsföreningar.

11 § Likvidation skall genomföras enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar, om likvidatorerna har utsetts före utgången av december 1998.

12 § Överlåtelse av en försäkringsförenings rörelse skall genomföras enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar om anbudet om överlåtelsen har godkänts före utgången av december 1998.

1.3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag är tillämplig på försäkringsföretag. Med försäkringsföretag avses sådana försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag som omfattas av försäkringsrörelselagen (1982:713).

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag är tillämplig på försäkringsföretag. Med försäkringsföretag avses sådana försäkringsbolag och ömsesidiga försäkringsbolag som omfattas av försäkringsrörelselagen (1982:713) samt sådana försäkringsföreningar som omfattas av lagen (19X:000) om försäkringsföreningar. Försäkringsföreningar som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar sådan livförsäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket lagen om försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av denna lag anses som livförsäkringsföretag. Andra försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av denna lag anses som skadeförsäkringsföretag.

Bestämmelserna om koncernredovisning i 7 kap. skall tillämpas på finansiella holdingföretag som uteslutande eller huvudsakligen förvaltar andelar i dotterföretag som är försäkringsföretag eller utländska företag av motsvarande slag. Med finansiellt holdingföretag avses ett aktiebolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening vars verksamhet uteslutande eller så gott som uteslutande består i att i vinstsyfte förvärva och förvalta andelar i dotterföretag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får medge undantag från denna lag för sådana

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får medge undantag från denna lag för sådana

försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 10 § samma lag.

försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 10 § samma lag. *Undantag får också göras för sådana försäkringsföreningar som avses i 1 kap. 7 § lagen om försäkringsföreningar.*

För sådana företag som medgivits undantag från denna lag skall i stället sådana föreskrifter som meddelats med stöd av 4 § andra stycket gälla.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999 och tillämpas första gången för räkenskapsår som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen bestämmer.
2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift i 29 eller 30 § lagen (1972:262) om understödsföreningar som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.
3. Bestämmelsen i 4 kap. 5 § tredje stycket årsredovisningslagen (1995:1554) skall inte tillämpas på nedskrivning som gjorts av understödsförening före lagens ikraftträdande.
4. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får för den första års- eller koncernredovisning som upprättas av en försäkringsförening enligt denna lag föreskriva att 3 kap. 5 § andra stycket årsredovisningslagen (1995:1554) och 6 kap. 2 § denna lag inte skall tillämpas samt meddela närmare föreskrifter om vilka jämförande upplysningar som i stället skall lämnas.

1.4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

dels att 7 § 10 mom skall upphöra att gälla

dels att 2 § 6 mom skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 § 6 mom

Med livförsäkringsföretag avses

1. livförsäkringsbolag enligt 1 kap. 4 § försäkringsrörelselagen (1982:713), *samt*
2. utländska försäkringsföretag som driver livförsäkringsrörelse här i landet med stöd av lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige eller lagen (1993:1302) om EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Med livförsäkringsföretag avses

1. livförsäkringsbolag enligt 1 kap. 4 § försäkringsrörelselagen (1982:713),
2. utländska försäkringsföretag som driver livförsäkringsrörelse här i landet med stöd av lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige eller lagen (1993:1302) om EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige, *samt*
3. *försäkringsföreningar som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar sådan livförsäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket lagen (19X:000) om försäkringsföreningar.*

Med skadeförsäkringsföretag förstås annat försäkringsföretag än livförsäkringsföretag. Utländskt försäkringsföretag, som drivit försäkringsrörelse i Sverige, bedöms med hänsyn endast till den rörelse som företaget drivit här från fast driftställe.

Livförsäkringsföretag frikallas från skattskyldighet enligt denna lag för dels den del av nettointäkten som är hänförlig till tillgångar och skulder som förvaltas för försäkringstagarnas räkning, dels influtna premier. Undantaget från skattskyldighet gäller dock inte den del av

nettointäkten eller premierna som är hänförlig till försäkringar som i redovisningshänseende tas upp som grupplivförsäkringar eller sjuk- och olycksfallsförsäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 1 och 2 samt 3 b § första stycket 1 b och 4 försäkringsrörelselagen. Avdrag får inte göras för kostnader som är hänförliga till intäkter som är fria från skatt enligt detta moment.

Att särskilda bestämmelser gäller vid beskattning av livförsäkringsföretag följer av lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Såsom nettointäkt av försäkringsrörelse, som drivits av inländskt skadeförsäkringsföretag, anses överskottet av försäkringsrörelsen. Det samma gäller för livförsäkringsföretag till den del nettointäkten är hänförlig till försäkringar som i redovisningshänseende tas upp som grupplivförsäkringar eller sjuk- och olycksfallsförsäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 1 och 2 samt 3 b § första stycket 1 b och 4 försäkringsrörelselagen.

Vid beräkning av överskottet av försäkringsrörelse, som avses i föregående stycke, får från bruttointäkten avdrag göras förutom för driftkostnader, som avses i 23 § kommunalskattelagen, för avgifter och bidrag, som utgivits till kommun, förening eller sammanslutning och som avser att understödja verksamhet med syfte att förebygga skador, vilka faller inom ramen för den av företaget bedrivna rörelsen, för ökning av försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, för ökning av säkerhetsreserv samt för utbetald återbäring och verkställd premieåterbetalning.

Med försäkringstekniska avsättningar för egen räkning förstås sådana avsättningar enligt 7 kap. 1 § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) (premiereserv, avsättning för oreglerade skador, tilldelad återbäring och utjämningsavsättning för kreditförsäkring) minskade med värdet av återförsäkringsgivares ansvarighet.

Med säkerhetsreserv förstås den reserv skadeförsäkringsföretag får redovisa enligt en av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av Finansinspektionen fastställd normalplan.

Minskning av försäkringstekniska avsättningar för egen räkning, av säkerhetsreserv, av regleringsfond för trafikförsäkring och minskning av utjämningsfond skall anses som intäkt.

Utöver vad ovan stadgas får avdrag inte ske för avsättning till omedelbar eller framtida vinstutdelning till försäkringstagare.

Bestämmelserna i detta moment om inländskt livförsäkringsföretag har motsvarande tillämpning på försäkringsrörelse som utländskt livförsäkringsföretag drivit här i riket.

Beträffande försäkringsrörelse, som här drivits av utländskt skadeförsäkringsföretag, anses som här i riket skattepliktig nettointäkt ett

belopp motsvarande två procent av företagets premieinkomst av här bedriven försäkringsrörelse. Med premieinkomst förstås bruttobeloppet av årets försäkringspremier, dvs. utan avdrag för återförsäkringspremier.

Blir det på grund av bestämmelserna i detta moment nödvändigt att dela upp intäkt eller avdrag mellan olika delar av ett försäkringsförenings verksamhet, skall fördelningen av intäkten eller avdraget göras på skäligt sätt.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser skall dock tillämpas på sådana försäkringsföreningar som enligt 1 kap. 7 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar skall anses som små.

1.5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel skall ha nedan angiven lydelse.

Nuvarande lydelse

Skattskyldiga till avkastningsskatt är

1. svenska livförsäkringsföretag,
2. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse här i landet genom etablering,
3. *understödsföreningar som bedriver till livförsäkring hänförlig verksamhet,*
4. pensionsstiftelsen enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
5. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
6. i Sverige bosatt innehavare av pensionssparkonto enligt 1 kap. 2 § lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

I fråga om handelsbolag och europeiskt ekonomisk intressegruppering är dock delägarna respektive medlemmarna skattskyldiga.

Föreslagen lydelse

2 §

Skattskyldiga till avkastningsskatt är

1. svenska livförsäkringsföretag,
2. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse här i landet genom etablering,
3. pensionsstiftelser enligt lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.
4. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
5. i Sverige bosatt innehavare av pensionssparkonto enligt 1 kap. 2 § lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser skall tillämpas på verksamhet som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

1.6 Förslag till Lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 10 § mervärdesskattelagen (1994:200) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

10 §

Från skatteplikt undantas omsättning av försäkringstjänster.

Med *försäkringstjänster* förstås

1. tjänster vars tillhandahållande utgör försäkringsrörelse enligt försäkringsrörelselagen (1982:713), enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder, enligt lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige eller enligt lagen (1993:1302) om utländska EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige, och
2. tjänster som tillhandahålls av försäkringsmäklare eller andra förmedlare av försäkringar och som avser försäkringar.

1. tjänster vars tillhandahållande utgör försäkringsrörelse enligt försäkringsrörelselagen (1982:713), enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder, enligt lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige, enligt lagen (1993:1302) om utländska EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige *eller enligt lagen (19X:000) om försäkringsföreningar*, och
2. tjänster som tillhandahålls av försäkringsmäklare eller andra förmedlare av försäkringar och som avser försäkringar.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser skall tillämpas på verksamhet som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

1 Inledning

En del av det enskilda försäkringsväsendet här i landet utgörs av understödsföreningar som leder sitt ursprung flera århundraden tillbaka i tiden. Understödsföreningar är föreningar för inbördes bistånd med uppgift att lämna sjukhjälp, begravningshjälp, pension eller liknande understöd åt sina medlemmar eller deras anhöriga. En särskild lag gäller för understödsföreningar, UFL.

Utredningsuppdraget har gällt att göra en allmän översyn av UFL som – mot bakgrund de stora förändringar som skett i lagstiftningen både på försäkringsområdet och på andra områden av betydelse för den verksamhet som bedrivs av understödsföreningarna sedan UFL trädde i kraft år 1972 – kommit att i olika avseenden bli föråldrad och inte ägnad att uppfylla de krav som ett modernt försäkringsväsende ställer. Till bakgrunden för utredningsuppdraget hör också att försäkringsmarknaden som sådan har till följd av behovet av nya försäkringslösningar och den internationalisering som skett genomgått strukturella förändringar. Denna utveckling har inte fått något genomslag i UFL.

De nu av utredningen framlagda förslagen innebär sålunda en allmän översyn av lagstiftningen om understödsföreningar därvid reglerna om försäkringsverksamhet inom EG har beaktats. Den lag om försäkringsföreningar som föreslås har i enlighet med utredningens direktiv, se bil. 1, inte utformats som en helt självständig författning utan bygger liksom gällande lag på hänvisningar till lagstiftningen om ekonomiska föreningar och lagstiftningen om försäkringsbolag i kombination med sådana särbestämmelser som krävs med hänsyn till försäkringsföreningarnas karaktär.

Den följande framställningen innehåller en recitdel jämte allmän motivering (avsnitt 1 – 18), författningskommentarer (avsnitt 19) och en bilagedel. I recitdelen har utredningen sökt teckna en bakgrund till de framlagda författningsförslagen. Således ges bl.a. en översikt av understödsföreningsväsendets utveckling och reglering. Recitdelen har utformats med beaktande av att Understödsföreningsutredningen år 1990 i sitt betänkande (SOU 1990:101) Försäkringsföreningar lämnat en ingående redogörelse för understödsföreningarnas bakgrund, utveckling och förhållanden i övrigt. Utredningen har med hänvisning till Understödsföreningsutredningens betänkande avsevärt kunnat begränsa innehållet i recitdelen.

I bilagedelen har – förutom utredningens direktiv och UFL – tagits in en sammanställning med hänvisning mellan lagrummen i den föreslagna nya lagen om försäkringsföreningar och UFL.

Utredningen har bedömt att förslagen inte för statsverket får några nämnvärda kostnadskonsekvenser. Några jämställdhetspolitiska eller regionalpolitiska konsekvenser av förslagen finns inte heller.

2 Allmänt om understödsföreningar

2.1 Inledning

Understödsföreningar är föreningar för inbördes bistånd med uppgift att lämna sjukhjälp, begravningshjälp, pension eller liknande understöd åt sina medlemmar eller deras anhöriga. Föreningarna bedriver försäkringsverksamhet och är i princip uppbyggda som ekonomiska föreningar. Verksamheten regleras huvudsakligen av lagen (1972:262) om understödsföreningar (UFL).

En understödsförening kan meddela pensionsförsäkring, kapitalförsäkring eller sjukförsäkring. Med utgångspunkt i vilken form av försäkring som meddelas uppdelas understödsföreningarna i pensionskassor, sjukkassor, begravningskassor samt sjuk- och begravningskassor. Pensionskassorna indelas i två huvudgrupper, tjänstepensionskassor och andra pensionskassor. Tjänstepensionskassorna indelas vidare i kategorierna ITP-kassor, fribrevskassor och övriga tjänstepensionskassor. Som ITP-kassa betecknas pensionskassa som meddelar kompletteringsförsäkring till den allmänna tjänstepensionen (ATP) i enlighet med pensionsavtal som arbetsmarknadens parter träffat. ITP-kassorna anses ha den största betydelsen från såväl allmän som enskild synpunkt bland understödsföreningarna. Fribrevskassa är sådan pensionskassa, i vilken avgiftsbetalningen har upphört och försäkringarna har nedsatts till fribrev.

2.2 Understödsföreningarnas bakgrund och utveckling

En stor del av de svenska understödsföreningarna har sitt ursprung i gillen och skrån. Understödsverksamheten var dock i allmänhet inte den huvudsakliga uppgiften för gillena och skråna. I stället framstod den mer som ett slags biverksamhet för välgörenhet mot nödlidande medlemmar. Efter hand växte emellertid behovet av en mer omfattande och säker hjälpverksamhet.

I samband med industrialismens genombrott uppstod ett stort behov av bistånd till människor som råkat i nöd på grund av sjukdom eller anhörigs död. Mot slutet av 1800-talet bildades därför ett stort antal

sjuk-kassor och andra understödsföreningar för inbördes hjälp. Många av dessa s.k. självhjälpsföreningar bildades inom olika organisationer såsom fackföreningar, nykterhetsföreningar och religiösa sammanslutningar. Även inom fabriker och bruk bildades understödsföreningar avsedda för de anställda inom det egna företaget.

De föreningar som bildades fram till 1870-talet stod inte öppna för vem som helst. Medlemskapet var normalt sett förbehållet personer som tillhörde viss organisation eller anställda vid visst företag. Mot slutet av 1800-talet började emellertid s.k. hundramannaföreningar att bildas. Dessa var öppna i den bemärkelsen att det för medlemskap endast krävdes att personen var bosatt i visst geografiskt område. Medlemsantalet var ofta begränsat till 100 eller en multipel av 100, t.ex. 50, 200 eller 1 000. Föreningarnas ändamål var i allmänhet att lämna sjukhjälp eller begravningshjälp. Föreningarna tog inte ut periodiska avgifter utan tillämpade i stället ett s.k. uttaxeringssystem. Detta innebar att vid dödsfall eller sjukdom bland medlemmarna togs de medel ut som behövdes för att föreningen skulle kunna fullgöra sina förpliktelser. Efter hand blev det angeläget att släppa begränsningen av medlemsantalet och i stadgarna ange att föreningen var öppen och medlemsantalet obegränsat. Detta ledde till uppkomsten av helt öppna föreningar.

Mer än hälften av de kassor som fanns i början av 1910-talet utgjordes av sjuk-kassor som även meddelade begravningshjälp. Genom 1931 års förordning om erkända sjuk-kassor infördes möjlighet för sjuk-kassorna att ansöka om att bli antagna som erkända sjuk-kassor vilket gav rätt till vissa begränsade statsbidrag. Erkända sjuk-kassor fick emellertid inte meddela begravningshjälp. De sjuk- och begravningskassor som blev erkända sjuk-kassor tvingades därför att avskilja begravningsverksamheten. På så sätt bildades en mängd nya begravningskassor. Emellertid fick det endast finnas en erkänd sjuk-kassa på varje ort. Många sjuk-kassor kunde därför inte bli erkända. Dessa inte erkända sjuk-kassor kallades för fria sjuk-kassor.

Sedan den obligatoriska sjukförsäkringen införts år 1955 övergick de fria sjuk-kassorna till att meddela kompletteringsförsäkringar. Inledningsvis fanns ett stort utrymme för kompletterande förmåner. Allteftersom sjukpenningförmåner i den allmänna sjukförsäkringen förbättrats minskade dock utrymmet för kompletterande förmåner. Detta bidrog i sin tur till att antalet sjuk-kassor sjönk mycket kraftigt under efterkrigstiden.

Även antalet begravningskassor samt sjuk- och begravningskassor minskade kraftigt i antal under tiden efter andra världskriget. Ett skäl var de stigande förvaltningskostnaderna i kombination med låga avgifter och små försäkringsbelopp. Detta föranledde försäkringsinspektionen att verka för en rad ändringar av begravningshjälpverksamheten

genom att förmå mindre föreningar att gå upp i större. En annan orsak till att antalet sjuk- och begravningskassor sjönk var att genom införandet av UFL år 1972 blev skälighetsprincipen tillämplig på understödsföreningarna. Skälighetsprincipen innebär att en understödsförenings stadgar skall tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringen är skäliga med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Eftersom föreningarna hade svårigheter att uppfylla skälighetskravet likviderades ett stort antal föreningar efter påstötningar från försäkringsinspektionen.

Under 1940-talet bildades ett antal större tjänstepensionskassor, vilka sedermera ombildats till de s.k. ITP-kassorna. Anledningen härtill var ett ökat intresse för att skapa möjligheter till tjänstepension för tjänstemän. En annan väsentlig anledning till att kassorna bildades var möjligheten till s.k. återlån.

År 1960 träffades en uppgörelse på arbetsmarknaden om en plan för kompletterande pensionsförmåner, den s.k. ITP-planen (industrins tilläggspension för tjänstemän). De träffade avtalen berörde verksamheten i flertalet av tjänstepensionskassorna och föranledde ofta genomgripande stadgeändringar. I samband härmed beslöt ett mindre antal tjänstepensionskassor att lägga ned sin verksamhet antingen genom att överlåta verksamheten på en annan försäkringsinrättning eller genom att fördela tillgångarna enligt upplösningsbestämmelserna i stadgarna. Många av de största tjänstepensionskassorna blev dock bärare av pensionsförsäkringar enligt ITP-planen, vilket innebar att de försäkrade kompletteringsförmånerna. Dessa pensionskassor fick benämningen ITP-kassor. I vissa andra fall lades de avtalade pensionsförmånerna helt utanför pensionskassan och intjänade pensioner nedsattes till fribrev. Dessa föreningar blev fribrevskassor.

Även antalet pensionskassor har sjunkit under efterkrigstiden. Medlemsantalet har dock fortsatt att öka, vilket främst berott på att ITP-kassornas verksamhet ökat.

En annan bidragande orsak till att understödsföreningarnas betydelse minskat är utvecklingen inom den affärsmässiga försäkringsrörelsen. Försäkringsbolagens verksamhet betraktades förr med viss skepsis med hänsyn till det egna vinstintresset. Understödsföreningarnas tillkomst och utveckling anses ha sammanhängt med en vilja att undvika inblandning av företag som ville tillgodose eget vinstintresse. Tillkomsten av 1948 års försäkringsrörelselag och de förändringar som denna innebar i fråga om förutsättningarna att bedriva försäkringsverksamhet medförde dock att sådan skepsis i stort sett upphörde. Ett tidigare betydelsefullt motiv för att gå in i en understödsförening i stället för att ta en försäkring hos ett försäkringsbolag bortföll därför.

	Pensions- kassor	Sjukkassor	Begravnings- kassor	Sjuk- och begravnings- kassor	Samtliga föreningar
1. Antal föreningar					
1942	258	145	589	475	1467
1967	108	74	199	100	481
1996	47	9	46	13	115
2. Antal med- lemmar					
1942	81 837	243 913	772 367	211 603	1 309 720
1967	174 633	125 370	599 471	101 600	1 001 074
1996	586 619	11 132	274 437	53 396	925 584
3. Fonder, tkr					
1942	554 872	5 606	70 258	15 514	646 250
1967	3 315 557	18 251	206 389	44 915	3 585 112
1996	42 071 000	12 000	865 000	108 000	43 056 000
4. Avgifter tkr					
1942	30 792	5 127	6 513	5 300	47 732
1967	103 397	7 957	7 825	5 663	124 842
1996	3 360 000	7 800	7 300	25 000	3 400 100

Av ovanstående tabell framgår understödsföreningsväsendets utveckling under tiden 1942 - 1996. Härvid bör påpekas att det i december 1997 fanns 120 understödsföreningar registrerade hos Finansinspektionen. Fem av dessa har emellertid trätt i likvidation och har inte tagits med i statistiken trots att de ännu ej har upplösts.

2.3 Understödsföreningar som bildats under senare år

Under år 1992 registrerades tre nya understödsföreningar hos Finansinspektionen. Dessa var Apotekskoncernens Försäkringsförening Optimalia, Försäkringsföreningen för försäkringskasseområdet (FFO) samt Försäkringsföreningen för det statliga området (FSO). Företrädare för föreningarna har uppgivit att syftet med bildandet av föreningarna är att kunna erbjuda kompletterande ålderspension. Samtliga föreningar kom fram till att det var förenat med avsevärt lägre kostnader att bilda en understödsförening jämfört med att ordna motsvarande försäkring i ett försäkringsbolag samt att de löpande administrationskostnaderna var betydligt lägre i en understödsförening. Vidare har föreningarna betonat att medlemmarna uppfattar att de har större inflytande i en understödsförening än i ett försäkringsbolag och till följd härav större kon-

troll över kapitalförvaltningen. Föreningarna har också påtalat att man föredrog understödsföreningsformen framför andra alternativ, såsom exempelvis att bilda en stiftelse, av det skälet att understödsföreningar står under tillsyn som inte enbart är formell utan aktiv.

Vid utgången av år 1995 hade Optimalia drygt 10 700 medlemmar, FFO drygt 17 000 medlemmar och FSO drygt 363 000 medlemmar. Optimalias fonder uppgick vid samma tidpunkt till 127 miljoner kronor, FFO:s till 239 miljoner kronor och FSO:s till 4,3 miljarder kronor. Enligt uppgift från Finansinspektionen i december 1997 har inte någon ny understödsförening registrerats därefter.

För en översikt av de understödsföreningar som bildats t.o.m. år 1990, se SOU 1990:101 s 93 ff.

3 Gällande rätt samt pågående lagstiftningsarbete

3.1 Inledning

Lagen om understödsföreningar (UFL) är till stor del utformad efter mönster av 1951 års lag om ekonomiska föreningar och innehåller ett stort antal hänvisningar till den lagen. Även försäkringsrörelselagen (FRL) och försäkringsavtalslagen (FAL) har haft stort inflytande på UFL:s innehåll. 1951 års lag om ekonomiska föreningar ersattes år 1988 av en ny lag om ekonomiska föreningar (EFL).

Både FRL och FAL är för närvarande föremål för översyn.

Vidare har nyligen en statlig utredning lagt fram ett förslag till reviderade tillsyns- och rörelseregler för s.k. kollektiva försäkringar, dvs. kollektivavtalsgrundade försäkringar och gruppförsäkringar som berör understödsföreningar (SOU 1998:7).

Nedan följer en beskrivning av huvuddragen i UFL, EFL, FRL och FAL samt en kortfattad redogörelse för pågående lagstiftningsarbete på försäkringsområdet som är av intresse i detta sammanhang.

3.2 Understödsföreningslagen

UFL trädde i kraft den 1 juli 1972. Lagen omfattar föreningar som utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse meddelar kapitalförsäkring, sjukförsäkring eller pensionsförsäkring. Förbudet mot affärsmässighet har ansetts utgöra en skiljelinje mot de ömsesidiga försäkringsbolagen. Lagen är inte tillämplig på arbetslöshetskassor.

Understödsföreningar skall vara registrerade hos Finansinspektionen och stå under tillsyn av denna.

Enligt lagen kan en förening registreras som understödsförening endast om den är sluten. Härmed avses att föreningen skall vara avsedd för en på visst sätt begränsad persongrupp, t.ex. arbetstagare vid samma företag, yrkeskolleger eller medlemmar i en ideell förening. Öppna understödsföreningar som registrerats före UFL:s ikraftträdande får dock enligt övergångsbestämmelserna fortsätta sin verksamhet.

I och med ikraftträdandet av UFL blev den s.k. behovsprincipen tillämplig på understödsföreningar. Denna princip innebär att ett villkor

för att en förening skall registreras som understödsförening är att den avsedda verksamheten bedöms som behövlig. Motsvarande princip gällde tidigare för försäkringsbolag och banker, men har numera avskaffats för dessa institut.

En understödsförening skall bestå av minst 100 medlemmar. I vissa fall skall dock antalet medlemmar vara minst 500. Det gäller för det första pensionskassor som meddelar förtids- eller efterlevandepension utan samband med ålderspension, för det andra sjukkassor som meddelar sjukpenning för 180 dagar för ett sammanhängande sjuklighets-tillstånd och för det tredje begravningskassor samt sjuk- och begravningskassor som meddelar kapitalförsäkring för dödsfall till ett högre belopp än 1 000 kr för en medlem.

Enligt lagen skall en understödsförenings stadgar vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser (soliditetsprincipen). Härutöver krävs att medlemmarnas försäkringsavgifter är skäligt avvägda i förhållande till de förmåner som försäkringarna ger (skälighetsprincipen). Skälighetsprincipen är dock modifierad i så måtto att det finns möjlighet att beakta de särförhållanden som kännetecknar understödsföreningarna i förhållande till försäkringsbolagen, men också de speciella förhållanden som kan finnas i skilda föreningar.

Lagens huvudregel är att föreningar som meddelar pensions- eller kapitalförsäkringar skall vara skyldiga att utfärda fribrev, eller för kapitalförsäkringarnas del, medge återköp. Befrielse från sådan skyldighet kan medges av tillsynsmyndigheten.

Lagen innehåller även bestämmelser om kapitalplacering. Huvudregeln är att ett belopp som täcker dels summan av föreningens försäkringsfonder, dvs i princip de försäkringstekniska skulderna, dels föreningens övriga skulder skall redovisas i vissa angivna tillgångar, i första hand obligationer och skuldförbindelser mot säkerhet i fast egendom. Finansinspektionen har därtill möjlighet att efter ansökan av en understödsförening medge att de EG-harmoniserade placeringsregler som finns i FRL i stället tillämpas. Dessa regler bygger på principerna om att placering skall ske med beaktande av försäkringsåtagandena (matchning) och med spridning av riskerna (diversifiering). Reglerna innebär vidare att kapitalet, utöver att placeras i obligationer och fastigheter, får placeras i aktier, värdepappersfundsandelar och liknande.

En av understödsförening meddelad kapitalförsäkring får avse högst ett belopp som motsvarar ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (basbeloppet uppgick i januari 1998 till 36 400 kr).

Försäkringsteknisk utredning skall verkställas minst vart femte år. Undantag gäller för förening som meddelar sjukpenning för högst 180 dagar avseende ett sammanhängande sjuklighetstillstånd och/eller sjuk-

vårdersättning. Finansinspektionen har möjlighet att under vissa förutsättningar helt eller delvis befria en förening från skyldigheten att upprätta försäkringsteknisk utredning.

I lagen finns vidare en generell dispensbestämmelse som ger Finansinspektionen möjlighet att medge undantag från lagens krav.

3.3 Lagen om ekonomiska föreningar

Ekonomiska föreningars verksamhet regleras i EFL. En ekonomisk förening är en förening som har till ändamål att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Föreningen har således inte något eget vinstsyfte. Verksamheten bedrivs utan personligt ansvar för medlemmarna. Medlemmarna skall delta i verksamheten, t.ex. som konsumenter, leverantörer, genom egen arbetsinsats eller på annat liknande sätt.

En ekonomisk förening skall registreras hos Patent- och registreringsverket och har därefter rättskapacitet. Vidare skall en förening ha minst tre medlemmar. Medlemmarna skall välja styrelse och anta stadgar.

Ett karaktäristiskt drag hos de ekonomiska föreningarna är att de är öppna. Det innebär att en förening inte får vägra någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl.

Styrelsen i en ekonomisk förening skall bestå av minst tre ledamöter. Styrelsen väljs av föreningsstämman om det inte i stadgarna föreskrivs att en eller flera ledamöter skall utses på annat sätt. Vissa större ekonomiska föreningar skall utse verkställande direktör.

Lagen föreskriver att en ekonomisk förening skall ha minst en revisor. Under vissa förutsättningar skall auktoriserad revisor utses.

Särskilda bestämmelser om koncernbildning har numera införts i lagen.

I lagen finns bestämmelser om fusion. Fusion kan ske genom att en förening går upp i en annan, s.k. absorption, eller genom att två eller flera föreningar går upp i en ny förening som de bildar, s.k. kombination. Vidare har mot bakgrund av lagens koncernreglering fusion mellan moderförening och helägt dotterbolag möjliggjorts.

3.4 Försäkringsrörelselagen

Försäkringsbolagens verksamhet regleras i FRL. Lagen gäller inte för understödsföreningar. FRL innehåller framför allt offentligrättsliga och associationsrättsliga regler om försäkringsverksamhetens bedrivande. Enligt lagen får försäkringsrörelse endast drivas av försäkringsbolag som fått tillstånd härtill (koncession) av regeringen. En förutsättning för att koncession skall kunna meddelas är att den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund försäkringsverksamhet (sundhetsprincipen). Tidigare gällde även den s.k. behovsprincipen, som innebar att ett villkor för koncession var att den tilltänkta rörelsen skulle vara behövlig. Denna princip upphävdes emellertid år 1985.

En grundläggande princip i FRL är att försäkringsgivaren alltid skall kunna fullgöra sina förpliktelser mot försäkringstagaren (soliditetsprincipen). I lagen har numera införts soliditetsregler som bygger på EG:s direktiv.

Ett annat uttryck för soliditetsprincipen i FRL är lagens regler om kapitalplacering. Dessa regler bygger, i enlighet med EG:s direktiv, på principerna om att placeringarna skall ske med beaktande av försäkringsåtagandena (matchning) och med spridning av riskerna (diversifiering). Vidare görs en uppräknig av de tillåtna tillgångsslagen. Förutom obligationer och fastigheter nämns aktier, värdepappersfondsandelar och andra liknande värdepapper. Tillgångarna behöver inte vara lokaliserade i Sverige.

Ytterligare en princip av grundläggande natur är den s.k. skälighetsprincipen. Denna princip innebär att kostnaden för en försäkring skall vara skälig i förhållande till de tjänster som försäkringen innebär för försäkringstagaren (premie- och kostnadsskälighet). Principen anses också inrymma ett skälighetskrav på andra villkor än premien (villkorsskälighet) och på skaderegleringen (skaderegleringsskälighet).

Ett försäkringsbolag får inte utan särskilda skäl bedriva annan verksamhet än försäkringsrörelse. Utgångspunkten har därvid varit att undantag medgetts om verksamheten haft ett naturligt samband med försäkringsverksamheten och det ansetts föreligga garantier för att rörelsen i fråga drivs i försäkringstagarnas intresse.

Direkt livförsäkringsrörelse och (direkt och indirekt) skadeförsäkringsrörelse får som huvudregel inte bedrivas i samma försäkringsbolag (separationsprincipen). Sådan sjuk- och olycksfallsförsäkring som är att anse som skadeförsäkring får dock bedrivas tillsammans med direkt livförsäkringsrörelse.

Försäkringsbolag står under tillsyn av Finansinspektionen. Om inspektionen finner anledning till anmärkning mot ett bolag, skall bolaget

anmodas att åstadkomma rättelse. Är det fråga om en lindrig anmärkning kan inspektionen nöja sig med att skriftligen meddela sina erinringar. Är avvikelserna mera allvarliga, skall inspektionen förelägga bolaget eller dess styrelse att inom viss tid vidta de åtgärder som inspektionen finner erforderliga. Om föreläggandet inte följs, skall inspektionen anmäla detta till regeringen, som efter bolagets hörande kan förklara koncessionen förverkad. Inspektionen kan också förelägga vite.

3.4.1 Pågående lagstiftningsarbete

År 1990 tillkallades en kommitté med uppdrag att utreda vissa frågor på försäkringsområdet samt föreslå ändringar i FRL. Bakgrunden till uppdraget var de nackdelar som FRL:s reglering ansågs ha från konkurrens- och effektivitetssynpunkt. Kommittén, som antog namnet Försäkringsutredningen, har i två delbetänkanden behandlat frågor som påkallats av EG-direktiven. Dessa båda betänkanden har legat till grund för den EG-harmonisering av FRL som berörts ovan.

Försäkringsutredningen överlämnade i september 1995 ett slutbetänkande (SOU 1995:87) Försäkringsrörelse i förändring. I betänkandet behandlas bl.a. frågor om överskott i livförsäkringsrörelse, behovet av ett lagfäst skälighetskrav, försäkringsbolagens möjlighet att ta upp lån, den offentliga tillsynens inriktning och skyddet i händelse av en försäkringsgivares obestånd.

Försäkringsutredningen föreslår att skälighetsprincipen i FRL upphävs. Skälighetsaspekter på premier och kostnader skall enligt utredningen tillgodoses på andra sätt och förslaget innebär i denna del främst att den nuvarande pris- och produktregleringen i försäkringsverksamheten slopas. Frågor om skäliga avtalsvillkor och skälig skadereglering kommer i fortsättningen att regleras av särskild lagstiftning.

Vidare föreslås att det generella förbudet mot vinstutdelning i livförsäkringsbolag slopas. Allmänna bolagsrättsliga regler föreslås gälla för förlusttäckning i livförsäkringsbolag. Nuvarande lagfästa krav om delägaransvar, uttaxering och nedsättning i ömsesidiga försäkringsbolag bör enligt utredningen upphävas och sådana frågor överlåtas till de enskilda bolagen att avgöra.

Utredningen föreslår också att de begränsningar som gäller för tillgångsslagen aktier och fastighetsrelaterade tillgångar ändras.

När det gäller tillsynen över försäkringsbolagen anförts att huvudsyftet även i fortsättningen bör vara att bevaka att ingångna försäkringsavtal kan fullföljas. För att förbättra både den bolagsinterna och den offentliga kontrollen av riskhanteringen bör varje försäkringsbolag

anta övergripande principer för de försäkringstekniska avsättningarna, s.k. försäkringstekniska riktlinjer.

En precisering av gällande kapitalkrav i syfte att säkerställa att tillgångar som svarar mot kapitalbasen är tillräckligt likvida föreslås också. Kapitalbasen skall enligt lagförslaget beräknas med beaktande av att bolagets betalningsberedskap är tillfredsställande. Den närmare regleringen skall ges i myndighetsföreskrifter.

Slutligen diskuterar utredningen frågan om skydd i händelse av försäkringsgivares obestånd. Enligt utredningen kan det inte uteslutas att den ökade konkurrensen ökar risken för att försäkringsföretag kommer på obestånd. Detta motiverar en förändring av skyddsordningen för försäkringstagare. Regleringen av försäkringsverksamheten bör därför innefatta ett särskilt skyddssystem som ger försäkringstagarna tillräcklig trygghet. Systemet bör dock inte bygga på att staten träder in vid obestånd. Utredningen föreslår att den tekniska utformningen av ett nytt skyddssystem bör utarbetas av en särskild utredningsman. I november 1996 tillsattes en utredning med uppdrag att utreda hur ett svenskt system för en sådan garanti bör utformas. Såvitt gäller denna utrednings förslag, se SOU 1998:22 Försäkringsgaranti. Försäkringsutredningens betänkande behandlas för närvarande i Finansdepartementet.

3.5 Försäkringsavtalslagen

FAL gäller för alla avtal varigenom försäkring meddelas av någon som driver försäkringsrörelse, med undantag för vissa uppräknade typer av offentlig försäkring, konsumentförsäkring och återförsäkring. Lagen är således tillämplig på försäkringar som meddelas av understödsföreningar.

FAL innehåller civilrättsliga regler om försäkringsavtal. Lagen reglerar avtalets ingående och upphörande samt olika allmänna frågor om parternas förpliktelser mot varandra och är delvis tvingande. Lagen skiljer mellan å ena sidan skadeförsäkring, som avser försäkring mot ekonomisk förlust genom sakskada, genom ersättningsskyldighet eller genom ren förmögenhetsskada och å andra sidan personförsäkring, som inbegriper liv-, sjuk- och olycksfallsförsäkring.

Lagen ställer inte upp något särskilt formkrav för ingående av försäkringsavtal, utan allmänna principer gäller. Ett bindande avtal föreligger således när antagande svar getts på motpartens anbud och denne tagit del av accepten. Även när det gäller avtalstiden råder avtalsfrihet.

Lagen innehåller ganska utförliga regler när det gäller försäkringstagarens skyldigheter, dvs. dels att betala premie, dels att uppfylla ett

antal s.k. biförpliktelser. Tanken bakom denna reglering är att det ansågs väsentligt att försäkringsbolaget inte utnyttjade motpartens eventuella ekonomiska underläge eller bristande sakkunskap genom att föreskriva strängare påföljd än vad som var rimligt.

Försäkringstagaren har först och främst att lämna uppgifter om risken vid avtalets ingående, så att bolaget kan bedöma vilken premie och vilka villkor i övrigt som skall gälla. Vid oaktsamt eller uppsåtligt brott mot denna upplysningsplikt blir bolaget helt eller delvis fritt från ansvar vid ett försäkringsfall. En praktiskt viktig påföljd vid oaktsamma uppgifter är den s.k. prorataregeln, som innebär att bolagets ansvar sätts ned till vad som skulle föreskrivits om bolaget fått riktiga uppgifter om risken. Skulle bolaget i ett sådant läge ha vägrat försäkring utgår ingen ersättning till försäkringstagaren.

Vidare innehåller FAL särskilda regler om framkallande av försäkringsfallet från den försäkrades sida. Försäkringsbolaget är fritt från ansvar mot försäkrad som uppsåtligen framkallat försäkringsfallet. När det gäller annan försäkring än livförsäkring är försäkringsbolaget även fritt från ansvar om försäkringsfallet framkallats av grov vårdslöshet, varvid dock undantag föreskrivits om den försäkrade var under 15 år eller psykiskt störd eller handlat i nöd. För självmord gäller som huvudregel att försäkringsersättning utgår om tre år förflutit sedan försäkringen tecknats.

Vid dröjsmål med betalningen av premien får försäkringsbolaget säga upp försäkringen efter tre dagar.

När det gäller skaderegleringen stadgar FAL att försummelse från den försäkrades sida att medverka kan leda till skäligt avdrag i ersättningen. Förutsättningen är att försummelsen varit till men för bolaget.

Försäkringstagaren kan genom ett förmånstagarförordnande förordna att någon annan än han själv skall erhålla försäkringsbeloppet sedan försäkringsfallet inträtt. FAL innehåller ganska utförliga regler om sådana förordnanden. Förordnandet skall meddelas skriftligen och kan vara återkalleligt eller oåterkalleligt. Om förmånstagar är insatt skall ett försäkringsbelopp som faller ut efter försäkringstagarens död inte ingå i dennes kvarlåtenskap. Om förordnandet skulle vara oskäligt mot försäkringstagarens efterlämnade make eller bröstarvingar kan det dock jämkas. En försäkring med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande kan inte utmätas hos försäkringstagaren. Detsamma gäller vissa försäkringar som bygger på regelbundet sparande under lång tid samt grupp-försäkringar m.m.

3.5.1 Pågående lagstiftningsarbete

Justitiedepartementet har utarbetat en promemoria med förslag till ny försäkringsavtalslag (Ds 1993:39). Promemorian bygger på Försäkringsrättskommitténs båda betänkanden Personförsäkringslag (SOU 1986:56) och Skadeförsäkringslag (SOU 1989:89). Enligt promemorian har den snabba utvecklingen på försäkringsrättsområdet under de senaste åren medfört att kommittéförslagen inte utan vidare kan läggas till grund för en proposition till riksdagen. EG:s försäkringsdirektiv har berört flera försäkringsavtalsrättsliga frågor, bl.a. genom den strävan till avreglering av försäkringsverksamheten som präglar direktiven och vilken även föranlett den översyn av försäkringsrörelselagen som beskrivits ovan. Härtill anförs i promemorian att lagstiftningsarbetet bör anpassas till den allmänna europeiska utvecklingen.

Enligt förslaget skall FAL och 1980 års konsumentförsäkringslag ersättas med en ny försäkringsavtalslag. Lagstiftningsarbetets syfte har bl.a. varit att öka konsumenternas skydd och modernisera regelsystemet, särskilt på personförsäkringens område. Å andra sidan har man på företagsförsäkringens område velat ge försäkringsbolagen större frihet att utforma försäkringarna än vad som medges i gällande rätt, för att på så sätt kunna underlätta möjligheterna för bolagen att hävda sig i en hårdnande konkurrens. Reglerna föreslås därför bli tvingande beträffande konsumentförsäkring, dvs dels all skadeförsäkring tecknad av konsumenter för enskilt ändamål, dels personförsäkring. På företagsförsäkringens område föreslås reglerna däremot bli helt dispositiva, förutom beträffande förhållandet till tredje man i vissa avseenden. För närvarande pågår en översyn av promemorian inom justitiedepartementet.

4 EG-rättsliga frågor

4.1 Inledning

EG har utvecklat ett omfattande regelverk för försäkringsverksamhet. Det grundläggande syftet med regleringen har varit att genomföra en inre marknad för försäkringstjänster. Denna målsättning har i huvudsak uppnåtts genom godkännandet och implementeringen i den nationella lagstiftningen i respektive medlemsland av det tredje skadeförsäkringsdirektivet och det tredje livförsäkringsdirektivet. Övergången från en nationell försäkringsmarknad till en integrerad europeisk marknad har skett med stöd av två grundläggande principer inom EG-rätten, nämligen principen om etableringsfrihet och principen om tjänstefrihet. Etableringsfriheten innebär att en försäkringsgivare med hemort i ett medlemsland har rätt att etablera verksamhet i andra medlemsländer på samma villkor som andra försäkringsgivare. Etableringen kan ske genom dotterbolag, agentur eller filial. Etableringsförutsättningar skall vara desamma för inhemska försäkringsgivare och försäkringsgivare från andra medlemsländer. Tjänstefriheten innebär att tjänster fritt får tillhandahållas inom EU. Detta gäller oberoende av om den som utför tjänster och den som mottager den hör hemma i olika medlemsländer.

EU:s gemensamma försäkringsmarknad bygger lagtekniskt på fyra grundläggande principer, nämligen principen om en enda auktorisation, principen om hemlandstillsyn, principen om minimiharmonisering och principen om ett ömsesidigt erkännande.

Principen om en enda auktorisation innebär att en försäkringsgivare som fått auktorisation i ett av EU:s medlemsländer har rätt att med stöd av den driva försäkringsrörelse som överensstämmer med auktorisationen i alla de länder som hör till EU, antingen genom att etablera sig där eller genom att tillhandahålla försäkringstjänsterna från ett annat EU-land än där anskaffningsverksamheten skall bedrivas. Möjlighet finns att samtidigt bedriva båda formerna av verksamhet. Etableringen kan ske genom inrättande av filialer, agenturer eller dotterbolag.

Principen om hemlandstillsyn hänger samman med principen om en enda auktorisation med hänsyn till att auktorisationssystemet utgör en del av den offentliga tillsynen över försäkringsväsendet. Hemlandstillsyn innebär en koncentration av tillsynen till de behöriga myndigheterna i försäkringsgivarens hemland som har det primära ansvaret för

övervakningen av försäkringsgivarens verksamhet var den än bedrivs inom EU. Detta gäller oberoende av om försäkringsgivaren bedriver verksamheten i ett annat medlemsland genom etablering eller genom att där erbjuda försäkringar från sitt hemland eller från en etablering i ett annat medlemsland.

Principerna om minimiharmonisering och om ett ömsesidigt erkännande innebär att en samordning av de nationella reglerna har eftersträfvats i fråga om de bestämmelser som utgör en grundförutsättning för att principerna om en enda auktorisation och hemlandstillsyn skall kunna tillämpas inom EU. EG:s försäkringsdirektiv anger därför vissa minimivåer för harmonisering av grundläggande regler för försäkringsverksamhet. I övrigt har medlemsländerna genom ömsesidigt erkännande godtagit det regelsystem som gäller för bedrivande av försäkringsverksamhet i respektive hemland.

Förutom regler som grundar sig på de nu nämnda principerna har det antagits regler om rutiner för administrativt samarbete mellan medlemsländernas tillsynsmyndigheter. Dessa regler utgör en grundförutsättning för en väl fungerande hemlandstillsyn.

4.2 EG:s försäkringsdirektiv

I det följande lämnas i korthet en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de direktiv som måste beaktas vid en harmonisering av UFL med EG:s regler.

EG:s försäkringsdirektiv indelas i enlighet med sin karaktär i skadeförsäkrings- och livförsäkringsdirektiv samt i övriga direktiv om försäkringsverksamhet. De viktigaste direktiven när det gäller harmoniseringen av den svenska lagstiftningen om understödsföreningar är första skadeförsäkringsdirektivet (73/239/EEG), första livförsäkringsdirektivet (79/267/EEG), tredje skadeförsäkringsdirektivet (92/49/EEG), tredje livförsäkringsdirektivet (92/96/EEG) och bokslutsdirektivet för försäkringsföretag (91/674/EEG).

Första skadeförsäkringsdirektivet infördes i syfte att underlätta start och bedrivande av annan direktförsäkringsrörelse än livförsäkring genom att harmonisera lagstiftningen inom EU:s medlemsländer. Denna reglering i direktivet av rätten att inleda och bedriva skadeförsäkringsrörelse har i väsentliga delar ändrats genom tredje skadeförsäkringsdirektivet. Emellertid är första skadeförsäkringsdirektivet fortfarande av betydelse främst genom att det definierar de skadeförsäkringsgivare som skall omfattas av EG:s försäkringsdirektiv på skadeförsäkringsområdet och anger den indelning i skadeförsäkringsklasser som skall tillämpas av EES-försäkringsgivare. Enligt direktivets artikel 3 gäller inte

direktivet – och därmed inte heller övriga EG-direktiv inom skadeförsäkringsområdet – för ömsesidiga institut som uppfyller samtliga nedanstående villkor:

- Bolagsordningen innehåller bestämmelser som medger uttag av extra bidrag eller minskning av förmåner.
- Verksamheten får med undantag för viss underordnad försäkring inte omfatta ansvarsförsäkring eller kredit- och borgensförsäkring.
- Den årliga premieinkomsten från de verksamhetsgrenar som omfattas av direktivet överstiger inte en miljon ecu.
- Minst hälften av premieinkomsten från de verksamhetsgrenar som omfattas av direktivet kommer från personer som är medlemmar i det ömsesidiga institutet.

När det gäller understödsföreningarna i Sverige omfattas sådana föreningar, som uteslutande meddelar s.k. kort sjuk- och olycksfallsförsäkring utan anknytning till livförsäkring (sjukkassor), av definitionen av begreppet försäkringsgivare i första skadeförsäkringsdirektivet. F.n. är dock samtliga sjukkassor undantagna från direktivets tillämpningsområde på grund av att de uppfyller samtliga de villkor som anges ovan. Med utgångspunkt i nuvarande förhållanden är således någon anpassning till EG:s direktiv inom skadeförsäkringsområdet inte nödvändig för understödsföreningarnas del.

Första livförsäkringsdirektivet infördes i syfte att harmonisera EU-ländernas bestämmelser om övervakning av försäkringsrörelse för att underlätta start och bedrivande av livförsäkringsrörelse. Direktivet tillämpas förutom på livförsäkring även på sjuk- och olycksfallsförsäkring till den del denna försäkringsform inte omfattas av första skadeförsäkringsdirektivet. Livförsäkringsdirektivet har i övrigt till stor del likartade bestämmelser som det första skadeförsäkringsdirektivet.

Den reglering av rätten att inleda och bedriva livförsäkringsrörelse som grundar sig på direktivet har ändrats genom tredje livförsäkringsdirektivet. Liksom det första skadeförsäkringsdirektivet har det första livförsäkringsdirektivet dock fortfarande betydelse bl.a. genom att det definierar de livförsäkringsgivare som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv och den indelning i livförsäkringsklasser som skall tillämpas inom EU.

Vissa former av livförsäkring omfattas inte av direktivet. Hit hör bl.a. understöd som meddelas av andra försäkringsgivare än livförsäkringsbolag, där den enskilda försäkringstagaren själv svarar för premierna under förutsättning att understöden utgår även om de inte täcks av premiereserven. Av denna anledning är, när det gäller svenska understödsföreningar, ITP-kassor och övriga tjänstepensionskassor där arbetsgivaren bidrar till verksamheten undantagna från bestämmelserna i

direktivet och därmed också från övriga EG-direktiv inom livförsäkringsområdet.

Försäkringsgivare som endast meddelar begravningshjälp är också undantagna från direktivet under förutsättning att antingen storleken av förmåner inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för ett enskilt dödsfall eller utgår i natura. När det gäller svenska understödsföreningar är således sådana föreningar som endast meddelar begravningshjälp motsvarande den genomsnittliga kostnaden för begravning undantagna från EG:s direktiv inom livförsäkringsområdet. Ingen av de nu verksamma begravningskassorna omfattas av EG:s försäkringsdirektiv. Däremot gäller direktiven för ett par sjuk- och begravningskassor.

Vidare är från direktivets tillämpningsområde undantagna sådana ensidiga institut, där

- stadgarna innehåller bestämmelser som medger uttag av extra bidrag eller minskning av förmåner eller uttag av bidrag från andra personer som förbundit sig härtill, och
- den årliga premieinkomsten för de verksamheter som omfattas av detta direktiv inte överstiger 500 000 ecu under tre på varandra följande år; om detta belopp överskrider under tre på varandra följande år skall bestämmelserna i direktivet gälla från och med det fjärde året.

Sammanfattningsvis kan konstateras att av de understödsföreningar, som tillhandahåller försäkring som är att hänföra till livförsäkring, omfattas f.n. endast sådana föreningar, som meddelar individuell livränteförsäkring och vars årsavgifter överstiger ett basbelopp motsvarande 500 000 ecu, av EG:s direktiv inom livförsäkringsområdet. F.n. är det fråga om fyra föreningar. Något absolut anpassningskrav till dessa direktiv föreligger således inte för övriga föreningar.

Tredje skadeförsäkringsdirektivet har införts i syfte att genomföra den inre marknaden för direkt skadeförsäkring inom EU. Direktivet utför samtidigt rättsutvecklingen i fråga om tillhandahållandet av skadeförsäkringstjänster över de nationella gränserna. Övergången från en nationell skadeförsäkringsmarknad till en integrerad europeisk marknad sker med hjälp av de principer om en enda koncession och om tillsyn som utövas av myndigheterna i försäkringsföretagets hemland.

Den centralisering av tillsynen som genomförts genom det tredje skadeförsäkringsdirektivet innebär att de behöriga myndigheterna i företagets hemland skall ansvara för tillsynen över ett försäkringsföretags ekonomi. Den centraliserade tillsynen omfattar också försäkringsrörelse som företaget bedriver i en annan medlemsstat genom filial eller genom att där tillhandahålla försäkringar från sitt hemland eller en filial i

en annan medlemsstat. Anmälningar som gäller sådan verksamhet som avses här, t.ex. inledande eller utvidgande av försäkringsrörelse, skall riktas till tillsynsmyndigheten i försäkringsföretagets hemland.

Enligt det tredje skadeförsäkringsdirektivet får medlemsländerna inte längre ha lagstadganden med krav på förhandsgodkännande eller löpande anmälan av försäkringspremier och försäkringsvillkor.

Det tredje skadeförsäkringsdirektivet innehåller vidare bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd som är föranledda av övergången till systemet med en koncession. Också de bestämmelser om s.k. kvalitativ ägarkontroll som tagits in i direktivet innebär en ny reglering inom EG:s lagstiftning.

Enligt det tredje skadeförsäkringsdirektivet skall medlemsländerna kräva att varje försäkringsföretag bildar en tillräcklig försäkringsteknisk ansvarsskuld som täcker företagets hela affärsverksamhet. Enligt en allmän bestämmelse i direktivet skall de tillgångar som täcker den försäkringstekniska ansvarsskulden vara uppbyggda med hänsyn till arten av den verksamhet som försäkringsföretaget bedriver så att placeringarna tryggar säkerhet, avkastning och likviditet. Dessutom förpliktar direktivet försäkringsföretaget att säkerställa att placeringarna är diversifierade och har tillräcklig spridning. Den allmänna bestämmelsen kompletteras i direktivet av en förteckning över de tillgångar med vilka den försäkringstekniska ansvarsskulden får täckas i enlighet med närmare bestämmelser som hemlandet utfärdar. I direktivet finns också bestämmelser om de belopp, i relation till det totala bruttobeloppet av den försäkringstekniska ansvarsskulden, till vilka ett försäkringsföretag högst får placera tillgångar som täcker ansvarsskulden i de tillgångsslag eller enskilda objekt som särskilt nämns i direktivet. Ett medlemsland har enligt direktivet inte rätt att kräva att ett försäkringsföretags placeringar görs i vissa kategorier av tillgångar.

Medlemsländerna skulle senast den 31 december 1993 anta de författningar som är nödvändiga för att följa det tredje skadeförsäkringsdirektivet och sätta dem i kraft senast den 1 juli 1994.

Tredje livförsäkringsdirektivet har införts i syfte att i fråga om försäkringar och företag som hör till dess tillämpningsområde genomföra den inre marknaden för direkt livförsäkring inom EU. Direktivet slutför samtidigt rättsutvecklingen i fråga om tillhandahållandet av livförsäkringstjänster över de nationella gränserna.

Det tredje livförsäkringsdirektivet bygger liksom tredje skadeförsäkringsdirektivet på principerna om en koncession och hemlandstillsyn. Också den reglering som gäller överlåtelse av försäkringsbestånd, den kvalitativa ägarkontrollen och täckandet av ansvarsskulden har nästan samma innehåll som motsvarande skadeförsäkringsdirektiv.

Enligt det tredje livförsäkringsdirektivet får medlemsländerna inte längre anta bestämmelser med krav på förhandsgodkännande eller löpande anmälan av försäkringsvillkoren eller grunderna för beräkning av försäkringspremierna och ansvarsskulden. I avvikelse från denna huvudregel får hemlandet dock, för kontroll av att försäkringsföretagets försäkringsmatematiska grunder överensstämmer med nationella regler, kräva regelbunden underrättelse om de tekniska grunder som använts vid beräkning av premietariffer och av den försäkringstekniska ansvarsskulden.

Enligt det tredje livförsäkringsdirektivet skall ett försäkringsföretags hemland kräva att varje försäkringsföretag bildar en tillräcklig försäkringsteknisk ansvarsskuld som täcker företagets hela verksamhet. I direktivet har tagits in detaljerade bestämmelser om de principer enligt vilka den försäkringstekniska ansvarsskuldens storlek bestäms inom livförsäkringen. Premierna inom livförsäkringsrörelse skall på välgrundade försäkringsmatematiska antaganden vara sådana att försäkringsföretagen kan bilda en tillräcklig försäkringsteknisk ansvarsskuld.

I en bilaga till det tredje livförsäkringsdirektivet har tagits in s.k. matchningsregler enligt vilka den valuta, i vilken ett försäkringsföretags förpliktelser skall betalas, bestäms samt regler om den information som skall lämnas försäkringstagaren innan ett försäkringsavtal ingås och under avtalets löptid.

Medlemsländerna skulle senast den 31 december 1993 anta de författningar som är nödvändiga för att följa det tredje livförsäkringsdirektivet och sätta dem i kraft senast den 1 juli 1994.

Bokslutsdirektivet för försäkringsföretag skall följas i företag som omfattas av tillämpningsområdet för det första skadeförsäkringsdirektivet eller det första livförsäkringsdirektivet. Direktivet gäller dessutom företag som bedriver återförsäkringsrörelse samt, på vissa villkor, en del företag som lämnas utanför tillämpningsområdet för det första skadeförsäkringsdirektivet.

Syftet med bokslutsdirektivet för försäkringsföretag är att beakta särdragen hos dessa företag när det gäller frågor som regleras i direktivet. I försäkringsföretagen skall, med de avvikelser och kompletteringar som denna reglering medför, i övrigt iakttas bestämmelserna i rådets fjärde direktiv grundat på artikel 54.3 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag, fjärde bolagsrättsliga direktivet (78/660/EEG) och rådets sjunde direktiv grundat på artikel 54.3 g i fördraget om sammanställd redovisning, sjunde bolagsrättsliga direktivet (83/349/EEG). Av dessa direktiv, sådana de lyder efter ändringar år 1990 genom direktiv 90/604/EEG och 90/605/EEG, gäller det fjärde bolagsrättsliga direktivet uppgörandet av, innehållet i och offentliggörande av bokslut för

samt revision av enskilda bolag. Det sjunde bolagsrättsliga direktivet reglerar motsvarande frågor när det gäller koncernbokslut.

En målsättning med bokslutsdirektivet för försäkringsföretag är att öka jämförbarheten hos boksluten för försäkringsföretag som verkar i de olika medlemsländerna och informationen om det gängse värdet av placeringar.

För alla försäkringsföretag bestäms huvudgruppsvis en likadan form för resultaträkningens och balansräkningens uppställning. I fråga om vissa poster, i synnerhet sådana som gäller den försäkringstekniska ansvarsskulden, bestäms innehållet i detalj. Rörelsekostnaderna och avskrivningarna skall i resultaträkningen upprättas enligt funktion. Samma bestämmelser gäller för de försäkringsföretag som hör till direktivets tillämpningsområde oberoende av företagets storlek.

Den eftersträlvade jämförbarheten hos boksluten har förutsatt att harmoniserade bestämmelser i direktivet utfärdas i synnerhet om hur placeringar skall värderas i balansräkningen och hur deras gängse värde skall fastställas. Sådana tillgångar som hänförs till huvudgruppen "placeringar" i det balansräkningsschema som ingår i direktivet, kan i balansräkningen värderas till ett belopp som motsvarar antingen anskaffningsutgiften eller det gängse värdet. Värderingssättet skall väljas balanspostvis. Det värde till vilket en placering alternativt kunde ha antecknats i balansräkningen skall uppges i en bilaga till balansräkningen. Med anskaffningsutgift avses anskaffningsutgiften nedsatt med värdeminskningar och med gängse värde, i regel marknadsvärdet. Som resultatpåverkande värdeminskningar behandlas alla slutliga värdeminskningar samt valfritt även tillfälliga värdeminskningar, i fråga om fastigheter dock endast slutliga värdeminskningar. I fall det gängse värdet senare stiger skall företagna värdeminskningar återföras till anskaffningsutgiften resultatpåverkande. Byggnaders värde nedskrivs genom avskrivningar enligt plan antingen i balansräkningen eller i dess bilaga.

Enligt direktivet får en förändring i skillnad mellan det gängse värdet och anskaffningsutgiften helt eller delvis upptas i resultaträkningen, om placeringen i balansräkningen har värderats till sitt gängse värde. En eventuell återstod av förändring skall upptas bland passiva i uppskrivningsfonden. I fråga om placeringar som täcker ansvarsskulden för fondförsäkringar som avses i livförsäkringsklass 3 finns det ingen möjlighet att välja sättet att värdera placeringarna. Sådana placeringar skall enligt direktivet tas upp särskilt i balansräkningar till sitt gängse värde. En förändring i skillnaden mellan det gängse värdet och anskaffningsutgifter skall alltid upptas i resultaträkningen.

Enligt direktivet får bland passiva i balansräkningen under en särskild post tas upp medel, vilkas fördelning mellan försäkringstagarna

och aktieägarna inte har fastställts vid räkenskapsåret utgång. Ändringen av balansposten skall tas upp i resultaträkningen.

För att boksluten skall vara jämförbara har man varit tvungen att utfärda bestämmelser också om värderingen av den försäkrings tekniska ansvarsskulden. När det gäller ersättningsansvaret har bl.a. utfärdats bestämmelser om diskontering. Harmoniseringen har drivits längre inom skadeförsäkring än inom livförsäkring.

EU:s medlemsländer skulle före den 1 januari 1994 anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet om försäkringsföretags bokslut och koncernbokslut.

4.3 Överväganden

Ett huvudsyfte med utredningsuppdraget är att harmonisera lagstiftningen om understödsföreningar med EG:s regler om försäkringsverksamhet. Som framgått av den lämnade redogörelsen avser de försäkringsdirektiv, som styr EG:s regler, principer som är av grundläggande betydelse för etablering och bedrivande av försäkringsverksamhet. De krav som ställs i direktiven är minimikrav. Endast i begränsad omfattning tillgodoses minimikraven i gällande verksamhets-, solvens- och redovisningsregler för understödsföreningar. En revidering av regelsystemet i överensstämmelse med EG:s krav är således nödvändig för att Sverige skall uppfylla sina åtaganden gentemot EU.

För de föreningar som omfattas av försäkringsdirektiven är anpassningskravet till EG:s regler absolut medan någon anpassning inte behöver ske i fråga om övriga föreningar. Som framgått tar EG:s försäkringsdirektiv endast sikte på ett fåtal av de nu verksamma föreningarna. Det överväldigande flertalet av föreningar omfattas inte av direktiven. Mot den bakgrunden har utredningen övervägt att basera en ny lag om understödsföreningar på en reglering, som inte till alla delar nödvändigtvis följer EG:s regler, med inriktning på de föreningar som inte omfattas av försäkringsdirektiven kompletterad med en specialreglering som tar sikte på föreningar som omfattas av direktiven.

Som framgår av avsnitt 2 utgör understödsföreningarna en mycket heterogen grupp av försäkringsgivare. Detta kommer bl.a. till uttryck i föreningarnas storlek och inriktning. Den uppdelning av föreningarna som följer av EG:s försäkringsdirektiv återspeglar endast delvis oenhetligheten bland föreningarna. Exempelvis är verksamhetsbetingelserna för större föreningar, som inte omfattas av EG:s direktiv, mer likartad med de betingelser som gäller för föreningar som omfattas av direktiven än med övriga föreningar. Att strukturera en ny lag om understödsföreningar genom en uppdelning av regelsystemet efter EG:s

försäkringsdirektiv är därför inte en lämplig ordning. I stället anser utredningen att den reglering som föranleds av EG-direktiven bör innefatta alla föreningar med möjlighet till dispens för de föreningarna som inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiven. Härigenom kan föreningarna i normeringshänseende behållas som en homogen grupp samtidigt som möjlighet ges att inom ramen för dispensförfarandet beakta de speciella förhållanden som finns i de olika föreningarna och de särförhållanden som kännetecknar föreningarna i förhållanden till försäkringsbolagen.

5 Skall institutet understödsföreningar finnas även i fortsättningen?

5.1 Inledning

Av 1 § lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL, framgår att en understödsförenings verksamhet inte får avse affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse. Syftet med detta förbud har varit att dra en gräns mot sådan försäkringsverksamhet som bedrivs av livförsäkringsbolag. I direktiven till denna utredning anförts att förbudet framstår som otidsenligt och onödigt begränsande och att det bör övervägas om inte förbudet mot affärsmässighet kan avskaffas. Ett avskaffande av förbudet skulle innebära att den historiskt sett viktigaste skiljelinjen mellan understödsföreningar och försäkringsbolag försvinner och att frågan om det finns behov av associationen understödsförening ställs på sin spets. Även bortsett från frågan om förbudet mot affärsmässighet kan ifrågasättas om understödsföreningarna har någon funktion att fylla på en modern försäkringsmarknad. I detta avsnitt skall behovet av att kunna bedriva försäkringsrörelse i understödsföreningens form närmare behandlas.

5.2 Frågans tidigare behandling

Frågan om det behövs en särskild lag om understödsföreningar har diskuterats vid flera tillfällen. 1958 års försäkringssakkunniga uppgav att vid en översyn av den då gällande lagen om understödsföreningar (1938 års lag) borde övervägas i vad mån behov av en särskild sådan lag fortfarande förelåg samt vilka möjligheter som fanns att i större eller mindre utsträckning inordna understödsföreningarna under försäkringsrörelselagen. Vidare anfördes att det beträffande sådana föreningar vilkas verksamhet var av mycket ringa betydelse kunde ifrågasättas om anledning fanns att över huvud taget ha någon tillsyn över föreningarna. De sakkunniga erinrade härvid om att ett stort antal s.k. sockenbolag var undantagna från försäkringsrörelselagen (SOU 1960:11, s. 109).

I samband med översynen av 1938 års lag om understödsföreningar diskuterades frågan om utvecklingen gått därhän att lagen om understödsföreningar spelat ut sin roll. Den sakkunnige anförde att man skulle kunna tänka sig att ett antal stora, rationellt arbetande föreningar, fr.a. en del begravningskassor, i enlighet med egna önskemål förvandlades till försäkringsbolag. De bedrev ofta en verksamhet för medlemssvärkning som beträffande affärsmässighet knappast skilde sig från sådan verksamhet som hänfördes under försäkringsrörelselagen. Vidare påtalade den sakkunnige att beträffande mindre begravningskassor och sjukkassor skulle man kunna tänka sig en tvångsmässig avveckling. Såvitt gäller pensionskassor skulle en separat lösning kunna tänkas.

Efter närmare övervägande kom den sakkunnige dock fram till att detta var oantagbart. Som skäl härför anfördes att en omvandling av vissa understödsföreningar till försäkringsbolag skulle stöta på hinder redan i den förhärskande negativa inställningen till en utvidgning av kretsen försäkringsbolag. Vidare skulle en snabb avveckling av de mindre föreningarnas verksamhet också medföra stora praktiska problem, alldeles bortsett från att en mer eller mindre tvångsvis avveckling skulle te sig mindre tilltalande.

Den sakkunnige framhöll också att med hänsyn till de speciella former av försäkringsverksamhet av inte affärsmässigt slag som många understödsföreningar drev föreföll det mest ändamålsenligt att bestämmelserna om denna verksamhet liksom hittills bibehölls i en särskild lag. Reglerna kunde då alltjämt vara utformade med hänsyn till föreningarnas särprägel. Ett införande av sådana regler i den redan så omfattande försäkringsrörelselagen föreföll också tekniskt otympligt. Lagstiftningen skulle kompliceras utan att något betydande värde skulle kunna vinnas genom ett sammanförande av lagstiftningen om personförsäkring i ett enda lagverk. Slutsatsen blev således att en särskild lagstiftning för understödsföreningar borde finnas även i fortsättningen (SOU 1970:23 s. 74 - 75). Departementschefen instämde i vad den sakkunnige anfört (prop. 1972:69 s. 58).

5.3 Överväganden

För understödsföreningarna har gällt ett förbud mot affärsmässighet alltsedan 1912 års lag om understödsföreningar trädde i kraft. Förbudet har ansetts vara den enskilda omständighet som på ett påtagligt sätt skiljer understödsföreningarnas verksamhet från försäkringsbolagens. Ett avskaffande av denna princip reser därför oundvikligen frågan om understödsföreningarnas existensberättigande och om det behövs någon särskild lagstiftning för understödsföreningar. Som ovan anförts kan

över huvud taget ifrågasättas om understödsföreningsinstitutet bör behållas i framtiden.

Om institutet understödsförening behålls trots att förbudet mot affärsmässighet avskaffas kommer föreningarna att bedriva en verksamhet som ligger mycket nära försäkringsbolagens verksamhet. Vidare innebär en EG-anpassning av lagstiftningen om understödsföreningar att i princip samma krav som ställs på försäkringsbolagen beträffande soliditet m.m. måste ställas på i vart fall de föreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv. Ett argument som tidigare framförts för att berättiga understödsföreningarna är att de erbjuder ett smidigt sätt för anställda inom ett företag att kunna ordna en försäkring. Detta med tanke på att det ställs lägre formella krav i lagen om understödsföreningar än i försäkringsrörelselagen. För det fall att samma krav ställs på vissa av understödsföreningarna som på försäkringsbolagen kommer detta argument givetvis att förlora en del i bärighet.

Vad som också talar för att understödsföreningsväsendets fortsatta existens kan ifrågasättas är det faktum att så få nya föreningar bildats under de senaste trettio åren. Under perioden 1967 - 1996 har det totala antalet understödsföreningar sjunkit från 481 till 120. Under samma period har tolv nya föreningar registrerats, varav fyra efter år 1990. I december 1997 hade inte någon ny förening registrerats sedan 1992.

En orsak till denna utveckling är att utvecklingen på socialförsäkringsområdet inneburit att det allmänna i stor utsträckning övertagit ansvaret för att medborgarna har en tillfredsställande ekonomisk trygghet vid sjukdom, invaliditet och vid familjeförsörjarens frånfalle. Detta har i sin tur medfört att intresset för att utöva det för understödsföreningarna typiska inbördes biståndet minskat påtagligt.

Ett ytterligare skäl till att understödsföreningarnas betydelse minskat är försäkringsbolagens produktutbud i kombination med behovsprövning vid nyetablering av understödsföreningar. Enligt den s.k. behovsprincipen skall vid registrering av en ny förening en prövning göras om behov av föreningen föreligger med hänsyn till det redan existerande utbudet på den svenska försäkringsmarknaden. Om redan verk samma försäkringsgivare på ett tillfredsställande sätt kan anses täcka det försäkringsskydd som understödsföreningen avser att tillhandahålla skall registrering vägras. En bidragande orsak till den negativa utvecklingen är också förbudet för understödsföreningar att driva försäkringsrörelsen affärsmässigt.

Bilden av understödsföreningarnas utveckling är dock något splittad. Sjukförsäkring, som meddelas av sjukkassor samt sjuk- och begravningskassor, är i dag den minsta av försäkringsföreningarnas verksamhetsgrenar såväl med avseende antal försäkrade medlemmar, avgifter, utbetalningar för försäkringsfall som fondstorlekar. Verksamhe-

ten inom denna försäkringsklass har oupphörligt minskat under de senaste decennierna, sannolikt kommer sjukkassornas betydelse inom försäkringsområdet att vara liten även i framtiden.

Kapitalförsäkring meddelas i första hand som begravningshjälp vid dödsfall. Antalet försäkrade medlemmar är mycket stort. Utfästelserna är dock oftast relativt blygsamma, även om en viss förskjutning mot högre försäkringsbelopp har skett under senare år, bl.a. på grund av att högsta medgivna försäkringsbelopp har höjts till ett belopp motsvarande ett basbelopp enligt lagen om allmän försäkring. Denna försäkringsform torde – i sin nuvarande utformning – ha begränsad betydelse inom försäkringsområdet i framtiden.

Den ojämförligt mest betydande av försäkringsföreningarnas verksamhetsgrenar är pensionsförsäkring. De större pensionskassorna som administrativa avtalsbundna tilläggspensioner kan även i framtiden förväntas vara av betydelse inom försäkringsområdet. Att inom ramen för det egna företaget eller fackföreningen kunna erbjuda försäkringar torde också i framtiden vara ett intressant alternativ till en traditionell försäkring i ett försäkringsbolag. En viss tillväxt i framtiden kan därför inte uteslutas.

Förr rådde en viss skepsis gentemot försäkringsbolagen grundad på bolagens vinstintresse, vilket anses ha bidragit till understödsföreningsväsendets uppkomst. Tillkomsten av 1948 års försäkringsrörelselag innebar dock sådana förändringar av verksamhetsbetingelserna för försäkringsbolag att sådan skepsis sedan lång tid tillbaka inte torde föreligga. De väsentligaste förändringarna av regleringen av försäkringsbolagens verksamhet var införandet av de s.k. behovs- och skälighetsprinciperna. Behovsprincipen innebär att ett nytt försäkringsbolag inte fick bildas om inte rörelsen ansågs behövlig och även i övrigt ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. Skälighetsprincipen innebär att premiesättningen skulle vara skäligt avvägd med hänsyn till den risk som försäkringen är avsedd att täcka och nödiga administrationskostnader. Ett tidigare betydelsefullt motiv för att gå in i en understödsförening i stället för att ta en försäkring hos ett försäkringsbolag bortföll därför genom införandet av dessa principer. Det faktum att behovsprincipen upphävdes för försäkringsbolagen år 1985 torde inte ha förändrat inställningen i denna del. Alltjämt görs vid nyetableringar av försäkringsbolag en prövning av om den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kravet på en sund försäkringsverksamhet.

Sammanfattningsvis kan sägas att flera omständigheter tyder på att intresset av att kunna driva försäkringsrörelse i understödsföreningens form är begränsat. Det kan t.o.m. hävdas att intresset är så begränsat att associationsformen understödsförening bör utmönstras ur lagstiftningen. Ett tänkbart tillvägagångssätt att avveckla understödsföreningar

skulle kunna vara att upphäva UFL och därvid ange hur det skall förfaras med befintliga föreningar. Föreningarna skulle kunna åläggas att ombilda sig till ömsesidiga försäkringsbolag. För det fall att ombildning inte genomförts inom viss tid skulle tvångslikvidation ytterst kunna bli påföljden. Någon särskild lagstiftning för understödsföreningar skulle därmed inte längre behövas.

Mot det ovanstående resonemanget kan dock anföras att några allvarigare missförhållanden över huvud taget inte konstaterats bland understödsföreningarna under den långa tid de varit verksamma här i landet. Redan detta förhållande gör att det ter sig tveksamt om ett tvångsmässigt ombildningsförfarande är angeläget eller motiverat. Härtill kommer att mångfalden på försäkringsområdet minskar i och med att understödsföreningarna åläggs ombildningskrav. Under senare år har förekommit några nyetableringar som tyder på att ett visst intresse fortfarande finns att använda understödsföreningens form för drivande av försäkringsrörelse. Att inom ramen för det egna företaget eller fackföreningen kunna erbjuda försäkringar kan visa sig vara ett intressant alternativ till traditionell försäkring i försäkringsbolag i framtiden.

I detta sammanhang är det intressant att notera att bankverksamhet från och med den 1 januari 1996 får bedrivas i ekonomisk förening, något som tidigare var möjligt endast inom ramen för föreningsbankrörelsen. Vidare har regeringen föreslagit att ekonomiska föreningar bör få bedriva tillståndspliktig finansieringsverksamhet utan inslag av inlåningsrörelse. Regeringen uttalade i de båda lagstiftningsärendena att det bör vara förutsättningarna för det enskilda företaget och inte den associationsrättsliga formen som skall avgöra om oktroj kan beviljas för den tilltänkta verksamheten (prop. 1996/97:114 s. 51). Dessutom hänvisade regeringen till att näringsutskottet uttalat sin positiva syn på den kooperativa företagsformen i samband med att riksdagen behandlade de kooperativa företagens ställning i förhållande till andra företagsformer. Enligt utskottets mening vore det helt oacceptabelt om statsmakterna genom utformning av regelsystem som missgynnar den kooperativa företagsformen åstadkommer en styrning bort från denna företagsform. Utskottet hemställde därför att riksdagen genom ett uttalande till regeringen skulle klarlägga att de kooperativa företagen skall behandlas likvärdigt med andra företag. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr. 1993/94:222).

Riksdagen har sålunda uttalat att de kooperativa företagen skall behandlas likvärdigt med andra företag. Detta resonemang gäller givetvis även försäkringsverksamhet. Utgångspunkten bör således vara att försäkringsverksamhet liksom annan verksamhet skall vara neutral i fråga om formerna för rörelsens drivande och att största möjliga näringsfrihet skall råda. Detta talar enligt utredningens uppfattning starkt för att

föreningsformen även i fortsättningen bör vara tillåten för försäkringsverksamhet. Härtill kommer att det allmänt sett knappast kan anses förenligt med principen om fri näringsutövning här i landet att tvångsvis avveckla eller förbjuda en association som sedan lång tid tillbaka stått till buds för drivande av försäkringsrörelse.

Slutligen bör i detta sammanhang också nämnas att Sverige i samband med såväl ingåendet av EES-avtalet som anslutningen till EU anmälde tre associationer som skulle få användas för drivande av försäkringsrörelse, nämligen försäkringsaktiebolag, ömsesidiga försäkringsbolag och understödsföreningar. De tre associationsformerna finns angivna som ett tillägg till artikel 8 i första livförsäkringsdirektivet och till artikel 8 i första skadeförsäkringsdirektivet. Det torde med hänsyn härtill vara tveksamt om ett ombildningskrav under nuvarande omständigheter kan ställas på understödsföreningarna.

Av nu anförda skäl föreslår utredningen att associationsformen understödsförening skall stå öppen för bedrivande av försäkringsverksamhet även i framtiden.

Enligt direktiven för utredningen skall reglerna om understödsföreningar i den utsträckning som krävs harmoniseras med EG:s regler om försäkringsverksamhet (se avsnitt 4). Utredningen har mot denna bakgrund övervägt att inarbeta regler om understödsföreningar i FRL som redan är anpassad till EG:s regler. Ett införande av sådana regler i FRL är dock tekniskt otympligt och skulle innebära att denna i nuläget ganska svåröverskådliga lag blir ännu mer omfattande och svår att tillämpa. Härtill kommer att FRL för närvarande är föremål för omarbetning i Finansdepartementet och att det är oklart hur lagens slutliga utformning kommer att se ut. Att införa regler om försäkringsföreningar i FRL förefaller därför vara mindre lämpligt.

Utredningen anser därför att det är lämpligare att reglerna om försäkringsföreningar samlas i en separat lag som EG-anpassas. En sådan lösning innebär dock att det kommer att finnas två lagar med i stora delar parallella regelsystem, dvs. FRL och den nya lagen om försäkringsföreningar, vilket är mindre ändamålsenligt. Trots detta anser utredningen att fördelarna med att samla reglerna om försäkringsföreningar i en särskild lag överväger framför en lösning inom ramen för FRL.

Flertalet av nu verksamma understödsföreningar leder sitt ursprung långt tillbaka i tiden då förhållandena på försäkringsområdet i grunden var helt annorlunda än i dag. För flera av föreningarna utgör numera förvaltningen av donationsfonder den huvudsakliga uppgiften medan den egentliga försäkringsverksamheten är av underordnad betydelse. De försäkringar som meddelas avser ofta måttliga belopp. Många föreningar synes närmast fungera som sällskapsföreningar.

Det centrala målet med en ny lag om försäkringsföreningar bör enligt utredningen vara att skapa förutsättningar för föreningarna att effektivt driva en modern försäkringsrörelse. En lämplig utgångspunkt för en reviderad lagstiftning om försäkringsföreningar är EG:s regler om försäkringsverksamhet.

Liksom gällande lag måste det huvudsakliga syftet med den nya lagen vara att säkerställa att föreningsmedlemmarna och förmånstagarna får de ersättningar som tillkommer dem. Detta tillgodoses väsentligen genom implementering av EG:s solvensregler i lagen. Försäkringsföreningar bör vara så stora att en sund försäkringsrörelse kan bedrivas. Detta förutsätter att rörelsen är så omfattande att en godtagbar försäkringsteknisk riksutjämning kan säkerställas. Vidare bör föreningarna i framtiden utgöras av bärkraftiga och funktionsdugliga enheter med bra försäkringsservice åt medlemmarna. Detta förutsätter att det nuvarande kravet på minsta medlemsantal skärps och sannolikt också att möjlighet öppnas att använda främmande kapital i verksamheten. Vidare bör fusionsregler införas i den nya lagen i syfte att skapa förutsättningar för mindre föreningar att gå samman med andra föreningar för att bilda större och mer funktionsdugliga föreningar.

I de följande avsnitten behandlas vissa frågor som är av central betydelse för utformningen av en ny lag om understödsföreningar. Således berörs vad som skall gälla för de minsta föreningarna i ett reviderat regelsystem (avsnitt 6), minsta medlemsantal (avsnitt 7), namnfrågan (avsnitt 8), förbudet mot affärsmässighet (avsnitt 9), kravet att försäkringsföreningar skall vara slutna (avsnitt 10), behovsprincipen (avsnitt 11) skälighetsprincipen (avsnitt 12), kapitalförvaltning (avsnitt 13), redovisning (avsnitt 14), fusion (avsnitt 15), skattefrågor (avsnitt 16) och sanktioner (avsnitt 17).

6 Vad skall gälla för de minsta föreningarna?

6.1 Inledning

Lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL, gäller idag för alla understödsföreningar. I 2 § andra stycket UFL finns dock en dispensregel som innebär att Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i lagen i den mån det inte föreligger något hinder från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden. Inspektionen har med stöd av denna bestämmelse beslutat att vissa föreningar skall stå under begränsad tillsyn.

Föreningarna är mycket olika i storlek, karaktär och inriktning. Vissa föreningar har endast ett fåtal medlemmar och meddelar försäkring till mycket låga belopp. De största tjänstepensionskassorna har å andra sidan ett medlemsantal överstigande 100 000 och meddelar försäkringar som är av stor betydelse för den enskilde. På grund härav kan diskuteras om samma regler skall gälla för samtliga föreningar.

I detta sammanhang kan erinras om de regler som gällde enligt 1948 års försäkringsrörelselag. Enligt lagens 349 § var sådana s.k. sockenbolag som inte bedrev brand- eller sjöförsäkring undantagna från lagens tillämpning. Bolagens styrelser var dock bl.a. skyldiga att anmäla bolaget till Försäkringsinspektionen och att skicka in uppgifter om bolagets verksamhet till inspektionen. Styrelseledamot som inte följde föreskrifterna kunde straffas med dagsböter.

6.2 Överväganden

Som framgått anser utredningen att en ny lag om försäkringsföreningar bör bl.a. syfta till att skapa förutsättningar för föreningarna att bedriva modern försäkringsrörelse effektivt. Som en konsekvens av en anpassning till EG:s regler måste kraven skärpas i flera avseenden när det gäller den framtida regleringen av föreningarnas verksamhet. Detta gäller främst solvenskraven.

Många av de nu verksamma små föreningarna torde, åtminstone f.n., sakna möjligheter att uppfylla de krav som enligt utredningen bör

ställas på föreningarna i framtiden. Mot denna bakgrund har utredningen övervägt att inte medta mindre föreningar i den nya lagen. En förenings storlek skulle kunna bedömas utifrån antingen antalet medlemmar, fondernas storlek eller årsavgifternas belopp. Att generellt undanta små föreningar från lagens tillämpningsområde och därmed lämna vissa kategorier av föreningsmedlemmar helt utan skydd anser utredningen dock inte vara en godtagbar lösning. Den nya lagen skulle härigenom kunna kringgåas genom uppsplittring av större föreningar i mindre föreningar.

Ett alternativ till att helt undanta små försäkringsföreningar från reglering är att låta sådana föreningar omfattas av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, EFL. Att tillämpa EFL på föreningar av viss storlek har emellertid nackdelar. Bl.a. måste det anses vara mindre lämpligt att försäkringsverksamhet bedrivs helt utan tillsyn bortsett från legalitetskontrollen enligt EFL, även om de aktuella försäkringsbeloppen i många fall är blygsamma. Över huvud taget kan lämpligheten i att bedriva försäkringsverksamhet enligt EFL ifrågasättas, då denna lag inte är anpassad för sådan verksamhet.

En annan nackdel med att tillämpa EFL på mindre föreningar är att en sådan regel knappast kan avse andra föreningar än sådana som finns vid den nya försäkringsföreningslagens ikraftträdande. För det fall att nybildning av försäkringsföreningar skulle tillåtas med tillämpning av EFL skulle omfattande förändringar behöva göras i den lagen. Som exempel kan nämnas att EFL tillåter bildandet av öppna föreningar och att minimiantalet medlemmar uppgår endast till tre. Att göra så ingående ändringar i EFL i syfte att anpassa regelsystemet till försäkringsföreningar är knappast motiverat med tanke på att bestämmelserna sannolikt skulle komma att tillämpas endast undantagsvis på försäkringsföreningar.

Utredningen har stannat för en lösning som innebär att små försäkringsföreningar som är verksamma vid ikraftträdandet av den nya lagen skall ha möjlighet att fortsätta att bedriva verksamheten med stöd av UFL t.o.m. utgången av år 2009. Vid denna tidpunkt upphör UFL att gälla och samtliga försäkringsföreningar måste ha anpassat sin verksamhet till den nya lagen eller upphöra med verksamheten. Med små försäkringsföreningar avses i detta sammanhang sjukkassor med årliga medlemsavgifter inte överstigande ett belopp motsvarande en miljon ecu och som inte omfattas av EG:s försäkringsdirektiv. För andra föreningar än sjukkassor går dock inte gränslinjen vid en miljon ecu utan vid ett belopp motsvarande 500 00 ecu i medlemsavgifter under tre på varandra följande år. Uppdelningen i små föreningar har delvis gränsdragningen i första generationens försäkringsdirektiv, när det gäller tillämpningsområdet för direktiven, som förebild.

När det gäller verksamhet enligt den nya lagen föreslås i överensstämmelse med gällande lag en dispensordning som innebär att Finansinspektionen får avgöra huruvida en enskild förening bör omfattas av begränsad övervakning eller helt undantas från tillsyn. Härigenom kan tillsynsresurserna koncentreras till de verksamheter där skyddsintresset är starkast.

7 Minsta medlemsantal

7.1 Inledning

I 5 § lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL stadgas att en understödsförening skall ha minst 100 medlemmar. Regeln är försedd med två undantag. Dels kan Finansinspektionen medge enskilda föreningar att ha ett lägre medlemsantal, dels skall föreningar som meddelar försäkringar av visst slag ha minst 500 medlemmar. Det sistnämnda gäller föreningar som meddelar förtids- eller efterlevandepension utan samband med ålderspension eller sjukpenning för längre tid än 180 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller kapitalförsäkring för dödsfall till högre belopp än 1 000 kr per medlem. Även föreningar som sålunda skall ha minst 500 medlemmar kan få dispens av inspektionen om särskilda skäl föreligger.

Syftet med kravet på lägsta medlemsantal har varit att skapa säkerhet för föreningarnas förmåga att fullgöra sina utfästelser gentemot medlemmar och förmånstagare. En försäkringsverksamhet kan med hänsyn till riskerna inte vara baserad på en alltför liten försäkringsstock.

7.2 Bakgrund

I förarbetena till den nuvarande bestämmelsen om minsta medlemsantal i UFL anfördes att en meningsfull samverkan på personförsäkringsområdet knappast var möjlig om antalet försäkrade var alltför lågt. Redan en minimigräns vid 100 medlemmar torde i allmänhet inte utgöra någon garanti för att underlaget för verksamheten blir sådant att de krav som normalt innefattas i soliditets- och skälighetsprinciperna skulle kunna bli tillgodosedda. Av hänsyn särskilt till redan bestående föreningar – vilka i allmänhet ansågs vara väl konsoliderade – kom utredningen dock fram till att man inte borde ställa upp något generellt hinder mot att medlemsantalet i en förening skulle kunna få vara så lågt som 100.

Såvitt gäller dispensregeln uttalades i förarbetena att denna var avsedd för undantagsfall, t.ex. när en förenings ekonomi trots ett litet medlemsantal ändå kunde anses säkerställd (SOU 1970:23, s. 138).

Många av de nu existerande föreningarna har ett lågt medlemsantal. Av de 120 föreningar som var registrerade hos Finansinspektionen i december 1997 var det 24 som hade högst 100 och 62 som hade högst 500 medlemmar.

7.3 Överväganden

Som nämnts kan en understödsförening i vissa fall bestå av endast 100 medlemmar. Det kan ifrågasättas om kravet på riskutjämning tillgodoses tillräckligt väl i en förening med ett så lågt medlemsantal. Ett sätt att åstadkomma att understödsföreningarna i framtiden kommer att utgöras av bärkraftiga enheter är att höja det lägsta tillåtna antalet medlemmar.

Enligt direktiven skall utredningen lägga fram förslag som syftar till att tillsynen effektiviseras och koncentreras till de områden och verksamheter där skyddsintresset är starkast. Ett sätt att tillgodose dessa syften är att i framtiden förhindra att det bildas alltför små föreningar. Detta talar också för att det lägsta tillåtna medlemsantalet bör höjas.

När det gäller att bestämma vilket lägsta medlemsantal som skall godtas bör detta å ena sidan inte bestämmas så högt att det i praktiken hämmar tillskapandet av understödsföreningar på t.ex. en arbetsplats. Å andra sidan skall de försäkrades krav på trygghet och behovet av att koncentrera tillsynsresurserna beaktas. Efter en avvägning av dessa omständigheter har utredningen kommit fram till att ett lägsta medlemsantal om 500 personer är lämpligt. Som framgått motsvarar det den gräns som redan idag gäller för viss verksamhet.

Påföljden för en förening som inte uppfyller kravet om lägsta medlemsantal bör vara likvidationsplikt. För det fall att medlemsantalet sjunker under minimigränsen bör Finansinspektionen dock kunna meddela dispens från regeln om minsta medlemsantal. Förutsättningen för dispens bör vara att det endast rör sig om en tillfällig nedgång och att medlemsantalet inte väsentligt understiger det lägsta tillåtna. En riktlinje kan vara att kravet på lägsta antal medlemmar inte bör underskridas med mer än 100. Vidare bör den tid som kravet underskrids inte vara längre än ett år. Dispens skall dock inte kunna meddelas i samband med att en understödsförening bildas utan endast när verksamheten har inletts.

Som närmare redogörs för i avsnitt 15 föreslås att regler om fusion införs för föreningarna. En förening som inte kan uppfylla kravet på minsta medlemsantal kan därför välja att genom fusion gå upp i en annan förening.

För många föreningar som är verksamma vid den nya lagens ikraftträdande skulle ett krav på höjning av lägsta medlemsantal i grunden förändra verksamhetsbetingelserna. Starka skäl talar därför för att inte ändra gällande bestämmelser om lägsta medlemsantal för föreningar som är etablerade vid ikraftträdandet av en ny lagstiftning. Bestämmelser härom har tagits upp i ett förslag till promulgationslag (se 7 §).

8 Namnfrågan

Genom lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL, infördes möjlighet att välja om en understödsförenings firma skulle innehålla ordet understödsförening eller försäkringsförening. Av de föreningar som bildats sedan lagen trädde i kraft har alla utom en använt beteckningen försäkringsförening.

Ordet förening kunde förr användas i ett ömsesidigt försäkringsbolags firma. Såvitt gäller bolag som bildats med stöd av 1948 års försäkringsrörelselag har ansetts att dessa inte fick innehålla ordet förening (se Appeltofft, Den nya lagen om försäkringsrörelse, s. 278). FRL har inte inneburit någon ändring i denna del (se Appeltofft m.fl. Kommentar till Försäkringsrörelselagen, andra upplagan, s. 289).

Enligt uppgift från Finansinspektionen används termen försäkringsförening inte av något försäkringsbolag. Däremot finns det fyra bolag som har beteckningen assuransförening eller assuransförsäkringsförening i sin firma. Ett av dessa bolag är ett mindre riksskadebolag, ytterligare ett är ett rikscaptivebolag och de två återstående meddelar kreatursförsäkring.

Ordet understödsförening måste idag anses vara föråldrat och leder knappast tankarna till en förening som bedriver försäkringsverksamhet. Tvärtom föreligger en viss risk för sammanblandning med allmännyttiga stiftelser och ideella föreningar. Termen understödsförening bör därför enligt utredningen ersättas med benämningen försäkringsförening. Den nya lagens namn blir sålunda lag om försäkringsföreningar.

Utredningen föreslår att övergångsbestämmelser införs som medger att de föreningar som är registrerade vid lagens ikraftträdande får behålla sin nuvarande firma, se 8 § förslag till promulgationslag.

9 Förbudet mot affärsmässighet

9.1 Inledning

I denna utrednings direktiv anføres att förbudet mot affärsmässighet framstår som föråldrat och onödigt begränsande samt att det bör övervägas om inte förbudet mot affärsmässighet kan avskaffas.

Av 1 § UFL framgår att understödsförenings verksamhet inte får innebära affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse. Vidare framgår av 6 § UFL att kapitalförsäkring får avse högst ett belopp motsvarande ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (i december 1997 uppgick basbeloppet till 36 400 kr). Finansinspektionen kan dock medge att sådan försäkring meddelas till ett högre belopp.

9.2 Bakgrund

Alltsedan den första lagen om understödsföreningar har gällt ett förbud mot affärsmässighet. Syftet med kravet har varit att dra en gräns mot livförsäkringsbolagens verksamhet. (Se bl.a. Wenner/Gabrielsson, Den nya lagen om understödsföreningar, s 13).

Av förarbetena till 1912 års lag framgår bl.a. följande. Förening skall anses driva affärsmässig försäkringsrörelse då föreningen för anskaffande av försäkringar eller för inkassering av försäkringsavgifter använder agenter som erhåller provision eller då föreningen utfäst sig att ge ränta eller andel i vinst eller annan gottgörelse till någon som tillskjutit garantikapital. Vidare påtalades att även andra omständigheter kunde vara av betydelse när det gällde att bedöma vad som var affärsmässigt bedrivande av försäkringsrörelse. Som exempel nämndes en affärsmässig propaganda som bedrevs genom annonsering, utan anlitande av agenter. Å andra sidan kunde en understödsförening under vissa omständigheter lämna ersättning till agenter och betala ränta på kapital utan att rörelsen ansågs som affärsmässig. Vidare ansågs rörelsens omfattning ha stor betydelse för frågan om en rörelses affärsmässighet. Det betonades också att affärsmetoderna växlar under tidernas lopp och därmed även kännetecknen på en affärsmässig rörelse. På grund härav preciserades inte begreppet affärsmässig rörelse närmare. De olägenheter som detta kunde medföra ansågs undanröjda dels ge-

nom bestämmelsen om maximibelopp för kapitalunderstöd, dels genom det elastiska sättet varpå kontrollen av understödsföreningarna var ordnad. (Betänkande 1910 s. 62).

Maximibeloppet för kapitalförsäkring bestämdes i 1912 års lag till 2 000 kr. Någon motsvarande begränsning gjordes inte när det gällde meddelande av pensioner.

I förarbetena till den nu gällande UFL uttalade departementschefen att det skulle ankomma på försäkringsinspektionen att med ledning av de faktiska förhållandena i varje särskilt fall avgöra om en understödsförenings verksamhet är att anse som affärsmässig. (Prop. 1972:69, s. 61).

Understödsföreningsutredningen föreslog att förbudet mot affärsmässighet skulle upphävas. Vidare föreslog utredningen att högsta belopp för kapitalförsäkring skulle vara maximerat till ett basbelopp. Utredningen motiverade sitt ställningstagande med att understödsföreningarna borde släppas fria så långt som möjligt utan att deras verksamhet blev alltför lik livförsäkringsbolagens. Skulle föreningarna få driva aldeles samma rörelse som försäkringsbolagen kunde man med fog hävda, menade utredningen, att detta borde ske på lika villkor och att föreningarna då borde underkastas samma legala krav som bolagen.

Utredningen kom fram till att värvningen av medlemmar skulle vara fri och inga särskilda regler gälla för vem som fick syssla med värvning. Paceringsreglerna borde vara desamma som för försäkringsbolagen. Den enda begränsning som skulle behöva bestå skulle alltså gälla försäkringsbeloppens storlek (SOU 1990:101, s. 162 ff).

Vid remissbehandlingen av Understödsföreningens betänkande instämde den övervägande delen av remissinstanserna med förslaget att förbudet mot affärsmässighet skulle avskaffas. Såvitt gällde förslaget att höja högsta tillåtna belopp för kapitalförsäkring påtalade dock några instanser, bl.a. Pressens Pensionskassa, Arkitekternas pensionskassa, Sveriges Köpmannaförbunds Pensionskassa, att högsta tillåtna belopp borde bestämmas till sex basbelopp. Detta med anledning av att det förmåntagarbelopp som är fritt från arvs- och gåvoskatt är begränsat till just sex basbelopp. Näringsfrihetsombudsmannen ansåg att högsta tillåtna belopp borde bestämmas till två eller tre basbelopp för att ge understödsföreningarna ett större utrymme för en ökad konkurrens med livförsäkringsbolagen.

Av finansinspektionens allmänna råd om avgränsning av understödsförenings verksamhet gentemot affärsmässigt driven försäkringsrörelse (FFFS 1993:6) framgår följande: Ersättning för medlemsvärvning får vid kapitalförsäkring inte uppgå till mer än 1,5 % av försäkringsbeloppet. Understödsförening får inte begagna sig av heltidsanställda agenter för att förvärva nya medlemmar. Anställd hos föreningen

får i begränsad omfattning delta i eller själv bedriva anskaffningsarbete. Slutligen uttalas att uppdrag att arbeta för förvärvande av nya medlemmar endast bör lämnas till den som har den kunskap och erfarenhet som krävs för att uppdraget skall kunna utföras på ett lämpligt sätt.

9.3 Överväganden

Som påtalats vid flera tillfällen är syftet med förbudet mot affärsmässighet att dra en gräns mellan föreningarnas och livförsäkringsbolagens respektive verksamhet. Att föreningarna allmänt sett skall bedriva en sund verksamhet ur affärsmässig synvinkel är självklart. Vad som i stället åsyftats har varit främst möjligheterna att vidta åtgärder för att värva nya medlemmar. Det förefaller som om en understödsförenings ideella inriktning inte ansetts vara förenlig med t.ex. aktiv värvning av nya medlemmar. Ett sådant synsätt måste dock uppfattas som tämligen föråldrat och inte förenligt med ett modernt marknadstänkande. En understödsförening bör kunna vända sig till den krets av personer den avser att försäkra med marknadsföringsaktiviteter och på så sätt kunna konkurrera med försäkringsbolagen på lika villkor. Denna del av förbudet mot affärsmässighet bör därför upphävas.

En annan sida av förbudet mot affärsmässighet är att en understödsförening som huvudregel inte får meddela kapitalförsäkring till högre belopp än ett basbelopp. Finansinspektionen kan dock meddela dispens från denna bestämmelse om det föreligger särskilda skäl. Enligt uppgift från Finansinspektionen i december 1997 är kapitalförsäkringsbeloppen i allmänhet låga. Beträffande de större begravningskassorna kan nämnas att Försäkringskassan Funebris och Ignis försäkringsförening meddelar kapitalförsäkring till ett värde av ett basbelopp. Inte någon försäkringsförening har enligt uppgift från Finansinspektionen begärt dispens för att få meddela kapitalförsäkring till ett belopp överstigande ett basbelopp.

Utredningen föreslår att det i stort sett införs motsvarande rörelse- och solvensregler för försäkringsföreningarna som för försäkringsbolagen med möjlighet till dispens för vissa mindre föreningar. Mot denna bakgrund är det inte motiverat att upprätthålla den lagstadgade gränsen för högsta tillåtna belopp för kapitalförsäkring utan försäkringsföreningar bör även i dett avseende få konkurrera med försäkringsbolagen på lika villkor genom att tillhandahålla kapitalförsäkringar som inte är beloppsbegränsade. Beloppet för kapitalförsäkring utgör dock en av de omständigheter som måste beaktas av Finansinspektionen vid ställningstagande till om en försäkringsförening som avser att tillhandahålla sådan försäkring kan dispenserat från de föreslagna rörelse- eller sol-

vensreglerna. Dispens bör inte kunna medges om föreningen avser att meddela kapitalförsäkring till högre belopp än ett basbelopp, dvs. det nu gällande gränsbeloppet.

Det kan dessutom ifrågasättas om ett högsta belopp för kapitalförsäkring är förenligt med grundtankarna i EG:s försäkringsdirektiv. Enligt tredje generationens försäkringsdirektiv skall en princip om produktfrihet råda som innebär att försäkringsföretagen skall vara fria att i största möjliga utsträckning utforma försäkringsprodukter och bestämma premier.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att den gällande beloppsbegränsningen i fråga om kapitalförsäkring upphävs.

10 Kravet att försäkringsföreningar skall vara slutna

10.1 Inledning

Genom lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL, upphörde möjligheten att bilda öppna understödsföreningar. I förarbetena anfördes att de öppna understödsföreningarna i tämligen stor omfattning frigjort sig från den tidigare regionala begränsningen av sin verksamhet samt att detta från principiell synpunkt inte haft uteslutande positiva verkningar eftersom det blivit ännu svårare att dra gränsen mot den affärsmässiga försäkringsrörelsen. Tillsynsmyndigheten hade som ett led i bedömningen huruvida en verksamhet var affärsmässigt bedriven ställt upp särskilda villkor när det gällde understödsföreningarnas rätt att utge provision. Den sakkunnige ansåg att dessa begränsningar borde bibehållas, men påtalade att provisionerna i verkligheten visat sig otillräckliga som grund för en effektiv och målmedveten medlemsanskaffning och att öppna understödsföreningar på sikt måste räkna med ett allt lägre medlemsantal.

Med hänsyn till problemet med gränsdragning mot den affärsmässiga rörelsen ansåg den sakkunnige att det fanns tillräckliga skäl för uppfattningen att det inte längre fanns något egentligt utrymme för nybildning av öppna föreningar. Härtill kom att det saknades anledning att anta att de blivande medlemmarnas intressen skulle bli bättre tillgodosedda av en nybildad öppen förening än av någon annan redan existerande försäkringsorganisation. Av hänsyn till de redan registrerade föreningarna och med tanke på hela understödsverksamhetens fortsatta sunda utveckling ansågs det angeläget att förhindra nybildningar av öppna föreningar.

Beträffande slutna föreningar ansågs vid UFL:s tillkomst att förhållandena var delvis annorlunda. Om fråga uppkom att ordna en försäkringsverksamhet för en särskild grupp av personer, exempelvis arbetstagare vid samma företag, yrkeskolleger eller medlemmar i en ideell förening, utgjorde enligt den sakkunnige en samhörighetskänsla och vilja till inbördes bistånd fortfarande väsentliga motiv till föreningens uppkomst. Gränsdragningen mot den affärsmässiga försäkringsrörelsen utgjorde inte samma problem som beträffande öppna föreningar. De

samlade förvaltningskostnaderna kunde hållas på en förhållandevis låg nivå. Den sakkunnige uttalade att det var av vikt att det inte fanns ett så vidsträckt utrymme för nybildning av slutna föreningar att förbudet mot nybildning av öppna föreningar kunde kringgå genom att medlemskap i en förening anknöts till en mer eller mindre fiktiv eller på vaga grunder organiserad intressesammanslutning. Den sakkunnige föreslog därför att om medlemskapet enbart var avsett för medlemmar i viss ideell förening borde för registrering uppställas krav på att det förelåg sådan intressegemenskap inom den ursprungliga organisationen att även en samverkan mellan dess medlemmar för personförsäkring framstod som naturlig (SOU 1970: 23, s. 82 f). Lagtexten utformades i enlighet med den sakkunniges förslag.

10.2 Överväganden

I avsnitt 9 Förbudet mot affärsmässighet har föreslagits att förbudet mot affärsmässighet upphävs. Vidare har i avsnitt 5 Skall institutet understödsföreningar finnas även i framtiden? föreslagits att det i fortsättningen bör finnas möjlighet att bilda nya understödsföreningar. Det kan dock ifrågasättas om det är nybildning endast av slutna föreningar som bör tillåtas.

Det torde kunna antas att nybildning av försäkringsföreningar framför allt kan bli aktuellt i samband med att anställda, som är knutna till samma företag eller fackförening, gemensamt går samman för att anordna sitt försäkringsskydd. Understödsföreningsinstitutet erbjuder härvid ett smidigt sätt att ordna detta. Detta talar för att man även i framtiden borde kunna ställa kravet att föreningarna skall vara slutna. Mot detta kan anföras att anledningen till att det infördes ett förbud mot nybildning av öppna föreningar var att förbudet mot affärsmässighet föranledde att dessa föreningar inte kunde bedriva anskaffningsverksamhet i den utsträckning som behövdes för att undvika att medlemsantalet blev oproportionerligt lågt i förhållande till förvaltningskostnaderna. Eftersom utredningen nu föreslår att förbudet mot affärsmässighet upphävs kan man hävda att det borde finnas möjlighet att återigen bilda öppna föreningar. Något behov av att bilda öppna understödsföreningar har emellertid inte framkommit under utredningens arbete. Vidare blir gränsen mot försäkringsbolagens verksamhet närmast omöjlig att dra om nybildande tillåts även av öppna föreningar. Med hänsyn till att den typiska försäkringsföreningen också i framtiden kan antas vara sluten föreslår utredningen därför att ett krav på slutenhet ställs även fortsättningsvis.

De kriterier som enligt UFL gäller för vilka grupper som kan erhålla medlemskap i en försäkringsförening bör enligt utredningens uppfattning gälla även i en ny lag om försäkringsföreningar. En försäkringsförening skall således huvudsakligen avse anställda i visst eller vissa företag, personer tillhörande viss yrkesgrupp eller medlemmar i sammanlutning med sådan intressegemenskap att en samverkan även för försäkrings ter sig naturlig.

När det gäller frågan om vilka grupper som bör få bilda en försäkringsförening kan den praxis som utbildats på grupplivförsäkringsområdet ge vägledning. Finansinspektionen har i cirkulär 1991:1 ansett att följande gruppbildningar kan godtas:

- Personalgrupp: personalgrupp som på grund av anställning eller studier på ett naturligt sätt kan ses som en grupp.
- Föreningsgrupp: medlemmar i en förening eller annan organisation som har till ändamål att tillvarata medlemmarnas intressen som yrkesutövare, bostadsägare eller i annat avseende som gör att det kan anses rimligt att föreningsgemenskapen utgör bas för grupplivförsäkring.
- Ekonomigrupp: sparare eller låntagare i en bank eller i ett kreditinstitut samt pensionssparare i ett försäkringsbolag.
- Annan grupp: sådan annan grupp av personer som efter prövning av inspektionen kan anses jämförlig med någon av de ovan angivna grupperna.

Som personalgrupper har ansetts grupper som består av personer anställda hos en arbetsgivare eller hos flera arbetsgivare och där arbetsgivarna utvalts enligt generella regler inom en och samma branschorganisation. Med anställda har jämförts studerande vid utbildningsanstalter samt personer som erhåller ålderspension på grund av anställning hos en arbetsgivare och som var anställda hos denne när pensionsåldern uppnåddes (Appeltofft m.fl., Kommentar till Försäkringsrörelselagen s. 34). Såvitt gäller försäkringsföreningarna är de kategorier som består av anställda i visst företag samt personer tillhörande viss yrkesgrupp att anse som personalgrupper.

Vad härfter gäller föreningsgrupper avses härmed medlemmar i föreningar som har till ändamål att tillvarata medlemmarnas intresse som yrkesutövare, såsom fackförbund och fackföreningar. Med yrkesutövare har jämförts studier vid en utbildningsanstalt. Vidare har medlemmar i bostadsrättsföreningar och villaägarföreningar räknats som föreningsgrupper. Även medlemskap i nykterhets- och pensionärsorganisation har godtagits som grund för bildande av föreningsgrupper (Appeltofft m.fl., ib.). För försäkringsföreningarnas del motsvaras begreppet föreningsgrupp av den kategori som beskrivs som medlemmar i

en sammanslutning med en sådan intressegemenskap att en samverkan även för försäkring är naturlig.

De gränser som dragits när det gäller personal- och föreningsgrupper bör kunna gälla också när det gäller bildande av försäkringsföreningar. Ekonomigrupper torde däremot inte uppfylla kravet på att en samverkan även för försäkring skall vara naturlig och kan därför inte utgöra grund för bildande av en försäkringsförening.

11 Behovsprincipen

11.1 Inledning

Enligt våra direktiv skall utredningen överväga om behovsprincipen skall behållas för understödsföreningar

Enligt 4 § UFL får en understödsförening registreras endast om den avsedda verksamheten är behövlig och även i övrigt ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet.

Enligt EG:s försäkringsdirektiv (artikel 8.4 i såväl första skadeförsäkringsdirektivet som första livförsäkringsdirektivet) gäller att tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet inte får vägras på den grunden att det inte kan anses föreligga något behov av den tilltänkta verksamheten.

11.2 Bakgrund

Av förarbetena till nuvarande UFL framgår att den sakkunnige föreslog att en behovsprövning kunde undvaras när det gällde nybildning av slutna understödsföreningar. Nybildning av öppna understödsföreningar skulle enligt förslaget över huvud taget inte få förekomma (SOU 1970:23, s. 82 ff). Detta accepterades i allmänhet vid remissbehandlingen. Landsorganisationen (LO) var dock kritisk och ifrågasatte om det – med undantag av pensionskassor som meddelade pensionsförmåner enligt anställningsavtal – kunde anses önskvärt att ytterligare understödsföreningar bildades. LO anförde därvid bl.a. att utvecklingen på socialförsäkringsområdet medfört att föreningarna inte kunde anses ha den sociala betydelse de tidigare haft. Med hänsyn till att de kunde komma ifråga att också i framtiden bilda understödsföreningar, främst tjänstepensionskassor, ansåg LO dock att ett nyetableringsstopp inte kunde införas. I stället förordade organisationen att en behovsprövning uppställdes vid nybildande.

Departementschefen instämde i den sakkunniges förslag att det inte längre skulle vara möjligt att bilda öppna understödsföreningar. Emellertid ansåg han att det inte kunde uteslutas att nya slutna understödsföreningar bildades, trots att dessas berättigande på sakliga grunder starkt kunde ifrågasättas. Nybildning borde därför tillåtas endast om den planerade verksamheten kunde anses behövlig. Enligt departementschefen skulle en förutsättning för registrering av en sluten understödsförening

vara att rörelsen fyllde ett påtagligt försäkringsbehov för den bestämda grupp av människor som föreningen var avsedd för och också i övrigt vara ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. (prop. 1972:69, s. 61).

Understödsföreningsutredningen föreslog att behovsprincipen skulle avskaffas. Utredningen motiverade detta bl.a. med att intresset för grupplösningar på personförsäkringsområdet tilltagit och att det därför inte kunde uteslutas att antalet ansökningar om att registrera nya föreningar skulle komma att öka (SOU 1990:101, s. 177 ff).

11.3 Försäkringsrörelselagen

För försäkringsbolagens del infördes behovsprincipen genom 1948 års försäkringsrörelselag. Bakgrunden var den överetablering som ansågs råda inom försäkringsväsendet vid denna tid. Behovsprincipen skulle innefatta en koncessionsprövning från både kvantitativ och kvalitativ synpunkt. Kvantitetsbedömningen skulle avse att fastställa om det kunde anses föreligga ett behov av ett nytt försäkringsbolag. Kvalitetsbedömningen skulle ta sikte på sättet att realisera det mål som uppställts för den tilltänkta verksamheten (prop. 1948:50 s. 158-159).

År 1985 avskaffades behovsprincipen för försäkringsbolag. Departementschefen anförde att behovsprincipen bidragit till att den svenska försäkringsmarknaden uppvisade en stark koncentration till ett fåtal företag eller koncerner. Det ansågs också vara till fördel för försäkringstagarna om konkurrensen stimulerades något och valfriheten ökade. Koncession för försäkringsrörelse skulle därför beviljas om den planerade rörelsen inte bedömdes vara oförenlig med en sund utveckling av försäkringsväsendet. Härvid borde hänsyn tas både till försäkringstagarna i sökandebolaget och till utvecklingen av försäkringsväsendet i allmänhet. Vidare ansågs att ett naturligt led i koncessionsprövningen borde vara om den planerade verksamheten kunde antas komma att allvarligt motverka strävanden på andra väsentliga samhällsområden, t.ex. konsument- kredit-, valuta-, skatte- och handelspolitikens område (prop 1984/85:77, s. 49).

Försäkringsutredningen föreslog i sitt delbetänkande Försäkringsrörelse i förändring 1 (SOU 1991:89) att sundhetskravet vid koncessionsprövningen skulle slopas och ersättas med en föreskrift om att verksamheten skulle vara förenlig med FRL. Skälet härtill var enligt utredningen att en prövning av huruvida en planerad verksamhet är förenlig med en sund utveckling av försäkringsväsendet inte utesluter en viss behovsprövning.

I den efterföljande propositionen (prop. 1992/93:257) omformulerades sundhetskravet så att det endast tog sikte på det enskilda försäkringsbolaget och inte på försäkringsväsendet i allmänhet. Det betonades att begreppet sund försäkringsverksamhet inte är statistiskt utan kan förändras beroende på hur försäkringsmarknaden utvecklas. Utformningen av sundhetskravet för försäkringsbolagen gjordes efter förebild av vad som gällde för bankerna, där behovsprincipen avskaffats år 1990. Sundhetskravets närmare innebörd utvecklades i proposition 1989/90:116 om ägande i banker och andra kreditinstitut. Kravet innebär att ett bolags organisation, verksamhet enligt bolagsordningen samt inre kontroll- och säkerhetsuppbyggnad skall prövas. Bolagets verkställande ledning och större ägare skall uppfylla de kunskapsmässiga krav och vara så omdömesgilla som fordras för att på ett långsiktigt och stabilt sätt driva sund försäkringsverksamhet. Även organisatoriska förhållanden skall bedömas liksom den verksamhet som en ägare bedriver vid sidan av den tillståndspliktiga rörelsen. För att undvika missförstånd om innebörden i sundhetskravet ansågs det lämpligt att i FRL, liksom i banklagstiftningen, uttryckligen ange att behovsprövning inte är tillåten. Numera stadgas därför i FRL att koncession skall beviljas om den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund försäkringsverksamhet samt att koncession inte får vägras av det skälet att det inte behövs något ytterligare försäkringsbolag.

11.4 Överväganden

Som framgått ovan tillåter inte EG:s direktiv att en behovsprövning görs. Vidare är de argument som åberopas vid behovsprincipens avskaffande för försäkringsbolag giltiga även för understödsföreningar, nämligen att det är en fördel för försäkringstagarna om konkurrensen stimuleras och valfriheten ökar. Möjligheterna för att skapa alternativ till det utbud som tillhandahålls av försäkringsbolagen kommer att underlättas om behovsprincipen avskaffas. Utvecklingen och debatten när det framför allt gäller pensionssystemet gör att det kan finnas anledning att anta att intresset för sådana alternativ kommer att öka i framtiden. Dessutom synes den behovsprövning som görs idag vara mycket summarisk och det kan även på grund härav ifrågasättas om den fyller någon egentlig funktion.

Utredningen föreslår därför att behovsprövningen slopas. Liksom för försäkringsbolag bör som koncessionsvillkor föreskrivas att verksamheten skall uppfylla kraven på en sund försäkringsverksamhet. Eftersom det finns ett uttryckligt förbud mot behovsprövning i FRL och i

banklagstiftningen bör ett sådant uppställas även för försäkringsföreningarna.

12 Skälighetsprincipen

12.1 Inledning

I denna utrednings direktiv har angetts att det, mot bakgrund av Försäkringsutredningens överväganden beträffande skälighetsprincipen och den frågans fortsatta beredning, bör undersökas om det finns skäl att bibehålla krav på kostnads- och villkorsskälighet för försäkringsföreningarna.

En försäkringsförenings stadgar skall enligt 11 § UFL bl.a. tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringen är skäliga med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden.

12.2 Bakgrund

12.2.1 Försäkringsrörelselagen

Skälighetsprincipen infördes för livförsäkringsbolagen år 1948. Bakgrunden var den utveckling som ägt rum inom den affärsmässiga försäkringsrörelsen, med hårt uppdriven konkurrens, vilket i sin tur lett till kraftigt ökade anskaffningskostnader. I den då gällande försäkringsrörelselagen infördes därför en bestämmelse som stadgade att de försäkringstekniska grunderna skulle avse att trygga bolagets förmåga dels att fullgöra sina förpliktelser enligt ingångna försäkringsavtal, dels att bereda försäkring till en med hänsyn till försäkringens art skälig kostnad.

Införandet av skälighetsprincipen i försäkringsrörelselagstiftningen har även satts i samband med införandet av behovsprincipen. Den principen syftade ju till att komma till rätta med de allvarliga verkningar för försäkringstagarna som en överetablering av försäkringsbolag ansågs kunna få. En ökad koncentration och begränsade möjligheter att tillträda marknaden befarades emellertid kunna inverka negativt på konkurrensen. På grund härav ansågs det nödvändigt att på andra sätt trygga att försäkringar kunde meddelas till ett rimligt pris (Prop. 1948:50 s.

158 f). Skälighetsprincipen kunde således uppfattas som ersättning för den effektivitets- och därmed prisreglerande uppgift som konkurrensen annars svarade för (SOU 1995:87 s. 110).

När skälighetsprincipen infördes för försäkringsbolagen innebar den alltså ett krav på att kostnaden för en försäkring skall vara skälig i förhållande till de tjänster som försäkringen innebär för försäkringstagaren (premie- och kostnadsskälighet). Principen har sedermera utsträckt till att inrymma ett skälighetskrav också på andra villkor än premien (villkorsskälighet). I dag stadgas i 7 kap. 4 § FRL för livförsäkringsverksamhetens del att grunderna för verksamheten skall avse att trygga bolagets förmåga att meddela försäkringar till en kostnad som är skälig med hänsyn till försäkringens art. Vidare föreskrivs i 19 kap. 6 § FRL att villkoren skall vara skäliga med hänsyn till det skydd försäkringen är avsedd att ge och till omständigheterna i övrigt.

Kravet på premie- och kostnadsskälighet anses ha flera sidor. Det är för det första bolagets kostnadseffektivitet, för det andra förhållandet mellan å ena sidan försäkringstagarna som helhet och å andra sidan bolaget, för det tredje relationen försäkringstagargrupper emellan.

När det gäller ett bolags omkostnadsnivå innebär skäligheten ett krav på sparsamhet och ett medel att hålla nere bolagets kostnader för försäkringen. Driftskostnaderna måste vara sakligt motiverade och skäligt avvägda.

Den del av skälighetsprincipen som åsyftar skäligheten mellan försäkringsbolaget och dess försäkringstagare innebär att premierna skall vara skäliga och att den enskildes kostnad för försäkringen således är rimlig i förhållande till det skydd som ges. En konsekvens av denna sida av skälighetskravet är att alla överskott i livförsäkringsrörelse skall återgå till försäkringstagarna i form av återbäring.

Skälighetskravet avser alltså också relationen mellan olika försäkringstagargrupper inom ett kollektiv. Detta innebär att enskilda försäkringstagare eller grupper av försäkringstagare skall behandlas på ett rättvist sätt i förhållande till sin prestation. Bolagen skall bl.a. tillämpa riskdelning efter skäliga grunder och åtföljande premiedifferentiering. Varje försäkringsgren skall vara självbärande.

Vad härefter gäller villkorsskäligheten tar den i första hand sikte på villkor i ämnen som behandlas i konsumentförsäkringslagen. Även ämnen som inte berörs i den lagen omfattas dock, t.ex. villkor om försäkringens objekt och om de händelser vid vilka försäkringsersättning skall utgå. Också villkor som hänför sig till andra försäkringar som tecknas av enskilda konsumenter än de som regleras i konsumentförsäkringslagen täcks av skälighetskravet. I fråga om livförsäkringar har en granskning av villkor som inte gäller premierna ansetts mindre angelägen.

Försäkringsvillkoren får inte strida mot de tvingande reglerna i konsumentförsäkringslagen och de får inte heller göra ett otillåtet kringgående av dessa regler. Bolagen förbjuds att på ett sätt som inte är godtagbart utnyttja den avtalsfrihet och det utrymme för skälighetsprövning som de tvingande bestämmelserna medger. Försäkringsvillkoren får inte vara oskäligen i den bemärkelse som avses i lagstiftningen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Skälighetskravet i FRL sträcker sig dock något längre och riktar sig även mot villkor som i sitt sammanhang framstår som mindre lämpliga, även om de inte kan betraktas som direkt oskäligen (SOU 1995:87, s. 109 ff).

12.2.2 Understödsföreningarslagen

För understödsföreningarnas del infördes skälighetsprincipen genom UFL. Den sakkunnige uttalade bl.a. följande (se SOU 1970:23 s. 91 ff). Med hänsyn till föreningarnas bakgrund, där de ideella inslagen och viljan att bereda ömsesidigt bistånd varit de avgörande drivkrafterna, hade behovet av yttre regleringar och lagföreskrifter till skydd för medlemmarnas intressen tidigare inte framträtt med samma styrka som ifråga om den affärsmässiga försäkringsrörelsen. Utvecklingen mot större enheter hade dock väsentligt ändrat dessa grundförutsättningar. Samtidigt som det ideella inslaget i föreningarnas verksamhet tunnats ut, hade förvaltningsarbetet ofta blivit mer omfattande och komplicerat än tidigare. Frivillig arbetskraft hade i stor utsträckning ersatts med avlönad personal. Även på andra sätt hade skillnaden mellan vissa understödsföreningars verksamhet och den affärsmässiga försäkringsrörelsen blivit allt mindre påtaglig. En reform av lagen om understödsföreningar borde därför syfta till att medlemsintresset inom understödsföreningarna tillgodosågs på liknande sätt som försäkringsrörelselagen skyddar försäkringstagarna inom försäkringsbolagen.

Den sakkunnige övervägde att i UFL ta in bestämmelser som motsvarade dem i försäkringsrörelselagen. Om ett stadgande i UFL gav samma uttryck åt skälighetsprincipen som i försäkringsrörelselagen, fanns det dock risk för att detta skulle få mindre tillfredsställande konsekvenser för vissa understödsföreningar. Det kunde således befaras att en strikt tillämpning av skälighetsprincipen skulle kunna medföra sådana krav av både administrativ och ekonomisk art att många föreningars fortsatta verksamhet allvarligt och i onödan skulle äventyras.

Den sakkunnige kom därför fram till en lagteknisk lösning som inbar att en alltför nära koppling med skälighetsprincipen i försäkringsrörelselagen inte var lämplig. I stället eftersträvade den sakkunnige en reglering som främst garanterade att medlemmarnas ekonomiska in-

tressen inte otillbörligt eftersattes i förhållande till andra omständigheter som borde beaktas i sammanhanget. Hit hörde, förutom avvägningen mellan skilda medlemsgrupper, även ett hänsynstagande till föreningens traditioner och allmänna syfte, medlemmarnas inbördes samhörighet och relationer liksom föreningens storlek, utveckling och ekonomiska ställning. Den sakkunnige förordade alltså en modifierad skälighetsprincip, som var så avpassad att den gav utrymme för en mer nyanserad tillämpning än motsvarande bestämmelser i försäkringsrörelselagen.

Vidare påpekade den sakkunnige att skälighetssynpunkter var av betydelse för understödsföreningarnas medlemmar främst när det gällde medlemsavgifternas storlek och relation till de av föreningen utfästa försäkringsförmånerna. Vid bedömningen av avgifternas storlek, dvs. om priset för en försäkring är skäligt, hade också de villkor under vilka föreningen åtagit sig att fullgöra sina utbetalningar central betydelse. Av intresse ansågs också vara hur överskott skulle disponeras och hur bestämmelser om återbäring av sådant överskott var utformade. Likaså ansågs medlems rätt vid avgång ur förening samt de närmare villkoren för rätt till fribrev eller återköp vara andra viktiga faktorer som i varje fall indirekt hade ett klart samband med priset för försäkringen. Över huvud taget syntes, enligt den sakkunnige, avgifterna – och därmed skälighetsprincipen – alltid kunna sättas i någon relation till vad som genom stadgarnas föreskrifter, sammanträdesbeslut eller tillämpad praxis gällde beträffande det mesta av en medlems mellanhavanden med sin förening.

Den sakkunnige hade vidare den uppfattningen att skälighetssynpunkter i vissa fall med fog även borde kunna läggas på frågor, som inte hade ett direkt samband med storleken på avgifterna och förmånerna som svarade mot dessa. Härmed avsågs bl.a. regler om när medlemskap upphör, om föreningens tillgångar vid dess upplösning samt andra bestämmelser som rörde medlemmarnas befogenheter och möjligheter till insyn och delaktighet i föreningens verksamhet. Andra stadgebestämmelser, t.ex. beträffande villkoren för stadgeändringar, kunde ibland vara utformade på ett sätt som i onödan försvårade en från medlemmarnas synpunkt önskvärd ändring av föreningens verksamhet.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan kom den sakkunnige fram till att både soliditets- och skälighetsprincipen hade sådan vital betydelse att det fanns skäl att i lagen ge dem en sådan framskjuten placering att det inte kunde råda någon tvekan om att de skulle utgöra de yttre riktlinjerna för föreningarnas hela verksamhet och organisation. Skälighets- och soliditetsprinciperna skulle därför, ansåg den sakkunnige, tas in i en allmän inledning till bestämmelserna om stadgarnas innehåll. Vid en jämförelse med försäkringsrörelselagen innebar detta även den

skillnaden att skälighetsprincipen för understödsföreningarnas del fick en vidare innebörd än motsvarande princip hade vid annan försäkringsverksamhet.

Departementschefen instämde i den sakkunniges förslag till en modifierad skälighetsprincip men betonade att på grund av skälighetskravets stora betydelse för försäkringstagarna borde hänsyn till en förenings särskilda förhållanden tas endast när det fanns särskilda skäl här för. Vidare påtalades att tillämpningen av skälighetsregeln skulle få stor betydelse för utformningen av stadgebestämmelserna, särskilt när det gällde avgifternas storlek, rätt till fribrev och återköp samt återbäring (Prop 1972:69, s. 63).

När det gällde avgifterna ansåg departementschefen att det inte fanns behov av att i den särskilda bestämmelsen härom ta in några direkta regler om hur denna skulle beräknas. I stället borde det ankomma på försäkringsinspektionen att med beaktande av soliditets- och skälighetsprinciperna överväga i vad mån de normalgrunder som tillsynsmyndigheten utfärdat för beräkningen av avgifter för olika typer av försäkringar behövde kompletteras eller ändras (A.a. s. 82).

Redan av införandet av en skälighetsprincip för understödsföreningarna ansågs följa att en föreningsmedlem skulle ha rätt att få tillgodogöra sig det sparande som härrörde från hans avgiftsbetalningar, om han avbröt försäkringsförhållandet i förtid. Av modifieringen av skälighetskravet ansågs emellertid också följa att rätten till fribrev eller återköp kunde inskränkas om särskilda omständigheter föranledde det. Med hänsyn till den stora betydelse frågan ansågs ha för medlemmarna infördes särskilda bestämmelser i lagen om rätt till fribrev och återköp, se 19 § UFL (A.a. s. 88 f).

Departementschefen uttalade när det gällde frågan om återbäring att det av skälighetsprincipen följde att stadgarna normalt skulle innehålla regler om återbäring. Endast i fall då särskilda omständigheter motive-
rade det borde det finnas möjlighet för förening att inte ha återbäringsregler. Vad som åsyftades var att det kunde finnas vissa mindre, slutna föreningar, vars verksamhet fortfarande hade en så starkt social karaktär att kravet på återbäring borde kunna efterges. Det sades vidare ankomma på försäkringsinspektionen att se till att lämpliga återbäringsregler infördes i stadgarna i de fall den modifierade skälighetsprincipen kunde anses kräva det (A.a. s. 87).

12.3 Försäkringsutredningen

12.3.1 Utredningens förslag

Försäkringsutredningen föreslår i sitt slutbetänkande (SOU 1995:87) Försäkringsrörelse i förändring att skälighetskravet i FRL upphävs.

Av betydelse vid en diskussion av skälighetskravet är enligt utredningen hänsynen till EU:s ordning. Enligt den tredje generationens försäkringsdirektiv gäller en princip om produktfrihet, som innebär att försäkringsföretagare i största möjliga mån skall vara fria att utforma försäkringsprodukter och bestämma premier. En vidgad frihet skall medföra ökad konkurrens, som tillsammans med skärpta informationskrav skall leda till en förbättrad situation för försäkringstagarna. Verksamhetsreglerna skall vara inriktade främst på bolagens soliditet. Redan EU:s inställning utgör enligt utredningen ett vägande skäl att utmönstra eller ändra skälighetskravet. Vidare påtalar utredningen att så omfattande krav på premier som gäller i Sverige inte är vanliga i Europa. Sådana krav kan utgöra en konkurrensnackdel för de svenska bolagen.

När det gäller premie- och kostnadsskäligheten uttalar utredningen att det är i högsta grad önskvärt att försäkringstagarna kan erhålla försäkringsskydd till rimliga priser och att försäkringsrörelsen drivs kostnadseffektivt. Utredningen anser dock att dessa krav bättre kan tillgodoses på andra sätt än genom en skälighetsprincip, som i flera avseenden anses ha nackdelar. Enligt utredningen visar erfarenheten att skälighetskravet knappast haft den verkan som avsågs när regleringen infördes. Konkurrensen har betytt mer än regleringen för de initiativ till kostnadsbesparingar som har vidtagits. I stället, menar utredningen, har kravet på skälig kostnadsnivå förmodligen bidragit till att kostnaderna drivits upp i stället för hållits tillbaka.

Större frihet i fråga om produktutformning och prissättning samt ökade krav på information liksom andra konkreta skyddsregler är enligt utredningen omständigheter som är bättre ägnade att tillgodose försäkringstagarnas krav. För det fall att ett bolag missbrukar en dominerande ställning eller flera bolag genom kartellbildning eller andra samarbetsformer skadar konkurrensen kan åtgärder vidtas med stöd av konkurrenslagstiftningen.

Beträffande kravet på skäliga avtalsvillkor uttalar utredningen att detta i första hand tar sikte på konsumentförsäkringsområdet samt ursprungligen motiverats med att en bedömning av kostnaden inte varit möjlig att göra utan att uppmärksamma villkoren i övrigt. Under lång tid har ytterligare ett skäl till en bestämmelse om villkorsskälighet varit

att lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden inte varit tillämplig på försäkringsverksamhet. Försäkringsrörelse har inte heller omfattats av lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare.

Utredningen anför att det självfallet är väsentligt att andra försäkringsvillkor än premien är skäliga, men att det är svårt att finna något motiv för att ha mer långtgående krav på försäkringssidan än på andra områden. Bestämmelsen i 19 kap. 6 § FRL föreslås därför bli upphävd. I stället bör den lagstiftning som gäller för andra avtal vara tillämplig också på försäkringsavtalet. Tillämpningsområdet för den nu gällande lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden har dessutom utsträckts till att gälla även avtal om finansiella tjänster. En särreglering i försäkringsrörelselagen som syftar till att villkoren är skäliga för konsumentförsäkringar är då inte längre behövlig eller ändamålsenlig.

12.3.2 Särskilt yttrande av Bertil Bengtsson

F.d. justitierådet Bertil Bengtsson, sakkunnig i utredningen, har avgett ett särskilt yttrande och därvid uttalat sig beträffande bl.a. skälighetsregeln. Enligt Bengtsson är det ett onödigt långtgående steg att helt upphäva skälighetsprincipen och han ifrågasätter om den inte skulle kunna behållas i modifierad form på de punkter där den verkligen kan bli till nytta.

Såvitt gäller skälighetsregelns kostnadsminskande funktion instämmer Bengtsson med utredningens uppfattning att den förefaller överflödigt. Däremot kan, menar han, en bestämmelse av denna typ behövas som en yttersta spärr mot mindre rimliga premier och försäkringsvillkor. Att lita till försäkringstagarnas urskillningsförmåga när avtalet ingås anser Bengtsson bygga på en övertro på möjligheten till effektiv information. För försäkringstagare i allmänhet lär det vara naturligt att premier och andra villkor skall vara rättvisa på så sätt att premien åtminstone i princip avpassas efter den försäkrade risken och att försäkringen är utformad efter sådana riktlinjer utan att man särskilt behöver undersöka dess tekniska utformning. Bl.a. konsumentförsäkringen bygger på ett sådant resonemang.

Bengtsson påtalar vidare att det inte är tillfyllest att hänvisa till konkurrenslagstiftningen eftersom missförhållanden kan uppkomma också utan att missbruk i konkurrenslagstiftningens mening eller olovlig konkurrensbegränsning ligger bakom. Vad som enligt Bengtsson borde komma i fråga är en möjlighet att reagera mot vissa klara avvikelser från god försäkringssed.

Enligt Bengtsson är möjligheterna att komma åt diskriminerande eller annars orättvisa villkor genom avtalsrättsliga regler mycket be-

gränsade - således bygger 36 § avtalslagen på ett annat skälighetsbegrepp än försäkringsrörelselagen. Härtill kommer att ett sådant förfarande är opraktiskt.

Bengtsson anför att förslaget visserligen innebär att försäkringsvillkoren på konsumentområdet kommer att underkastas en marknadsrättslig granskning på samma sätt och enligt samma principer som andra konsumentvillkor. Bengtsson anser dock att en sådan ordning, även om den kan lätta Finansinspektionens arbetsbelastning, inte tar hänsyn till särdragen hos försäkringsavtalet och stämmer mindre väl med den mera ingående kontroll som man utgått från i arbetet på en ny försäkringsavtalslag. Oavsett vem som sköter tillsynen bör det vara av värde att kraven på rimliga premier och villkor framgår av försäkringsrörelselagen. Vidare understryker Bengtsson att även om tillsynsmyndigheten har begränsade resurser att på eget initiativ ta upp premier och villkors skälighet till granskning bör en enskild försäkringstagare ha möjlighet att efter anmälan få en prövning av en sakkunnig instans om de håller måttet i detta avseende. För att detta skall vara möjligt lär det enligt Bengtsson krävas att lagstiftningen ger vissa riktlinjer för bolagens handlande.

Bengtsson föreslår sammanfattningsvis att man i 19 kap. FRL skulle kunna ha en regel som föreskriver att styrelsen och verkställande direktören i ett försäkringsbolag skall för den verksamhet som bedrivs i Sverige övervaka att premien och övriga villkor bestäms och inträffade skador behandlas i enlighet med god försäkringssed och vedertagna försäkringstekniska principer. Eventuellt skulle det kunna tilläggas att, om inte särskilda förhållanden påkallar annat, premien skall anpassas till det skydd som försäkringen är avsedd att täcka. Detta skulle enligt Bengtsson innebära att Finansinspektionens tillsyn inriktades också på andra frågor än försäkringsbolagets soliditet, även om detta blir den viktigaste frågan.

12.4 Överväganden

Syftet med att införa skälighetskravet även för understödsföreningarna var att medlemsintresset inom föreningarna skulle tillgodoses på samma sätt som försäkringsrörelselagen skyddade försäkringstagarna.

I likhet med vad Försäkringsutredningen uttalar kan det inledningsvis ifrågasättas om inte skälighetsprincipen bör utmönstras eller ändras redan på den grunden att den inte står i överensstämmelse med EU:s ordning. Som utredningen anför gäller enligt tredje generationens försäkringsdirektiv en princip om produktfrihet som innebär att försäkringsföretagen i största möjliga mån skall vara fria att utforma försäk-

ringsprodukter och bestämma premier. Även för försäkringsföreningarnas del bör utgångspunkten vara att det inte utan starka skäl ställs upp bestämmelser som verkar inskränkande i föreningarnas verksamhet. Även om inte alla föreningar formellt faller under direktivens tillämpningsområde bör det synsätt som präglar EG:s regler gälla generellt för försäkringsföreningarna.

Vad gäller avgifternas storlek torde det resonemang som Försäkringsutredningen anfört beträffande premiesättningen ha giltighet även för försäkringsföreningarna. Även om det givetvis är önskvärt att försäkringstagarna kan få försäkringsskydd till ett rimligt pris lär det även på försäkringsföreningarnas område vara förenat med mycket stora svårigheter att fastställa vad som är en skälig avgift. Som exempel kan nämnas svårigheterna att fastställa vad som är en riktig och rättvis riskklassindelning och fördelning av driftskostnader mellan olika riskgrupper och generationer. Likaså får det anses vara mycket svårt att avgöra vad som är skäliga förvaltningskostnader för en förening och det är tveksamt om skälighetsprincipen bidrar till att hålla nere föreningarnas kostnader.

Som ovan anförts påtalades i förarbetena till UFL att det redan av skälighetsprincipen följde att medlem, för det fall att han avbröt försäkringsförhållandet i förtid, hade rätt att tillgodogöra sig det sparande som härrörde från hans besparingar. Med hänsyn till frågans stora betydelse för medlemmarna lagfästes trots detta rätten till fribrev och återköp särskilt i 19 § UFL. Rätten till fribrev eller återköp är dock inte ovillkorlig, utan möjlighet finns att under vissa förutsättningar begränsa sådan rätt.

För livförsäkringsbolagens del framgår av 7 kap. 3 § 3 p. FRL att grunder skall upprättas för försäkringstagarnas rätt till fribrev och återköp. I prop. 1994/95:184 föreslås emellertid att denna bestämmelse upphävs. Anledningen härtill är att i förslaget till Ny försäkringsavtalslag (Ds 1993:39) har lagregler föreslagits för sådana villkor som det idag skall upprättas grunder för. Sålunda föreslås i 12 kap. 3 § förslaget till ny försäkringsavtalslag att försäkringstagaren under vissa villkor skall ha rätt till fribrev eller återköp. Förslaget bearbetas för närvarande i Justitiedepartementet.

I den förslagna lagen om försäkringsföreningar stadgas i 3 kap. 5 § en bestämmelse som motsvarar dagens 19 § angående rätten till fribrev och återköp. Denna bestämmelse är dock endast avsedd som en övergångslösning till dess en ny lag om försäkringsavtal trätt i kraft. Den nya lagen om försäkringsavtal skall enligt uppgift från Justitiedepartementet göras tillämplig även på försäkringsföreningarna. För det fall att en ny lag om försäkringsavtal kommer att innehålla bestämmelser om fribrev och återköp kan det därför antas att de reglerna även kommer

gälla försäkringsföreningarna. Frågorna om rätt till fribrev och återköp utgör alltså inte något skäl att behålla skälighetsprincipen.

Som ovan anförts uttalades i samband med införandet av skälighetsprincipen för försäkringsföreningarnas del att principen innebar att en försäkringsförenings stadgar normalt skulle innehålla regler om återbäring. Till en början kan invändas att skälighetsprincipen är vag och svårtolkad och att det därför i praktiken är svårt att avgöra vilka föreningar som är av sådan art att stadgarna skall innehålla regler om återbäring. Ett krav på återbäring borde åtminstone vara klarare utformat. Härtill kommer att det kan ifrågasättas om det inte är lämpligare att rätten till och förutsättningarna för delaktighet i överskott helt regleras i försäkringsvillkoren. Även i detta sammanhang torde det resonemang som förs av Försäkringsutredningen (s. 150 ff) ha relevans. Utredningen använder begreppet "bonus" som benämning på överskottsmedel, vilka tillgodoförts försäkringstagare eller andra ersättningsberättigade på grund av försäkringsavtal. Enligt Försäkringsutredningen bör i den nya försäkringsavtalslagen slås fast att det av villkoren skall framgå huruvida försäkringen innebär en rätt till bonus eller inte samt, om försäkringen är berättigad till bonus, principerna för försäkringstagarnas delaktighet i överskotten. Eftersom den nya försäkringsavtalslagen enligt vad som anförts ovan kommer att göras tillämplig också på försäkringsföreningar utgör således inte heller frågan om återbäring något argument för att behålla skälighetsprincipen för försäkringsföreningarna.

När det gäller den del av skälighetsprincipen som innebär att villkoren för försäkringarna skall vara skäliga, bör man även när det gäller försäkringsföreningarna ställa sig frågan om det finns skäl att ha mer långtgående regler om villkors skälighet inom denna del av försäkringsområdet än när det gäller andra områden. Såvitt nu kan bedömas finns det knappast sakliga skäl för en sådan ordning och regelns vaga utformning gör den svårtillämpad även i denna del. Detta innebär att mycket talar för att regeln om villkorsskälighet kan upphävas.

Avslutningsvis kan tilläggas att i samband med att skälighetsprincipen infördes för försäkringsföreningarna uttalades att skälighetsprincipen för föreningarnas del hade en vidare innebörd än vad motsvarande princip hade vid annan försäkringsverksamhet. Det får dock betraktas som tveksamt om den till understödsföreningar anpassade skälighetsprincipen i realiteten fått det genomslag som förutsattes vid principens införande.

Mot bakgrund av det anförda har utredningen stannat för att föreslå att skälighetsprincipen i sin helhet upphävs för försäkringsföreningar.

13 Kapitalförvaltning

13.1 Inledning

En understödsförening är enligt 23 § UFL skyldig att till en försäkringsfond avsätta vad som av intäkterna inte gått åt för kostnader under räkenskapsåret. Vidare stadgas i 24 § UFL att ett belopp som täcker summan av dels de försäkringstekniska skulderna, dels föreningens övriga skulder skall redovisas i vissa slag av tillgångar. Det är i första hand fråga om obligationer, fordringar hos riksbanken eller annan svensk bank samt fordringar mot säkerhet av panträtt i fast egendom. Panträtten skall ifråga om jordbruks-, bostads-, kontors- eller affärsegendom ligga inom 4/5 av taxeringsvärdet och beträffande annan fast egendom inom 2/3. Om Finansinspektionen har medgett det kan gränsen för jordbruks-, bostads-, kontors- eller affärsegendom sättas vid 70 procent och för annan fast egendom vid 60 procent av egendomens uppskattade värde. Vidare finns en alternativregel för statsbelånade fastigheter vid 75 procent av det pantvärde som skall fastställas enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet. Med uppskattat värde avses det värde som understödsföreningen har bestämt på grundval av särskild värdering. Föreningarna har vidare möjlighet att fritt placera medel motsvarande 1/5 av försäkringsfonden (den s.k. fria sektorn). Placeringen får dock inte göras i aktier eller värdepappersfonder.

Bestämmelserna i 24 § UFL gäller alltså endast för de medel som svarar mot försäkringsfonder och de egentliga skulderna. Beträffande övriga medel (de fria fonderna) har föreningarna frihet att själva välja sätten för placeringarna. Enligt 11 § andra stycket 13 skall dock i stadgarna alltid anges hur dessa medel skall placeras. Den s.k. femprocentsregeln i 25 § UFL begränsar understödsföreningarnas rätt att placera sina fria fonder i aktier.

Enligt 24 a § i UFL får en understödsförening efter tillstånd av Finansinspektionen tillämpa de EG-harmoniserade placeringsregler som införts för försäkringsbolag i FRL. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1994/95:184 s. 146 f) anfördes att det vore olyckligt om understödsföreningarna till följd av ändringarna i försäkringsrörelselagen skulle komma att verka under sämre konkurrensförhållanden än försäk-

ringsbolagen. Det framhölls dock att detta var en provisorisk lösning. Försäkringsrörelselagens regler beskrivs närmare nedan.

13.2 Försäkringsrörelselagens regler

Den 1 juli 1995 infördes nya placeringsregler i FRL. Reglerna är en konsekvens av EG:s placeringsregler, vilka huvudsakligen finns i tredje generationens försäkringsdirektiv. Sammanfattningsvis innebär direktivens regler att vid valet av de tillgångar som svarar mot de försäkringstekniska avsättningarna skall hänsyn tas till vilken typ av försäkringsrörelse som företaget bedriver (matchning). Vidare skall försäkringsföretaget se till att riskerna är spridda på ett lämpligt sätt (diversifiering). Dessa övergripande regler kompletteras med bestämmelser av detalj- och riktlinjekaraktär.

I FRL har i 7 kap. 9 a § i enlighet med direktivens bestämmelser införts en övergripande placeringsregel som anger att de tillgångar som används vid skuldtäckning skall placeras på ett sådant sätt att lämplig riskspridning uppnås. Vidare anges att tillgångarna skall, med beaktande av bolagets försäkringsåtaganden och förändringar i tillgångarnas framtida värde och avkastning, placeras så att bolagets betalningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig.

I 7 kap. 10 § stadgas att följande tillgångsslag får användas för skuldtäckning:

1. obligationer eller andra skuldförbindelser som vissa angivna rättssubjekt svarar för, t.ex. stater, kommuner, internationella organisationer, kreditinstitut och publika aktiebolag,
2. skuldförbindelser med betryggande säkerhet, t.ex. fastighetspant,
3. aktier och andra jämförbara värdepapper,
4. andelar i värdepappersfonder
5. fastigheter och tomträtter,
6. reservdeposition hos återförsäkringstagare,
7. premiefordringar som vissa rättssubjekt svarar för,
8. livlån,
9. fordran på överskjutande skatt samt
10. bankmedel och kassa

Finansinspektionen får medge att även andra tillgångsslag tillfälligt får användas för skuldtäckning.

Fondpapper måste som huvudregel vara likvida för att få användas för skuldtäckning. Aktier i dotterföretag får användas för skuldtäckning endast om det företaget är ett försäkringsaktiebolag, ett finansiellt fö-

retag eller ett förvaltningsbolag med uppgift att äga tillgångar som får användas för skuldtäckning.

Av 7 kap. 10 b § framgår hur stor placering som får göras i varje tillgångsslag. Reglerna är indelade i sex olika huvudgrupper (kassa undantagen) med varierande riskegenskaper och därmed olika placeringsstrategier. Reglerna innebär i huvudsak följande.

Den första huvudgruppen kännetecknas av att den i princip är riskfri med avseende på kreditrisk och därför inte bör omfattas av några placeringsrestriktioner. Hit hör obligationer och andra skuldförbindelser samt fordringar som har samband med försäkringsavtal för vilka stater, kommuner och liknande samfälligheter, Europeiska gemenskaperna eller internationella organisationer svarar. Vidare räknas till denna grupp bl.a. livförsäkringslån, beslutad överskjutande skatt samt reservdeposition hos återförsäkringstagare.

I den andra huvudgruppen ingår obligationer, skuldförbindelser och garantier för vilka AP-fonden, kreditinstitut och vissa värdepappersbolag svarar. Vidare ingår bankmedel i denna grupp. Tillgångarna i denna huvudgrupp får uppgå till totalt 75 procent av skuldtäckningsbeloppet. Ett undantag utgörs dock av obligationer m.m. för vilka publika aktiebolag svarar för. Sådana tillgångar får uppgå till högst 50 procent av skuldtäckningsbeloppet.

Den tredje huvudgruppen innehåller aktier som har getts ut av publika aktiebolag och motsvarande utländska bolag. Begränsningen har satts till 25 procent av skuldtäckningsbeloppet och motiveras med att aktier allmänt betraktas som mer riskfyllt än obligationer för skuldtäckning.

Den fjärde huvudgruppen avser tillgångar med anknytning till fast egendom. Tillgångarna i denna grupp får uppgå till högst 25 procent av skuldtäckningsbeloppet. Orsaken härtill är att diversifieringsmöjligheterna inom gruppen är mindre goda än för de grupper som nämnts ovan.

I den femte huvudgruppen, som får motsvara tio procent av skuldtäckningsbeloppet, ingår skuldförbindelser avseende utlåning till fysiska personer och andra än dem som nämnts i grupperna 1 – 4 ovan.

Den sjätte huvudgruppen innehåller fondpapper som inte omsätts på någon reglerad marknad. Andelar i värdepappersfonder och aktier i dotterbolag med uppgift att förvalta tillgångar som får användas för skuldtäckning bör inte omfattas av begränsningsregeln. Begränsningen är även här satt till tio procent av skuldtäckningsbeloppet.

Såvitt gäller kassa är begränsningen satt till tre procent.

Vid tillämpningen av begränsningsreglerna skall andelar i värdepappersfonder behandlas som om de tillgångar fonderna förvaltar ägdes direkt av försäkringsbolaget (s.k. genomlysning). Denna princip skall

också gälla om ett försäkringsbolag för skuldtäckning använder aktier eller andelar i ett dotterföretag som har till uppgift att äga tillgångar som får användas för skuldtäckning. Dotterföretagets tillgångar skall med andra ord behandlas som om tillgångarna ägts direkt av försäkringsbolaget. Detta skall gälla också om tillgången ägs via ett eller flera holdingbolag.

Finansinspektionen får medge att ett försäkringsbolag tillfälligt avviker från begränsningsreglerna.

I 7 kap. 10 c § FRL finns bestämmelser som begränsar möjligheterna till s.k. enhandsengagemang. Värdet av en enskild placering får sålunda motsvara högst följande andelar av det belopp som skall skuldtäckas:

- Fem procent får motsvaras av en fastighet, tomträtt eller byggnad.
- Fem procent får motsvaras av i huvudsak aktier, obligationer och skuldförbindelser från samma emittent eller lån till samma låntagare. Regeln gäller dock inte särskilt kreditvärdiga subjekt, som t.ex. en stat eller kommun. Vidare får tillgångarna motsvara upp till tio procent av det belopp som skall skuldtäckas om det sammanlagda innehavet placeringar på 5 - 10 procent inte överstiger 40 procent av skuldtäckningsbeloppet. Andelen aktier från samma emittent får dock aldrig överstiga fem procent.
- Tio procent får motsvaras av andelar i värdepappersfonder som förvaltas av samma fondbolag, om inte annat medges av Finansinspektionen.

Regeringen eller Finansinspektionen har vidare möjlighet att inom ramen för de enhandsrestriktioner som lagts fast i lag meddela ytterligare föreskrifter om lämplig riskspridning. På så sätt har myndigheterna möjlighet att utforma en mer förfinad gruppering efter tillgångarnas riskegenskaper.

När det gäller var tillgångar skall lokaliseras stadgas i 7 kap. 10 d § att de tillgångar som används för skuldtäckning skall, ifråga om skadeförsäkring, finnas inom EES om risken är belägen inom EES och, i fråga om livförsäkring, finnas inom EES om försäkringsbolagets verksamhet utövas inom EES. För risker och verksamhet utanför EES skall de tillgångar som används för skuldtäckning finnas i Sverige.

I 7 kap. 10 e § har en allmän valutamatchningsregel införts som innebär att de tillgångar som används för skuldtäckning skall vara placerade så att risken för valutakursförluster begränsas.

Beträffande värderingen av placeringstillgångarna framgår av 7 kap. 10 f § att merparten av placeringstillgångarna skall vid skuldtäckningen värderas till verkligt värde. Obligationer eller andra skuldförbindelser får dock under vissa förutsättningar värderas med utgångspunkt i an-

skaffningsvärdet. Detsamma gäller för aktier och andelar i koncern- och intresseföretag. Vad gäller fastigheter, tomträtter och byggnader skall dessa värderas enligt bestämmelser som meddelas av regeringen eller Finansinspektionen.

I 7 kap. 10 g § stadgas att ett försäkringsbolag skall upprätta riktlinjer för placering av medel som används för skuldtäckning. Vidare föreskrivs att livförsäkringstagare och den som avser att teckna en livförsäkring i bolaget skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet saknas anledning till sådan information.

Ett försäkringsbolag är enligt 7 kap. 11 § skyldigt att föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Enligt 7 kap. 17 § får ett försäkringsbolag som huvudregel inte äga större andel av aktierna i ett aktiebolag än som svarar mot ett röstetal om högst fem procent av röstetalet för samtliga aktier, den s.k. femprocentsregeln.

13.3 Försäkringsutredningens förslag

Enligt utredningen bör samtliga medel som förvaltas för försäkringstagarnas räkning vara föremål för vissa placeringsrestriktioner. Endast medel som klart kan sägas tillhöra aktieägare, eventuella garanter eller andra fordringsägare än försäkringstagarna bör undantas från sådana krav. Såvitt gäller ömsesidiga försäkringsbolag innebär detta att alla tillgångar förutom sådana som svarar mot finansiella skulder och eventuellt garantikapital omfattas av placeringsbestämmelser. I ett försäkringsaktiebolag kan däremot tillgångar motsvarande finansiella skulder och eget kapital som regel undantas från placeringskrav. För det fall att aktieägarna har avsatt vinstmedel till förmån för försäkringstagarna bör särskilda placeringskrav dock gälla också tillgångar motsvarande den del av det egna kapitalet som är avsett för framtida utbetalning till försäkringstagarna.

När det gäller placeringskravens närmare utformning anför Försäkringsutredningen att tillgångar som motsvaras av försäkringstekniska skulder bör omfattas av såväl riskspridnings- som matchningskrav. För andra tillgångar som bör omfattas av placeringsbestämmelser är endast spridningskrav befogade. Utredningen påtar i detta sammanhang att enligt EG:s regler får särskilda placeringsregler bara gälla tillgångar motsvarande försäkringstekniska skulder och att det därför kan framstå som tveksamt att låta även andra tillgångar omfattas av särskilda placeringskrav. Emellertid anser utredningen att det är angeläget att alla me-

del som förvaltas för försäkringstagarnas räkning omfattas av vissa spridningskrav samt anför att den föreslagna regeln är så formulerad att den knappast kan anses strida mot EG:s direktiv. Man föreslår en regel som innebär att tillgångar som motsvarar eget kapital i ömsesidiga försäkringsbolag skall placeras på ett sådant sätt att lämplig riskspridning uppnås. Principen om diversifiering skall iaktas beträffande såväl tillgångsslag som enhandsengagemang. Vidare uttalar utredningen att de nuvarande reglerna i FRL om riskspridning gällande tillgångar som motsvarar försäkringstekniska skulder visserligen inte är direkt tillämpliga, men att de bestämmelserna ändå får anses vara vägledande för bolagets placeringspolitik i nu berört avseende. Försäkringsutredningen föreslår också att försäkringsbolagen skall vara skyldiga att, i likhet med vad som gäller tillgångar motsvarande försäkringstekniska skulder, upprätta riktlinjer för placeringarna.

De nuvarande begränsningarna beträffande tillgångsslagen aktier och fastighetsrelaterade tillgångar föreslås höjda från 25 procent till 50 respektive 30 procent. Som skäl härför anføres att gällande restriktioner i vissa fall är till nackdel för försäkringstagarna. Nuvarande nivåer kan således enligt utredningen begränsa möjligheterna för att få en god avkastning på inbetalda premier. Detta gäller framför allt livförsäkringsbolag, vars åtaganden huvudsakligen kan förväntas utfalla efter flera decennier.

Den nuvarande begränsningen gällande försäkringsbolags ägande i andra företag – den s.k. femprocentsregeln – föreslås upphävd. Som skäl härför anføres att bestämmelsen är mer långtgående än vad som kan motiveras utifrån konsumentskyddssynpunkt samt att motsvarande begränsningar inte är vanliga i övriga EU-länder.

13.4 Överväganden

Det är enligt utredningens mening önskvärt med likformighet i placeringsreglerna mellan försäkringsbolag och försäkringsföreningar för att försäkringsgivarna skall ha möjlighet att verka under likartade konkurrensförutsättningar. De många små föreningarnas ringa utlåningskapacitet och administrativa resurser har tidigare ansetts motivera att större krav ställts på föreningarna avseende placering i säkra objekt än vad som är fallet för försäkringsbolagen. Med den nya lagen om försäkringsföreningar införs enligt förslaget solvenskrav för föreningarna som väsentligen överensstämmer med dem som gäller för försäkringsbolagen. Det är därför inte motiverat att upprätta någon olikformighet i placeringsreglerna mellan försäkringsbolag och försäkringsföreningar.

Av EG:s direktiv följer att de försäkringsgivare som faller under direktiven har att följa vissa regler om kapitalplacering. Reglerna har i enlighet med vad ovan beskrivits införlivats i FRL. På samma sätt som när det gäller de solvenskrav som EG-direktiven uppställer föreslås att försäkringsföreningarna som huvudregel skall ha att följa de krav som direktiven ställer beträffande kapitalplacering. I konsekvens härmed skall föreningarna bl.a. åläggas att upprätta riktlinjer för kapitalplaceringen samt lämna information till medlemmarna om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna. De mindre försäkringsföreningarna bör dock kunna få dispens från reglerna.

För mindre föreningar, som är verksamma vid ikraftträdandet av den nya lagen och som väljer att tills vidare fortsätta att bedriva verksamheten enligt UFL, föreslås nuvarande placeringsregler gälla t.o.m. utgången av år 2009.

Vad härefter gäller de förslag som Försäkringsutredningen presenterat kan utredningen ansluta sig till de förslag som har relevans på försäkringsföreningarnas verksamhet och anser att motsvarande regler bör införas för försäkringsföreningarna för att föreningarna skall få samma möjligheter att verka inom kapitalplaceringsområdet som försäkringsbolag. Utredningen anser dock att det lämpligaste är att de nya reglerna införs vid samma tidpunkt för försäkringsbolagen och försäkringsföreningarna. På grund härav avstår utredningen från att nu lägga fram förslag i denna del, men förutsätter att i den mån försäkringsutredningens förslag till placeringsregler införs i FRL motsvarande ändringar görs i placeringsreglerna för försäkringsföreningarna.

14 Redovisning

14.1 Inledning

Riksdagen beslutade under hösten 1995 om nya EG-harmoniserade års- och koncernredovisningsregler för aktiebolag, vissa handelsbolag, kreditinstitut, värdepappersbolag och försäkringsbolag. Reglerna för försäkringsföretag har tagits in i en särskild lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL). I samband med detta lagstiftningsarbete diskuterades om inte de nya reglerna borde göras tillämpliga även på understödsföreningarna. I den proposition som föregick lagen anfördes dock att frågan krävde ytterligare beredning (prop. 1995/96:10, del I, s. 183f.) och att understödsföreningarna inom kort skulle bli föremål för utredning.

14.2 Gällande rätt

Understödsföreningars omfattas idag av bestämmelser om räkenskaper och årsredovisning enligt 29, 30 och 67 §§ UFL. Dessa bestämmelser hänvisar i sin tur till regler i 1951 års lag om ekonomiska föreningar. För den löpande bokföringen lämnas inga särskilda regler i UFL, vilket innebär att bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125) gäller i det avseendet. Bokföringslagen innehåller utförliga bestämmelser om både den löpande bokföringen och årsbokslutet. Årsbokslutet, som är en del av föreningens icke offentliga redovisning, skall bestå av resultaträkning och balansräkning.

För årsbokslutet och årsredovisningen innebär reglerna i UFL och bokföringslagen sammanfattningsvis följande.

Styrelsen skall för varje räkenskapsår avge en årsredovisning. Den består av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse. Årsredovisningen skall skrivas under av samtliga styrelseledamöter. Om avvikande mening antecknats till styrelsens protokoll, skall yttrandet fogas till handlingarna. Minst en månad före ordinarie föreningsstämma skall årsredovisningshandlingarna för det förflutna räkenskapsåret avlämnas till revisorerna.

Senast en månad efter att resultaträkningen och balansräkningen blivit fastställda, skall avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen hållas tillgängliga hos föreningen för alla som är intresserade. Understödsföreningar skall vidare för varje räkenskapsår till Finansinspektionen sända dels förvaltningsberättelsen jämte resultaträkning och balansräkning, dels revisionsberättelsen med tillhörande handlingar, dels protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om dessa delar, dels en redogörelse för föreningen och dess verksamhet.

Bokföringslagen gäller beträffande resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och årsbokslut. Emellertid gäller dessutom att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen, i 30 § UFL har möjlighet att utfärda närmare föreskrifter om understödsföreningarnas löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning.

Finansinspektionen har således med stöd bemyndigandet från regeringen meddelat föreskrifter om understödsföreningarnas räkenskaper och årsredovisning som skall gälla jämte bokföringslagens regler. Av föreskrifterna framgår att samtliga tillgångar i princip skall tas upp enligt lägsta värdets princip. Någon uppdelning i omsättnings- och anläggningstillgångar på det sätt som görs i bokföringslagen föreskrivs inte. Värdehandlingar som är fondgilla och kan förväntas kvarstanna i föreningens ägo tills de skall inlösas eller i vart fall under avsevärd tid, i regel tio år, kan dock tas upp till ett högre värde. Understödsföreningar får inte använda sig av värdeminskningsskonto (värderegleringskonto) eller kollektivt skriva upp eller ned tillgångar.

Om en förening har flera verksamhetsgrenar skall intäkter och kostnader redovisas för varje verksamhetsgren för sig.

UFL innehåller inte några koncernregler och således inte heller några regler om koncernredovisning.

14.3 EG:s direktiv på redovisningsrättens område

Inom EG har utfärdats nio bolagsrättsliga direktiv. Bland dessa behandlar tre direktiv redovisningsfrågor för olika slag av företag och filialer. I EG-rätten finns också ett bankredovisningsdirektiv och ett försäkringsredovisningsdirektiv.

De tre direktiv på bolagsrättens område som behandlar redovisningsfrågor har till syfte att skapa en minsta gemensam skyddsnivå för delägare, borgenärer och andra som träder i förbindelse med ett företag.

Vad häfter gäller det fjärde bolagsrättsliga direktivet behandlar det skyldigheten att upprätta årsbokslut och förvaltningsberättelse i bolag

med begränsat delägaransvar. Det sjunde bolagsrättsliga direktivet behandlar skyldigheten att upprätta en sammanställd redovisning och en sammanställd förvaltningsberättelse, dvs. i stort sett vad som enligt svensk rätt utgör koncernredovisning. Syftet med direktivet är att uppställa krav på likvärdig information om koncerner så att intressenter lättare kan bedöma dels koncernens ställning och resultat, dels de ekonomiska banden mellan koncernbolagen.

Även EG:s elfte bolagsrättsliga direktiv innehåller bestämmelser om redovisning. Det ställer krav på att bolag som lyder under en medlemsstats lagstiftning och öppnar filial i en annan medlemstat skall offentliggöra bl.a. vissa räkenskapshandlingar i den andra staten. Syftet med detta är att ge tredje man samma skydd oavsett om ett bolag väljer att etablera sig i en medlemsstat genom ett dotterföretag eller genom en filial.

År 1991 antogs ett direktiv om redovisning för försäkringsbolag (rådets direktiv av den 19 december 1991 om årsbokslut och sammanställd redovisning för försäkringsbolag, 91/674/EEG; i fortsättningen benämnt "försäkringsredovisningsdirektivet"). Direktivet syftar till att göra informationen mer lättillgänglig och internationellt mer jämförbar. Direktivet hänvisar till de fjärde och sjunde direktiven och innehåller endast sådana avvikelser från dessa direktiv som har bedömts vara motiverade av de särdrag som utmärker dessa försäkringsföretags verksamhet.

Enligt artikel 2 i försäkringsredovisningsdirektivet skall direktivet tillämpas på företag som avses i det första skadeförsäkringsdirektivet (73/239/EEG). De institut som anges i artikel 3 i första skadeförsäkringsdirektivet är dock undantagna. Dessa institut, som även är undantagna från skadeförsäkringsdirektivens tillämpningsområde, skall uppfylla följande villkor. Bolagsordningen skall innehålla bestämmelser som medger uttag av extra bidrag eller minskning av förmånerna. Verksamheten får inte omfatta viss ansvarsförsäkring eller kredit- och borgensförsäkring. Den årliga premieinkomsten från de verksamhetsgrenar som omfattas får inte överstiga en miljon ECU. Minst hälften av premieinkomsten måste komma från personer som är medlemmar i det ömsesidiga institutet. Vidare undantas från såväl försäkringsredovisningsdirektivet som skadeförsäkringsdirektivet vissa namngivna utländska institut såvida inte deras verksamhet helt eller delvis utgörs av försäkringsrörelse.

Försäkringsredovisningsdirektivet skall också tillämpas på företag som avses i första livförsäkringsdirektivet (79/267/EEG). Undantag gäller dock för verksamhet som utövas av ömsesidiga institut där förmånerna varierar med tillgången på medel, medan bidragen från medlemmarna utgörs av ett fastställt belopp. Vidare undantas försäkrings-

givare som meddelar dödsfallsförsäkring, livsfallsförsäkring eller försäkring mot förlust (helt eller delvis) av arbete, men endast till anställda i vissa företag eller grupper av företag eller till personer tillhöriga en eller flera yrkessektorer. Undantagna är också organisationer som tillhandahåller försäkringsförmåner endast vid dödsfall och där storleken av förmånerna inte överstiger den genomsnittliga begravningskostnaden för en avliden eller där förmånerna utgår i natura. Slutligen undantas ömsesidiga institut då stadgarna innehåller bestämmelser som medger uttag av extra bidrag från andra personer som förbundit sig här till och den årliga premieinkomsten inte överstiger 500 000 ECU under tre på varandra följande år.

14.4 Lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅRFL)

Genom ÅRFL har nya EG-harmoniserade redovisningsregler införts för försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Lagen reglerar hur balans- och resultaträkningar skall ställas upp och hur tillgångar och skulder skall värderas. Vidare regleras vilka ytterligare upplysningar som skall lämnas i årsredovisningen och koncernredovisningen. Lagen ger också riktlinjer för hur en förvaltningsberättelse och en finansieringsanalys skall vara utformade och hur delårsrapporter skall upprättas. Slutligen innehåller lagen bestämmelser om offentliggörande av redovisninghandlingar och revisionsberättelser. Lagen bygger i stor utsträckning på hänvisningar till Årsredovisningslagen (1995:1554).

I ÅRFL har bibehållits normgivningsbemyndigandena för regeringen eller Finansinspektionen att meddela redovisningsföreskrifter. Dock medges inte längre möjlighet att meddela föreskrifter som avviker från lag.

Av 1 kap. 1 § tredje stycket ÅRFL framgår att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får medge undantag från lagen för sådana försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 10 § samma lag. Bestämmelsen gör det möjligt att helt eller delvis undanta mindre ömsesidiga försäkringsföretag från lagens tillämpning. Vidare finns i 1 kap. 4 § andra stycket en bestämmelse som ger möjlighet att meddela föreskrifter för sådana försäkringsbolag som undantagits från lagens tillämpning.

14.5 Överväganden

I avsnitt 4 har närmare utvecklats vilka försäkringsföreningar som faller under EG:s försäkringsdirektiv. Vidare framgår av avsnittet att utredningen anser att försäkringsföreningarna som huvudregel skall underkasta sig de regler som EG:s försäkringsdirektiv uppställer. Möjlighet till dispens från vissa av lagens regler ges dock i lagförslagets 1 kap. 8 § såvitt gäller dels små försäkringsföreningar, dels andra föreningar om de huvudsakligen meddelar försäkring på grund av anställning.

Som framgår av redogörelsen ovan är de föreningar som faller under EG:s försäkringsdirektiv också skyldiga att tillämpa försäkringsredovisningsdirektivet. Utgångspunkten bör vara att samtliga försäkringsföreningar skall tillämpa regler som anpassats till EG:s direktiv. Ett skäl härför är att det är viktigt att olika föreningars redovisningar kan jämföras i så stor utsträckning som möjligt. Försäkringsföreningarna bör därför som huvudregel åläggas att följa reglerna i ÅRFL.

När det härfter gäller de föreningar som enligt utredningens uppfattning bör kunna få dispens från de krav som EG:s försäkringsdirektiv uppställer föreslår utredningen att dessa föreningar även undantas från reglerna om redovisning i ÅRFL. I likhet med vad som gäller för de försäkringsbolag som kan undantas från ÅRFL skall regeringen eller Finansinspektionen kunna meddela föreskrifter beträffande dessa föreningar.

15 Fusion

15.1 Inledning

Lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL, innehåller inte några regler om fusion. Den möjlighet som står till buds är att en förening överlåter sin rörelse till en annan förening eller ett försäkringsbolag. Överlåtelsen kan ske utan föregående likvidation eller under likvidation. Av 63 och 64 §§ framgår att om en rörelse överlåts utan föregående likvidation måste den överlåtande föreningen träda i likvidation när överlåtandebeslutet registrerats. Om en förening försatts i likvidation före överlåtelsen sker överlåtelsen enligt 56 §. Vidare framgår av 55 § att överlåtelse vid likvidation inte får ske förrän den i kallelsen på föreningens okända borgenärer utsatta händelsedagen har löpt ut och alla kända skulder har betalats.

15.2 Fusionsregler i annan lagstiftning

12 kap. EFL innehåller regler om fusion mellan ekonomiska föreningar. Vidare återfinns här regler om fusion mellan en ekonomisk förening och ett helägt dotteraktiebolag samt regler om en ekonomisk förenings inlösen av aktierna i ett dotteraktiebolag. Fusion kan enligt EFL ske genom antingen absorption, vilket innebär att en förening går upp i en annan, eller genom kombination, vilket innebär att två eller flera föreningar uppgår i en ny förening som de bildar.

Fusioner enligt EFL är omgärdade av ett omfattande registreringsförfarande. Fusionsavtalet skall registreras av Patent- och registreringsverket (PRV). Vidare skall tillstånd sökas hos vederbörande tingsrätt om att verkställa fusionsavtalet. Tingsrätten utfärdar i detta sammanhang kallelse på överlåtande förenings borgenärer. Fusionen är genomförd då rättens tillstånd registrerats av PRV.

När det gäller möjligheterna för försäkringsbolag att gå samman var bolagen tidigare hänvisade till bestämmelserna i 15 kap. FRL om frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd. I och med införlivandet av det tredje bolagsrättsliga EG-direktivet i svensk rätt infördes dock regler om fusion mellan försäkringsaktiebolag. I likhet med vad som gäller för ekonomiska föreningar kan fusion ske genom absorption eller kombi-

nation. En fusion skall föregås av en fusionsplan. Planen skall granskas av bolagens revisorer samt registreras, kungöras och under viss tid hållas tillgänglig för aktieägarna. Den skall därefter underställas bolagsstämman i det överlåtande bolaget och, i vissa fall, bolagsstämman i det övertagande bolaget. När planen har godkänts skall bolagen hos regeringen ansöka om tillstånd att verkställa den. Regeringen prövar om de fusionerande bolagens ekonomiska förhållanden är sådana att fusionen kan anses förenlig med borgenärernas intressen. Om tillstånd till verkställande av fusionsplanen ges, skall det övertagande bolaget anmäla fusionen till Finansinspektionen för registrering. Fusionen fullbordas i och med registreringen. Även FRL innehåller regler om absorption av helägt dotterbolag samt inlösen av aktier i dotterbolag.

Såvitt gäller banker finns regler om fusion i bankaktiebolagslagen, sparbankslagen samt lagen om medlemsbanker. Reglerna i bankaktiebolagslagen är utformade efter samma mönster som reglerna i FRL.

15.3 Överväganden

Ett av utredningens huvudsyften är att göra det möjligt för mindre understödsföreningar att ombildas till större och mer bärkraftiga enheter. Det tillvägagångssätt som idag erbjuds måste betraktas som tämligen omständligt och kan inte anses vara något praktiskt användbart alternativ. Regler om fusion bör därför införas i en ny lag om försäkringsföreningar. Reglerna bör utformas efter mönster av fusionsreglerna i EFL och FRL, med de förenklingar som är möjliga.

UFL innehåller idag i 63 § bestämmelser som möjliggör att en understödsförenings rörelse överläts till ett försäkringsbolag. Ett sådant förfarande har dock visat sig vara mycket sällsynt. I stället har man då låtit likvidera föreningen och överfört de behållna tillgångarna och skulderna till försäkringsbolaget. Med hänsyn till EG-anpassningen har denna regel dock fått kvarstå i förslaget och utvidgats till att avse överlåtelse till utländsk försäkringsgivare.

För att ett införande av regler om fusion skall vara ett incitament för mindre föreningar att gå samman till större enheter bör reglerna vara så enkla och lättillämpade som möjligt utan att rättssäkerheten för den skull sätts åt sidan. Som framgått innehåller EFL regler om att kallelse skall utfärdas på föreningens borgenärer. Även aktiebolagslagen innehåller regler om kallelse av borgenärer. Att föreskriva liknande regler för banker och försäkringsbolag har inte ansetts vara praktiskt genomförbart. I stället har föreskrivits att regeringen vid den tillståndsprövning som görs när det gäller dessa institut skall beakta fusionens följdverkningar för borgenärerna. Regeringen fungerar således som

något av ställföreträdare för borgenärerna och bevakar att deras intressen inte äventyras genom fusionen. Detta förfarande innebär ett avsteg från de allmänna civilrättsliga reglerna om skuldövertagande. På grund av de speciella förhållanden som anses råda vid fusion i vilken bankaktiebolag eller försäkringsaktiebolag deltar har ett sådant avsteg godtagits (Prop. 1994/95:70, s. 133 f).

En försäkringsförenings borgenärer utgörs i princip av de egna medlemmarna och den egna personalen. När det gäller försäkringsföreningar bör Finansinspektionen kunna ha hand om tillståndsprövningen och får i detta sammanhang anses fylla samma ställföreträdande roll som regeringen har vid bank- och försäkringsfusioner. På grund härav behövs det inte några bestämmelser om kallelse av föreningens borgenärer.

Fusion föreslås även kunna ske mellan en försäkringsförening och ett helägt dotteraktiebolag. Dessutom blir det möjligt för en förening att lösa in minoritetsaktieposter i dotteraktiebolag. Minoritetsaktieägarna får å sin sida rätt att kräva att föreningen löser in deras aktier.

16 Skattefrågor

16.1 Inledning

Försäkringsföreningarna är befriade från inkomstskatt för all inkomst utom för inkomst av fastighet som inte förvaltas i livförsäkringsverksamhet. Bedrivs verksamhet hänförlig till livförsäkring är föreningarna skattskyldiga till s.k. avkastningsskatt.

16.2 Gällande rätt

Av 2 § 6 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, (SIL), framgår att med livförsäkringsföretag avses dels livförsäkringsbolag enligt 1 kap. 4 § FRL, dels utländska försäkringsföretag som driver livförsäkringsrörelse här i landet med stöd av lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige (LUF) eller lagen (1993:1302) om EES- försäkringsgivares verksamhet i Sverige (LEF). Understödsföreningar faller således inte in under denna definition och är inte skattskyldiga för inkomst från livförsäkringsrörelse. Av 7 § 10 mom. SIL framgår att understödsföreningarna däremot är skattskyldiga för inkomst av fastighet som inte förvaltas i livförsäkringsverksamhet. Vidare är understödsföreningar som bedriver verksamhet hänförlig till livförsäkring skattskyldiga till s.k. avkastningsskatt enligt lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, se lagens 2 § första stycket 3. Till föreningar som inte driver livförsäkringsverksamhet har hänförts sjukkassor (som meddelar sjuk- och olycksfallsförsäkringar) men däremot inte kombinerade sjuk- och begravningsskassor (prop. 1993/94:85 s. 57).

Vad beträffar försäkringsbolagen gäller följande regler. Försäkringsföretags rörelser beskattas enligt olika metoder beroende på om företaget räknas som livförsäkringsföretag eller skadeförsäkringsföretag. Detta bestäms i sin tur av företagets huvudsakliga inriktning. Som ovan anförts avses med livförsäkringsföretag dels livförsäkringsbolag enligt 1 kap. 4 § FRL, dels utländska bolag som driver livförsäkringsrörelse här i landet med stöd av LUF eller LEF. Med skadeförsäkringsföretag förstås ett annat försäkringsföretag än ett livförsäkringsföretag.

Livförsäkringsföretag beskattas för en schabloniserad avkastning enligt lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel. I det kapitalunderlag som utgör grunden för beräkningen av avkastningsskatten skall enligt 3§ inte ingå tillgångar hänförliga till avgångsbidragförsäkringar, de rena riskförsäkringarna sjuk-, olycksfalls- och grupplivförsäkring samt tillgångar och skulder som inte förvaltas för försäkringstagarnas räkning. Överskottet av försäkringsrörelse till den del det avser de angivna sjuk-, olycksfalls- och grupplivförsäkringarna skall enligt 2 § 6 mom. 5 st SIL i stället inkomstbeskattas.

Eftersom avkastningsskatten skall ersätta den inkomstskatt livförsäkringsföretagen tidigare erlagt enligt SIL, har i 2 § 6 mom. 3 st SIL intagits bestämmelser om att sådana företag - bortsett från de nyss nämnda är sjuk-, olycksfalls- och grupplivförsäkringarna - är frikallade från skattskyldighet enligt SIL för dels sådan del av nettointäkten som är hänförlig till tillgångar och skulder som förvaltas för försäkringstagarnas räkning, dels influtna premier. Vidare föreskrivs att avdrag inte får göras för kostnader som är hänförliga till intäkter som är fria från skatt enligt detta moment.

När det gäller verksamhet som inte är hänförlig till förvaltning av kapital för försäkringstagarnas räkning har det ansetts att denna verksamhet i stor utsträckning liknar den verksamhet som drivs i många andra företag inom den finansiella sektorn och att ett försäkringsföretags egen rörelse därför skall beskattas enligt de vanliga rörelsereglerna vid beräkning av inkomst av näringsverksamhet (prop. 1992/93:187 s. 210).

Skadeförsäkringsbolag beskattas i huvudsak enligt samma regler som gäller för andra rörelsedrivande bolag. Som nettointäkt anses överskottet av försäkringsrörelsen inklusive kapitalförvaltningen.

16.3 Överväganden

När det gäller särbehandlingen av försäkringsföreningar i skattehänseende har två skäl ursprungligen åberopats härför; sociala skäl och praktiska skäl. Det sociala inslaget i föreningarnas verksamhet är inte längre lika framträdande utan har under senare år tunnats ut. Utredningen har i sin revidering av lagstiftningen om understödsföreningar så långt möjligt eftersträvat likartade verksamhetsbetingelser för föreningarna som för försäkringsbolagen. Med den utformning som lagstiftningen om försäkringsföreningar fått enligt förslaget kan det därför inte anses föreligga tillräckliga skäl för att föreningarna skall behandlas annorlunda i skattehänseende än försäkringsbolagen. SIL bör därför ändras på så sätt att försäkringsföreningar som uteslutande eller så gott

som uteslutande meddelar sådan försäkring som är att hänföra till livförsäkring enligt lagförslaget skall anses som livförsäkringsföretag i beskattningshänseende. Övriga försäkringsföreningar kommer i enlighet med stadgandet i 2 § 6 mom. andra stycket SIL därmed att anses som skadeförsäkringsföretag och beskattas som sådana. Stadgandet i 7 § 10 mom. SIL, enligt vilket understödsföreningar frikallas från skattskyldighet för all inkomst utom för inkomst av fastighet, som ej förvaltas i livförsäkringsverksamhet, bör i enlighet med det sagda upphävas.

Det ovanstående innebär att de försäkringsföreningar som räknas som livförsäkringsföretag kommer att vara frikallade från skattskyldighet för inkomst såvitt gäller dels den del av nettointäkten som är hänförlig till tillgångar och skulder som förvaltas för försäkringstagarnas räkning, dels inlutna avgifter. Undantaget gäller dock inte den del av nettointäkten eller avgifterna som är hänförlig till de sjuk- och olycksfallsförsäkringar som avses i 2 kap. 3 a § första stycket 1 och 2 samt 3 b § första stycket 1 b och 4 FRL. Beträffande verksamhet som inte är hänförlig till förvaltning av kapital för medlemmarnas räkning skall den beskattas enligt vanliga rörelse regler vid beräkning av inkomst av näringsverksamhet. Föreningarna skall – liksom idag – erlagga avkastningsskatt enligt lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel. Övriga föreningar – som alltså kommer att räknas som skadeförsäkringsföretag – skall erlagga inkomstskatt enligt SIL.

Övergångsbestämmelser bör införas som innebär att de föreningar som enligt lagförslaget kommer att anses som små försäkringsföreningar även i fortsättningen skall beskattas enligt de regler som gäller för närvarande.

17 Sanktioner

17.1 Inledning

Lagen (1972:262) om understödsföreningar, UFL, innehåller straffbestämmelser i 77 - 80 §§. I 77 § finns straff för drivande av oregistrerad understödsförening. 78 §, som hänvisar till bestämmelser i EFL, innehåller regler om överträdelse av vissa associationsrättsliga bestämmelser. Vidare stadgas i 79 § ansvar för den som lämnar oriktig uppgift i försäkringsteknisk utredning. I 80 § påtalas att om gärning, som avses 77 - 79 §§, är belagd med straff enligt brottsbalken, skall ansvar ej ådömas enligt UFL.

17.2 Sanktionsbestämmelser i annan lagstiftning

21 kap. 1 § FRL innehåller de förseelser som är straffbelagda i FRL. Således kan den som uppsåtligen bryter mot förbudet för privata försäkringsaktiebolag att sprida aktier till allmänheten dömas till ansvar detta. Det gäller också den som under vissa omständigheter lämnar oriktiga eller vilseledande bestämmelser till Finansinspektionen eller underlåter att iaktta regler om aktiebok m.m. Vidare är utlämnande av vissa uppgifter straffbelagt liksom åsidosättande av vissa ordningsregler beträffande styrelsesammanträden. Även brott mot kreditjävsreglerna i 12 kap. 12 § samt underlåtenhet att anmäla aktieförvärv i vissa fall är straffbelagt. Bestämmelserna i FRL motsvarar nära 19 kap. 1 § ABL.

Bankrörelselagen (BRL) innehöll tidigare bestämmelser som var utformade efter samma mönster som de nuvarande reglerna i FRL. I samband med de ändringar som gjordes med anledning av EES-avtalet upphävdes dock straffbestämmelserna i BRL. I stället infördes regler som överensstämmer med reglerna på värdepappersområdet. Reglerna, som återfinns i lagens tillsynskapitel, innebär i huvudsak följande. Finansinspektionen kan förbjuda verkställighet av ett beslut som strider mot någon författning eller bolagsordningen. Om beslutet redan verkställts får inspektionen förelägga banken att vidta rättelse om det är möjligt. Har banken visat sig olämplig att driva verksamhet får Finansinspektionen återkalla bankens oktroj. Om det bedöms tillräckligt får

inspektionen i stället meddela varning. Vidare får inspektionens förelägganden och förbud förenas med vite. Vad gällde frågan om återkallande av oktroj anförde departementschefen att den frågan dittills varit förbehållen regeringen. Eftersom strävan var att skapa så enhetliga regler som möjligt ansåg departementschefen dock att denna rätt borde delegeras till Finansinspektionen, trots att beslutet att bevilja oktroj tills vidare låg kvar hos regeringen (Prop.1992/93:89, s. 146 f).

17.3 Överväganden

I samband med att bankrörelselagens straffbestämmelser upphävdes anförde departementschefen att det kunde ifrågasättas om en straffrättslig reglering var den mest effektiva för att se till att bestämmelserna på bankområdet efterlevs med hänsyn bl.a. till att polisutredning och eventuellt åtal kunde befaras ta lång tid. En mer effektiv ordning torde enligt departementschefen vara att förena ett föreläggande med vite (Prop.1992/93:89, *ibid*). Straffbestämmelserna upphävdes därför och en generell möjlighet att förelägga vite när inspektionen meddelar ett föreläggande eller ett förbud infördes.

Utredningen anser att det även beträffande försäkringsföreningarna får anses tveksamt om en straffrättslig reglering är det mest effektiva sättet att upprätthålla efterlevanden av lagens bestämmelser. Borttagandet av straffbestämmelser på bankområdet har inte medfört några negativa konsekvenser utan vitesförfarandet synes vara ett effektivt medel att trygga efterlevanden av regelsystemet på bankområdet. Utredningen anser därför att det inte är erforderligt med straffrättsliga bestämmelser i den nya lagen om försäkringsföreningar. Straffbestämmelserna i UFL har således utmönstrats i lagförslaget som bygger på ett vitessystem.

18 Övergångs- och ikraftträdandebestämmelser

Avsikten är att den nya lagen om försäkringsföreningar skall träda i kraft den 1 januari 1999. Lagen om försäkringsföreningar skall tillämpas både på nya försäkringsföreningar som etableras efter att lagen trätt i kraft och på sådana föreningar som är verksamma då lagen träder i kraft. Genom den nya lagen upphävs, med undantag för föreningar som är verksamma vid nya lagens ikraftträdande, UFL. Försäkringsföreningar, som vid den nya lagens ikraftträdande driver försäkringsrörelse med stöd av registrering enligt UFL skall, trots registreringen, ansöka om koncession enligt den nya lagen. Den föreslagna omprövningen av verksamhetstillståndet skall ses mot bakgrund av att många föreningar inte längre bedriver egentlig försäkringsrörelse utan ägnar sig åt förvaltningen av donationsfonder eller fungerar som sällskapsföreningar. En bedömning av huruvida redan etablerade föreningar uppfyller kraven på en sund försäkringsverksamhet synes därför erforderlig. Detta kan ske inom ramen för ett koncessionsförfarande.

Lagen om försäkringsföreningar avviker i många avseenden från UFL. För övergången till den nya lagen behöver föreningarna viss tid bl.a. för att uppfylla kapitalkrav, ändra stadgar och ansöka om koncession i överensstämmelse med den nya lagen. När det gäller föreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv kan dock någon längre övergångsperiod inte medges med hänsyn till Sveriges åtaganden gentemot EU. Enligt åtagandena borde nämligen lagstiftningen beträffande sådana föreningar redan ha harmoniserats i enlighet med EG:s försäkringsdirektiv. En övergångsperiod på ett år kan dock anses rimlig för dessa föreningar. Således föreslås att försäkringsföreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv och av konkurrensskäl vissa andra stora försäkringsföreningar skall ansöka om koncession enligt den nya lagen senast vid utgången av år 1999. Till dess koncessionsfrågan avgjorts skall föreningarna ha rätt att fortsätta att bedriva verksamheten enligt UFL.

När det gäller föreningar som är att anse som små försäkringsföreningar enligt 1 kap. 7 § i den föreslagna lagen om försäkringsföreningar och som är verksamma när den lagen träder i kraft föreslås att ansökan om koncession senast skall lämnas in vid utgången av år 2009. Även dessa föreningar skall ha rätt att fortsätta verksamheten enligt UFL till dess koncessionsärendet avgjorts.

Genom att en lång övergångstid reserveras för de mindre föreningarna lämnas ett skäligt rådrum för föreningarna att ta ställning till den fortsatta verksamheten. Olika alternativ står här till buds. Exempelvis kan en förening, om koncession inte söks enligt den nya lagen, överlåta sin rörelse till en annan förening i syfte att skapa en större och mer bärkraftig förening eller avveckla verksamheten t.ex. genom att överlåta rörelsen till ett försäkringsbolag.

Om koncession inte söks inom de föreslagna tidsfristerna föreslås att tvångslikvidation inträder.

Vidare föreslås vissa övergångsregler beträffande minsta medlemsantal. Enligt den nya lagen skall en försäkringsförening ha minst 500 medlemmar. Övergångsvis föreslås dock att en förening som registrerats före den 1 januari 1999 och som vid lagens ikraftträdande har färre än 500 medlemmar skall få fortsätta att tillämpa UFL:s bestämmelser om minsta medlemsantal.

19 Författningskommentar

19.1 Förslag till Lag om försäkringsföreningar

19.1.1 Utformning och uppbyggnad

Huvuddragen i den lagtekniska utformningen av en ny lag om försäkringsföreningar har lagts fast i utredningens direktiv. Enligt dessa bör utredningen välja en lagteknik som bygger på hänvisningar till andra relevanta lagar i kombination med sådana särbestämmelser som kan krävas och således undvika en ordning där alla regler om försäkringsföreningar samlas i en gemensam lag.

Med denna utgångspunkt för utredningsuppdraget har den föreslagna lagen om försäkringsföreningar inte konstruerats som en helt självständig författning utan hänvisar till lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar när det gäller bestämmelser som är av allmän föreningsrättslig natur, till försäkringsrörelselagen (1982:713) när det gäller bestämmelser om försäkringsverksamhetens bedrivande och till lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag när det gäller redovisningsregler. Hänvisningsmetoden har dock inte tillämpas till alla delar utan avvikelser från denna metod förekommer i syfte att skapa ett överskådligt regelsystem. Till skillnad från gällande lag om understödsföreningar innehåller lagförslaget med ett par undantag inte någon avtalsrättslig reglering. Avsikten är att avtalsrättsliga frågor som har anknytning till försäkringsföreningens verksamhet skall regleras i en ny försäkringsavtalslag. I avvaktan på ikraftträdandet av den lagen gäller lagen (1927:77) om försäkringsavtal i rättsförhållanden mellan försäkringsföreningar och dess medlemmar.

Den lag som föreslås är en specialförfattning för försäkringsföreningar. Lagen skall ersätta lagen (1972:262) om understödsföreningar. Begreppet försäkringsförening har i stort sett samma innebörd som termen understödsförening i gällande lagstiftning. Skälet till att benämningen försäkringsförening används i lagförslaget har närmare utvecklats i avsnitt 8.

Lagförslaget har delvis samma uppbyggnad som lagen om ekonomiska föreningar. Vid utformningen av lagförslaget har också systematiken i försäkringsrörelselagen beaktats.

Förslaget till lag om försäkringsföreningar avser föreningar som har minst 500 medlemmar. Försäkringsföreningar med ett medlemsantal understigande 500 medlemmar saknar möjlighet att etablera verksamhet enligt lagförslaget. Motivet till denna begränsningsregel har närmare redovisats i avsnitt 7. För redan etablerade försäkringsföreningar som vid tidpunkten för den föreslagna lagens ikraftträdande inte uppfyller kravet på minsta medlemsantal föreslås särskilda övergångsbestämmelser som medger fortsatt verksamhet för sådana föreningar (se avsnitt 18).

I den föreslagna lagen om försäkringsföreningar regleras försäkringsföreningars bildande, verksamhet och upphörande med verksamhet. Lagen innehåller också bestämmelser om försäkringsförenings ledning, revision och bokslut, den solvens som krävs av en försäkringsförening, likvidation, upplösning, fusion och överlåtelse av försäkringsbestånd samt om tillsynen över försäkringsföreningar. Det centrala målet med regleringen är att säkerställa att medlemmarna i försäkringsföreningarna får de ersättningar som tillkommer dem. Denna s.k. trygghetsprincip kommer till uttryck i lagförslaget främst genom koncessionskrav, solvenskrav samt genom bestämmelser om tillsyn av föreningarna.

Genom lagförslaget anpassas lagstiftningen om försäkringsföreningar till de av Europeiska gemenskapernas (EG), nuvarande Europeiska unionens (EU) råds direktiv om försäkringsverksamhet vilka redovisats i avsnitt 4. Avsikten med dessa direktiv är att erbjuda medlemsländernas medborgare och företag jämbördiga möjligheter att bedriva försäkringsverksamhet i medlemsländerna. Det största ändringsbehovet i nuvarande lagstiftning gäller således sådana lagbestämmelser som hindrar genomförandet av denna princip. Det som måste ändras i gällande lagstiftning är framför allt förutsättningar för försäkringsföreningar att etablera försäkringsverksamhet och kapitalkraven på försäkringsföreningar.

För att fritt tillhandahållande av tjänster och fri etableringsrätt inom EES skall förverkligas, också för försäkringsföreningar, som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv, har i förslaget införts bestämmelser om rätt för sådana föreningar att etablera sig i främmande EES-länder och att tillhandahålla försäkringar över gränserna. Möjlighet har vidare öppnats för försäkringsföreningar som avses i EG:s direktiv att överlåta försäkringsbestånd till utländska försäkringsgivare inom EES. EG:s direktiv om försäkringsföretags årsredovisning och koncernbokslut har

också föranlett ändringar i den gällande regleringen av försäkringsföreningar.

De direktiv som styr EG:s lagstiftning inom försäkringsområdet förutsätter inte harmonisering med avseende på samtliga svenska försäkringsföreningar. Anpassningskravet till EG:s lagstiftning gäller endast i fråga om föreningar som uppfyller vissa kriterier som anges i första generationens försäkringsdirektiv. Trots detta utsträcks enligt förslaget de krav som föranleds av EG:s försäkringsdirektiv till försäkringsföreningar som inte omfattas av direktiven i syfte att skapa likartade verksamhetsförutsättningar för försäkringsföreningar och försäkringsföretag samt att i normeringshänseende bibehålla försäkringsföreningar som en så homogen grupp som möjligt. Dispensmöjligheter ges dock för s.k. små försäkringsföreningar och föreningar som huvudsakligen meddelar försäkring på grund av anställning.

Förutom det harmoniseringskrav av lagstiftningen som föranleds av EG:s försäkringsdirektiv föreslås också andra ändringar i gällande lagstiftning som beror på den interna utvecklingen av den försäkringsmarknad på vilken försäkringsföreningar verkar. Bl.a. föreslås att tre grundläggande principer i gällande lagstiftning, nämligen behovsprincipen, skälighetsprincipen och förbudet mot affärsmässig försäkringsrörelse, slopas. Skälet till förslaget i dessa delar har redovisats i avsnitt 9 och 11-12. Vidare föreslås att särskilda fusionsregler införs för försäkringsföreningar i syfte att skapa förutsättningar för bildandet av större och mer funktionsdugliga föreningar, vilket närmare har utvecklats i avsnitt 15.

19.1.2 Specialmotivering

1 Kap. Inledande bestämmelser

Kapitlet innehåller bestämmelser om koncessionskrav, definitioner, dispensmöjligheter och vissa andra omständigheter som är av grundläggande betydelse för drivande av försäkringsrörelse med stöd av denna lag.

Som en konsekvens av att den föreslagna lagen skall vara harmoniserad med EG:s direktiv om försäkringsverksamhet har koncessionskrav införts (1 § första stycket). I överensstämmelse med tredje generationens försäkringsdirektiv gäller en beviljad koncession i princip inom hela EES. Efter mönster av FRL har möjlighet införts att få bindande förhandsbesked om en planerad verksamhet är koncessionspliktig enligt denna lag (1 § andra stycket). Liksom enligt gällande lag skall

försäkringsföreningarna stå under tillsyn av Finansinspektionen (1 § tredje stycket).

I kapitlet har tagits in definitioner av termerna skadeförsäkring och livförsäkring (2 § första och andra styckena) som överensstämmer med de definitioner dessa begrepp har i FRL. Enligt lagförslaget gäller delvis olika regler för skadeförsäkring resp. livförsäkring. Vidare har begreppen livränta och sjukränta definierats (3 §).

Av central betydelse är bestämningen av begreppen försäkringsföreningar (4 §) och s.k. små försäkringsföreningar (7 §). Genom bestämningen av försäkringsföreningar anges den yttre ramen för den föreslagna lagens tillämpningsområde. En förening som inte uppfyller de angivna kriterierna på en försäkringsförening kan inte etablera verksamhet med stöd av denna lag. Genom definitionen av små försäkringsföreningar anges de försäkringsföreningar som har möjlighet att få dispens från vissa av de föreslagna lagbestämmelserna (8 §). Dispensmöjligheter ges också andra föreningar som huvudsakligen meddelar försäkring på grund av anställning.

Kapitlet innehåller vidare bestämmelser om ansvar för en försäkringsförenings förpliktelser (5 §) koncernförhållanden (9 §) och om nära förbindelser mellan en försäkringsförening och ett annat företag (10 §).

Till detta inledande kapitel har också förts för försäkringsverksamhet sedan lång tid tillbaka grundläggande principer, nämligen det principiella förbudet för en försäkringsgivare att bedriva annan verksamhet än försäkringsrörelse (6 § första stycket) och separationsprincipen (6 § andra stycket).

Förbudet mot främmande rörelse återfinns i UFL. Separationsprincipen är dock ny för försäkringsföreningars del. Principen har förts in i lagförslaget som en konsekvens av att s.k. kort sjuk- och olycksfallsförsäkring klassificeras som skadeförsäkring enligt EG:s försäkringsdirektiv. Enligt separationsprincipen måste skadeförsäkringsrörelse och livförsäkringsrörelse hållas åtskilda.

I 11 och 12 §§ ingår hänvisningsbestämmelser till lagen om årsredovisning i försäkringsföretag respektive lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder. Enligt den allmänna principen om att speciallag tar över allmän lag gäller bestämmelserna i dessa lagar i tillämpliga delar framför bestämmelserna i lagförslaget.

Med hänsyn till att den föreslagna lagen om försäkringsföreningar inte har konstruerats som en helt självständig författning utan bygger i stor utsträckning på hänvisningar till FRL och EFL har i 13 och 14 §§ av framställningstekniska skäl vissa termer förtydligats.

Försäkringsförenings rätt att driva försäkringsrörelse m.m.

1 § En försäkringsförening får efter koncession av Finansinspektionen bedriva försäkringsrörelse i enlighet med denna lag.

Finansinspektionen skall efter ansökan lämna förhandsbesked om huruvida koncession enligt första stycket krävs för en planerad verksamhet.

Försäkringsföreningarna skall stå under tillsyn av Finansinspektionen och vara registrerade hos denna.

För varje försäkringsförening skall finnas ett huvudkontor i Sverige.

I första stycket, som saknar direkt motsvarighet i UFL, har införts ett koncessionskrav som villkor för etablering av försäkringsverksamhet med stöd av denna lag. Det föreslagna koncessionssystemet för försäkringsföreningarna är, när det gäller föreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv, föranlett av artikel 4 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 3 i tredje livförsäkringsdirektivet som förutsätter koncession av den behöriga myndigheten i hemlandet för drivande av försäkringsrörelse. När det gäller föreningar som inte omfattas av EG:s försäkringsdirektiv är motivet till koncessionskravet att det får anses ändamålsenligt att i normeringshänseende behandla föreningarna som en så enhetlig grupp som möjligt. Försättningsvis bör därför koncession krävas av alla försäkringsföreningar som avser att etablera försäkringsverksamhet. Begreppet försäkringsförening behandlas i 4 §.

Koncessionsvillkoren för försäkringsföreningarna anges i förslagets 2 kap. 6 § första stycket.

Möjlighet finns enligt 8 § andra stycket 2 att efter dispens tillämpa lindrigare koncessionsvillkor på små försäkringsföreningar än övriga föreningar när det gäller kapitalkrav. Begreppet små försäkringsföreningar definieras i 7 §. Även föreningar som huvudsakligen meddelar försäkring på grund av anställning kan dispenseras från koncessionsvillkoren.

För försäkringsföreningar som bedriver verksamhet vid ikraftträdandet av den nya lagen har särskilda övergångsbestämmelser införts.

Artikel 5 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 4 i tredje livförsäkringsdirektivet förutsätter att den koncession som beviljas av den behöriga myndigheten i hemstaten skall enligt principen om en enda officiell auktorisation ge rätt att bedriva försäkringsrörelse med stöd av etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster inom hela EES. I överensstämmelse med FRL (jfr. prop 1994/95:184, s. 217f) har i förslagets 2 kap. 10 och 11 §§ införts bestämmelser om att prövningen av om förutsättningar föreligger för en försäkringsförening att bedriva verksamhet i ett annat EES-land skall göras när försäkringsföreningen

faktiskt avser att starta sådan verksamhet och gör en anmälan om detta till Finansinspektionen.

Koncessionssystemet ersätter den nuvarande prövningen för registrering som gäller för understödsföreningar enligt 4 § UFL och som utgör en form av verksamhetstillstånd för att få driva försäkringsrörelse enligt UFL. Det finns inte någon grund för att behandla koncessioner för försäkringsföreningar på en högre nivå än den tillståndsgivning som f.n. sker inom ramen för registreringsförfarandet. Av denna anledning föreslås att inspektionen i stället för regeringen, som beviljar koncession enligt FRL, skall vara koncessionsgivande myndighet för försäkringsföreningar, se 2 kap. 6 §.

I *andra stycket*, som saknar motsvarighet i UFL, ges möjlighet att få förhandsbesked av Finansinspektionen i frågan om en planerad verksamhet är att anse som koncessionspliktig försäkringsrörelse enligt denna lag. Föreskriften är utformad efter mönster av 1 kap. 1 § *andra stycket* FRL. Någon skillnad i förhållande till den tolkning begreppet försäkringsrörelse fått i hittillsvarande praxis är inte avsedd.

Liksom hittills (se 3 § första stycket UFL) skall försäkringsföreningar enligt *tredje stycket* stå under tillsyn av Finansinspektionen. Den löpande tillsynen över föreningarna skall ske enligt bestämmelserna i förslagets 10 kap. Försäkringsföreningar skall vara registrerade hos Finansinspektionen.

Föreskriften i *fjärde stycket* har överförs från 12 a § UFL.

Skadeförsäkring och livförsäkring

2 § Med skadeförsäkring förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 a § första stycket klasserna 1 och 2 försäkringsrörelselagen (1982:713).

Med livförsäkring förstås i denna lag sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 b § försäkringsrörelselagen.

Bestämmelserna i denna lag om livförsäkring, med undantag för 2 kap. 4 § och 4 kap. 1 §, får tillämpas på skadeförsäkringar.

Bestämmelserna i denna lag om livförsäkring, med undantag för 2 kap. 4 § samt 4 kap. 1 § och 2 § andra stycket, behöver inte tillämpas på sådana livförsäkringar som avses i 2 kap. 3b § första stycket klasserna 1b och 4 försäkringsrörelselagen om premien är beräknad och bestämd för längst fem år.

EG:s försäkringsdirektiv förutsätter att de försäkrade riskerna indelas i försäkringsklasser. Enligt direktiven är det nödvändigt att klassificera riskerna bl.a. för att det skall vara möjligt att bestämma omfattningen av den verksamhet som koncession avser och kapitalkrav för respektive

försäkringsklass. Klassificeringen är också av betydelse för preciseringen av det slag av försäkringsverksamhet som en försäkringsförening får bedriva enligt denna lag (se 4 § första stycket). Vidare är distinktionen av skadeförsäkring och livförsäkring bl.a. en förutsättning för tillämpningen av solvensreglerna i förslaget 4 kap. som delvis bygger på olika regelsystem beroende på vilket slag av försäkring som meddelas.

Begreppen skadeförsäkring och livförsäkring i *första* och *andra styckena*, som saknar motsvarighet i UFL, definieras genom en hänvisning till FRL:s indelning i försäkringsklasser. Denna inledning grundar sig i sin tur på uppräknningen av försäkringsklasser i bilaga till första skadeförsäkringsdirektivet, med den ändring som gjorts genom artikel 14 i assistansdirektivet, respektive artikel 7.2 i första livförsäkringsdirektivet jämte bilaga till det direktivet.

Som en konsekvens av att försäkringsföreningar enligt förslaget endast får meddela s.k. kort sjuk- och olycksfallsförsäkring inom skadeförsäkringsområdet har termen skadeförsäkring en snävare innebörd i denna lag än i FRL.

De försäkringar som avses i 2 kap. 3a § första stycket klasserna 1 och 2 FRL är olycksfalls- och sjukförsäkring, dock inte sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 b § första stycket klass 4 FRL. De försäkringar som avses i 2 kap. 3 b § är följande försäkringsklasser:

- 1a) försäkring där utbetalning av försäkringsbelopp (engångsbelopp eller periodiska utbetalningar) är beroende av en persons eller flera personers liv, dock inte försäkringar enligt klass 3,
- 1b) försäkring som meddelas som tillägg till försäkring enligt 1 a,
- 2a) försäkring som utfaller vid giftermål,
- 2b) försäkring som utfaller vid födelse,
- 3) försäkring som avses i klasserna 1 a och 2 som är anknuten till värdepappersfonder,
- 4) sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring som gäller för längre tid än fem år, under obestämd tid eller till dess den försäkrade uppnått en viss ålder och som inte får sägas upp av försäkringsgivaren eller som får sägas upp endast under särskilda förhållanden som anges i försäkringsavtalet.

I *tredje stycket*, som saknar motsvarighet i UFL, har efter mönster av 1 kap. 5 § första stycket FRL införts en möjlighet för försäkringsföreningar att, i fråga om sjuk- och olycksfallsförsäkringar samt tilläggsförsäkringar, välja mellan att tillämpa reglerna i denna lag om livförsäkring eller skadeförsäkring. Första stycket avser s.k. korta sjuk- och olycksfallsförsäkringar (jfr. första stycket) medan andra stycket tar

sikte på dels tilläggsförsäkringar till konventionell livförsäkring, dels sjuk- och olycksfallsförsäkringar, om

- försäkringen meddelas för längre tid än fem år eller obestämd tid eller till dess den försäkrade uppnått viss ålder,
- försäkringen inte får sägas upp av försäkringsföreningen eller får sägas upp endast under särskilda förhållanden som anges i försäkringsavtalet, och
- premien är beräknad och bestämd för längst fem år.

Möjligheten att välja mellan att tillämpa livförsäkringsreglerna eller skadeförsäkringsreglerna gäller inte reglerna om kapitalbas, solvensmarginal och garantibelopp. För livförsäkringar gäller valmöjligheten ej heller bestämmelserna om beräkning av premiereserv. Begränsningarna av valmöjligheterna är föranledda av bestämmelserna i första skadeförsäkringsdirektivet och första livförsäkringsdirektivet.

Livränta och sjukränta

3 § Ersättning som betalas i form av livränta eller sjukränta tillhör livförsäkring, om ersättningen betalas från en livförsäkring, och skadeförsäkring, om ersättningen betalas från en skadeförsäkring.

För sådan livränta eller sjukränta som tillhör skadeförsäkring gäller de särskilda bestämmelserna om livförsäkring i 4 kap. 2 § andra stycket, 5 kap. 3 § och 6 kap. 28 §.

Klassificeringen av livränta och sjukränta i *första stycket*, som saknar motsvarighet i UFL, överensstämmer i sak med den som tillämpas i FRL (1 kap. 5 § tredje stycket första meningen). Det är i redovisningssammanhang som denna klassificering främst har betydelse.

Oavsett om en livränta eller sjukränta tillhör livförsäkring eller skadeförsäkring gäller det särskilda säkerhetssystem för livförsäkring i denna lag. Detta följer av *andra stycket*. Således skall livförsäkringsbestämmelserna om beräkning av premiereserv (4 kap. 2 § andra stycket) aktuarie (5 kap. 3 §) och överlåtelse av försäkringsbestånd vid likvidation eller konkurs (6 kap. 28 §) alltid tillämpas på liv- och sjukränta.

Försäkringsförening

4 § Med försäkringsförening förstås en förening för inbördes bistånd som har till ändamål att meddela sådan försäkring som avses i 2 § första och andra styckena. Meddelas försäkringar huvudsakligen på grund av anställning, anses föreningen som försäkringsförening, även om medlemsavgifterna betalas av arbetsgivaren.

Försäkringsföreningen skall vara sluten på det sättet att den huvudsakligen är avsedd för

- 1. anställda i ett visst eller vissa företag,*
- 2. personer som tillhör en viss yrkesgrupp, eller*
- 3. medlemmar i en sammanslutning med en sådan intressegemenskap att en samverkan även för försäkring är naturlig.*

I 2 kap. 2 § första stycket 5 finns bestämmelser om att en försäkringsförenings stadgar skall ange de villkor som skall gälla för inträde i föreningen.

Paragrafen, som till sitt innehåll i huvudsak motsvaras av 1 § UFL, innehåller bestämmelser som inte innefattar en egentlig definition av en försäkringsförening men anger vissa grundläggande kriterier som måste vara uppfyllda för att en förening skall klassificeras som en försäkringsförening och därmed ha möjlighet att bedriva försäkringsverksamhet i enlighet med denna lag. Av skäl som närmare redovisats i avsnitt 8 har termen försäkringsförening valts i stället för beteckningen understödsförening som används i gällande reglering.

Liksom enligt UFL skall - med undantag för sådana föreningar där arbetsgivaren svarar för medlemsavgifterna - verksamheten vara avsedd för inbördes bistånd och ha till ändamål att meddela vissa slag av försäkringar. Detta följer av *första stycket*. De försäkringar som en försäkringsförening kan tillhandahålla är livförsäkringar samt s.k. korta sjuk- och olycksfallsförsäkringar som är att hänföra till skadeförsäkring enligt den terminologi som numera används till följd av EG-anpassningen.

I jämförelse med UFL innebär förslaget på livförsäkringsområdet en utvidgning genom att fondförsäkring kan meddelas. Samtidigt innebär förslaget i förhållande till UFL en begränsning inom skadeförsäkringsområdet genom att möjlighet saknas för försäkringsföreningar att i fortsättningen tillhandahålla avgångsbidragsförsäkringar. Detta som en konsekvens av att avgångsbidragsförsäkring enligt EG:s försäkringsdirektiv klassificeras som skadeförsäkring som inte får förenas med livförsäkring. F.n. meddelar ingen förening avgångsbidragsförsäkring. Enligt vad som upplysts är föreningarnas behov av att kunna tillhandahålla denna försäkringsform mycket begränsat.

Liksom enligt gällande lag får en försäkringsförening inte driva återförsäkringsrörelse, dvs. motta affärer i återförsäkring från andra försäkringsgivare.

Av skäl som närmare utvecklats i avsnitt 9 har det nuvarande kravet i UFL att försäkringsrörelsen inte får bedrivas affärsmässigt slopats. Vidare innehåller förslaget inte någon motsvarighet till den nuvarande

beloppsbegränsningen i fråga om kapitalförsäkring, jfr. 6 § UFL. Motivet till att denna begränsning har tagits bort redovisas också i avsnitt 9.

I *andra stycket* fastslås att en försäkringsförening skall vara en sluten förening. Den nuvarande bestämmelsen i 1 § andra stycket UFL som medger öppna understödsföreningar, om de är bildade före UFL:s tillkomst, föreslås överflyttad till övergångsbestämmelserna (se 6 § förslag till promulgationslag). I avsnitt 10 behandlas motivet till att en försäkringsförening bör vara en sluten förening. Kriterierna i fråga om de grupper som bör få bilda en försäkringsförening har överförts från 1 § första stycket UFL (se vidare avsnitt 10).

I *tredje stycket* erinras om bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 5 att föreningens stadgar skall ange villkoren för inträde i föreningen.

Bestämmelser om minsta medlemsantal i en försäkringsförening finns i 2 kap. 1 § första stycket och bestämmelser om kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening i 2 kap. 4 §.

Ansvar för försäkringsförenings förpliktelser

5 § För en försäkringsförenings förpliktelser svarar endast föreningens tillgångar. I tillgångarna inräknas avgifter som har förfallit till betalning, även om de ännu inte har betalats.

Enligt denna paragraf, som i sak överensstämmer med 8 § UFL, är en försäkringsförening, liksom ett ömsesidigt försäkringsbolag som meddelar livförsäkring och s.k. kort sjuk- och olycksfallsförsäkring, ensam ansvarig för de förpliktelser som ingår i föreningens namn (jfr.

1 kap. 7 § första stycket tredje meningen FRL). Den nuvarande möjligheten att göra uttaxering hos föreningsmedlemmarna har bibehållits i förslaget. Särskild uttaxering får endast ske om föreningen efter beslut i frågan har tagit in bestämmelser om uttaxeringen i sina stadgar (jfr. 2 kap. 2 § första stycket 13). En medlem i en försäkringsförening kan således ådra sig visst personligt ansvar för föreningens skulder.

Om ansvar för förpliktelser ingångna på försäkringsföreningens vägnar före dess registrering finns bestämmelser i 2 kap. 9 § andra och tredje styckena.

Annan verksamhet än försäkringsrörelse m.m.

6 § En försäkringsförening får inte driva annan rörelse än försäkringsrörelse, om det inte finns särskilda skäl för det.

Livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse som bedrivs i samma försäkringsförening skall hållas åtskilda hos föreningen.

I *första stycket*, som i huvudsak överensstämmer med 7 § första stycket UFL, har ett principiellt förbud för försäkringsföreningar att bedriva annan verksamhet än försäkringsrörelse tagits upp. Föreskriften motsvaras av artikel 6 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 5 i tredje livförsäkringsdirektivet som förutsätter att försäkringsgivare begränsar sin verksamhet till försäkringsrörelse och sådan verksamhet som är direkt ansluten till denna rörelse med uteslutande av all annan rörelse.

Förbudet är utformat efter mönster av 1 kap. 3 § första stycket FRL. Avsikten med den ändrade ordalydelsen av den nu gällande lagbestämmelsen är att anpassa bestämmelsen till motsvarande regel i FRL som en konsekvens av att försäkringsföreningar liksom försäkringsbolag skall bedriva affärsmässig försäkringsrörelse enligt förslaget. Möjligheten för försäkringsföreningar att få tillstånd att driva främmande verksamhet som inte är av ideell natur utökas härigenom. En förutsättning för dispens bör även i fortsättningen vara att den främmande verksamheten inte får ha för stor omfattning utan den måste stå i rimligt förhållande till försäkringsrörelsen. En annan förutsättning för dispens bör vara att verksamheten har ett naturligt samband med försäkringsrörelsen och att det anses föreligga garantier för att verksamheten drivs i medlemmarnas intressen.

I *andra stycket* har i överensstämmelse med 1 kap. 3 § fjärde stycket FRL införts en separationsprincip för de försäkringsföreningar som meddelar såväl skadeförsäkring, dvs. kort sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som livförsäkring. Föreskriften om att förvaltningen skall organiseras så att liv- och skadeförsäkringsverksamheten hålls avskilda från varandra är föranledd av artikel 14.1 i första livförsäkringsdirektivet.

Definition av små försäkringsföreningar

7 § Med små försäkringsföreningar avses i denna lag

- a) försäkringsföreningar som endast meddelar skadeförsäkring, om stadgarna medger uttag av extra bidrag eller minskning av förmåner, de årliga medlemsavgifterna inte överstiger ett belopp motsvarande en miljon ecu och minst hälften av avgifterna kommer från medlemmarna,*
- b) försäkringsföreningar som endast meddelar kapitalförsäkring för dödsfall, om storleken av försäkringsförmånerna inte överstiger ett belopp motsvarande ett basbelopp enligt lagen (1962:831) om allmän försäkring för en medlem eller där förmånerna utgår i natura,*
- c) försäkringsföreningar som meddelar annan livförsäkring än som avses i b), om stadgarna medger uttag av extra bidrag eller minsk-*

ning av förmåner och de årliga medlemsavgifterna inte överstiger ett belopp motsvarande 500 000 ecu.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande lagstiftning, har införts en definition av vad som avses med små försäkringsföreningar. Definitionen ansluter nära till undantagsbestämmelserna i artikel 3 i både första skadeförsäkringsdirektivet och första livförsäkringsdirektivet. Små försäkringsföreningar, enligt definitionen i denna paragraf, omfattas därför inte av EG:s försäkringsdirektiv. Definitionen används bl.a. i 8 §.

Punkt a) i paragrafen avser försäkringsföreningar som enbart meddelar s.k. kort sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Bl.a. sjukkassor som uppfyller de i denna punkt angivna kriterierna hör till denna kategori av försäkringsföreningar. Kriterierna är utformade efter mönster av artikel 3.1 i första skadeförsäkringsdirektivet.

Punkt b) i paragrafen som i huvudsak motsvarar artikel 3.1 i första livförsäkringsdirektivet, tar sikte på begravningskassor som meddelar kapitalförsäkring för dödsfall under de villkor som anges i denna punkt.

Punkt c) i paragrafen grundar sig väsentligen på artikel 3.2 i första livförsäkringsdirektivet och avser försäkringsföreningar som tillhandahåller andra former av livförsäkring än sådan som avses i b). Denna punkt innefattar bl.a. tjänstepensionskassor vars årliga medlemsavgifter inte överstiger ett belopp motsvarande 500 000 ecu. Sådana föreningar är således att anse som små försäkringsföreningar.

Dispenser

8 § Finansinspektionen får, med de begränsningar som anges i andra och tredje styckena, medge undantag eller avvikelser från bestämmelserna i denna lag i fråga om

- 1. små försäkringsföreningar,*
- 2. andra försäkringsföreningar än som avses i 1, om föreningen huvudsakligen meddelar försäkring på grund av anställning.*

Undantag eller avvikelser får medges från bestämmelserna, om

- 1. koncernförhållanden i 9 §,*
- 2. kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening i 2 kap. 4 §,*
- 3. kapitalkrav vid utövande av verksamheten i 4 kap. 1 §,*
- 4. försäkringstekniska avsättningar i 4 kap. 2 §,*
- 5. täckning, värdering och lokalisering av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar i 4 kap. 3 §,*
- 6. upprättande av grunder i 4 kap. 4 §,*
- 7. försäkringstekniska riktlinjer i 4 kap. 7 §,*

8. *register för skuldtäckning i 4 kap. 8 §.*
9. *reglerna om tillsyn i 10 kap.*

Undantag eller avvikelse får endast medges om hinder inte föreligger från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden.

Försäkringsföreningarna är idag mycket olika i storlek, karaktär och inriktning. Även i framtiden kan det antas att föreningar med olika inriktning kommer att bildas. För att i framtiden underlätta bildandet av försäkringsföreningar bör de föreningar som inte omfattas av EG:s direktiv därför kunna få dispens från vissa av lagens regler. En förutsättning för dispens är dock att det inte föreligger hinder från allmän synpunkt och att det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden.

I *första stycket* anges de föreningar som har möjlighet att få dispens. Vad som avses med små försäkringsföreningar framgår av 7 §. Andra försäkringsföreningar än små försäkringsföreningar som kan få dispens är främst sådana föreningar som meddelar kollektivavtalsgrundad försäkring. För dessa föreningar är förslaget till dispens en provisorisk lösning i avvaktan på resultat av de förslag som kollektivförsäkringsutredningen har lagt fram (SOU 1998:7).

Av *andra stycket* framgår att dispens kan medges från vissa centrala regler i denna lag. Syftet med dispensmöjligheten är främst att underlätta för små försäkringsföreningar att etablera och bedriva verksamhet samtidigt som Finansinspektionen ges möjlighet att undanta verksamheten från tillsyn för att tillsynsresurserna skall kunna koncentreras till de områden där tillsynsbehovet är störst.

De grundläggande förutsättningarna för dispens anges i *tredje stycket*. Kraven att det inte får föreligga något hinder från allmän synpunkt att bevilja en dispens och att dispensen skall vara lämplig med hänsyn till föreningens förhållanden har överförts från 2 § andra stycket UFL. Det allmänna kravet i dispensgivningen innebär bl.a. att avsteget från lagen måste vara förenligt med EG:s rättssaker. Detta måste beaktas bl.a. när det gäller försäkringsföreningar som meddelar både kollektivavtalsgrundad försäkring och individuell försäkring och därför kan omfattas av EG:s direktiv.

Undantaget enligt andra stycket 9 kan innebära att en förenings verksamhet helt undantas från tillsyn.

Koncernförhållanden

9 § Bestämmelserna om koncerner i 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpas på försäkringsföreningar.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har införts koncernregler genom en hänvisning till FRL. Hänvisningen innebär att en koncern innefattande en försäkringsförening skall föreligga i följande fall.

1. En försäkringsförening innehar mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar i en annan juridisk person.
2. En försäkringsförening äger aktier eller andelar i en annan juridisk person och förfogar på grund av avtal med andra delägare i denna över mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar.
3. En försäkringsförening äger aktier eller andelar i en annan juridisk person och har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i dess styrelse eller motsvarande ledningsorgan.
4. En försäkringsförening äger aktier eller andelar i en annan juridisk person och har rätt att utöva ett bestämmande inflytande över denna på grund av avtal med den juridiska personen eller på grund av föreskrift i dess bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar.

I dessa situationer är försäkringsföreningen moderförening och den andra juridiska personen dotterföretag.

Om ett dotterföretag, eller en moderförening och ett eller flera dotterföretag tillsammans, eller flera dotterföretag tillsammans har sådana rättigheter som avses i 1-3 över en annan juridisk person, är även denna juridiska person dotterföretag i koncernen.

Om ett dotterföretag har sådana rättigheter som avses i 4 över en annan juridisk person, i vilket det äger aktier eller andelar, skall även denna juridiska person anses som dotterföretag i koncernen.

Koncerndefinitionen har bl.a. betydelse för tillämpning av bestämmelserna om

- skuldtäckning i 4 kap. 3 §,
- kreditjäv i 4 kap. 11 §,
- styrelsens och verkställande direktörens informationsskyldighet i 5 kap. 1 §, och
- revisorsjäv i 5 kap. 8 §.

Med stöd av 8 § kan dispens ges från koncernbestämmelserna.

Nära förbindelser mellan en försäkringsförening och ett annat företag

10 § Bestämmelserna om nära förbindelser i 1 kap. 9 c § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpas på försäkringsföreningar.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har begreppet "nära förbindelser" införts genom en hänvisning till motsvarande begrepp i FRL. Med begreppet förstås en situation där en försäkringsförening är förenad med företag

- genom ägarintresse, som innebär ett innehav, direkt eller genom kontroll, av 20 % eller mer av rösterna eller kapitalet i ett företag eller,
- genom kontroll, som innebär förbindelse mellan ett moderföretag och ett dotterföretag eller en likartad förbindelse mellan företagen.

Definitionen av "nära förbindelse" ligger till grund för de föreslagna koncessionsbestämmelserna för försäkringsföreningarna. Om en försäkringsförening kommer att ha sådana nära förbindelser med något annat företag får koncession beviljas och stadgarna stadfästas för försäkringsföreningen endast om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av föreningen (se 2 kap. 6 § tredje stycket).

Bestämmelser om redovisning

11 § Bestämmelser om försäkringsföreningars redovisning finns i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Vid tillämpningen av lagen om årsredovisning i försäkringsföretag skall försäkringsförening som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar försäkring som avses i 2 § andra stycket anses som livförsäkringsföretag. Andra föreningar skall anses som skadeförsäkringsföretag.

I paragrafen ges i första stycket en erinran om att ÅRFL skall tillämpas när det gäller försäkringsföreningarnas redovisning.

ÅRFL skiljer mellan å ena sidan livförsäkringsföretag och å andra sidan skadeförsäkringsföretag. I andra stycket definieras därför vad som i redovisningssammanhang är att anse som en livförsäkringsförening respektive skadeförsäkringsförening. Bestämmelsen har utformats efter mönster av 1 kap. 4 § FRL.

Bestämmelser om livförsäkring med anknytning till värdepappersfonder

12 § Försäkringsföreningar som meddelar sådan försäkring som avses i 2 kap. 3 b § första stycket 3 försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpa bestämmelserna i lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder.

Genom bestämmelserna i denna paragraf görs lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder (FFL) tillämpliga på försäkringsföreningar som avser att tillhandahålla fondförsäkringar. I enlighet med den allmänna principen att speciallag tar över allmän lag gäller bestämmelserna i FFL framför bestämmelserna i denna lag.

Av 2 § FFL framgår att rörelse enligt den lagen inte får förenas med annan försäkringsrörelse än sådan som avser försäkring för premiebefrielse vid arbetsoförmåga. Detta innebär i praktiken att särskilda försäkringsföreningar måste bildas för bedrivande av fondförsäkringsrörelse.

Hänvisningar till försäkringsrörelselagen och lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder

13 § När det i denna lag hänvisas till bestämmelser i försäkringsrörelselagen (1982:713) eller till lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttagas, att vad där sägs om

- a) försäkringsbolag i stället skall avse försäkringsförening,*
- b) försäkringsstagare i stället skall avse medlemmar i försäkringsförening,*
- c) premie i stället skall avse medlemsavgift.*

Om en bestämmelse i försäkringsrörelselagen eller lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder hänvisar till en annan bestämmelse skall även hänvisningen tillämpas, om inte annat följer av denna lag.

Av framställningstekniska skäl har bestämmelserna i denna paragraf införts.

Hänvisningar till lagen om ekonomiska föreningar

14 § När det i denna lag hänvisas till bestämmelser i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttagas, att vad där sägs om ekonomiska föreningar i stället skall avse försäkringsföreningar.

Om en bestämmelse i lagen om ekonomiska föreningar hänvisar till en annan bestämmelse skall även hänvisningen tillämpas, om inte annat följer av denna lag.

Av framställningstekniska skäl har bestämmelserna i denna paragraf införts.

2 kap. Bildandet av en försäkringsförening m.m.

I detta kapitel har tagits in bestämmelser om bildandet av en försäkringsförening (1 §). Jämfört med gällande lag är dessa bestämmelser nya bl.a. i fråga om antalet medlemmar i en förening. Den viktigaste reformen är dock att kapitalkrav har införts som förutsättning för bildandet av en förening.

I 2 § uppräknas de bestämmelser som alltid skall upptas i stadgarna för varje försäkringsförening. De obligatoriska stadgebestämmelserna har delvis motsvarighet i gällande lag.

På grund av att lagförslaget uppställer kapitalkrav på försäkringsföreningarna kan föreningarna för att uppfylla kraven behöva anlita utomstående finansiering. Ett sätt att anskaffa utomstående finansiering är att bilda ett garantikapital. I 3 § upptas bestämmelser om garantikapital.

Utgångspunkten för lagförslagets kapitalkrav då det gäller försäkringsförening under bildande har varit de EG-direktiv som styr försäkringsverksamhet. I 4 § har kapitalkraven preciserats.

I kapitalet ingår också bestämmelser om koncession (5-7 §§) som är en nyhet i förhållande till gällande lag. I 5 § anges de formella kraven på en koncessionsansökan medan 6 § anger de närmare förutsättningar för att koncession skall beviljas. Bestämmelserna i 7 § avser ändring av beviljad koncession.

Enligt förslaget skall koncession som beviljas en försäkringsförening enligt principen om en enda koncession i tredje generationens försäkringsdirektiv gälla inom hela EES. I 10 och 11 §§ har tagits in regler som en försäkringsförening, som avser att meddela försäkring inom EES i ett annat land än Sverige, skall iaktta.

Kapitlet innehåller också bestämmelser om registrering (8 §) samt rättssubjektivitet och personlig ansvarighet (9 §).

Förutsättningar för bildandet av en försäkringsförening

1 § En försäkringsförening skall ha minst 500 medlemmar.

Medlemmarna skall anta stadgar samt välja styrelse och revisorer.

Bestämmelser om kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening finns i 4 §.

För den försäkringsförening som skall bildas skall ansökan om koncession göras hos Finansinspektionen enligt bestämmelserna i 5 §.

Anmälan för registrering skall göras enligt bestämmelserna i 8 §.

I paragrafen anges de grundläggande förutsättningar som måste vara uppfyllda för att en försäkringsförening skall kunna bildas. Enligt

första stycket förutsätts minst 500 medlemmar vid bildandet av föreningen. I jämförelse med gällande lagstiftning (5 § UFL) innebär detta en skärpning av kravet på minsta medlemsantal för vissa föreningar som f.n. endast behöver ha 100 medlemmar. Detta gäller föreningar som inte meddelar

1. förtids- eller efterlevandepension utan samband med ålderspension,
2. sjukpenning för längre tid än 180 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, eller
3. kapitalförsäkring för dödsfall till högre belopp än 1 000 kronor för en medlem.

Dessutom finns enligt den nuvarande regleringen möjlighet till dispens för alla föreningar från de lagstadgade kraven på minsta medlemsantal vid bildandet av föreningen, om särskilda skäl föreligger (5 § tredje stycket UFL).

Utgångspunkterna för förslagens krav på minsta medlemsantal då det gäller försäkringsförening under bildande har varit att föreningens försäkringsbestånd skall vara så stort att det gör det möjligt att bedriva en sund försäkringsrörelse. Försäkringsbeståndet måste vara numerärt så stort att en försäkringsteknisk riskutjämning blir möjlig.

Den föreslagna höjningen av minsta medlemsantal för vissa föreningar innebär att den yttre ramen för den nya lagens tillämpningsområde begränsas i förhållande till UFL genom att ingen förening kan etablera försäkringsverksamhet enligt förslaget med mindre än 500 medlemmar. När verksamheten har inletts kan dock Finansinspektionen medge att medlemsantalet tillfälligt får vara lägre än 500 medlemmar, se förslagens 4 kap. 10 §.

I likhet med vad som gäller enligt 10 § UFL skall enligt *andra stycket* medlemmarna anta stadgar som skall gälla för föreningens verksamhet samt utse styrelse och revisorer.

Hänvisningsbestämmelserna i *tredje stycket*, som saknar motsvarighet i UFL, innebär att en försäkringsförening inte får bildas utan erforderligt konsolideringskapital (kapitalbas). Kapitalbasen skall minst uppgå till ett belopp motsvarande 800 000 ecu om rörelsen innefattar livförsäkring och 300 000 ecu om rörelsen är begränsad till skadeförsäkring, d.v.s. kort sjuk- eller olycksfallsförsäkring. Från dessa kapitalkrav kan dispens lämnas enligt 1 kap. 8 §.

Koncessionsplikten enligt *fjärde stycket* är ny i förhållande till gällande lagstiftning.

Registreringsplikten enligt *femte stycket* är till sitt innehåll ny i jämförelse med gällande lag till följd av att ett koncessionssystem införs enligt förslaget.

Stadgar

2 § En försäkringsförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och de försäkringsklasser som verksamheten är avsedd att omfatta,
4. om föreningen skall driva försäkringsrörelse utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
5. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter, revisorer och eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,
7. för det fall att fullmäktige skall finnas, hur de skall utses, samt deras befogenhet och mandattid,
8. tid för ordinarie föreningsstämma,
9. inom vilken tid och hur föreningsstämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,
10. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
11. hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses,
12. för det fall att garantikapital som avses i 3 § skall förekomma, vad som skall gälla därom och i vilken utsträckning rösträtt skall tillkomma garanterna, samt
13. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda.

I första stycket, som motsvarar 11 § andra stycket UFL, anges de frågor som alltid måste regleras i stadgarna för en försäkringsförening. Bestämmelser i andra frågor kan föras in i stadgarna under förutsättning att de inte strider mot den föreslagna lagen om försäkringsföreningar eller andra författningar.

Någon motsvarighet till 11 § första stycket UFL, som med utgångspunkt i soliditets- och skälighetsprinciperna innehåller allmänna krav på en förenings stadgar, har inte tagits upp i förslaget. Soliditetsprincipen kommer i den föreslagna lagen till uttryck i solvensreglerna i 4 kap.

medan den gällande skälighetsprincipen i UFL upphävs enligt förslaget (se avsnitt 12).

Stadgarna skall ges in till Finansinspektionen för stadfästelse i samband med ansökan om koncession (se 5 §). Även en ändring av stadgarna skall stadfästas av inspektionen (se 7 §).

Enligt EG:s försäkringsdirektiv får förhandsgodkännande eller löpande anmälningar inte krävas av allmänna eller särskilda försäkringsvillkor, premietariffer, tekniska grunder som särskilt används för beräkning av premietariffer eller tekniska avsättningar eller formulär och andra tryckta handlingar som försäkringsgivaren avser att använda i sina mellanhavanden med försäkringstagarna. Detta framgår av bestämmelserna i artikel 8 i både första skadeförsäkringsdirektivet och första livförsäkringsdirektivet (i deras lydelse enligt artikel 6 i tredje skadeförsäkringsdirektivet respektive artikel 5 i tredje livförsäkringsdirektivet).

För att det föreslagna systemet med stadfästelse av stadgar inte skall stå i strid med EG:s regler har vissa av de nuvarande föreskrifterna i 11 § andra stycket UFL om obligatorisk reglering i föreningarnas stadgar utmönstrats. Detta gäller föreskriften i nuvarande punkt 5 att stadgarna måste ange försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunder för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp. Det får anses vara tillfyllest att föreningsmedlemmarna underrättas om försäkringsvillkoren genom försäkringsbrev. Härigenom förhindras också sådana tolkningssvårigheter som kan uppkomma om försäkringsavtalet och stadgarna inte överensstämmer med varandra. En sådan situation kan åtminstone tillfälligt uppstå t.ex. då försäkringsvillkoren ändras.

Enligt gällande lag skall i stadgarna anges högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem när det gäller kapitalförsäkring. Denna begränsningsregel föreslås slopad i förslaget (se avsnitt 9) och har därför utmönstrats som obligatorisk bestämmelse i stadgarna.

Andra föreskrifter i gällande lag om obligatorisk reglering i stadgarna som föreslås utmönstrade av nämnda skäl är bestämmelserna om fasta avgifter (nuvarande punkt 6 och 8), rätten till fribrev eller återköp (nuvarande punkt 9), villkoren för belåning av försäkringsbrev (nuvarande punkt 10) och grunderna för fondbildning (nuvarande punkt 12). I stället får föreningens styrelse besluta om dessa angelägenheter. De nuvarande obligatoriska bestämmelserna i stadgarna om grunderna för fondbildning motsvaras av solvensbestämmelserna i förslagets 4 kap. För rätten till fribrev eller återköp skall grunder upprättas (4 kap. 4 § första stycket 3). Detsamma gäller villkoren för belåning av försäkringsbrev (4 kap. 4 § första stycket 4).

Gällande lags bestämmelser om försäkringsteknisk utredning har upphävts genom förslaget och ersatts av solvensregler i 4 kap. Någon motsvarighet till föreskriften i 11 § andra stycket 11 UFL om tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning innehåller därför inte förslaget.

Enligt EG:s regler får placeringsregler avseende fria fonder inte tillämpas. Av denna anledning har föreskriften i nuvarande punkt 14 om att stadgarna skall ange hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas slopats i förslaget. Ej heller har som obligatorisk föreskrift i stadgarna tagits upp det nuvarande kravet i punkt 13 om hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras. Försäkringsföreningens styrelse får besluta i dessa frågor med beaktande av solvensbestämmelserna i 4 kap. Det får också anses höra till styrelsens uppgifter att besluta om återbäring. Kravet i punkt 14, om att stadgarna skall ange om återbäring skall förekomma och bestämmelserna därom, har därför utgått. Återbäringen till medlemmarna skall regleras i grunderna (4 kap. 4 § första stycket 7).

I paragrafens första stycke *punkt 1* ingår, liksom i 11 § andra stycket 1 UFL, en föreskrift om föreningens firma. Närmare bestämmelser om firma finns i 9 kap.

Föreskriften i *punkt 2* överensstämmer i sak med 11 § andra stycket 3 UFL. Orten för styrelsens säte är avgörande för frågan om försäkringsföreningens forum.

Eftersom en försäkringsförenings koncession enligt förslagets 6 § fjärde stycket skall gälla bestämda försäkringsklasser föreslås att ordlydelsen i 11 § andra stycket 2 UFL ändras i överensstämmelse med *punkt 3*.

En nyhet jämfört med gällande lag är föreskriften i *punkt 4* om att stadgarna skall ange om föreningen skall driva försäkringsrörelse utanför EES. Föreskriften är föranledd av tredje generationens försäkringsdirektiv. Prövningen av om en viss verksamhet får utsträckas till ett EES-land görs enligt förslagets 2 kap. 10 eller 11 §.

Liksom enligt 11 § andra stycket 4 UFL skall enligt *punkt 5* de villkor som gäller för inträde i föreningen anges i stadgarna. Närmare bestämmelser om medlemskap finns i förslagets 3 kap.

Punkterna 6 - 9 och 11 överensstämmer i sak med gällande rätt (11 § andra stycket 15 - 19 UFL).

Bestämmelsen i *punkt 10* är ny i förhållande till UFL och har utformats efter förebild av 2 kap. 2 § 9 EFL.

Bestämmelsen i *punkt 12* är ny och innebär att i stadgarna skall anges om garantikapital skall förekomma och i vilken utsträckning rösträtt i så fall skall tillkomma garanterna. Angående garantikapital, se 3 §.

Föreskriften i *punkt 13* har överförs från 11 § andra stycket 7 UFL. Ang. begränsning av möjligheten att göra särskild uttaxering, se 3 kap. 6 § tredje stycket.

Bestämmelserna i *andra stycket* överensstämmer med 11 § tredje stycket UFL.

Garantikapital

3 § En försäkringsförening kan i stadgarna föreskriva att kapital får tillskjutas vid bildandet av föreningen (garantikapital) och att sådant kapital får tillskjutas även av andra än medlemmar (garanter). Garantikapitalet skall betalas med pengar senast inom två år från dagen för beslutet om föreningens bildande. Garantikapitalet skall återbetalas när det inte längre behövs för rörelsens ändamålsenliga bedrivande och en återbetalning är förenlig med bestämmelserna om kapitalkrav vid utövandet av verksamheten enligt 4 kap. 1 §.

Beslut om återbetalning av garantikapitalet fattas av föreningsstämman och får inte verkställas utan Finansinspektionens tillstånd. Verkställd återbetalning skall av styrelsen eller verkställande direktören genast anmälas för registrering.

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i UFL, har efter mönster av vad som föreskrivs i fråga om ömsesidiga försäkringsbolag i 1 kap. 8 § FRL införts möjlighet till kapitaltillskott i försäkringsföreningar genom s.k. garantikapital. Garantikapitalet har till funktion att tillföra en försäkringsförening erforderligt start- och rörelsekapital.

Avsikten med bestämmelsen är att underlätta för en förening att uppfylla de kapitalkrav som gäller vid bildandet av en försäkringsförening enligt 4 § och vid rörelsens bedrivande enligt 4 kap. 1 §. Till skillnad från vad som gäller för ömsesidiga försäkringsbolag enligt 1 kap. 8 § FRL kan en försäkringsförening bildas utan garantikapital, oavsett om det föreligger särskilda skäl eller ej.

Garantikapital är i redovisningssammanhang att hänföra till eget kapital.

Ang. villkor för registrering av en försäkringsförening där garantikapital skall finnas, se 8 § tredje stycket.

Kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening

4 § När en försäkringsförening bildas skall föreningen ha en kapitalbas som inte får understiga ett minimibelopp (garantibelopp). Garantibeloppet är

- 1. 800 000 ecu, om rörelsen avser livförsäkring, och*
- 2. 300 000 ecu, om rörelsen endast avser skadeförsäkring.*

Garantibeloppet skall motsvaras av eget kapital.

I denna paragraf har införts kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening. Kapitalkraven grundar sig på artikel 17 i första skadeförsäkringsdirektivet och artikel 20 i första livförsäkringsdirektivet.

Bestämmelser om att försäkringsföreningar måste ha ett särskilt konsolideringskapital, s.k. kapitalbas, saknas i gällande lag. Avsikten med kravet på kapitalbas vid bildandet av en förening är att trygga föreningsmedlemmarnas intressen under den första verksamhetstiden, när etablerings- och startåtgärderna kan ta stora belopp i anspråk.

Den initiala kapitalbasens storlek föreslås uppgå till ett minimibelopp (garantibelopp) som varierar beroende på om den planerade verksamheten avser livförsäkring eller enbart skadeförsäkring. Detta framgår av *första stycket 1 och 2*.

Vad som avses med livförsäkring resp. skadeförsäkring i denna lag har närmare preciserats i 1 kap. 2 § första och andra styckena.

Det garantibelopp som krävs enligt första stycket 1 motsvarar det garantibelopp som förutsätts i samband med bildandet av ett livförsäkringsbolag (jfr. 1 kap. 8a § tredje stycket och 7 kap. 26 § andra stycket FRL) medan garantibeloppet enligt första stycket 2 motsvarar det garantibelopp som förutsätts när ett försäkringsbolag som enbart avser att meddela s.k. kort sjuk- och olycksfallsförsäkring inleder sin verksamhet (jfr. 1 kap. 8a § tredje stycket och 7 kap. 27 § första stycket c) FRL).

När försäkringsföreningen har inlett verksamheten dimensioneras kapitalbasen enligt den försäkringsrörelse som bedrivs. Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknas med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning (solvensmarginal), dock får kapitalbasen aldrig understiga garantibeloppet. I 4 kap. 1 § finns närmare bestämmelser om kapitalkrav vid utövande av verksamheten.

Enligt *andra stycket* skall garantibeloppet motsvaras av eget kapital. Till eget kapital hänförs bl.a. garantikapital (jfr. 3 §).

Att undantag kan medges från bestämmelserna om kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening framgår av 1 kap. 8 §.

Koncessionsansökan

5 § Styrelsen för försäkringsföreningen skall ansöka om koncession samt underställa Finansinspektionen stadgarna för stadfästelse. Till ansökningsen skall fogas en plan för den tilltänkta verksamheten (verksamhetsplan). Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vad verksamhetsplanen skall innehålla och vilka ytterligare handlingar som skall fogas till ansökningsen.

Enligt denna paragraf, som saknar motsvarighet i UFL, skall av praktiska skäl styrelsen för en försäkringsförening som är under bildande ansöka om koncession. Som regel torde initiativtagarna till bildandet av en försäkringsförening så snart som möjligt kalla till ett konstituerande sammanträde som bl.a. skall välja styrelse.

Ang. styrelsens möjlighet att agera på föreningens vägnar före registreringen, se 9 § första stycket.

Att Finansinspektionen är koncessionsgivande myndighet följer av 1 kap. 1 § första stycket.

Obligatoriska handlingar i ett koncessionsärende är stadgarna för föreningen och en plan för den planerade verksamheten (verksamhetsplan). Kravet på verksamhetsplan är föranlett av artikel 8.1 c första skade- resp. första livförsäkringsdirektivet som förutsätter att en sådan plan fogas till koncessionsansökan. I övrigt innehåller lagförslaget inte någon detaljerad förteckning över de handlingar och utredningar som skall fogas till en koncessionsansökan utan regeringen eller Finansinspektionen ges rätt att meddela närmare föreskrifter här om.

Har inte Finansinspektionen fattat beslut i ett koncessionsärende sex månader efter det att ansökan gavs in har sökanden möjlighet att begära förklaring av kammarrätten, se 10 kap. 17 §.

Beviljande av koncession m.m.

6 § Finansinspektionen skall stadfästa stadgarna och bevilja koncession, om

- 1. stadgarna uppfyller de krav som ställs i denna lag,*
- 2. den planerade verksamheten kan antas komma att uppfylla kraven på en sund försäkringsverksamhet,*
- 3. styrelseledamöterna, verkställande direktören och dennes ställföreträdare har sådan allmän kännedom om försäkringsverksamhet som anses behövlig med beaktande av arten och omfattningen av försäk-*

- ringsföreningens verksamhet samt även i övrigt är lämpliga för uppgiften,*
4. *försäkringsföreningen upprätthåller en sådan kapitalbas som anges i 4 § första stycket.*

Koncession får inte vägras av det skälet att det inte behövs någon ytterligare försäkringsgivare.

Om försäkringsföreningen kommer att ha nära förbindelser med något annat företag, får stadgarna stadfästas och koncession beviljas endast om förbindelserna inte hindrar en effektiv tillsyn av försäkringsföreningen.

Koncession skall meddelas i enlighet med den indelning som anges i 2 kap. 3 a § första stycket klasserna 1 och 2 samt 3 b § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713).

Koncession beviljas tills vidare eller, om särskilda omständigheter föranleder detta, för bestämd tid, högst tio år, och därutöver till det löpande räkenskapsårets slut.

I *första stycket*, som saknar direkt motsvarighet i UFL, anges koncessionsvillkoren för försäkringsföreningar. Delvis är koncessionsvillkoren desamma som för försäkringsbolag (jfr. 2 kap. 3 § fjärde stycket FRL).

En grundförutsättning för att koncession skall beviljas är enligt *punkt 2* att det kan anses sannolikt att försäkringsföreningen i sin verksamhet följer sunda affärsprinciper. Motsvarande koncessionsvillkor gäller för försäkringsbolag enligt FRL.

I artikel 6 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 5 i tredje livförsäkringsdirektivet stadgas om de minimikrav som en försäkringsgivare skall uppfylla för att koncession skall beviljas. Ett av dessa krav är att försäkringsföretaget faktiskt skall ledas av personer med lämpliga yrkesmässiga kvalifikationer och lämplig yrkesmässig erfarenhet. Detta krav har tagits upp i *punkt 3*.

I detta sammanhang kan erinras om att enligt 5 kap. 1 § skall hälften av styrelsens ledamöter väljas på föreningsstämma eller utses av organisation som kan anses företräda medlemmarna. Även dessa styrelseledamöter skall givetvis uppfylla lämplighetskraven. Vad som torde kunna krävas är ett tillräckligt kunnande på området eller i vart fall förmåga att skaffa sig sådan kunskap. Viss erfarenhet från näringsverksamhet eller något annat område av betydelse för uppgiften bör också förutsättas. Vidare bör den som ingår i ledningen ha de personliga egenskaper i fråga om omdömesgillhet som uppgiften kräver.

Enligt artikel 6 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 5 i tredje livförsäkringsdirektivet får stadganden som gäller koncession

inte innehålla krav på att ansökan om koncession skall behandlas med hänsyn till marknadens ekonomiska behov. En föreskrift härom har införts i *andra stycket*.

Koncessionsvillkoret i *tredje stycket* syftar till att skapa förutsättningar för en effektiv tillsyn av försäkringsföreningens verksamhet. Begreppet nära förbindelser har definierats i 1 kap. 10 § genom en hänvisning till motsvarande begrepp i FRL.

Koncession skall enligt *fjärde stycket* inte beviljas för försäkringsrörelse i allmänhet utan i enlighet med den indelning i försäkringsklasser som anges i stycket.

I överensstämmelse med vad som gäller enligt FRL kan koncession enligt *femte stycket* beviljas tills vidare eller tidsbegränsas.

Att undantag kan medges från bestämmelserna om kapitalkrav vid bildandet av en försäkringsförening framgår av 1 kap. 8 §.

Ang. överklagande av inspektionens beslut i ett koncessionsärende, se 10 kap. 16 §.

Ändring av koncession m.m.

7 § Om en försäkringsförening avser att ändra stadgarna eller att ansöka om förlängning av en tidsbegränsad koncession eller att utvidga verksamheten till en försäkringsklass som inte omfattas av den gällande koncessionen, skall bestämmelserna i 5 och 6 §§ tillämpas.

Enligt paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, skall prövningen om ändring av stadgarna eller koncessionen i princip ske på samma grunder som vid fastställelse av nya stadgar eller en ny koncession. Även ansökningsförfarandet i ett sådant fall skall i princip ske på samma sätt som vid en ny ansökan.

Bestämmelser om att föreningsstämman fattar beslut om stadgeändring finns i 5 kap. 7 §.

Registrering

8 § En försäkringsförening skall anmälas för registrering senast sex månader efter det att koncession har beviljats.

Om föreningen enligt stadgarna eller enligt beslut som har fattats vid sammanträde med medlemmarna inte skall börja sin verksamhet förrän visst villkor har uppfyllts, räknas tiden för anmälan för registrering i stället från den tidpunkt då villkoret är uppfyllt. Registrering får inte ske före denna tidpunkt.

För registrering av en försäkringsförening där garantikapital skall finnas, krävs

1. att minst hälften av garantikapitalet har betalats och
2. att garanterna har lämnat till föreningen ställda skriftliga förbindelser på de belopp som inte har betalats

Frågan om föreningens bildande har fallit, om anmälan för registrering inte skett inom den tid som anges i första eller andra stycket eller om Finansinspektionen genom beslut som vunnit laga kraft har avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering. Styrelseledamöterna svarar solidariskt för återbetalningen av de belopp som tecknats som garantikapital eller avgifter jämte uppkommen avkastning, med avdrag för kostnader på grund av åtgärder som avses i 9 § första stycket andra meningen.

Paragrafen, som saknar direkt motsvarighet i UFL, bygger på samma principer om registrering som FRL och EFL. Närmare bestämmelser om registrering finns i 11 kap.

Liksom för försäkringsbolag är enligt *första stycket* tidpunkten för registreringsskyldigheten knuten till koncessionen (jfr. 2 kap. 13 § första stycket FRL). Ett syfte med sexmånadersfristen är att registreringsfrågan inte bör uppskjutas under en alltför lång tid med hänsyn till de som inträtt i föreningen som medlemmar och betalat medlemsavgifter. Det är också allmänt sett angeläget att verksamheten kan inledas så snart som möjligt efter koncessionen vilket förutsätter registrering. Koncessionen skall förverkas om inte föreningen anmälts för registrering inom sexmånadersfristen (se 10 kap. 12 § första stycket 1).

Efter mönster av 2 kap. 3 § andra stycket EFL har i *andra stycket* införts möjlighet att i försäkringsföreningens stadgar eller genom beslut vid sammanträde med medlemmarna bestämma att föreningen inte får börja sin verksamhet förrän visst villkor uppfyllts. I ett sådant fall räknas sexmånadersfristen för registreringen från den dag villkoret uppfyllts.

Avsikten med reglerna i *tredje stycket* är att skapa garantier för att försäkringsföreningen verkligen tillförs det uppgivna garantikapitalet.

Bestämmelserna i *fjärde stycket* om att frågan om en försäkringsförenings bildande har fallit, då anmälan inte sker i rätt tid eller då Finansinspektionen genom lagakraftvunnet beslut antingen avskrivit anmälan eller vägrat registrering, har 2 kap. 3 § tredje stycket EFL som förebild. Detsamma gäller föreskriften om styrelseledamöternas solidariska återbetalningsskyldighet.

Ang. registreringsanmälan avseende styrelseledamot, verkställande direktör, styrelsesuppleant, vice verkställande direktör och firmatecknare, se 5 kap. 1 §.

Rättssubjektivitet och personlig ansvarighet

9 § Sedan en försäkringsförening har registrerats kan den förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstol och andra myndigheter. Styrelsen får dock före registreringen föra talan i mål rörande föreningens bildande och även i övrigt vidta åtgärder för att erhålla de belopp som tecknats som garantikapital eller utfästa avgifter samt ansöka om koncession.

Om en förpliktelse uppkommer genom en åtgärd på föreningens vägnar före registreringen, svarar de som har beslutat eller deltagit i åtgärden solidariskt för förpliktelsen. Vid registreringen övergår ansvaret på föreningen, om förpliktelsen följer av stadgarna eller har tillkommit efter det att föreningen bildats.

Har före registreringen ett avtal för föreningen slutits med en medkontrahent som visste att föreningen var oregistrerad kan denne, såvida inte annat följer av avtalet, frånträda detta endast om frågan om föreningens bildande har fallit enligt 8 § fjärde stycket. Om medkontrahenten inte visste att föreningen var oregistrerad, kan han frånträda avtalet innan föreningen har registrerats.

Första stycket, som i huvudsak överensstämmer med 9 § första stycket UFL, innebär att en försäkringsförening blir juridisk person först i och med registreringen. Avtal och andra rättshandlingar som dessförinnan ingåtts för föreningens räkning är inte bindande för föreningen. Sedan styrelse blivit utsedd i föreningen kan den dock vidta vissa åtgärder redan före registreringen såsom att föra talan i mål om föreningens bildande, driva in garantikapital eller medlemsavgifter och ansöka om koncession.

Genom bestämmelsen i andra stycket första meningen, som i sak överensstämmer med 9 § andra stycket UFL, blir den som handlar på försäkringsföreningens vägnar före registreringen, personligt ansvarig för föreningens förpliktelser.

Vid försäkringsföreningens registrering övergår enligt styckets andra mening ansvaret för förpliktelsen på föreningen, förutsatt att förpliktelsen följer av stadgarna eller uppkommit efter det att föreningen bildats. Härigenom upphör det personliga ansvaret. Bestämmelsen är ny i förhållande till gällande lag och motsvaras väsentligen av 2 kap. 4 § andra stycket andra meningen EFL.

Bestämmelserna i tredje stycket om rätt för motpart att frånträda avtal är en nyhet i förhållande till nuvarande lagstiftning och har sin förebild i 2 kap. 4 § tredje stycket EFL.

Verksamhet från en etablering i ett främmande land inom Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet (EES)

10 § En försäkringsförening som avser att upprätta en filial, agentur eller annat liknande driftställe (sekundäretablering) i ett främmande land inom EES skall underrätta Finansinspektionen om det. För underrättelsen gäller vad som föreskrivs i 2 a kap. 1 § andra stycket försäkringsrörelselagen (1982:713).

Finansinspektionen skall, om förutsättningarna enligt första stycket andra meningen är uppfyllda, lämna meddelande om underrättelsen till den behöriga myndigheten i det land där sekundäretableringen skall upprättas. Därvid skall bestämmelserna i 2 a kap. 2 § första – tredje styckena försäkringsrörelselagen tillämpas, dock med den avvikelser att vad där sägs om kapitalbas enligt försäkringsrörelselagen i stället skall avse kapitalbas enligt 4 § och 4 kap. 1 § denna lag. Om Finansinspektionen finner att förutsättningar att upprätta en sekundäretablering inte föreligger, skall inspektionen meddela beslut om det inom tre månader från det att inspektionen tagit emot underrättelsen enligt första stycket.

Vid ändring av något förhållande som angivits i en underrättelse enligt första stycket skall bestämmelserna i 2 a kap. 3 § försäkringsrörelselagen tillämpas.

Genom denna paragraf, som saknar motsvarighet i UFL, öppnas möjlighet för försäkringsföreningar att bedriva försäkringsverksamhet i ett annat land inom EES än Sverige på basis av etableringsfriheten i enlighet med tredje generationens försäkringsdirektiv. Enligt dessa direktiv medför principen om en enda koncession att en försäkringsförening som avser att bedriva försäkringsverksamhet i någon utländsk stat som hör till EES i fortsättningen inte behöver särskild koncession av myndigheterna i detta land utan kan driva verksamheten med stöd av koncession enligt 6 §. Bedrivande av försäkringsverksamhet i ett annat land inom EES med stöd av etableringsrätten förutsätter dock enligt artikel 32 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och tredje livförsäkringsdirektivet att de behöriga myndigheterna som utövar tillsyn över försäkringsverksamheten i försäkringsgivarens hemland underrättas. På grund av detta har i *första stycket* införts en skyldighet för försäkringsföreningarna att underrätta Finansinspektionen om sin avsikt att etablera en representation i ett land inom EES. Med representation avses i detta sammanhang filial, agentur eller annat liknande driftställe (sekundäretablering).

Hänvisningen i stycket till 2 a kap. 1 § andra stycket FRL innebär att försäkringsföreningen till underrättelsen skall foga

1. uppgift om i vilket land sekundäretableringen skall upprättas,
2. en plan för den tilltänkta verksamheten, med angivande av sekundäretableringens organisation och vilket slags försäkringsverksamhet som skall drivas där,
3. uppgift om sekundäretableringens adress, och
4. uppgift om vem som är företrädare för sekundäretableringen.

Genom hänvisningen i *andra stycket* till 2 a kap. 2 § första – tredje styckena FRL fastställs för Finansinspektionen en tid om tre månader inom vilken inspektionen skall lämna meddelande till tillsynsmyndigheten i det land där försäkringsföreningen avser att etablera en representation. Tidsfristen på tre månader skall räknas från det att inspektionen av föreningen fått den nyssnämnda underrättelsen och alla uppgifter som skall fogas till underrättelsen. Inspektionen skall dessutom underrätta vederbörande försäkringsförening om när uppgifterna har sänts till den utländska tillsynsmyndigheten. Inspektionen skall till meddelandet till den utländska tillsynsmyndigheten också foga ett intyg om att försäkringsföreningen har en tillräcklig kapitalbas enligt 4 § och 4 kap. 1 §.

Inspektionen skall lämna meddelande till den utländska myndigheten om att försäkringsföreningen avser att från en sekundäretablering i landet i fråga inleda försäkringsverksamhet, om

1. försäkringsföreningens organisation är ändamålsenlig,
2. försäkringsföreningens finansiella situation är tillfredsställande med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning, och
3. företrädaren för sekundäretableringen har tillräcklig kompetens och erfarenhet och i övrigt är väl lämpad att leda verksamheten vid sekundäretableringen.

Verksamheten från en sekundäretablering får enligt FRL:s lydelse inledas två månader efter det att inspektionen har lämnat meddelande till den utländska myndigheten om den planerade verksamheten från sekundäretableringen. I detta sammanhang bör påpekas att enligt direktivens lydelse (artikel 10.3 i första skadeförsäkringsdirektivet och 10.5 i första livförsäkringsdirektivet i deras lydelse enligt artikel 32 i både tredje skadeförsäkringsdirektivet och tredje livförsäkringsdirektivet) får filialen inleda sin verksamhet efter underrättelse från de behöriga myndigheterna i filialstaten eller sedan en frist på två månader löpt ut utan att någon underrättelse mottagits. Det kan därför ifrågasättas om FRL på ett korrekt sätt återger direktivens innehåll. Om myndigheterna i filialstaten låtit höra av sig synes verksamheten omedelbart kunna inledas trots att tvåmånadersfristen inte löpt ut. Eftersom lagförslaget bygger på hänvisning till FRL får dock försäkringsföreningarna, i avvaktan

på en eventuell ändring av FRL, i likhet med försäkringsbolagen invänta att tvåmånadersfristen löpt ut innan verksamheten inleds.

Hänvisningen i *tredje stycket* till 2 a kap. 3 § FRL innebär att försäkringsföreningen skall iaktta ett särskilt förfarande vid ändringar i den information som lämnats om sekundäretableringen sedan etableringen upprättats.

Om möjlighet att begära förklaring av kammarrätten om ärendet fördröjs, se 10 kap. 17 §.

Gränsöverskridande verksamhet inom Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet (EES)

11 § En försäkringsförening som avser att från Sverige eller från en sekundäretablering i ett annat land inom EES meddela försäkringar för risker belägna i eller för åtaganden som skall fullgöras i ett annat land inom EES, och detta skall ske på annat sätt än genom en sekundäretablering i det landet (gränsöverskridande verksamhet) skall underrätta Finansinspektionen om det. I underrättelsen skall det anges vilket eller vilka slag av risker eller åtaganden försäkringarna skall omfatta.

Finansinspektionen skall lämna meddelande om underrättelsen till den behöriga myndigheten i det land där den gränsöverskridande verksamheten skall bedrivas. Därvid skall bestämmelserna i 2 a kap. 5 § försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas, dock med den avvikelser att vad där sägs om kapitalbas enligt försäkringsrörelselagen i stället skall avse kapitalbas enligt 4 § och 4 kap. 1 § denna lag.

Vid ändring av något förhållande som angivits i en underrättelse enligt första stycket, skall bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas.

I paragrafen anges hur en försäkringsförening skall handla om den avser att bedriva gränsöverskridande verksamhet inom EES. Hänvisningen till FRL:s regler innebär att inom en månad från det att Finansinspektionen har tagit emot en underrättelse om gränsöverskridande verksamhet skall inspektionen meddela tillsynsmyndigheten i det land där försäkringsföreningen skall tillhandahålla försäkringstjänster om den planerade verksamheten. Till inspektionens meddelande skall fogas ett intyg om att försäkringsföreningen har en tillräcklig kapitalbas enligt 4 § och 4 kap. 1 § samt en upplysning om vilka försäkringsklasser som föreningens koncession omfattar. Försäkringsföreningen skall underrättas om när meddelandet lämnas till den utländska tillsynsmyndigheten. I samband därmed får den gränsöverskridande verksamheten inledas. Finansinspektionen skall vägra att lämna ett sådant meddelande till utländsk tillsynsmyndighet, som är en förutsättning för inledande av

gränsöverskridande verksamhet, om inspektionen finner att förutsättningar saknas för att bedriva gränsöverskridande verksamhet. Beslut härom skall fattas inom en månad från det att inspektionen tog emot underrättelsen om den tilltänkta gränsöverskridande verksamheten.

Om möjlighet att begära förklaring av kammarrätten om ärendet fördröjs, se 10 kap. 17 §.

3 kap. Medlemskap m.m.

Kapitlet innehåller bestämmelser om medlemskap som i stor utsträckning ansluter sig till gällande ordning i avvaktan på resultatet av en pågående översyn av försäkringsavtalslagstiftningen. Bestämmelserna avser medlems inträde (1 §), medlems avgång (3 §), medlems skyldigheter och rättigheter vid avgång (4 §), rätt till fribrev och återköp vid avgång (5 §), medlemsavgifter (6 §) samt styrelsens skyldighet att föra en medlemsförteckning (7 §).

Kapitlet innehåller vidare regler om försäkringsbrevets innehåll (2 §) och om förbud mot att lämna ut personuppgift (8 §).

Inträde

1 § Fråga om antagande av medlem i en försäkringsförening avgörs av styrelsen med iakttagande av vad som är föreskrivet i stadgarna.

Paragrafen motsvarar 16 § UFL.

Försäkringsföreningar har enligt denna paragraf fri prövningsrätt beträffande vem som skall antas som medlem i föreningen. Den som vägrats inträde i en försäkringsförening kan således inte få detta prövat av utomstående organ. Enligt 2 kap. 2 § första stycket 5 skall villkoren för inträde i föreningen framgå av stadgarna.

Av det förhållandet att en person som beviljats inträde i en försäkringsförening i själva verket träffar ett försäkringsavtal med föreningen följer att FAL är tillämplig på rättsförhållandet mellan föreningen och medlemmen.

Försäkringsbrevets innehåll m.m.

2 § Ett försäkringsbrev skall innehålla uppgifter både om de allmänna försäkringsvillkoren och om de särskilda villkoren för den försäkring som avses i brevet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vilken information som en försäkringsförening skall lämna till medlemmarna och till den som ansökt om medlemskap i föreningen.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har 7 kap. 19 § FRL som förebild.

De försäkringsvillkor som omtalas i *första stycket* gäller bl.a. försäkringarnas giltighetstid, medlemsavgifterna och den tidpunkt då försäkringsföreningens ansvar inträder.

I *andra stycket* har öppnats möjlighet för regeringen eller inspektionen att utfärda föreskrifter om informationsplikt gentemot försäkringsföreningens medlemmar. Föreskriften kan ses som en övergångslösning i avvaktan på resultatet av pågående översyn av näringsrättsliga regler inom försäkringsområdet innefattande information om försäkring.

Avgång

3 § Medlem får utträda ur en försäkringsförening, om medlemmen inte på grund av sin anställning är skyldig tillhöra denna. Anmälan om utträde skall göras skriftligen.

Medlem får inte uteslutas ur försäkringsföreningen av annan orsak än stadgarna anger. En fråga om uteslutning prövas av styrelsen om inte annat är bestämt i stadgarna.

Paragrafen motsvarar delvis 17 § UFL. Den nuvarande föreskriften att det i stadgarna kan föreskrivas att namnunderskriften på anmälan om utträde skall vara bevitnad har dock inte särskilt angivits i den nya lagen. Reglerna innebär att en medlem kan gå ur föreningen när helst han så önskar. Medlemmen kan dock på grund av sin anställning vara skyldig att tillhöra föreningen. Detta skall i så fall framgå av stadgarna, se 2 kap. 2 § första stycket 5. Den nuvarande möjligheten att i stadgarna föreskriva att en medlem är skyldig att kvarstå i föreningen under högst ett år kommer inte att finnas i fortsättningen.

Medlems skyldigheter och rättigheter vid avgång

4 § Även om en medlem avgått eller uteslutits ur en försäkringsförening eller avlidit, har föreningen, om inte annat framgår av försäkringsvillkoren, rätt till dels avgift för den tidsperiod, varunder avgången har ägt rum, dels vad som belöper på den avgångne enligt beslut om särskild uttaxering som fattats före avgången.

Den avgångne eller hans rättsinnehavare har inte annan rätt till föreningsens tillgångar än som framgår av försäkringsvillkoren.

Paragrafen överensstämmer i sak med 18 § UFL.

Fribrev och återköp

5 § Avgår en medlem ur en försäkringsförening har han vid livförsäkring rätt till fribrev eller återköp, dock med de inskränkningar som följer av andra stycket.

Rätten till fribrev eller återköp får inskränkas endast genom villkor i fråga om

- 1. den minsta tid under vilken försäkringen skall ha gällt,*
- 2. det lägsta belopp som skall ha erlagts i avgifter för försäkringen,*
- 3. det lägsta belopp till vilket fribrevs- eller återköpsvärde skall uppgå.*

Första stycket motsvarar i huvudsak 19 § första stycket UFL. Hittills har gällt att vid pensionsförsäkring har endast rätt till fribrev, men ej återköp, funnits. Någon sådan begränsning föreslås dock ej utan rätten till fribrev eller återköp skall gälla alla typer av livförsäkringar som försäkringsföreningen meddelar. Som en konsekvens av att EG:s tredje livförsäkringsdirektiv föreskriver att medlemsstaterna inte får kräva förhandsgodkännande beträffande villkor, har den nuvarande bestämmelsen om att Finansinspektionen kan föreskriva att rätt till fribrev eller återköp inte skall föreligga i en förening eller vissa slag av försäkringar utmönstrats.

Andra stycket motsvarar helt gällande reglering. I de föreningar där rätt till fribrev eller återköp skall föreligga får rätten härtill inte inskränkas av andra skäl än som anges i detta stycke. De närmare villkoren till sådan rätt skall framgå av grunderna, se 4 kap. 4 § första stycket 3.

Avgifter

6 § En försäkringsförening skall till verksamhetens bedrivande ta ut medlemsavgifter. Meddelar föreningen försäkring inom flera försäkringsklasser, skall särskild avgift uttagas för varje försäkringsklass.

Uttagande av avgifter får inte göras beroende av att försäkringsfall inträffat inom föreningen.

Om stadgarna medger särskild uttaxering, får sådan endast ske när föreningens tillgångar är otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande.

Paragrafen motsvarar delvis 20 § UFL. Begreppet verksamhetsgren har dock ersatts med försäkringsklass i enlighet med EG:s terminologi.

I överensstämmelse med gällande lag stadgas att uttagande av avgifter inte får göras beroende av att försäkringsfall inträffat inom föreningen.

Grunder skall upprättas för beräkning av avgifter, se 4 kap. 4 § första stycket 1.

Medlemsförteckning

7 § Styrelsen skall föra en medlemsförteckning.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall föras in i förteckningen och om hur förteckningen skall vara ordnad.

Skyldigheten att föra medlemsförteckning har överförts från 15 § UFL. Det får anses onödigt att tynga lagtexten med detaljerade föreskrifter om registret. Föreskrifter härom bör i stället ges av regeringen eller Finansinspektionen.

4 kap. Rörelsen

Kapitlet innehåller i huvudsak solvensregler. I 1 § har tagits in bestämmelser om kapitalkrav som ställs på försäkringsföreningar vid drivande av verksamheten. Bestämmelserna är väsentligen av samma innehåll som motsvarande reglering för försäkringsbolag enligt FRL.

I kapitlet ingår också bestämmelser om försäkringstekniska avsättningar (2 §), täckning, värdering och lokalisering av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar (3 §), grunder (4-6 §§), försäkringstekniska riktlinjer (7 §) och register för skuldtäckning (8 §). Bestämmelserna följer i tillämpliga delar motsvarande regelsystem i FRL.

Kapitlet innehåller också bestämmelser om förbud att ingå borgen m.m. (9 §), möjlighet att få dispens från kravet på minsta medlemsantal i en försäkringsförening sedan verksamheten inletts (10 §), kreditjäv (11 §) begränsning av försäkringsförenings rätt att äga aktier m.m. (12 §), användning av finansiella instrument (13 §) och intressegemen-

skap mellan försäkringsförening och aktiebolag eller ekonomisk förening (14 §).

Kapitalkrav vid utövande av verksamheten

1 § En försäkringsförening skall, utöver tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar enligt 2 §, vid varje tidpunkt ha en tillräcklig kapitalbas vid utövandet av verksamheten. Kapitalbasen skall minst uppgå till en nivå som beräknas med utgångspunkt i verksamhetens art och omfattning (solvensmarginal), dock får kapitalbasen aldrig vara mindre än det garantibelopp som anges i 2 kap. 4 § första stycket 1 för livförsäkringsrörelse och i 2 kap. 4 § första stycket 2 för skadeförsäkringsrörelse. Solvensmarginalen skall beräknas för livförsäkring enligt 7 kap. 23 § försäkringsrörelselagen (1982:713) och för skadeförsäkring enligt 7 kap. 25 § nämnda lag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen meddelar föreskrifter om vilka poster som får ingå i kapitalbasen. Dock skall i fråga om livförsäkring en sjättedel av solvensmarginalen eller garantibeloppet, om det är större, motsvaras av eget kapital.

Om livförsäkringsrörelse och skadeförsäkringsrörelse drivs i samma försäkringsförening skall kapitalbasen för livförsäkringsrörelsen respektive skadeförsäkringsrörelsen redovisas separat. Om båda verksamhetsformerna uppfyller kraven på kapitalbasens storlek enligt första stycket får dock poster hänförliga till den ena kapitalbasen, till den del den överstiger den föreskrivna storleken, räknas in i den andra kapitalbasen. Finansinspektionen skall underrättas om ett sådant förfarande.

Genom bestämmelserna i denna paragraf, som saknar motsvarighet i UFL, införs krav på särskilt konsolideringskapital, dvs. reserver utöver försäkringstekniska avsättningar, för försäkringsföreningar. I den gällande lagen finns inga bestämmelser om kapitalkrav på föreningarna utöver kraven på den försäkringstekniska risktäckningskapaciteten. Paragrafen grundar sig på solvensreglerna i FRL.

I första stycket fastslås ett krav på ett minsta konsolideringskapital - kapitalbas - i en försäkringsförening vid bedrivandet av verksamheten. Bestämmelser om att en försäkringsförening skall ha ett tillräckligt startkapital finns i 2 kap. 4 §. Konsolideringsreglerna i detta stycke är baserade på artikel 16.1 i första skadeförsäkringsdirektivet i dess lydelse enligt artikel 24 i tredje skadeförsäkringsdirektivet respektive artikel

18 i första livförsäkringsdirektivet med den ändring som gjorts i artikel 25 i tredje livförsäkringsdirektivet.

Kapitalbasens storlek skall fastställas på grundval av verksamhetens art och omfattning (solvensmarginalen) i enlighet med de beräkningsregler som gäller för försäkringsbolag enligt FRL. Emellertid får kapitalbasen aldrig underskrida ett belopp motsvarande 800 000 ecu, om föreningens verksamhet innefattar livförsäkring, och 300 000 ecu, om föreningens verksamhet är begränsad till enbart skadeförsäkring, även om verksamheten är av blygsam omfattning.

I *andra stycket* föreslås att särskilda föreskrifter utfärdas om vilka poster som skall hänföras till kapitalbasen. Inom ramen för vad som föreskrivs i artikel 24 i tredje skadeförsäkringsdirektivet respektive artikel 25 i tredje livförsäkringsdirektivet ges möjligheter att beakta eventuellt lånekapital vid utformningen av föreskrifterna. När det gäller livförsäkring har dock i överensstämmelse med 7 kap. 26 § tredje stycket FRL införts en begränsningsregel i fråga om möjligheten att räkna främmande kapital till kapitalbasen.

Till eget kapital är bl.a. att hänföra garantikapital (se 2 kap. 3 §).

Tredje stycket överensstämmer i sak med 7 kap. 28 § FRL.

Att undantag kan medges från bestämmelserna om kapitalkrav vid utövandet av verksamheten framgår av 1 kap. 8 §.

Försäkringstekniska avsättningar

2 § En försäkringsförenings försäkringstekniska avsättningar skall motsvara belopp som erfordras för att föreningen vid varje tidpunkt skall kunna uppfylla alla åtaganden som skäligen kan förväntas uppkomma med anledning av ingångna försäkringsavtal. De försäkringstekniska avsättningarna skall motsvara försäkringsföreningens ansvarighet för

- 1. löpande försäkringar (premiereserv),*
- 2. inträffande oreglerade försäkringsfall, kostnader som beräknas uppkomma för regleringen av dessa samt tilldelad återbäring som förfallit till betalning men inte betalats ut (avsättning för oreglerade skador),*
- 3. sådan tilldelad återbäring inom livförsäkringsrörelsen som inte har förfallit till betalning,*
- 4. sådan tilldelad återbäring inom skadeförsäkringsrörelsen som inte har förfallit till betalning.*

Vid beräkning av premiereserv skall bestämmelserna i 7 kap. 2 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller föreskrifter som meddelas med stöd av någon av dessa bestämmelser tillämpas.

Avsättning för oreglerade skador skall beräknas särskilt för varje försäkringsfall. För skadeförsäkringsrörelse får statistiska metoder användas om de leder till en tillräcklig avsättning med beaktande av skadornas art.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om beräkning av försäkrings tekniska avsättningar.

Paragrafen, som delvis har sin motsvarighet i bestämmelserna om försäkringsteknisk utredning och fondbildning i 21 - 23 §§ UFL, innehåller bestämmelser om försäkringstekniska avsättningar.

I *första stycket* fastslås att en försäkringsförening skall för sin försäkringsrörelse beräkna försäkringstekniska avsättningar. De försäkringstekniska avsättningarna indelas i olika poster som i huvudsak överensstämmer med motsvarande indelning i 7 kap. 1 § första stycket andra meningen 1 - 4 FRL.

Premiereserven utgör värdet av försäkringsföreningens samlade ansvarighet för löpande försäkringar. I andra stycket anges regler för beräkning av premiereserven.

Avsättning för oreglerade skador avser inträffade oreglerade försäkringsfall, kostnader som beräknas uppkomma för regleringen av dessa samt tilldelad återbäring som förfallit till betalning men inte betalats ut. I tredje stycket anges regler för beräkning av oreglerade skador.

Med tilldelad återbäring som inte har förfallit till betalning åsyftas överskottsmedel som tilldelats en enskild föreningsmedlem för senare utbetalning och som därmed är att betrakta som en utfäst förmån.

Hänvisningen i *andra stycket* till reglerna om beräkning av premiereserv i FRL innebär att premiereserven i regel skall beräknas individuellt för varje försäkring och inkludera ett för försäkringsföreningen beräknat tillägg som anses behövt för att möta förluster inom skadeförsäkringsrörelse på grund av kvardröjande risker eller att försäkringar inom livförsäkringsrörelse upphör i förtid. En kollektiv beräkning av premiereserven medges som en alternativ metod förutsatt att den ger ett resultat som motsvarar det som erhålls vid en individuell beräkning. Premiereservens beräkning skall bygga på antaganden om dödlighet och andra riksmått, räntefot samt driftkostnader som kan anses vara betryggande.

Bestämmelserna om grundläggande krav på beräkningen av avsättningar för oreglerade skador har tagits upp i *tredje stycket* som överensstämmer med 7 kap. 1 § tredje stycket FRL.

Fjärde stycket innehåller ett bemyndigande för regeringen eller Finansinspektionen att meddela närmare föreskrifter om beräkning av försäkringstekniska avsättningar.

Att undantag kan medges från bestämmelserna om försäkringstekniska avsättningar framgår av 1 kap. 8 §.

Täckning, värdering och lokalisering av tillgångar motsvarande försäkringstekniska avsättningar

3 § En försäkringsförenings försäkringstekniska avsättningar skall täckas med tillgångar på det sätt som sägs om skuldtäckning enligt 7 kap. 9 § första, tredje och fjärde styckena, 9 a - 10 c §§, 10 e § och 10 f § första stycket försäkringsrörelselagen (1982:713) eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av någon av dessa bestämmelser.

De tillgångar som används för skuldtäckning enligt första stycket skall värderas enligt 7 kap. 10 f § tredje - sjätte styckena försäkringsrörelselagen. Vid värderingen skall avdrag göras för skulder som hänför sig till förvärvet av tillgången.

För de tillgångar som används för skuldtäckning gäller bestämmelserna om lokalisering av tillgångar i 7 kap. 10 d § första stycket försäkringsrörelselagen.

Hänvisningen i första stycket till FRL innebär att en försäkringsförening skall ha tillgångar till ett värde motsvarande försäkringstekniska avsättningar placerade på visst sätt. Placeringsreglerna gäller medel där försäkringsföreningar bär risken för egen räkning. Skuldtäckningsbeloppet är således ett nettobelopp. Avdrag skall göras för avgiven återförsäkring ökat med värdet av reservdeposition som ställts av återförsäkringsgivare hos försäkringsföreningen. Finansinspektionen får för visst fall besluta att avdrag för avgiven återförsäkring inte skall få göras. Inspektionen kan vägra godta nedsättning av det belopp som skall skuldtäckas om återförsäkringen konstruerats på ett sådant sätt att den i realiteten inte bidrar till en minskning av försäkringsföreningens exponering.

Syftet med placeringsreglerna är att säkerställa att försäkringsföreningarna kan infria sina försäkringsåtaganden på såväl kort som lång sikt. Som en grundläggande regel gäller att tillgångarna skall placeras på ett sådant sätt att lämplig riskspridning uppnås. Tillgångarna skall, med beaktande av föreningens försäkringsåtaganden och förändringar i tillgångarnas framtida värde och avkastning, placeras så att föreningens betalningsberedskap är tillfredsställande och den förväntade avkastningen tillräcklig. Dessa matchnings- och diversifieringsprinciper är föranledda av artikel 20 i tredje generationens försäkringsdirektiv.

De tillgångsslag som får användas för skuldtäckning är obligationer och andra skuldförbindelser för vilka svarar svenska staten, vissa utländska stater och centralbanker.

När det gäller utländska tillgångar som får användas för skuldtäckning har Finansinspektionen meddelat föreskrifter om vilka utländska stater, centralbanker och internationella organisationer som kan godtas.

Tillgångar får användas för skuldtäckning endast till den del de inte belastas med panträtt eller annan säkerhetsrätt.

Förlagsbevis och förlagsandelsbevis får användas för skuldtäckning med samma begränsningar som gäller för aktier.

Även andra tillgångar än de som nämnts får tillfälligt användas för skuldtäckning efter medgivande av Finansinspektionen.

I de fall försäkringsföreningen är en moderförening i ett koncernförhållande får föreningen använda aktier eller andelar i dotterföretag inom koncernen om dotterföretaget har till uppgift att äga sådana tillgångar som försäkringsföreningen, om föreningen hade föredragit att hålla tillgångarna i egen portfölj, hade kunnat använda för skuldtäckning eller är ett publikt försäkringsaktiebolag eller är ett finansiellt företag, vari försäkringsföreningen äger organisationsaktier.

Skuldtäckningsreglerna innehåller för vissa tillgångsslag som används för skuldtäckning begränsningar för hur stor del som får utgöras av det totala skuldtäckningsbeloppet.

Begränsning på 75 procent gäller för

- medel på konto i bank,
- obligationer och andra skuldförbindelser för vilka svarar AP-fonder, svenska kreditinstitut och värdepappersbolag,
- obligationer och andra skuldförbindelser som ett utländskt kreditinstitut svarar för, och
- obligationer och andra skuldförbindelser som ett publikt aktiebolag eller ett motsvarande utländskt bolag svarar för.

Begränsning på 25 procent gäller för

- aktier och andra värdepapper som kan jämföras med aktier som har getts ut av ett publikt aktiebolag, ett publikt bankaktiebolag, ett publikt försäkringsaktiebolag eller ett motsvarande utländskt bolag,
- fastigheter, tomträtter och byggnader samt andelar i sådan egendom, och
- skuldförbindelser med säkerhet i fast egendom.

Begränsning på 10 procent gäller för

- skuldförbindelser med annan betryggande säkerhet än säkerhet i fast egendom, och
- fondpapper som inte är föremål för omsättning på en reglerad marknad.

Finansinspektionen får medge undantag från begränsningsbestämmelserna om det finns särskilda skäl för det.

De tillgångar som används för skuldtäckning skall placeras så att riskerna för valutakursförluster begränsas.

Fordringar på annan än medlem skall beaktas endast till den del de överstiger belopp som gäldenären har att fordra av försäkringsföreningen.

Hänvisningen till FRL innebär vidare begränsningar av den tillåtna storleken på enskilda investeringar respektive av storleken av en investering hänförlig till ett och samma rättssubjekt. En placering i en enskild fastighet, tomträtt eller byggnad får uppgå högst till fem procent av skuldtäckningsbeloppet. Detsamma gäller för aktier, med aktier jämställda värdepapper, obligationer eller skuldförbindelser från samma emittent eller låntagare. Under vissa förutsättningar får dock sådana handlingar motsvara tio procent av skuldtäckningsbeloppet. För andelar i värdepappersfonder som förvaltas av samma fondbolag eller fondföretag gäller högst 10 procent av skuldtäckningsbeloppet, dock med möjlighet för Finansinspektionen att medge dispens från denna begränsning.

Några begränsningar gäller inte för enskilda engagemang i värdepapper och fordringar för vilka en stat, en centralbank, en kommun eller en därmed jämställd samfällighet eller en internationell organisation svarar.

Andra stycket behandlar värderingen av de tillgångar som används för skuldtäckning genom en hänvisning till FRL:s värderingsregler som i sin tur delvis knyter an till lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.

Hänvisningen i *tredje stycket* till lokaliseringsbestämmelserna i FRL innebär att de tillgångar som används för skuldtäckning skall, i fråga om skadeförsäkring, finnas inom EES om risken är belägen inom EES och, i fråga om livförsäkring, finnas inom EES om försäkringsföreningens verksamhet utövas inom EES. För risker och verksamhet utanför EES skall de tillgångar som används för skuldtäckning finnas i Sverige.

Att försäkringsföreningar kan medges undantag från bestämmelserna i denna paragraf om täckning, värdering och lokalisering av tillgångar som motsvarar försäkringstekniska avsättningar framgår av 1 kap. 8 §.

Upprättande av grunder

4 § För livförsäkringar skall, om det inte med hänsyn till försäkringarnas särskilda beskaffenhet finns anledning till undantag, grunder upprättas för

1. beräkning av avgifter,
2. beräkning av premiereserv,
3. rätt till återköp och fribrev,
4. belåning av försäkringsbrev hos försäkringsföreningen,
5. verkan av underlåtenhet att betala avgift,
6. medlems rätt när försäkringen i andra fall än som avses i 3 eller 5 upphör i förtid eller försäkringsföreningen i övrigt inte har ansvar för försäkringsfallet,
7. återbäring till medlemmarna,
8. skyldighet att teckna återförsäkring och
9. förräntning av försäkringsbelopp som förfallit till betalning.

Grunderna skall avse att trygga försäkringsföreningens förmåga att fullgöra sina förpliktelser enligt ingångna försäkringsavtal. Om grunderna inte längre fyller det avsedda ändamålet skall styrelsen och verkställande direktören genast se till att grunderna ändras.

För grunder som avses i första stycket 1 och 2 skall bestämmelserna om grundernas innehåll i 7 kap. 5 § försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas.

Grunder som avses i första stycket 7 skall innehålla regler för beräkning och fördelning av återbäring samt användning av återbäringssonden. Utfästelse om återbäring får inte göras på annat sätt än som följer av reglerna om tilldelning av återbäring.

För sådan livränta eller sjukränta som enligt 1 kap. 3 § första stycket tillhör skadeförsäkring skall grunder upprättas för beräkning av premiereserv och rätt till återköp.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om hur grunderna redaktionellt skall ställas upp och om vad redogörelsen enligt femte stycket skall innehålla.

Skyldigheten enligt första stycket att upprätta grunder innebär att motsvarande krav ställs på försäkringsföreningar som på försäkringsbolag, dock kan en enskild försäkringsförening helt eller delvis medges undantag från detta krav enligt 1 kap. 8 §. Beslut om antagande och ändring av grunder fattas av styrelsen, se 5 kap. 2 § femte stycket.

Bestämmelserna i andra stycket överensstämmer i sak med 7 kap. 4 § FRL, dock med den avvikelserna att någon uttrycklig föreskrift om att

grunderna skall syfta till att försäkringar meddelas till en kostnad som är skälig med hänsyn till försäkringens art innehåller inte förslaget. Motivet till att skälighetsprincipen har slopats har närmare redovisats i avsnitt 12.

Hänvisningen i *tredje stycket* till FRL innebär att en försäkringsförenings grunder för beräkning av avgifter och premiereserv för livförsäkringsrörelsen skall innehålla de antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader som krävs för beräkningen. Grunderna får också innehålla föreskrifter om särskilda säkerhetstillägg.

Antaganden om dödlighet och andra riskmått, räntesats samt driftskostnader skall väljas så att de kan anses vart för sig betryggande för det slag av försäkringsrörelse som det är fråga om. Avvikelse från kravet att varje antagande för sig skall vara betryggande får dock ske om det i grunderna finns föreskrifter om särskilda säkerhetstillägg som föranleder detta.

Fjärde stycket överensstämmer i sak med 7 kap. 8 § FRL.

Av *femte stycket* följer att för sådan livränta eller sjukränta som enligt 1 kap. 3 § första stycket tillhör skadeförsäkring skall grunder upprättas för beräkning av premiereserv och rätt till återköp.

I *sjätte stycket* föreskrivs i överensstämmelse med 7 kap. 3 § fjärde stycket FRL möjlighet för regeringen eller Finansinspektionen att meddela närmare föreskrifter om grundernas redaktionella utformning.

Om skyldighet för försäkringsföreningar att tillställa Finansinspektionen grunder, se 6 §.

Övergångsgrunder

5 § För livförsäkring eller för sådan livränta eller sjukränta som enligt 1 kap. 3 § första stycket tillhör skadeförsäkring får särskilda premiereservgrunder (övergångsgrunder) upprättas enligt vad som föreskrivs i 7 kap. 6 § försäkringsrörelselagen (1982:713).

Paragrafen saknar motsvarighet i UFL.

Om det på grund av ändrade förhållanden krävs en väsentlig ökning av premiereserven för redan tecknade livförsäkringar eller för livränta eller sjukränta som tillhör skadeförsäkring får särskilda premiereservgrunder (övergångsgrunder) upprättas för en bestämd tid.

Om en försäkringsförening tillfälligt har lidit en avsevärd förlust till följd av att tillgångarna sjunkit i värde eller dödligheten överstigit vad som har antagits i grunderna eller genom andra liknande omständigheter får övergångsgrunder upprättas, om det inte finns anledning att anta

att föreningen skall råka på obestånd och om grunderna kan anses främja föreningsmedlemmarnas intressen. I övergångsgrunderna får föreskrivas att vid beräkning av premiereserven det förväntade kapitalvärdet av föreningens framtida utgifter skall minskas med kapitalvärdet av den vinst som väntas uppkomma i rörelsen under den tid övergångsgrunderna gäller. Utan synnerliga skäl får övergångsgrunder inte gälla under längre sammanhängande tid än tio år.

Skyldighet att tillställa Finansinspektionen grunder m.m.

6 § Senast när grunder för livförsäkring börjar användas skall de tillställas Finansinspektionen. Till grunderna skall fogas en redogörelse för de konsekvenser grunderna får för medlemmarna och försäkringsföreningen. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om vad redogörelsen skall innehålla.

Bestämmelserna i första stycket gäller också vid ändring av grunder.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, överensstämmer i sak med 7 kap. 8 a § FRL.

Försäkringstekniska riktlinjer

7 § En försäkringsförening skall upprätta riktlinjer för placering av medel som används för skuldtäckning.

Medlemmar och den som avser att ansöka om medlemskap i föreningen skall informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna, om det inte med hänsyn till försäkringens särskilda beskaffenhet saknas anledning till sådan information.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen skall meddela föreskrifter om skyldigheten att lämna information och om vilka försäkringar som inte skall omfattas av informationsskyldigheten.

Av första stycket framgår att försäkringsföreningarna åläggs att upprätta riktlinjer för placeringen av de tillgångar som används för skuldtäckning. Bestämmelsen motsvarar 7 kap. 10 g § första stycket FRL. Vid utformningen av riktlinjer skall bl.a. matchnings- diversifieringsprinciperna i FRL beaktas (se vidare prop. 1994/95:184 s. 159 ff). Det

ankommer på föreningens styrelse att fastställa riktlinjerna, se 5 kap. 2 § tredje stycket.

Enligt *andra stycket* skall medlemmarna och de som avser att förvärva medlemskap i föreningen informeras om det huvudsakliga innehållet i riktlinjerna. Styrelsen ansvarar för att informationsskyldigheten fullgörs, se 5 kap. 2 § fjärde stycket.

Efter mönster av 7 kap. 10 g § andra stycket andra meningen FRL har i *tredje stycket* införts en föreskriftsrätt för regeringen eller Finansinspektionen beträffande utformningen av informationen.

Att undantag kan medges från bestämmelserna om försäkringstekniska riktlinjer framgår av 1 kap. 8 §.

Register för skuldtäckning

8 § En försäkringsförening skall föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde.

Om en tillgång, som antecknats i registret har upplåtits med sådan rätt att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning, skall detta antecknas i registret.

Genom denna paragraf införs en skyldighet för försäkringsföreningar att i likhet med försäkringsbolag föra ett register som vid varje tidpunkt utvisar de tillgångar som används för skuldtäckning och tillgångarnas värde. Bestämmelsen motsvarar 7 kap. 11 § FRL. Om försäkringsföreningen överlåter en tillgång som finns införd i registret, måste en annan tillgång införas, så att registret vid varje tidpunkt innehålla tillgångar till ett värde som minst motsvarar skuldtäckningsbeloppet. En anteckning skall göras i registret för det fall en tillgång som upptagits i registret har upplåtits så att dess fulla värde inte kan utnyttjas för skuldtäckning.

Att undantag kan medges från bestämmelserna om register för skuldtäckning framgår av 1 kap. 8 §.

Förbud att ingå borgen m.m.

9 § En försäkringsförening får inte ingå borgen eller ställa annan säkerhet, om inte Finansinspektionen medger det för visst fall.

Bestämmelsen, som saknar motsvarighet i UFL, överensstämmer i huvudsak med 7 kap. 12 § FRL. En försäkringsförening får som huvudregel inte ingå borgen eller ställa säkerhet. Finansinspektionen kan i en-

skilda fall medge undantag, exempelvis om föreningen kan visa att en garanti är till medlemmarnas bästa.

Enligt ordalydelsen i paragrafen gäller förbudet även garantier för egna förpliktelser. Det kan dock sättas i fråga om detta varit lagstiftarens avsikt. I promemorian Placeringsregler för försäkringsbolag Ds 1993:57 föreslogs att förbudet skulle gälla annans skuld. I prop. 1994/95:184 s. 201 anfördes att promemorians förslag överensstämde med regeringens, trots att ordalydelsen således ändrats.

Tillstånd att avvika från kravet på minsta medlemsantal

10 § När en försäkringsförening har inlett sin verksamhet kan Finansinspektionen bestämma att minsta antalet medlemmar i föreningen tillfälligt får vara lägre än vad som anges i 2 kap. 1 § första stycket, om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen motsvaras delvis av 5 § tredje stycket UFL.

Till skillnad från gällande lag saknas enligt förslaget möjlighet för en försäkringsförening att få dispens från kravet på minsta medlemsantal vid bildandet av föreningen. För att en försäkringsförening skall kunna bildas krävs enligt 2 kap. 1 § första stycket minst 500 medlemmar. Enligt förevarande paragraf kan dock Finansinspektionen, när föreningen har inlett sin verksamhet, tillfälligt medge ett lägre medlemsantal. Dispensregeln som förutsätter särskilda skäl är avsedd för rena undantagsfall när en nedgång i medlemsantalet kan förmodas vara helt tillfällig. Dispensgivningen skall således vara restriktiv.

Ang. skyldighet att träda i likvidation på grund av för lågt medlemsantal, se 6 kap. 2 §.

Kreditjäv

11 § Försäkringsföreningar skall tillämpa bestämmelserna om kreditjäv i 12 kap. 12 och 13 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713).

Enligt denna paragraf, som motsvarar 26 § UFL, görs bestämmelserna i FRL om förbud mot penninglån till eller ställande av säkerhet för viss krets av personer och företag tillämpliga på försäkringsföreningar. Således får en försäkringsförening inte lämna penninglån till eller ställa säkerhet för styrelseledamöterna, verkställande direktören eller aktuarien i föreningen eller i något annat företag i samma koncern. Förbudet omfattar även personer som är närstående till dessa personer med ansvarig ställning, nämligen

- den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till en styrelseledamot, verkställande direktören eller aktuarien,
- den som är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
- juridisk person över vars verksamhet en person med ansvarig ställning har ett bestämmande inflytande.

Låneförbud gäller inte, om

- gäldenären är företag i koncern i vilken den långivande försäkringsföreningen ingår,
- gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är uteslutande avsett för gäldenärens rörelse.

En försäkringsförening får inte lämna penninglån eller ställa säkerhet i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person skall förvärva aktier i bolag som ingår i samma koncern som föreningen. Förbudet gäller dock inte under vissa förutsättningar om gäldenären är anställd i föreningen eller i ett annat bolag i samma koncern.

Låneförbudet hindrar inte att en försäkringsförening i enlighet med bestämmelser i försäkringsavtalen lämnar lån mot säkerhet i försäkringsbrev. Finansinspektionen har, under vissa förutsättningar, möjlighet att medge dispens från bestämmelserna om låneförbud. Detta följer av hänvisningen till 12 kap 13 § FRL i dess lydelse enligt lag 1995:779.

Begränsning av försäkringsförenings rätt att äga aktier m.m.

12 § En försäkringsförening får inte utan Finansinspektionens medgivande äga mer än en tjugondel av aktierna i svenskt eller utländskt aktiebolag eller, om rösterna har olika röstvärde, större antal än att röstetalet för aktierna utgör högst en tjugondel av röstetalet för samtliga aktier. Tillhör försäkringsföreningen en koncern, skall bestämmelsen gälla koncernen.

Beträffande försäkringsförenings rätt att äga aktier eller andelar i företag som driver någon form av finansiell verksamhet gäller 7 kap. 17 a § försäkringsrörelselagen (1982:713). Vid tillämpningen av bestämmelserna skall iakttas, att vad där sägs om livförsäkringsbolag i stället skall avse försäkringsförening som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar försäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket. Andra försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av bestämmelserna anses som skadeförsäkringsbolag.

I avvaktan på resultatet av den pågående översynen av försäkringsrörelselagen innefattande bl.a. den s.k. femprocentsregeln har i *första stycket* den nuvarande begränsningsregeln i fråga om aktieinnehav i 25 § UFL tagits upp i justerad form på grund av de föreslagna koncernreglerna för försäkringsföreningar (jfr. 1 kap. 9 §).

Hänvisningen i *andra stycket* till FRL innebär att det ges en ram inom vilken försäkringsföreningar får förvärva organisationsaktier i banker och andra finansiella företag. Frågan om ett förvärv ligger inom ramen skall bedömas vid tidpunkten för förvärvet.

Användning av finansiella instrument

13 § Optioner och terminskontrakt eller andra liknande finansiella instrument får användas för att sänka den finansiella risken i en försäkringsförening. Sådana instrument får dessutom användas för att effektivisera förvaltningen av föreningens tillgångar om detta kan ske utan att föreningens risker överstiger en risknivå som är förenlig med kraven på en sund försäkringsverksamhet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna i första stycket.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, överensstämmer i sak med 7 kap. 17 b § FRL.

Intressegemenskap mellan försäkringsförening och aktiebolag eller ekonomisk förening

14 § Om det föreligger intressegemenskap mellan å ena sidan en försäkringsförening och å andra sidan ett aktiebolag eller en ekonomisk förening, får Finansinspektionen förelägga aktiebolaget eller föreningen att avge en särskild redovisning över intressegemenskapen. Sådant föreläggande får dock meddelas endast om det behövs med hänsyn till tillsynen över försäkringsverksamheten och om regeringen lämnat sitt samtycke till det. Redovisningen skall avges enligt anvisningar av Finansinspektionen.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, överensstämmer i sak med 7 kap. 21 § FRL.

5 kap. Försäkringsföreningens organisation

I detta kapitel har sammanförts bestämmelser om försäkringsföreningens ledning (1-3 §§), föreningsstämma (4-7 §§) och revision (8-15 §§). Bestämmelserna bygger i huvudsak på samma principer som i EFL.

Till avvikelserna från EFL hör, när det gäller försäkringsföreningens ledning, att minst hälften av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma eller utses av organisation som kan anses företräda medlemmarna och att förbudet att vara styrelseordförande i en försäkringsförening gäller för samtliga anställda i föreningen.

Bestämmelserna om föreningsstämma skiljer sig från motsvarande regler i EFL främst genom de särskilda bestämmelserna om föreningsmedlemmars och garanters rätt att besluta i försäkringsföreningens angelägenheter vid föreningsstämman.

Bestämmelserna om revision skiljer sig från EFL däri att en försäkringsförening skall ha minst två revisorer och att styrelsen vid revisionsuppdragets upphörande, i stället för att vidta åtgärder för tillsättande av en ny revisor, skall anmäla förhållandet för Finansinspektionen som på förslag av styrelsen skall utse en ny revisor under tiden fram till nästa ordinarie föreningsstämma. Vidare finns vissa skillnader i förhållande till EFL när det gäller kraven på revisionsberättelsen och kvalificerade revisorer. En särskild regel om möjlighet för Finansinspektionen att förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i revisionen innehåller också kapitlet. I övrigt är avvikelserna från bestämmelserna om revision i EFL ganska små och i huvudsak betingade av att Finansinspektionen har tillsynsansvaret för försäkringsföreningarnas verksamhet.

Försäkringsföreningens ledning

1 § Följande bestämmelser om förenings ledning i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall tillämpas på försäkringsföreningar:

1 § om styrelseledamöternas antal, deras tillsättande, mandattiden, suppleanter och arbetstagarrepresentanter, dock med den avvikelserna att minst hälften av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma eller utses av organisation som kan anses företräda medlemmarna,

2 § om styrelseuppdragets upphörande i förtid,

3 § om utseendet av verkställande direktör och vice verkställande direktör,

- 4 § om behörighetsvillkor för verkställande direktör och styrelseledamöter,
- 5 § om anmälan av aktieinnehav,
- 7 § om informationsskyldighet i koncernförhållanden,
- 8 § om styrelseordförande, styrelsesammanträden och styrelseprotokoll, dock med den avvikelsen att förbudet att vara ordförande skall gälla för samtliga anställda i en försäkringsförening,
- 9 § om styrelsens beslutförhet, styrelsebeslut och undertecknande av handlingar,
- 10 § om jäv,
- 11 § om ställföreträdare och firmateckning,
- 12 § om verkställande direktörens rätt att företräda föreningen och teckna dess firma,
- 13 § om otillåtna åtgärder och lydnadsplikt,
- 14 § om överskridande av ställföreträdarens befogenhet,
- 15 § om registreringsanmälan, dock skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttas att hänvisningen i andra stycket till 2 kap. 3 § i stället skall avse 2 kap. 8 § denna lag.

Enligt denna paragraf görs med vissa undantag bestämmelserna om styrelse, verkställande direktör och firmateckning i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpliga på försäkringsföreningar. Bestämmelserna motsvaras delvis av den nuvarande regleringen i 27 § UFL som i sin tur hänvisar till bestämmelserna i 21-23 §§, 25-30 §§ och 32-37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

6 kap. 1 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 1 § EFL innebär i huvudsak följande. Det i gällande lag ingående kravet att en försäkringsförening skall ha minst tre ledamöter bibehålls. Detta gäller oavsett föreningens storlek. Liksom hittills skall, med avvikelse för vad som gäller för ekonomiska föreningar, minst hälften av styrelsens ledamöter i en försäkringsförening utses på föreningsstämma eller av organisation som kan anses företräda medlemmarna såsom exempelvis medlemmarnas fackliga organisationer. Syftet med föreskriften är att förhindra att annan än medlemmarna själva, exempelvis medlemmarnas arbetsgivare får huvudinflytande i föreningen.

En styrelseledamots uppdrag gäller enligt förslaget för den tid som anges i försäkringsföreningens stadgar. Mandattidens maximilängd är fyra räkenskapsår och skall upphöra vid utgången av ordinarie föreningsstämma på vilken styrelseval sker. Regeln att styrelseuppdraget

får omfatta högst fyra räkenskapsår är delvis ny. Enligt nuvarande lag gäller att längsta tid för styrelseuppdrag skall vara tre år, dock med möjlighet för Finansinspektionen att medge en uppdragstid på fyra år (27 § första stycket 2 UFL). Den nya regeln innebär en anpassning till vad som gäller för försäkringsbolag (jfr. 8 kap. 1 § fjärde stycket FRL). Styrelseledamöterna behöver inte alla väljas för samma tid utan kan väljas för olika tider så att styrelsen successivt förnyas.

Liksom enligt gällande lag är det enligt förslaget inte nödvändigt att en försäkringsförening har styrelsesuppleanter. Om suppleanter utses gäller för dem, när de trätt i stället för ordinarie styrelseledamot, samma bestämmelser som för ordinarie ledamöter.

6 kap. 2 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 2 § EFL innebär i huvudsak följande. En styrelseledamot i en försäkringsförening kan frivilligt frånträda sitt uppdrag sedan ledamoten underrättat föreningens styrelse om avgången och, om ledamoten inte är vald på föreningsstämma, även hos dem som har tillsatt ledamoten. Styrelseledamoten kan skiljas från uppdraget av den som utsett honom. Medlemskapet i styrelsen är ett förtroendeuppdrag som vederbörande när som helst kan frånträda utan att uppge skäl. Inte heller skiljande från uppdraget behöver motiveras. De föreslagna bestämmelserna om hur styrelsemedlem frånträder och skiljs från uppdraget har motsvarighet i 27 § UFL.

Om en plats i styrelsen blir ledig under mandattiden, dvs. om en styrelsemedlem dör, avgår eller skiljs från uppdraget eller om en styrelsemedlem inte längre uppfyller de i lagen uppställda behörighetskraven tillträder i stället för honom en suppleant. Om någon suppleant inte finns skall enligt paragrafen övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den nya mandattiden. I det fall att föreningsstämman väljer styrelse kan kompletteringen av styrelsen framskjutas till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas såvida styrelsen med återstående ledamöter och suppleanter är beslutför.

Om en styrelseledamot, som enligt stadgarna skall tillsättas i annan ordning än genom val av föreningsstämma, inte har utsetts skall rätten förordna en ersättare efter ansökan. En sådan ansökning kan göras av en styrelseledamot, medlem, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

De föreslagna bestämmelserna om åtgärder då vakans uppstått eller antalet styrelseledamöter är för litet har delvis motsvarighet i gällande regelsystem för försäkringsföreningar enligt 27 § UFL.

6 kap. 3 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 3 § EFL innebär att regler om verkställande direktör och vice verkställande direktör införs för försäkringsföreningar med ett stort antal anställda. VD-kravet avser enbart försäkringsföreningar där anställda i föreningen under de två senaste räkenskapsåren i medeltal har överstigit 200. Motivet till den föreslagna föreskriften om VD-krav är detsamma som för ekonomiska föreningar, dvs. att verkställande direktör bör finnas i föreningar av särskilt stor betydelse från ekonomisk och social synpunkt. Minskas antalet anställda till 200 eller därunder är föreningen inte längre skyldig att ha verkställande direktör, dock utgör det inte något hinder att verkställande direktören ändå kvarstår i sin befattning.

I en försäkringsförenings stadgar kan föreskrivas att styrelsen även i andra fall skall utse en verkställande direktör. Någon skyldighet att utse en vice verkställande direktör föreligger inte. Utses vice verkställande direktör gäller samma bestämmelser som för verkställande direktören.

Undantag från kravet att utse verkställande direktör kan medges, om det finns särskilda skäl.

6 kap. 4 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 4 § EFL innebär, i överensstämmelse med den övriga associationslagstiftningen, att det nuvarande kravet i UFL att en styrelseledamot skall vara svensk medborgare slopas. Kravet i UFL att styrelseledamöterna skall vara bosatta i Sverige ändras också genom hänvisningen så att minst hälften av styrelseledamöterna jämte verkställande direktören skall vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), om inte för särskilt fall tillåts annat. Ändringsförslaget är föranlett av att de krav som ställs i UFL beträffande medborgarskap och boningsort inte är förenliga med artikel 52 i Romfördraget som gäller etableringsfrihet och de därpå baserade EG-direktiven som förpliktar EU:s medlemsländer att avskaffa sådana författningar och administrativa bestämmelser som hindrar andra medlemsländers medborgare och företag med hemort i andra medlemsländer att etablera sig på samma villkor och med samma rättigheter som gäller för det mottagande landets medborgare och företag. Av den anledningen är det nödvändigt att upphäva de bestämmelser i UFL som ställer medborgare i andra EES-länder i en annan position än svenska medborgare.

Såsom allmänna kvalifikationskrav gäller vidare att den som är underårig eller i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräld-

rabalken eller är underkastad näringsförbud inte kan vara styrelseledamot eller verkställande direktör i en försäkringsförening.

I överensstämmelse med UFL innehåller förslaget det principiella kravet att styrelseledamöterna skall vara medlemmar i försäkringsföreningen. Undantag från kravet på medlemskap gäller om stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Detsamma gäller, utan att stadgeföreskrift härom behövs, den som enligt lag är ställföreträdare för medlem, av rätten förordnad förvaltare för medlem eller boutredningsman i dödsbo. Arbetstagarerepresentant som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda behöver inte uppfylla kravet på medlemskap.

6 kap. 5 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 5 § EFL innebär att styrelseledamöterna och verkställande direktören i försäkringsföreningen skall när de tillträder sina uppdrag anmäla aktier i bolag inom koncern där försäkringsföreningar ingår för införande i berört bolags aktiebok. Senare förändringar skall anmälas inom en månad.

Syftet med bestämmelsen om anmälan av aktieinnehav, som är en nyhet i förhållande till UFL, är att förhindra att medlemmarna av försäkringsföreningens ledning skall kunna köpa eller sälja aktier i koncernbolag utan att detta blir känt för föreningen. Bestämmelserna gäller inte om anmälningsskyldighet föreligger enligt insiderlagen (1990:1342).

Ang. styrelsens och verkställande direktörens allmänna skyldigheter och befogenheter, se 2 §.

6 kap. 7 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 7 § EFL innebär att informationsskyldighet i koncernförhållanden införs för försäkringsföreningar. Informationskyldigheten, som avser det fall där en försäkringsförening har blivit moderförening, innebär att försäkringsföreningens styrelse skall informera dotterföretagets ledning om det uppkomna koncernförhållandet (jfr. 1 kap. 9 §). Dotterföretagets ledning skall å sin sida lämna styrelsen för försäkringsföreningen de upplysningar som behövs för beräkningen av koncernens ställning och resultatet av koncernens verksamhet.

6 kap. 8 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 8 § EFL innebär i överensstämmelse med gällande lag att inom styrelsen skall en av ledamöterna vara ordförande. Val av ordförande ankommer i regel på styrelsen själv men i stadgarna kan bestämmas om en annan ordning. Utan att det särskilt anges i stadgarna kan ordförande också utses av föreningsstämma. Verkställande direktören får inte vara styrelseordförande. Detta har ansetts motiverat med beaktande av den snäva personkrets som deltar i föreningarnas förvaltning. Inte heller någon anställd får vara styrelseordförande. Motsvarande reglering finns i gällande lag (27 § första stycket 3 UFL).

På styrelsens ordförande ankommer att sammankalla styrelsen när det behövs. Styrelsen skall också sammankallas på begäran av en styrelseledamot eller verkställande direktören. Verkställande direktören ges i paragrafen, även om han inte är styrelseledamot, uttryckligen rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden. Styrelsen kan dock i enskilda fall vägra honom närvarorätt. Detta får inte ske så ofta att närvarorätten blir endast skenbar. Vid styrelsens sammanträden skall det föras protokoll som undertecknas eller justeras av ordföranden och den ledamot som styrelsen utser till det.

Styrelseledamöterna och verkställande direktören har rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet. Protokollet skall föras i nummerföljd och förvaras på betryggande sätt.

6 kap. 9 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 9 § avser bestämmelser om styrelsens beslutförhet. Bestämmelserna har delvis sin motsvarighet i UFL.

För styrelsens beslutförhet uppställs det minimikravet att flera än hälften av styrelsens ledamöter är närvarande. Detta krav kan skärpas i stadgarna. Beslutförheten räknas på grundval av antalet ordinarie medlemmar i styrelsen. För beslutsfattandet uppställs dessutom kravet att samtliga styrelsemedlemmar skall beredas tillfälle att delta i sammanträdet om detta i praktiken är möjligt. Styrelsesuppleant skall ges tillfälle att komma till sammanträdet och få underlag, om ordinarie styrelseledamot har förhinder. Detsamma gäller suppleant för arbetstagarledamot.

Styrelsens beslut uppkommer i regel med enkel majoritet. I stadgarna kan dock krav på särskild röstmajoritet föreskrivas. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i stadgarna. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

Om en lagstadgad skyldighet föreligger för styrelsen att underteckna en handling, skall den underskrivas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

6 kap. 10 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 10 § EFL avser bestämmelser om jäv för styrelseledamot som i sak delvis överensstämmer med gällande jävsbestämmelser för försäkringsföreningar. Bestämmelserna innebär att en styrelseledamot eller verkställande direktören får inte handlägga frågor rörande avtal mellan honom och föreningen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan föreningen och tredje man om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot försäkringsföreningens. Med avtal jämställs rättegång eller annan talan mot person som här avses.

6 kap. 11 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 11 § EFL gäller bestämmelser om firmateckning som i huvudsak överensstämmer med gällande firmateckningsregler för försäkringsföreningar. Styrelsen är det organ i försäkringsföreningen som har allmän behörighet att företräda föreningen utan särskilt bemyndigande. Denna allmänna behörighet begränsas av lagens tvingande bestämmelser om arbetsfördelningen mellan styrelsen och föreningsstämman och av eventuella föreskrifter i försäkringsföreningens stadgar. Om inga bestämmelser om firmateckning ingår i stadgarna har endast styrelsen rätt att teckna firman.

Genom bestämmelser i stadgarna kan firmateckningsrätt beviljas personer i viss ställning. En sådan ställningsfullmakt att teckna firman kan ges styrelsens ordförande, styrelsemedlem samt verkställande direktören. I stadgarna kan vidare bestämmas att styrelsen kan ge viss person firmateckningsrätt. Minst en av dem som bemyndigas att företräda försäkringsföreningen och teckna dess firma skall vara bosatt inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte i särskilda fall tillåts något annat. I fråga om firmatecknare gäller vad som föreskrivs om verkställande direktörens behörighet samt jäv för honom.

Firmateckningsrätten kan begränsas endast så att två eller flera personer har rätt att teckna firman tillsammans. Annan begränsning får inte registreras. Styrelsen kan när som helst återkalla firmateckningsfullmakt som den beviljat.

Om försäkringsföreningen inte har någon här i landet bosatt behörig ställföreträdare, skall styrelsen bemyndiga en i Sverige bosatt person att på föreningens vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

6 kap. 12 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 12 § EFL innebär att en verkställande direktör i en försäkringsförening alltid har rätt att inom sitt ansvarsområde, dvs. den löpande förvaltningen, företräda föreningen och teckna dess firma.

6 kap. 13 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 13 § EFL avser bestämmelser om begränsningar av behörigheten för styrelsen och andra företrädare för föreningen som har viss motsvarighet i den gällande regleringen för försäkringsföreningar. Bestämmelserna innefattar en s.k. generalklausul som innebär att styrelsen, verkställande direktören samt firmatecknarna förbjuds att vidta rättshandlingar som kan bereda medlem eller annan person otillbörlig fördel på försäkringsföreningens eller medlemmens bekostnad. Bestämmelserna gäller också andra åtgärder än rättshandlingar, t.ex. beslut som ansluter sig till försäkringsföreningens interna angelägenheter.

En ställföreträdare för försäkringsföreningen är skyldig att undersöka om beslut och föreskrifter som meddelats av högre organ är lagliga. Härvid skall beaktas de krav som denna lag eller föreningens stadgar uppställer. Om ett beslut är ogiltigt på grund av att det är lagstridigt får det inte verkställas.

6 kap. 14 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 14 § EFL avser det fall där en företrädare för försäkringsföreningen överskrider sin befogenhet. En rättshandlings bindande verkan gentemot försäkringsföreningen är beroende av om den person som rättshandlingen gällde, insåg eller borde ha insett att befogenheten överskreds. Enligt den princip som framgår av 11 § avtalslagen kan en rättshandling som företagits av laglig företrädare för föreningen vara bindande för försäkringsföreningen också i det fall att företrädare överskridit sin befogenhet, om tredje man handlat i god tro. Om företrädaren enligt lag inte haft befogenhet att sluta avtal är avtalet

i princip inte bindande för försäkringsföreningen, oberoende av om tredje man varit i god tro, då han förutsätts känna till bestämmelser i lag. Likaså förutsätts han känna till det som registrerats. Däremot kan tredje man inte antas känna till bestämmelserna i stadgarna. Så är också fallet i fråga om de anvisningar och föreskrifter som försäkringsföreningens styrelse utfärdar.

6 kap. 15 § EFL

Hänvisningen till 6 kap. 15 § EFL avser bestämmelser om registrering av styrelseledamot, verkställande direktör, styrelsesuppleant, vice verkställande direktör och firmatecknare. I huvudsak överensstämmer bestämmelserna med den gällande regleringen enligt UFL.

Vid registreringen skall försäkringsföreningen för nämnda personer ange postadress och personnummer, eller om sådant saknas, födelse-datum. Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.

Anmälan för registrering skall göras när föreningen enligt 2 kap. 8 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering. Rätt att göra anmälan har även den som anmälningen gäller.

Styrelsens och verkställande direktörens uppgifter

2 § Styrelsen svarar för försäkringsföreningens organisation och för förvaltningen av försäkringsföreningens angelägenheter. Verkställande direktören skall sköta den löpande förvaltningen enligt de riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar. Verkställande direktören får dessutom utan styrelsens bemyndigande vidta åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av försäkringsföreningens verksamhet är osedvanliga eller av stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för försäkringsföreningens verksamhet. I sådant fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärden.

Styrelsen skall se till att organisationen i fråga om bokföringen och medelsförvaltningen även innefattar en tillfredsställande kontroll. Verkställande direktören skall sörja för att försäkringsföreningens bokföring fullgörs i överensstämmelse med lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och andra författningar och att medelsförvaltningen sköts på ett betryggande sätt.

Styrelsen skall fastställa sådana riktlinjer som anges i 4 kap. 7 § första stycket och se till att de följs. Styrelsen skall fortlöpande pröva om riktlinjerna behöver ändras.

Styrelsen ansvarar för att uppgifter enligt 10 kap. 2 § tredje stycket lämnas och att informationsskyldigheten enligt 4 kap. 7 § andra stycket fullgörs.

Beslut om antagande och ändring av grunder fattas av styrelsen.

Ansvarsfördelningen mellan försäkringsföreningens organ enligt första stycket regleras på samma sätt som i den övriga associationsrättsliga lagstiftningen. Styrelsen är försäkringsföreningens högsta organ. Styrelsen är ansvarig för försäkringsföreningens organisation och förvaltningen av föreningens angelägenheter. Förutom denna övergripande uppgift ingår i styrelsens uppdrag i princip alla de uppgifter om vilka i lagen eller stadgarna inte bestäms annat. Dessutom ingår i lagen flera specialstadganden enligt vilka uppgifter ankommer uttryckligen på styrelsen.

Finns verkställande direktör utsedd skall han ta hand om den löpande förvaltningen enligt de riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar. Verkställande direktören får dessutom utan styrelsens bemyndigande vidta sådana åtgärder som med hänsyn till omfattningen och arten av föreningens verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller stor betydelse, om styrelsens beslut inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet för föreningens verksamhet. I sådana fall skall styrelsen så snart som möjligt underrättas om åtgärderna.

En arbetsfördelning mellan styrelsen och verkställande direktören finns också i fråga om föreningens bokföring och medelsförvaltning som innebär att styrelsen skall se till att organisationen i detta avseende innefattar en tillfredsställande kontroll medan verkställande direktören är huvudansvarig för att bokföringen är laglig och att medelsförvaltningen sköts.

Har verkställande direktör inte utsetts svarar styrelsen även för uppgifter som ankommer på verkställande direktören.

Andra - fjärde styckena motsvaras av 8 kap. 7 § andra - fjärde styckena FRL.

Bestämmelserna i femte stycket motsvaras av 8 kap. 8 § FRL.

Aktuarie

3 § I försäkringsföreningar som meddelar livförsäkring skall de försäkringstekniska utredningarna och beräkningarna utföras under överinseende av en aktuarie.

Finansinspektionen meddelar föreskrifter om villkoren för behörighet att tjänstgöra som aktuarie. Inspektionen kan i särskilt fall medge undantag från dessa villkor.

Styrelsen eller verkställande direktören skall, när en aktuarie antagits eller frånträtt sin befattning, genast anmäla detta för registrering. Sådan anmälan kan också göras av aktuarien.

Paragrafen överensstämmer delvis i sak med 21 § fjärde stycket UFL och har utformats efter mönster av 8 kap. 18 § FRL. Finansinspektionen kan i särskilt fall medge undantag från villkoren att tjänstgöra som aktuarie.

Aktuarie kan åläggas skadeståndsskyldighet enligt 8 kap. 1 §.

Rätt att delta i föreningsstämman

4 § Föreningsmedlemmars och garanters rätt att besluta i försäkringsföreningens angelägenheter utövas vid föreningsstämman.

Varje medlem har en röst, om inte annat anges i stadgarna.

Av 5 § framgår att föreningsstämmans befogenheter kan helt eller delvis överlämnas åt särskilt valda fullmäktige.

Första stycket, som delvis har motsvarighet i 33 § UFL, innehåller en grundläggande bestämmelse om rätten för medlemmar och garantier att delta i en föreningsstämma.

Liksom enligt UFL har varje medlem enligt *andra stycket* en röst, om inte annat anges i stadgarna. När det gäller garantier skall det i stadgarna anges om och i vilken utsträckning rösträtt skall tillkomma dem, se 2 kap 2 § första stycket 12.

I *tredje stycket* ges en erinran om att särskilt valda fullmäktige kan utses.

Ombud och biträde för medlemmar och garantier

5 § Medlemmarnas och garanternas rätt vid föreningsstämman utövas av dessa personligen eller genom ombud med skriftlig fullmakt. Sådan fullmakt gäller högst ett år från utfärdandet. Om stadgarna innehåller bestämmelser att medlemmarnas rätt att besluta om försäkringsföreningens angelägenheter skall tillkomma särskilt valda fullmäktige, får medlemmarna inte utöva någon beslutanderätt vid föreningsstämma. Minst hälften av fullmäktige skall utses av föreningens medlemmar eller av organisation som kan anses företräda medlemmarna. Fullmäktige får inte rösta genom ombud.

Varje medlem, fullmäktige eller garant kan vid föreningsstämman medföra högst ett biträde.

I denna paragraf, som delvis har motsvarighet i UFL, har införts bestämmelser om medlems och garants rätt att anlita ombud eller biträde vid föreningsstämman. Förslaget innebär i huvudsak ett förenhetligande med den reglering som gäller för ömsesidiga försäkringsbolag enligt 9 kap. 2 § första och andra styckena FRL.

En förutsättning för garanternas rätt att anlita ombud eller biträde vid stämman enligt *första stycket* är att föreningens stadgar innehåller bestämmelser om att garanterna har rösträtt, se 2 kap. 2 § första stycket 12. Om så är fallet kan de liksom föreningsmedlemmarna delta i föreningsstämman och rösta personligen, genom legal ställföreträdare eller genom ombud. Någon begränsning i denna rätt att delta i stämman får inte göras. Till ombud får utses vem som helst. Den nuvarande lagens möjlighet att i stadgarna föreskriva att endast annan medlem i förening-
en får användas som ombud har slopats.

Fullmakt utfärdad av medlem eller garant gäller i överensstämmelse med motsvarande föreskrift i FRL högst ett år från utfärdandet.

Försäkringsförening har möjlighet att införa ett system med fullmäktige. För det fall att man gör det framgår av 2 kap. 2 § första stycket 7 att närmare bestämmelser härom skall intas i stadgarna. Om försäkringsföreningens stadgar föreskriver att rösträtt skall utövas genom fullmäktige gäller att dessa inte får rösta genom ombud. Denna förbudsregel är tvingande.

I *andra stycket* har efter mönster FRL införts en tvingande regel om att varje medlem, fullmäktige eller garant till föreningsstämman får medföra högst ett biträde.

Övriga bestämmelser om föreningsstämman

6 § *Följande bestämmelser om föreningsstämma i 7 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall tillämpas på försäkringsföreningar:*

3 § om jäv, dock skall vad där sägs om medlem även avse garant som är röstberättigad,

4 § om tid för ordinarie föreningsstämma och obligatoriska ärenden på stämman,

5 § om extra föreningsstämma,

6 § om medlems rätt att få ärende behandlat vid en föreningsstämma,

- 7 § om skyldighet att kalla till föreningsstämma, dock skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttas att vad som där sägs om länsstyrelsen istället skall avse Finansinspektionen,
- 8 § om tid och sätt för kallelse till föreningsstämma, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavarna av förlagsandelar i stället skall avse garanter som är röstberättigade samt att vid tillämpningen av bestämmelserna skall hänvisningen i andra stycket 2 a) till 15 § första eller andra stycket i stället skall avse 7 § första eller andra stycket i detta kapitel,
- 9 § om verkan av att bestämmelserna om kallelse till föreningsstämma och handlingars tillhandahållande inte iakttas,
- 10 § om föreningsstämmans öppnande, röstlängd och stämmoprotokoll, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavarna av förlagsandelar i stället skall avse garanter som är röstberättigade,
- 11 § om medlems frågerätt på föreningsstämma,
- 13 § om beslutsfattande på föreningsstämma, dock skall vid tillämpningen av bestämmelserna iakttas att hänvisningen i andra stycket till 14 och 15 §§ i stället skall avse 7 § detta kapitel,
- 16 § om otillåtna beslut,
- 17 § om talan mot föreningsstämmobeslut, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavare av förlagsandelar i stället skall avse garanter som är röstberättigade,
- 18 § om styrelsetalan mot föreningen och skiljeklausul i stadgarna, dock med den avvikelsen att vad där sägs om innehavare av förlagsandel i stället skall avse garant som är röstberättigad.

Enligt denna paragraf görs med vissa undantag bestämmelserna om föreningsstämma i 7 kap. EFL tillämpliga på försäkringsföreningar. Bestämmelserna motsvaras delvis av den nuvarande regleringen i 33 § UFL som i sin tur hänvisar till bestämmelserna i 54 och 55 §§ samt 57-61 § första och andra styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

7 kap. 3 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 3 § EFL avser jävsbestämmelser för medlemmar och garanter vid föreningsstämma som delvis har motsvarighet i UFL. Jävsreglerna tar enbart sikte på själva omröstningen på föreningsstämman och inte såsom enligt gällande lag även på överläggningen. Detta innebär att den som är jävig har möjlighet att delta i diskussionen som föregår omröstningen.

Jäv gäller i fråga om dels att väcka talan mot medlemmen eller garanten, dels medlemmens eller garantens befrielse från förpliktelse gentemot försäkringsföreningen dels motsvarande beträffande tredje man, om medlemmen eller garanten i frågan har ett väsentligt intresse som kan strida mot föreningens. Jävsreglerna gäller även ombud för medlem eller garant.

7 kap. 4 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 4 § EFL avser bestämmelser om ordinarie föreningsstämma och obligatoriska ärenden på sådan stämma. I sakligt hänseende överensstämmer bestämmelserna i huvudsak med den gällande regleringen för försäkringsföreningar.

Ordinarie försäkringsstämma i en försäkringsförening skall hållas inom sex månader efter utgången av varje räkenskapsår. Denna tidsfrist kan genom föreskrifter i stadgarna förkortas men inte förlängas. Den föreslagna lagen innehåller inga krav på att ett visst minsta antal röstberättigade skall vara närvarande eller representerade på en föreningsstämma för att sådan skall kunna hållas. I en försäkringsförenings stadgar får dock sådana minimikrav föreskrivas. Vidare saknar den föreslagna lagen bestämmelser om den ort, där föreningsstämma skall hållas. En försäkringsförenings stadgar kan dock innehålla bestämmelser härom.

Vid den ordinarie föreningsstämman skall beslut fattas

- om fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt, i moderförening, koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen,
- om dispositioner beträffande vinst, eller förlust enligt den fastställda balansräkningen,
- om ansvarsfrihet åt styrelseledamöterna och verkställande direktören, samt
- i andra ärenden som ankommer på stämman enligt denna lag eller stadgarna.

Beslut i ärenden om fastställelse av resultat- och balansräkningar, disposition av vinst eller förlust och ansvarsfrihet får uppskjutas till fortsatt stämma förutsatt att majoriteten eller en minoritet bestående av minst en tiondel av samtliga röstberättigade begär det. Fortsatt stämma skall hållas inom minst en och högst två månader efter ordinarie föreningsstämma.

7 kap. 5 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 5 § EFL avser extra föreningsstämma som skall hållas när styrelsen finner skäl till det. Sådan stämma skall även hållas när det för uppgivet ändamål skriftligen begärs av en revisor eller av minst en tiondel av samtliga röstberättigade eller det mindre antal som kan vara bestämt i stadgarna. Kallelse skall utfärdas inom fjorton dagar från den dag då sådan begäran kom in till föreningen. Bestämmelserna om extra föreningsstämma motsvaras till sitt innehåll av gällande reglering.

7 kap. 6 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 6 § EFL avser bestämmelser om medlems rätt att få stämmobehandling av ett ärende. Bestämmelserna saknar motsvarighet i UFL.

En medlem har rätt att få ett ärende behandlat vid en föreningsstämma, om han begär det i den ordning och inom den tid som kan vara bestämd i stadgarna. Saknar stadgarna sådana bestämmelser, skall medlemmen skriftligen framställa sin begäran hos styrelsen i så god tid att ärendet kan tas upp i kallelsen till stämman. Rätten att få ärende behandlat gäller både ordinarie och extra föreningsstämma. En medlem som har uteslutits ur en försäkringsförening saknar rätt att få ärenden behandlade vid stämman även om han ännu inte har avgått ur föreningen.

7 kap. 7 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 7 § EFL gäller kallelse till föreningsstämma. Liksom enligt UFL ankommer det på styrelsen att kalla till föreningsstämma. Skyldighet att kalla till stämma föreligger då sådan skall hållas enligt denna lag, stadgarna eller stämmobeslut. Sker inte detta skall Finansinspektionen på anmälan av en styrelseledamot, verkställande direktör, en revisor eller någon röstberättigad genast sammankalla stämman på försäkringsföreningens bekostnad.

7 kap. 8 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 8 § EFL avser bestämmelser om kallelse till föreningsstämma vilka har viss motsvarighet i UFL.

Kallelse till föreningsstämma skall utfärdas tidigast fyra veckor samt senast två veckor före ordinarie och en vecka före extra stämma. I stadgarna kan den för kallelsen föreskrivna minimitiden förlängas. Särskild kallelse skall utfärdas till fortsatt stämma om den hålls mer än fyra veckor efter föregående stämma. I annat fall behöver ny kallelse inte utfärdas, om så inte bestämts vid stämman. Om det föreskrivs i stadgarna att behandlingen av ett visst ärende förutsätter beslut vid två föreningsstämmor, får kallelse till den senare stämman inte utfärdas innan den första stämman hållits. En nyhet jämfört med gällande lag är att i kallelsen till den senare stämman skall anges det beslut om saken som fattats vid den föregående stämman.

I stadgarna skall bestämmas hur kallelse till föreningsstämma skall utfärdas. Försäkringsföreningen får i princip fritt välja kallelsesätt. Skriftlig kallelse skall dock alltid avsändas till varje medlem vars postadress är känd för föreningen, om ordinarie föreningsstämma skall hållas på annan tid än som föreskrivs i stadgarna eller föreningsstämma skall behandla vissa stadgeändringar, föreningens försättande i likvidation eller föreningens uppgående i en annan förening genom fusion.

Kallelsen vid stadgeändringar skall ange stadgeändringsförslagets huvudsakliga innehåll. Ett fullständigt förslag till stadgeändringen skall efter det att kallelse har utfärdats hållas tillgängligt för medlemmarna hos föreningen och genast sändas till medlemmar som begär det och uppger sin postadress.

Kallelse vid fusion eller likvidation skall ange förslaget och grunder för detta. För redovisningshandlingar och revisionsberättelse gäller att handlingarna eller avskrifter därav skall hållas tillgängliga för medlemmarna och garanterna minst en vecka före ordinarie föreningsstämma.

7 kap. 9 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 9 § EFL avser bestämmelser om verkan av brister i kallelsen till föreningsstämma och tillhandahållandet av erforderliga handlingar. Bestämmelserna har viss motsvarighet i UFL.

Om föreningsstämma har fattat beslut i ett ärende där reglerna om kallelse eller handlingars tillhandahållande inte har följts, är beslutet ogiltigt och kan klandras. Ett undantag från denna ogiltighetsregel är att samtycke att fatta beslut i ärendet har inhämtats av alla medlemmar som berörs av felet. Samtycket kan ges antingen före, under eller efter stämman. Emellertid får stämman även utan sådant samtycke avgöra ett ärende som inte har tagits upp i kallelsen, om ärendet enligt stadgarna skall förekomma på stämman eller omedelbart föranleds av ett annat

ärende som skall avgöras. Den får också besluta att extra föreningsstämma skall sammankallas för behandling av ärendet.

7 kap. 10 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 10 § EFL avser regler om förfarandet vid föreningsstämma som i stort sett överensstämmer med UFL. En försäkringsförening kan reglera förfarandet genom stadgebestämmelser.

Föreningsstämman öppnas av styrelsens ordförande eller den styrelsen därtill har utsett. Stämman utser sedan ordföranden vid stämman. I försäkringsföreningens stadgar kan dock bestämmas vem som skall öppna stämman och vem som skall vara ordförande för stämman. Ordföranden skall, om det behövs, tillse att röstlängd upprättas samt att protokoll förs. I fråga om protokollets innehåll gäller

- att röstlängden skall tas in i eller fogas som bilaga till protokollet,
- att stämmans beslut skall föras in i protokollet, samt
- om röstning har skett, att resultatet skall anges i protokollet.

Protokollet skall undertecknas av ordföranden och minst en justeringsman som utses av stämman. Senast tre veckor efter stämman skall det justerade protokollet hållas tillgängligt hos föreningen för medlemmarna och garanterna. Protokollen skall förvaras på betryggande sätt.

7 kap. 11 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 11 § EFL avser bestämmelser om medlemmarnas frågerätt som delvis överensstämmer med motsvarande regler i UFL.

Styrelsen och verkställande direktören i en försäkringsförening skall, om en medlem begär det och styrelsen finner att det kan ske utan väsentlig nackdel för föreningen, på stämma lämna upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömningen av föreningens årsredovisning och dess ställning i övrigt eller av ett ärende på stämman. Upplysningsplikten avser även föreningens förhållande till koncernföretag i de fall föreningen ingår i en koncern.

Frågerätten är således begränsad på det sättet, att upplysning skall meddelas endast där det kan ske utan väsentlig nackdel för föreningen. Om styrelsen anser att besvarande av en fråga kan åsamka föreningen väsentlig nackdel, har styrelsen rätt att lämna frågan obesvarad. Sådan nackdel som här avses kan föreningen åsamkas genom att affärshemligheter eller från konkurrenssynpunkt väsentliga omständigheter av-

slöjas. Medlems fråga kan inte avvisas på den grunden att de uppgifter som behövs för att besvara frågan inte finns att tillgå vid föreningsstämman. I sådana fall skall den begärda upplysningen inom två veckor hållas skriftligen tillgänglig hos föreningen för medlemmarna samt översändas till varje medlem som har begärt upplysningen.

Om styrelsen finner att en begärd upplysning inte kan lämnas till medlemmarna utan väsentlig nackdel för föreningen, skall upplysningen i stället på medlemmens begäran lämnas till föreningens revisor inom två veckor därefter. Revisorerna skall inom en månad efter stämman avge skriftligt yttrande till styrelsen. Yttrandet skall ange om revisorerna fått del av den begärda upplysningen och om denna bort föranleda ändring i revisions- eller koncernrevisionsberättelsen eller om den i övrigt ger anledning till erinran. Sådan ändring eller erinring skall då anges i yttrandet. Styrelsen skall hålla revisorernas yttrande tillgängligt hos föreningen för medlemmarna samt översända yttrandet i avskrift till varje medlem som har begärt upplysningen.

7 kap. 13 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 13 § EFL avser bestämmelser om vilken majoritet som krävs för föreningsstämmans beslut. Bestämmelserna motsvaras delvis av UFL.

Huvudregeln är, liksom i gällande lag, att för beslut förutsätts enkel majoritet. Om stämman inte är enig vinner således den mening som biträtts av mera än hälften av de avgivna rösterna. Ett undantag från denna regel utgörs av val där relativ majoritet räcker, dvs. den blir vald som får de flesta rösterna i förhållande till de övriga kandidaterna. Föreningsstämman kan dock innan val förrättas besluta att enkel majoritet behövs för att bli vald. Om rösterna vid föreningsstämman faller lika avgörs val genom lottning, medan stämmans ställningstaganden i övriga ärenden avgörs enligt den mening som ordföranden biträder.

Lagförslaget innehåller flera bestämmelser enligt vilka kvalificerad majoritet förutsätts för beslut vid föreningsstämma. Sådana bestämmelser är bl.a. bestämmelserna om upplösning och fusion av försäkringsförening. Också i stadgarna kan undantag göras från regeln om enkel majoritet. När det gäller beslut om stadgeändringar enligt 7 § kan dock i stadgarna endast föreskrivas villkor som går längre än vad som anges i den paragrafen.

7 kap. 16 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 16 § EFL innebär att stämman i en försäkringsförening inte får fatta beslut som är ägnade att bereda otillbörlig fördel åt en medlem eller någon annan till nackdel för föreningen eller annan medlem. Motsvarande stadgande ingår inte i UFL.

Syftet med denna s.k. generalklausul är att skydda enskilda medlemmar och minoritetsgrupper mot missbruk från majoritetens sida. För att klausulen skall kunna åberopas förutsätts inte att majoriteten uppsåtligen försökt bereda sig eller någon annan otillbörlig fördel utan klausulen kan åberopas också om sådan avsikt inte funnits.

7 kap. 17 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 17 § EFL gäller stämmobesluts ogiltighet samt klander av sådant beslut. Bestämmelserna har delvis sin motsvarighet i UFL.

Om föreningsstämmas beslut är felaktigt kan det i regel klandras. Talan mot ett föreningsstämmobeslut går ut på att beslutet på grund av att det inte tillkommit i behörig ordning eller i övrigt strider mot denna lag eller stadgarna skall upphävas eller ändras. Liksom enligt UFL dras en gräns mellan de fall då klandertalan mot föreningsstämmas beslut på grund av något fel i fråga om beslutets tillkomst eller innehåll måste väckas inom viss tid för att klanderrätten inte skall upphöra, och beslutet därigenom blir giltigt, och de fall då lagen inte fastställer någon tid för talan mot beslutet. De sistnämnda fallen brukar betecknas som nullitetsfall. Nulliteter är beslut som strider mot absoluta lagstadganden och därför inte kan fattas ens med alla medlemmars samtycke. Ogiltiga är vidare andra beslut som kränker medlemmarnas minoritetsrättigheter, dvs. beslut som förutsätter samtycke av alla eller vissa medlemmar och sådant samtycke inte har getts.

Nulliteter är också beslut som fattats på stämma som inte alls sammankallats eller om bestämmelserna om kallelse väsentligen eftersatts. Det saknar dock betydelse att kallelsen uteblivit om samtliga medlemmar samtycker till att hålla stämman trots att den inte sammankallats. Med väsentlig överträdelse av bestämmelserna om kallelse avses de fall då kallelsen varit bristfällig i väsentliga avseenden, t.ex. så att de ärenden som skall behandlas vid stämman inte individualiserats i kallelsen.

I nullitetsfallen kan ogiltigheten inte alltid göras gällande hur länge som helst. Längre tidspassivitet från föreningsmedlemmars, garanters, styrelsens, styrelseledamöters eller verkställande direktörens sida kan enligt allmänna rättsregler ha den verkan att de förlorar sin rätt att föra talan mot beslutet.

Domstol kan ändra vid föreningsstämma fattat beslut som klandrats förutsatt att det kan konstateras vilket innehåll beslutet rätteligen borde haft. I annat fall skall domstolen i sitt utslag ogiltigförklara föreningsstämmans beslut. Domstolens avgörande är i vartdera fallet bindande också för medlemmar och garanter som inte har fört talan. Är föreningsstämmans beslut sådant som enligt denna lag skall anmälas för registrering och har det upphävts eller ändrats genom en dom som vunnit laga kraft eller har det genom beslut under rättegången förordnats att föreningsstämmans beslut inte får verkställas, skall rätten underrätta Finansinspektionen för registrering.

7 kap. 18 § EFL

Hänvisningen till 7 kap. 18 § EFL avser bestämmelser om styrelsetalan mot föreningen och om skiljeklausul i stadgar. Bestämmelserna överensstämmer väsentligen med motsvarande reglering i UFL.

Ändring av försäkringsförenings stadgar

7 § Beslut att ändra stadgarna fattas av föreningsstämman. Beslutet är giltigt om samtliga röstberättigade i föreningen har förenat sig om det. Beslutet är även giltigt, om det har fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Innebär beslutet att ny grund för medlemskaps upphörande införs, och skall det gälla även dem som är medlemmar i föreningen när frågan avgörs, är beslutet dock giltigt endast om beslutet på den senare stämman biträts av samtliga röstande.

Ett beslut om en sådan ändring av stadgarna som innebär nya bestämmelser om fördelning av tillgångarna vid en förenings upplösning skall fattas i samma ordning som beslut enligt 6 kap. 1 §.

Har i stadgarna tagits in ytterligare villkor för ändring av stadgarna gäller det villkoret.

Ett beslut om ändring av stadgarna skall genast anmälas för registrering sedan ändringen har stadfästs. Beslutet får inte verkställas förrän registrering har skett.

Bestämmelser om ändring av stadgar finns i 37 § UFL. Den nu föreslagna bestämmelsen har dock utformats efter mönster av 7 kap. 14 och 15 §§ EFL.

Till skillnad från vad som gällt enligt UFL skall, som framgår av *första stycket*, ändring av stadgar alltid beslutas av föreningsstämman.

Enligt UFL har hittills funnits möjlighet att, om samtliga röstberättigade var överens, genom ett skriftligt förfarande ändra stadgarna. Ett sådant förfarande förekom främst i små föreningar och i föreningar med fullmäktigesystem (Se Gabrielsson/Wenner, Den nya lagen om understödsföreningar, s. 108). Det föreslås att det system som gäller enligt EFL, nämligen att stadgarna ändras vid föreningsstämma, införs.

När det gäller majoritetskrav bör samma krav som enligt EFL gälla, dvs. att samtliga röstberättigade vid en föreningsstämma förenat sig om beslutet eller att beslutet fattats på två på varandra följande stämmor och på den senare stämman biträts av två tredjedelar av de röstande.

I vissa fall bör, liksom enligt UFL och EFL, högre majoritetskrav uppställas. Ett beslut som innebär att ny grund för medlemskaps upphörande införs, och som skall gälla även dem som är medlemmar i föreningen när frågan avgörs, skall således biträddas av samtliga röstberättigade eller, vid beslut på två stämmor, av samtliga röstande på den senare stämman.

Beslut som innebär att nya bestämmelser om fördelning av tillgångarna vid en förenings upplösning införs, skall fattas i samma ordning som beslut om likvidation. Detta framgår av *andra stycket*. Anledning- en här till är att dessa båda beslut oftast torde fattas vid samma tillfälle.

I *tredje stycket* stadgas, i likhet med vad som gäller enligt UFL, att om ytterligare villkor för stadgeändring tagits in i stadgarna gäller det villkoret. Vanligen är det fråga om att stadgeändring av visst slag kräver större majoritet än vad lagen föreskriver eller att beslutet skall fattas på en eller två ordinarie stämmor.

De ändrade stadgarna skall underställas Finansinspektionen för stadfästelse, se 2 kap. 7 §. Vidare framgår av *fjärde stycket* att beslutet därefter skall anmälas för registrering och att beslutet inte får verkställas förrän registrering skett.

Allmänna bestämmelser om revision

8 § Följande bestämmelser om revision i 8 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall tillämpas på försäkringsföreningar:

1 § om revisorernas antal, deras tillsättande, mandattiden, underrättelse och revisorssuppleanter, dock med den avvikelser att en försäkringsförening skall ha minst två revisorer,

3 § om allmänna behörighetskrav och allmänna kvalifikationskrav för revisorer, om revisionsbolag samt om revisor i koncern,

5 § om auktoriserad och godkänd revisor,

7 § om revisorsjäva,

- 8 § om revisorsuppdragets upphörande, dock med den avvikelser att styrelsen för en försäkringsförening får, när en revisors uppdrag upphör i förtid eller revisorn av annan anledning inte kan utöva sitt uppdrag, i stället för att vidta åtgärder för tillsättande av en ny revisor, anmäla förhållandet för Finansinspektionen som på förslag av styrelsen skall utse en ny revisor under tiden fram till nästa ordinarie föreningsstämma,*
- 10 § om revisorernas granskning och dess omfattning,*
- 11 § om revisorernas rätt till upplysningar och biträde,*
- 12 § om revisorernas påteckning på årsredovisningen och koncernredovisningen,*
- 15 § om revisorernas rätt och skyldighet att närvara vid föreningsstämma,*
- 16 § om revisorernas tystnadsplikt och upplysningsskyldighet, dock med den avvikelser att upplysningsskyldigheten enligt andra stycket 2 inte skall avse granskare.*

Enligt denna paragraf görs med vissa undantag bestämmelserna om revision och särskild granskning i 8 kap. EFL tillämpliga på försäkringsföreningar. Bestämmelserna motsvaras i huvudsak av den nuvarande regleringen i 31 § UFL som delvis är baserad på 45 §, 46 § 1 och 2 mom samt 49-51 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

8 kap. 1 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 1 § EFL avser bestämmelser om bl.a. tillsättande av revisorer. Liksom enligt gällande lag skall en försäkringsförening ha minst två revisorer. Det är i allmänhet föreningsstämman som utser revisorer. I försäkringsföreningens stadgar kan dock föreskrivas att revisorerna skall utses på annat sätt.

En revisors uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Till skillnad från gällande lag och i överensstämmelse med vad som gäller för försäkringsbolag (se 10 kap. 1 § andra stycket FRL) behöver ett revisionsuppdrag inte vara tidsbegränsat utan kan gälla tills vidare. Om uppdraget inte skall gälla tills vidare, skall uppdragstiden bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsstämma på vilken revisorsval förrättas. Den som har utsetts till revisor skall omedelbart underrättas om det. Har revisorn valts på föreningsstämma är styrelsen skyldig att sörja för underrättelsen. I annat fall ligger skyldigheten på den som har tillsatt revisorn.

Den föreslagna lagen kräver inte att suppleant för revisor utses. Stadgarna kan dock föreskriva att så skall ske. Anges inget i stadgarna

beslutar föreningsstämman om revisorssuppleanter. Har suppleant för revisor utsetts gäller lagens bestämmelser om revision för suppleanter i tillämpliga delar.

Om möjlighet för Finansinspektionen att förordna revisor, se 12 §.

8 kap. 3 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 3 § EFL avser bl.a. bestämmelser om allmänna behörighetskrav för revisorer. Bestämmelserna överensstämmer delvis med gällande lag.

Varje revisor, som inte är auktoriserad eller godkänd, skall vara bosatt inom EES, om inte i det särskilda fallet tillåts annat. Detta gäller dock inte, om även en auktoriserad eller godkänd revisor deltar i revisionen. Den som är underårig, i konkurs eller underkastad näringsförbud eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte vara revisor.

Som grundläggande krav i fråga om en revisors kompetens gäller att revisorn i försäkringsföreningen skall ha insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som fordras för uppdragets fullgörande. Detta krav är såtillvida flexibelt att dess innebörd är beroende av försäkringsföreningens storlek och arten av dess verksamhet.

Till revisor kan utses också ett auktoriserat eller ett godkänt revisionsbolag. Då ett revisionsbolag utsetts till revisor skall en huvudansvarig för revisionen utses av bolaget. I ett auktoriserat revisionsbolag skall den huvudansvarige alltid vara auktoriserad revisor och i ett godkänt revisionsbolag alltid auktoriserad eller godkänd revisor. Ett revisionsbolag som utsetts till revisor skall till föreningens styrelse anmäla vem som är huvudansvarig. På den huvudansvarige skall tillämpas revisionsreglerna om jäv och revisors rätt att och skyldighet att närvara vid föreningsstämma. Den huvudansvarige skall ha rätt att ensam eller i förening med annan teckna revisionsbolagets firma. Revisionsberättelse skall undertecknas med revisionsbolagets firma av den huvudansvarige.

8 kap. 5 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 5 § EFL avser bestämmelser som anger i vilka föreningar en auktoriserad revisor skall utses. Skyldigheten att anlita auktoriserad revisor är knuten till de redovisade tillgångarnas nettovärden och antalet anställda hos föreningen. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan förordna att en viss godkänd revisor får utses i stället för en auktoriserad revisor.

Skyldigheten att utse kvalificerad revisor och möjligheten att få dispens från denna skyldighet gäller även koncernförhållanden. Om en koncern i sin helhet uppfyller något av de nämnda kriterierna är moderföreningen skyldig att ha kvalificerad revision.

8 kap. 7 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 7 § EFL avser bestämmelser om jäv för revisor som delvis i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i UFL.

Jäviga att vara revisorer är medlemmarna av försäkringsföreningens styrelse och verkställande direktören. Detsamma gäller motsvarande personer i dotterföretag till föreningen. Jäviga är dessutom de som har till uppgift att sköta föreningens bokföring eller medelsförvaltning eller att övervaka dessa. Jäviga är också nära släktingar till styrelseledamöter eller verkställande direktör. Revisor får inte heller den vara som utövar vad som normalt sammanhänger med medlemskap i försäkringsföreningen, står i låneskuld till denna eller annat företag i samma koncern eller har förpliktelser för vilka föreningen eller sådant företag har ställt säkerhet.

Den som skall utses till revisor i ett dotterföretag måste också vara behörig att vara revisor i moderföretaget. En revisor får vid revisionen inte anlita någon som omfattas av revisorsjäv. Anställda med uppgifter uteslutande eller huvudsakligen för internrevision i föreningen får dock biträda revisorn i den utsträckning det är förenligt med god revisions-sed.

8 kap. 8 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 8 § EFL avser bestämmelser om revisors uppdragstid som har viss motsvarighet i gällande lag.

En revisor utses för viss tid eller tills vidare på obestämd tid. Ett uppdrag att tills vidare vara revisor upphör först när ny revisor utsetts. Ett uppdrag som revisor upphör i förtid, om revisorn eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om detta skall göras hos styrelsen och, om en revisor som inte är vald på föreningsstämma vill avgå, hos dem som har tillsatt honom. En revisor vars uppdrag upphör i förtid skall genast anmäla detta till Finansinspektionen. Det gäller både vid entledigande och frivillig avgång. En revisor som avgår i förtid bör meddela detta skriftligt. Avgång i förtid bör också framgå av revisionsberättelsen. Gäller revisorns uppdrag tills vidare föreligger ingen an-

mälningsskyldighet till Finansinspektionen. Anmälan behöver inte heller ske, om revisorn skulle bli omvald på den ordinarie stämma, där revisorsval skall ske eller om revisorn på stämma frivilligt lämnar sitt uppdrag.

Styrelsen måste ordna med fyllnadsval av revisorn, om en revisors uppdrag upphör i förtid och om revisorn blir obehörig och det saknas suppleant. Styrelsen kan då bli skyldig att utlysa extra föreningsstämma för val av ny revisor. I stället för att ordna med fyllnadsval eller utlysa extra föreningsstämma kan styrelsen anmäla förhållandet för Finansinspektionen som på förslag av styrelsen skall utse en ny revisor under tiden fram till nästa ordinarie föreningsstämma.

8 kap. 10 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 10 § EFL avser innehållet i revisionsuppdraget. Stadgandet överensstämmer delvis i sak med motsvarande reglering i UFL.

Revisorerna skall granska försäkringsföreningens årsredovisning jämte räkenskaperna samt dess förvaltning. Omfattningen av revisionen bestäms enligt god revisionssed. Innebörden av begreppet god revisionssed utformas närmast genom förmedling av revisorsorganisationerna främst FAR. Revisorerna skall i första hand övervaka att föreningen i sin verksamhet iakttar lag och sina stadgar. Revisorerna kan i allmänhet inte ingripa i rena ändamålsenlighetsfrågor.

Om försäkringsföreningen är en moderförening, skall revisorerna även granska koncernredovisningen och koncernföretagens inbördes förhållanden i övrigt.

Föreningsstämman kan ge revisorerna föreskrifter som inte får strida mot lag, stadgarna eller god revisionssed. Revisorerna är i allmänhet skyldiga att iaktta dessa föreskrifter. Föreskrifterna kan t.ex. ålägga revisor att verkställa ett visst minimiantal revisioner under räkenskapsperioden.

8 kap. 11 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 11 § EFL avser styrelsens och verkställande direktörens skyldighet att biträda revisor. Stadgandet överensstämmer delvis med motsvarande reglering i UFL.

Försäkringsföreningens ledning skall ge revisorerna tillfälle att verkställa granskningen i den omfattning som dessa finner behövligt samt lämna de upplysningar och det biträde som de begär. Samma

skyldighet föreligger för företagsledningen och revisorerna i ett dotterföretag gentemot revisorerna i en moderförening.

8 kap. 12 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 12 § EFL innebär att revisorerna i en försäkringsförening skall på årsredovisningen och i förekommande fall på koncernredovisningen skriva en hänvisning till revisionsberättelsen. Av anteckningen skall framgå att revisionen slutförts och att berättelse över den avgivits. Syftet med anteckningen är närmast att fastslå vilken årsredovisning eller koncernredovisning revisionen gällt. Om revisorerna inte kan godkänna försäkringsföreningens balansräkning eller resultaträkning, skall de anteckna även detta.

8 kap. 15 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 15 § EFL innebär att revisorerna har rätt att närvara vid föreningsstämmorna. De är skyldiga att närvara vid en stämma, om det med hänsyn till ärendena kan anses påkallat. Bestämmelserna har motsvarighet i UFL.

8 kap. 16 § EFL

Hänvisningen till 8 kap. 16 § EFL avser bestämmelser om revisorernas tystnadsplikt och om deras upplysningsskyldighet.

I gällande reglering för försäkringsföreningar kommer revisorernas tystnadsplikt till uttryck genom en straffbestämmelse som stadgar straff för revisorn eller dennes medhjälpare, som trots att han insett eller bort inse att skada kunde följa därav yppar något om det som vid verkställd granskning kommit till hans kännedom utan att det med nödvändighet fordras för fullgörande av hans uppdrag. Motsvarande bestämmelse gällde tidigare även för ekonomiska föreningar men genom 8 kap. 15 § EFL bortogs denna och en positiv sekretessbestämmelse infördes.

Revisorerna får inte lämna upplysningar om försäkringsföreningen som de har fått kännedom om vid fullgörandet av sitt uppdrag, om det kan vara till nackdel för föreningen. Tystnadsplikten gäller i förhållande till såväl enskilda medlemmar som utomstående.

Uppgiftsskyldigheten innebär att revisorerna är skyldiga att till föreningsstämman lämna alla upplysningar som stämman begär, om det inte skulle vara till väsentlig nackdel för föreningen. Vidare är revisorerna skyldiga att lämna medrevisor, ny revisor och, om försäkringsfö-

ningen har försatts i konkurs, konkursförvaltare erforderliga upplysningar om föreningens angelägenheter. Revisorerna är också skyldiga att på begäran lämna upplysningar om föreningens angelägenheter till undersökningsledaren under förundersökning i brottmål.

Revisionsberättelse

9 § Revisorerna skall för varje räkenskapsår avge revisionsberättelse till föreningsstämman. Berättelsen skall överlämnas till föreningens styrelse senast två veckor före den ordinarie föreningsstämman.

Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande, huruvida årsredovisningen upprättats i överensstämmelse med lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Innehåller inte årsredovisningen sådana upplysningar som skall lämnas enligt nämnda lag, skall revisorerna ange detta och, om det kan ske, lämna behövliga upplysningar i sin berättelse.

Har revisorerna vid sin granskning funnit att någon åtgärd eller försummelse, som kan föranleda ersättningsskyldighet, ligger en styrelseledamot eller verkställande direktören till last eller att en styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt handlat i strid med denna lag, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag eller stadgar, skall det anmärkas i berättelsen. Revisionsberättelsen skall även innehålla ett uttalande i fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören. Revisorerna kan även i övrigt i berättelsen anteckna de upplysningar som de önskar meddela medlemmarna och garanterna.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilda uttalanden om fastställande av balansräkningen och resultaträkningen samt om det i förvaltningsberättelsen framställda förslaget till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

I moderförening skall revisorerna avge en särskild revisionsberättelse beträffande koncernen. Härvid skall första - fjärde styckena tillämpas.

Bestämmelserna, som delvis motsvaras av 31 § UFL, har utformats efter mönster av 10 kap. 11 § FRL.

Ang. revisors rapporteringsskyldighet till Finansinspektionen av vissa iakttagelser vid revisionen, se 14 §.

Revisors erinringar

10 § De erinringar som revisor framställt till styrelsen eller verkställande direktören skall antecknas i ett protokoll eller någon annan handling som skall överlämnas till styrelsen och bevaras av denna på betryggande sätt.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har utformats efter mönster av 10 kap. 12 § FRL.

Anmälan om att revisor eller revisorssuppleant utsetts

11 § När revisor eller revisorssuppleant utsetts skall anmälan om detta genast göras till Finansinspektionen. Om han valts på föreningsstämman skall anmälan göras genom styrelsens försorg. I annat fall skall anmälan göras av den som utsett honom. Närmare föreskrifter om sådan anmälan meddelas av inspektionen.

Paragrafen överensstämmer i sak med 32 § andra stycket UFL.

Revisorer förordnade av Finansinspektionen

12 § Finansinspektionen får förordna en eller flera revisorer att med övriga revisorer delta i revisionen. Inspektionen kan när som helst återkalla förordnandet.

En revisor som förordnats av Finansinspektionen skall iaktta de föreskrifter som inspektionen meddelar. Arvode skall betalas av försäkringsföreningen med belopp som inspektionen bestämmer.

Paragrafen överensstämmer i sak med 69 § UFL.

Anmälan till Finansinspektionen när reglerna om utseende av revisor åsidosatts

13 § Styrelsen skall, om inte rättelse utan dröjsmål sker genom den som utser revisor, göra anmälan hos Finansinspektionen

- 1. om auktoriserad eller godkänd revisor inte är utsedd enligt 8 §,*
- 2. om en revisor är obehörig enligt 8 §,*
- 3. om en bestämmelse i stadgarna om antalet revisorer eller om revisorers behörighet ha åsidosatts.*

Anmälan enligt första stycket kan göras av envar.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har utformats efter mönster av 10 kap. 7 § FRL.

Revisors rapporteringsskyldighet till Finansinspektionen

14 § Om revisorn vid fullgörandet av sitt uppdrag i försäkringsföreningen får kännedom om förhållanden som

- 1. kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar försäkringsföreningars verksamhet,*
- 2. kan påverka försäkringsföreningens fortsatta drift negativt, eller*
- 3. kan leda till att revisorn avstyrker att balansräkningen eller resultaträkningen fastställs eller till anmärkning enligt 9 § tredje stycket skall revisorn omgående rapportera detta till Finansinspektionen.*

Paragrafen överensstämmer i sak med 32 a § UFL.

6 kap. Likvidation och upplösning

Kapitlet innehåller bestämmelser om likvidation och upplösning. Bestämmelserna anknyter till motsvarande regelsystem i såväl FRL som EFL och har i stor utsträckning sin motsvarighet i UFL. Således bibehålls väsentligen de nuvarande förutsättningarna för frivillig likvidation och regleringen av tvångslikvidation.

Bestämmelserna om frivillig likvidation återfinns i 1 §. Regleringen av tvångslikvidation innefattar bestämmelser om tvångslikvidation då medlemsantalet nedgår under minimum (2 §), personligt betalningsansvar (3 §), övriga fall av tvångslikvidation (4 §), förfarandet hos rätten (5 §), kostnader för delgivning m.m. (6 §), utseende av likvidatorer (7 §) och likvidator förordnad av Finansinspektionen (8 §).

Kapitlet innehåller också bestämmelser om likvidatorernas och revisorernas ställning vid likvidation (9 §), samt föreningsstämmans ställning när försäkringsföreningen är försatt i likvidation (10 §). I 11 § stadgas om styrelsens och verkställande direktörens skyldighet att avge redovisning för sin förvaltning av försäkringsföreningens angelägenheter då likvidationen inträtt.

I kapitlet finns vidare bestämmelser om kallelse på okända borgenärer (12 §), avyttring av egendom (13 §), årsredovisning, revision och föreningsstämma under likvidationen (14 §) samt förbud mot att anta nya medlemmar m.m. (15 §).

I kapitlet stadgas om skifte av försäkringsföreningens behållna tillgångar i 16 §, om återbäringsskyldighet i 17 § och om talan mot försäkringsföreningen samt förlorad rätt till skiftad egendom i 18 §.

Då likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag skall de upprätta en slutredovisning över likvidationsförfarandet. Bestämmelser härom finns i 19 §.

Försäkringsförening som trätt i likvidation skall anses upplöst då slutredovisningen har lagts fram på föreningsstämma. Regler om detta finns i 20 §. I 21 § stadgas om fortsatt likvidation. I vissa fall kan en likvidation avbrytas och verksamheten återupptas. Bestämmelser härom finns i 22 §.

I kapitlet ingår också specialstadganden om konkurs (23-25 §§). På försäkringsförenings konkurs tillämpas i övrigt konkursrättens allmänna stadganden.

Kapitlet reglerar vidare betalning till garantier i försäkringsföreningar (26 §) samt överlåtelse av försäkringsbestånd vid likvidation eller konkurs (27-30 §§).

Frivillig likvidation

1 § Föreningsstämman kan besluta att försäkringsföreningen skall träda i likvidation.

Ett beslut om likvidation är giltigt endast om samtliga röstberättigade har förenat sig om beslutet eller detta har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor, och på den senare stämman biträts av minst två tredjedelar av de röstande.

Längre gående villkor för att beslutet skall bli giltigt får föreskrivas i stadgarna. Likvidationen inträder omedelbart eller den senare dag som föreningsstämman beslutar.

Ett beslut om likvidation kan dock alltid fattas med enkel majoritet, om det gäller ett beslut enligt 23 § andra stycket eller om det föreligger grund för tvångslikvidation enligt 2 eller 4 §. Vid lika röstetal utgörs stämmans beslut av den mening som ordföranden biträder. Ett beslut om likvidation enligt detta stycke har omedelbar verkan.

Paragrafen motsvarar delvis 40 § UFL samt 11 kap. 1 § EFL.

Av första stycket framgår att föreningsstämma kan fatta beslut om likvidation. Det är då alltid fråga om frivillig likvidation även om grund för tvångslikvidation i och för sig föreligger. Föreningsstämman kan alltså besluta om likvidation dels när medlemmarna så önskar, dels när föreningen av andra skäl som anges i lagen eller i stadgarna kan sättas i likvidation av rätten. I det sistnämnda fallet kan föreningsstämman sägas ta konsekvenserna av läget och förekomma rättens ingripande. (Se Mallmén, Lagen om ekonomiska föreningar, andra upplagan, s. 395). Regler om beslutförhet återfinns i *andra stycket*.

I *tredje stycket* anges att längre gående villkor kan föreskrivas. Det kan t.ex. vara frågan om krav på ännu större stämmomajoritet. Däremot får inte lindrigare krav uppställas (se Mallmén, a.a. s. 396). I stycket regleras även den tidpunkt när likvidationen inträder. Som huvudregel inträder likvidationen omedelbart. Föreningsstämman kan dock, i de fall som här avses, dvs. då föreningen inte är skyldig att träda i likvidation, skjuta på förfarandet och besluta att likvidationen skall inträda viss senare dag.

Att enkel majoritet alltid är tillräcklig vid frivillig likvidation i de fall då grund för tvångslikvidation föreligger framgår av *fjärde stycket*. Detta gäller oavsett om stadgarna skulle föreskriva större majoritet. Även vid beslut om likvidation med anledning av att föreningens konkurs avslutas med överskott, se 23 §, gäller som framgår av lagtexten, kravet på enkel majoritet. Vidare framgår att beslut om likvidation enligt detta stycke alltid får omedelbar verkan och att föreningsstämman inte kan besluta att likvidationen skall inträda först en viss senare dag.

Tvångslikvidation då medlemsantalet nedgår under minimum

2 § Om antalet föreningsmedlemmar går ned under det lägsta antal som föreskrivs i 2 kap. 1 § första stycket eller som Finansinspektionen bestämt enligt 4 kap. 10 §, skall styrelsen omedelbart anmäla detta till inspektionen. Inspektionen skall pröva om försäkringsföreningen skall få fortsätta sin verksamhet. Om inspektionen lämnar medgivande till detta, skall inspektionen föreskriva de villkor som skall gälla och bestämma nytt antal minsta medlemmar för föreningen. Om inspektionen beslutar att inte medge föreningen att fortsätta verksamheten, skall föreningen träda i likvidation.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 41 § andra stycket UFL.

Personligt betalningsansvar

3 § Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningen inträder även för sådana medlemmar som, när likvidations-

plikt föreligger enligt 2 §, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet.

Paragrafen motsvarar delvis 46 § UFL samt 11 kap. 3 § tredje stycket första - tredje meningarna EFL. Bestämmelsen innebär att styrelseledamöter som underlåter att fullgöra sina skyldigheter enligt 2 §, och andra, t.ex. verkställande direktör, som med vetskap om styrelsens underlåtenhet handlar på föreningens vägnar, svarar solidariskt för föreningens därefter uppkommande förpliktelser. Som framgår av paragrafen undgår dock en styrelseledamot ansvar om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse hos honom. (Se a.a. s. 401.) Detta är en nyhet i förhållande till UFL.

Med försummelse avses underlåtenhet på grund av uppsåt eller oaktsamhet. För ansvar krävs inte något samband mellan försummelsen och skadan för att ansvar skall inträda. Självvald passivitet utgör inte i och för sig grund för ansvarsbefrielse. Om styrelseledamoten fått felaktig, missvisande eller bristande information kan han undgå ansvar om han kan visa att det inte funnits anledning att misstänka att medlemssantalet var för lågt (Se prop. 1987/88:10 s. 71 f.).

Av paragrafen framgår slutligen att även medlemmar kan bli personligt, solidariskt ansvariga.

Övriga fall av tvångslikvidation

4 § Rätten skall förordna att försäkringsföreningen skall träda i likvidation, om

- 1. likvidationsskyldighet föreligger enligt 2 § eller stadgarna och någon uppgift om att föreningen trätt i likvidation inte införs i försäkringsföreningsregistret inom sex veckor från det att denna skyldighet inträtt,*
- 2. föreningen efter en konkurs som avslutats med överskott inte inom föreskriven tid har fattat beslut om likvidation enligt 23 §, eller*
- 3. Finansinspektionen återkallat koncessionen.*

Beslut om likvidation skall dock inte meddelas, om det styrks att likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning i första instans.

Frågor om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av Finansinspektionen eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktören, föreningsmedlem eller röstberättigad som inte är medlem. I de fall som avses i första stycket 2 prövas frågan även

på ansökan av borgenär eller av annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

I paragrafens *första stycke* har upptagits de fall där rätten skall förordna att en förening skall träda i likvidation.

Första punkten, som delvis motsvarar 41 § UFL, upptar för det första det fallet att antalet medlemmar nedgått under det lägsta tillåtna. För det andra behandlas det fallet att det finns en likvidationsgrund angiven i stadgarna. Det kan t.ex. anges att föreningen skall träda i likvidation om förutsättningarna för verksamheten ändras på visst sätt.

Andra punkten motsvarar 61 § andra stycket UFL. Föreningen skall träda i likvidation om den är i försatt i konkurs och konkursen avslutas med överskott. Enligt 23 § förutsätts att föreningsstämman då beslutar om frivillig likvidation. Sker inte detta inom en månad från det konkursen avslutats skall rätten förordna att föreningen skall träda i likvidation.

Tredje punkten har utformats efter mönster av 14 kap. 3 § första stycket 4 FRL och innebär att rätten skall förordna att föreningen skall träda i likvidation om föreningens koncession har återkallats. Om återkallelse av koncession, se 10 kap. 12 §.

Andra stycket motsvarar 71 § fjärde stycket UFL.

Enligt *tredje stycket* prövar rätten inte frågan om tvångslikvidation ex. officio utan endast på anmälan av Finansinspektionen eller på ansökan av en behörig sökande. Behörig sökande är styrelsen, styrelseledamöterna, verkställande direktören, föreningsmedlem eller röstberättigad som inte är medlem. När det gäller den situationen att en konkurs avslutats med överskott får ansökan också göras av borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

Slutligen kan noteras att i 45 § första stycket UFL anges som särskild grund för tvångslikvidation att en understödsförening saknar en till understödsföreningsregistret anmäld behörig styrelse. Bestämmelser av motsvarande innebörd finns i 11 kap. 4 § första stycket 3 EFL och i 14 kap. 3 § 6 FRL. I banklagstiftningen har någon sådan likvidationsgrund inte tagits upp. I förarbetena till den lagstiftningen angavs att Bankinspektionen hade till uppgift att kontrollera att ett sådant förhållande inte uppstår och om det likväl inträffade ingripa mot banken i fråga (prop. 1986/87:12 Föreningsbankslag s.100). Om en försäkringsförening inte utsett behörig styrelse och trots föreläggande underlåter att göra det kan Finansinspektionen ingripa mot föreningen med stöd av 10 kap. 8 § andra stycket 7. En särskild likvidationsgrund är därför onödig. Av denna anledning saknar lagförslaget motsvarighet till 45 § första stycket UFL.

Förfarandet hos rätten

5 § Görs ansökan eller anmälan som avses i 4 § tredje stycket, skall bestämmelserna om förfarandet hos rätten i 11 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas, dock skall även Finansinspektionen kallas till rätten, då frågan om skyldighet för försäkringsföreningen att träda i likvidation skall prövas.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 45 § andra stycket UFL.

Kostnader för delgivning m.m.

6 § Har sökanden haft kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ett ärende enligt 2 eller 4 §, skall kostnaderna betalas av försäkringsföreningens medel, om föreningen förpliktas träda i likvidation eller rätten i annat fall finner det skäligt. När anmälan har gjorts av Finansinspektionen, skall dessa kostnader betalas av försäkringsföreningen eller, om föreningen saknar tillgångar, av staten.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, överensstämmer med 11 kap. 6 § EFL. Det får anses lämpligt att i likhet med vad som gäller för ekonomiska föreningar uttryckligen ange vad som skall gälla beträffande delgivningskostnader. Sökanden och Finansinspektionen har sålunda rätt till ersättning av försäkringsföreningens medel för i lagtexten angivna kostnader i samband med ett tvångslikvidationsförfarande. Staten betalar kostnaderna för Finansinspektionen om föreningen saknar tillgångar.

Utseende av likvidatorer

7 § Föreningsstämman eller den domstol som fattar beslut att försäkringsföreningen skall träda i likvidation enligt 4 § första stycket 3, skall samtidigt utse en eller flera likvidatorer. I fall som avses i 4 § första stycket 1 och 2 skall domstolen i stället förelägga föreningen att inom viss tid, dock minst sex veckor, till domstolen inkomma med bevis om att föreningsstämman har utsett likvidator. Har något beslut om detta inte registrerats inom denna tid skall domstolen utse likvidator. I stadgarna kan föreskrivas att dessutom en eller flera likvidatorer skall tillsättas på något annat sätt.

Likvidatorerna träder i styrelsens och verkställande direktörens ställe och har i uppgift att genomföra likvidationen.

Saknar en försäkringsförening som trätt i likvidation, till registret anmälda behöriga likvidatorer, skall rätten förordna en eller flera likvidatorer efter anmälan av Finansinspektionen eller på ansökan av medlem eller röstberättigad som inte är medlem eller borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

Likvidatorerna skall genast anmäla likvidationsbeslutet för registrering.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 43 - 44 §§, 47 och 49 §§ och 71 § tredje stycket UFL och har utformats efter förebild av 14 kap. 6 § FRL. Till skillnad från vad som gäller enligt UFL skall dock den domstol som fattar beslut om likvidation utse likvidator.

Likvidator förordnad av Finansinspektionen

8 § Finansinspektionen skall om det behövs förordna en likvidator att tillsammans med de övriga likvidatorerna genomföra likvidationen. När en försäkringsförening som meddelar livförsäkring trätt i likvidation, skall en sådan likvidator alltid förordnas. Föreningens firma tecknas av den likvidator som inspektionen förordnat i förening med annan som äger teckna firman.

Bestämmelserna i denna lag om likvidator skall tillämpas på den likvidator som har utsetts av Finansinspektionen. Sådan likvidator får endast entledigas av inspektionen. Ersättare får inte förordnas av rätten.

En likvidator som har förordnats av Finansinspektionen har rätt till arvode av föreningen. Arvodet bestäms av inspektionen.

Paragrafen har utformats efter mönster av 14 kap. 7 § FRL och motsvarar i huvudsak 72 § första stycket UFL.

Likvidatorerna m.m.

9 § Bestämmelserna om styrelse och styrelseledamöter i denna lag och lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag skall tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel.

Ett uppdrag att vara revisor upphör inte genom att föreningen träder i likvidation. Bestämmelserna i 5 kap. 8 - 14 §§ skall tillämpas under likvidationen. Revisionsberättelsen skall innehålla ett uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjs.

Paragrafen överensstämmer delvis med 53 § UFL.

Enligt *första stycket* likställs likvidatorerna med styrelseledamöter, om något annat inte följer av bestämmelserna i detta kapitel. Av denna bestämmelse jämfört med 5 kap. 1 § följer bl.a. att likvidatorerna är underkastade samma behörighetsvillkor och jävsregler som gäller för styrelseledamöter samt att de kan entledigas och avgå enligt samma regler som för styrelseledamöter. Det senare gäller emellertid inte den av Finansinspektionen utsedda likvidatorn, vilken endast kan entledigas av inspektionen. Är likvidatorerna flera blir reglerna om sammanträden m.m. tillämpliga. Vidare har likvidatorerna rätt att gemensamt företräda föreningen och förordna firmatecknare. Den av Finansinspektionen förordnade likvidatorn skall dock enligt 8 § alltid teckna firman i förening med övriga firmatecknare.

Av *andra stycket*, som saknar motsvarighet i UFL, framgår att ett uppdrag att vara revisor inte upphör genom att föreningen träder i likvidation. Vidare framgår att reglerna om revision i 5 kap. 8 - 14 §§ skall tillämpas. De kvalifikationskrav för revisorer som enligt 5 kap. 8 § gällde före likvidationen bör tillämpas även under denna. Särskilda uppgifter tillkommer för revisorerna under likvidationen genom att de skall granska styrelsens och verkställande direktörens redovisning enligt 11 § och likvidatorernas slutredovisning enligt 14 § samt i förekommande fall avge yttrande om likvidationens upphörande vid återupptagande av försäkringsföreningens verksamhet enligt 22 §.

För närvarande stadgas i 72 § tredje stycket UFL att Finansinspektionen kan förordna likvidationsrevisor. Enligt 5 kap. 12 § får dock Finansinspektionen förordna revisor. Detta förordnande kvarstår även om föreningen träder i likvidation. Bestämmelsen i 72 § tredje stycket UFL är därför överflödig och någon motsvarighet har således inte föreslagits.

Föreningsstämma under likvidationen

10 § I fråga om föreningsstämma under likvidationen skall bestämmelserna i denna lag om föreningsstämma tillämpas, i den mån inte annat följer av detta kapitel.

Paragrafen motsvarar i sak 52 § UFL och har utformats efter mönster av 11 kap. 8 § EFL och innebär att reglerna i 5 kap. 4 - 6 §§ om föreningsstämma skall tillämpas.

Föreningsledningens redovisningsskyldighet

11 § När försäkringsföreningen har trätt i likvidation skall styrelsen och verkställande direktören genast avge en redovisning för sin förvaltning av föreningens angelägenheter under den tid för vilken redovisningshandlingar inte förut har lagts fram på föreningsstämma. Redovisningen skall läggas fram på föreningsstämma så snart det kan ske. Bestämmelserna om årsredovisning och revisionsberättelse skall tillämpas.

Om tiden även omfattar det föregående räkenskapsåret, skall en särskild redovisning avges för detta år. I en moderförening skall denna särskilda redovisning även omfatta koncernredovisning.

Paragrafen motsvarar 51 § UFL och överensstämmer i sak med 11 kap. 9 § EFL.

Kallelse på okända borgenärer

12 § Likvidatorerna skall genast söka kallelse på försäkringsföreningens okända borgenärer.

Bestämmelsen motsvarar 53 § UFL och överensstämmer i sak med 11 kap. 10 § EFL.

Så snart likvidatorerna tillsatts skall de gå igenom föreningens ställning och skaffa sig uppgifter om föreningens tillgångar och skulder. De skall omedelbart efter likvidationsbeslutet söka kallelse på föreningens okända borgenärer. Kallelsen skall sökas utan hinder av att likvidationsbeslutet inte vunnit laga kraft (Mallmén, a.a. s.412). Innebörden av reglerna är att den borgenär som inte är känd och inte heller anmäler sig inom kallelsetiden sex månader förlorar sin rätt, se 6 § lagen (1981:131) om kallelse av okända borgenärer.

Avyttring av egendom m.m.

13 § Vid förvaltningen under likvidationen skall bestämmelserna i 11 kap. 11 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Paragrafen motsvarar delvis 53 § UFL och innebär att likvidatorerna så snart det kan ske genom försäljning på offentlig auktion eller på något annat lämpligt sätt skall förvandla föreningens egendom till pengar, i den mån det behövs för likvidationen, samt betala föreningens skulder.

Föreningens rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få ett skäligt rådrom för att skaffa sig nya anställningar.

Någon motsvarighet till andra stycket i 11 kap. 11 § EFL föreslås inte. Anledningen härtill är att det i paragrafens första stycke markeras en skyldighet för likvidatorerna att överväga om en försäljning under hand är förmånligare för föreningen än en försäljning på offentlig auktion (jfr prop. 1986/87:12, s. 105).

Årsredovisning, revision och föreningsstämma under likvidationen

14 § Likvidatorerna skall för varje räkenskapsår avge en årsredovisning, som skall läggas fram på den ordinarie föreningsstämman för godkännande. I fråga om stämman och redovisningen skall bestämmelserna i 5 kap. 6 § om fastställelse av resultaträkningar och balansräkningar samt dispositioner av vinst eller förlust inte tillämpas. Bestämmelserna i 5 kap. 17 - 23 §§ och 6 kap. 2 § årsredovisningslagen (1995:1554) samt 5 kap. 2 § 7-8 och 6 kap. 2 och 3 §§ lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag behöver inte heller tillämpas.

I balansräkningen tas det egna kapitalet upp i en post.

Tillgångarna får inte tas upp till ett högre värde än de beräknas inbringa efter avdrag för försäljningskostnaderna. Om en tillgång kan beräknas inbringa ett väsentligt högre belopp än det i balansräkningen upptagna värdet eller om för en skuld och en likvidationskostnad kan beräknas åtgå ett belopp som väsentligt avviker från den redovisade avsättningen eller skulden, skall vid tillgångs-, avsättnings- eller skuldposten det beräknade beloppet anges inom linjen.

Paragrafen motsvarar delvis 53 § UFL och har utformats i överensstämmelse med 11 kap. 12 § EFL.

Enligt 9 § skall bestämmelserna om styrelse och styrelseledamöter tillämpas på likvidatorerna, i den mån inte annat följer av detta kapitel.

Av första stycket framgår att likvidatorerna skall lägga fram årsredovisningen vid ordinarie föreningsstämma för godkännande. Resultaträkningen och balansräkningen skall däremot inte fastställas enligt 5 kap. 5 § lagförslaget jämfört med 7 kap. 4 § 1 EFL. Inte heller skall beslut om disposition av vinst och förlust fattas enligt 5 kap. 5 § lagförslaget jämfört med 7 kap. 4 § 2 EFL.

Från huvudregeln att årsredovisningen skall upprättas enligt samma regler som före likvidationen görs i första stycket vissa undantag. Således behöver inte tilläggsupplysningar om medeltalet anställda eller om

vissa löner och ersättningar göras. Inte heller behöver upplysningar lämnas om det tekniska resultatet eller försäkringsföreningens konsolidering med avseende på kapitalstyrka. Resultatanalys behöver inte upprättas.

Enligt *andra stycket* skall det egna kapitalet tas upp i en post i balansräkningen.

Vid likvidation skall tillgångarna i regel avyttras och det behövs därför särskilda balansvärderingsregler. Tillgångarna får således enligt *tredje stycket första meningen* inte tas upp till högre värde än det beräknade försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnaderna. Nedskrivning skall alltså i förekommande fall ske till detta maximivärde. Nedskrivningen liksom justeringar av de bokförda skuldernas värde framkommer i resultaträkningen för det första likvidationsåret.

Den ovan nämnda värderingsregeln kan få till följd att vissa tillgångar kan komma att tas upp till värden som understiger vad de kan försälas till enligt likvidatorernas bedömning. I *tredje stycket andra meningen* föreskrivs att större övervärden av detta slag skall anges genom att det beräknade värdet uppges inom linjen. Skälet härför är att medlemmarna har intresse av att så snart som möjligt åtminstone ungefärligen kunna bedöma slutresultatet av likvidationen. De skattekostnader som kan bli aktuella om tillgångarna realiseras bör beaktas. Antingen kan värdena anges efter avdrag för skatt eller så kan motsvarande skatt tas upp inom linjen på skuldsidan. För skuldernas del upptas en motsvarande informationsregel, som även avser likvidationskostnaderna. Återstående sådana kostnader bör uppskattas och tas upp bland skulderna i balansräkningen. Uppgift om dessa kostnader kan lämnas inom linjen eftersom beräkningen av kostnaderna ibland kan möta svårigheter. Beloppet kan då anges mera ungefärligt (Se prop. 1986/87:7 s. 220).

Förbud att anta nya medlemmar m.m.

15 § Om en försäkringsförening trätt i likvidation eller försatts i konkurs får inte nya medlemmar antas eller förskott på framtida förmåner lämnas. En medlem har vid sin avgång ur föreningen rätt att få ut del av tillgångarna endast om medlemmen avgått innan beslutet om likvidation eller konkurs fattats av föreningen eller meddelats av rätten.

Sedan beslutet om likvidationen eller konkursen fattats av föreningen eller meddelats av rätten får inte de avgifter samt de försäkringsförmåner som förfaller till betalning efter denna tidpunkt utkrävas eller utges. Livräntebelopp som förfallit till betalning efter beslutet om likvidation får dock utbetalas, om försäkringsfallet inträffat innan likvida-

tionsbeslutet och utbetalning kan ske utan borgenärernas, de övriga medlemmarnas eller förmånsberättigades rätt försämrats.

Har beslutet om likvidation fattats på flera föreningsstämmor gäller vad som sagts i första stycket andra meningen och andra stycket beslutet på den sista stämman.

Paragrafen motsvarar 54 § och 61 § första stycket UFL.

Skifte av försäkringsföreningens behållna tillgångar

16 § Vid skifte av försäkringsföreningens behållna tillgångar skall bestämmelserna i 11 kap. 13 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Paragrafen överensstämmer i sak med 55 § UFL och innebär att när den i kallelsen på okända borgenärer bestämda anmälningstiden har gått ut och alla kända skulder blivit betalda, skall likvidatorerna skifta föreningens behållna tillgångar. Om något skuldbelopp är tvistigt eller inte förfallet till betalning eller av annan orsak inte kan betalas, skall så mycket av föreningens medel som kan behövas för denna betalning behållas och återstoden skiftas. Enligt 2 kap. 2 § första stycket 11 skall det i stadgarna anges hur man skall förfara med föreningens behållna tillgångar när den upplöses. Den nu aktuella bestämmelsen reglerar alltså själva skiftet av de behållna tillgångarna.

Återbäringsskyldighet

17 § Om tillgångarna fördelats eller överlämnats till någon som enligt stadgarna är berättigad att överta dem utan att betalning för skuld erlagts eller innehållits, är den som uppburit något till nackdel för en borgenär skyldig att återbetala vad han därigenom fått om föreningen inte kan fullgöra sina förpliktelser. Detsamma gäller om de innehållna medlen inte räcker till för att betala skulderna.

Livräntebelopp som betalas ut med tillämpning av 15 § andra stycket skall återbetalas, om utbetalningen är till nackdel för borgenär, medlem eller annan förmånsberättigad.

För den brist som kan uppkomma när belopp skall återbetalas är likvidatorerna ansvariga efter de grunder för skadeståndsskyldighet som anges i 8 kap. 1 och 4 §§.

Paragrafen överensstämmer i sak med 57 § första stycket UFL.

Talan mot försäkringsföreningen samt förlorad rätt till skiftad egendom

18 § De föreningsmedlemmar som vill klandra skiftet skall väcka talan mot försäkringsföreningen senast tre månader efter det att slutredovisning lades fram på föreningsstämman.

I fråga om återbetalningsskyldighet och om likvidators ansvarighet skall 17 § tillämpas.

Om en medlem inte inom fem år efter det att slutredovisning lades fram på föreningsstämman har anmält sig för att lyfta vad han erhållit vid skiftet, har han förlorat sin rätt till detta. Om medlen är ringa i förhållande till de skiftade tillgångarna, kan rätten på anmälan av likvidatorerna och efter hörande av Finansinspektionen förordna att medlen skall tillfalla allmänna arvsfonden. I annat fall skall 21 § tillämpas.

Första och andra styckena samt första meningen i tredje stycket överensstämmer i sak med 57 § andra och tredje styckena UFL och har utformats efter förebild av 11 kap. 13 § andra stycket och tredje stycket första meningen EFL.

Andra och tredje meningarna i tredje stycket har utformats efter förebild av tredje stycket andra och tredje meningarna i 11 kap. 13 § EFL och innebär att rätten under vissa förutsättningar kan förordna att medlen skall tillfalla allmänna arvsfonden.

Någon motsvarighet till 59 § UFL angående förenklat likvidationsförfarande föreslås inte. I stället skall föreningen försättas i konkurs för det fall att tillgångarna inte räcker till för att betala likvidationskostnaderna.

Likvidatorernas slutredovisning och revisionsberättelse m.m.

19 § Vid slutredovisningen av likvidatorernas förvaltning skall bestämmelserna i 11 kap. 14 § första stycket lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Efter det att revisionsberättelsen har avlämnats till likvidatorerna skall dessa genast kalla röstberättigade till en föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen skall hållas tillgängliga och sändas till röstberättigade enligt bestämmelserna i 5 kap. 6 § samt läggas fram på stämman. Föreskrifterna i 5 kap. 6 § om beslut på föreningsstämma om ansvarsfrihet för styrelseledamöterna och verkställande direktören skall tillämpas på likvidatorerna.

Paragrafen överensstämmer delvis med 53 § UFL.

Hänvisningen i *första stycket* till EFL innebär att när likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skall de så snart det kan ske avge en slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse som avser likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för skiftet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall avlämnas till revisorerna. Dessa skall inom en månad därefter avge en revisionsberättelse över slutredovisningen och förvaltningen under likvidationen.

Regleringen i *första stycket* innebär att likvidationens gång från början till slutet skall redovisas. Även avvecklingsåtgärder av särskild betydelse skall redovisas, t.ex. försäljning på en gång av någon avsevärd del av föreningens tillgångar. Vidare skall andra förhållanden som varit av särskild betydelse för likvidationen, t.ex. orsaker till dröjsmål med avvecklingen och uppgörelser med borgenärer, redovisas (se Mallmén, a.a. s. 421).

När likvidatorerna fått revisionsberättelsen skall de enligt *andra stycket första och andra meningarna* genast kalla medlemmarna och garanter som är röstberättigade till föreningsstämma för granskning av slutredovisningen. Slutredovisningen och de övriga handlingar som anges i lagtexten skall hållas tillgängliga före stämman, läggas fram på denna och sändas till röstberättigad som begär det. Detta följer av 5 kap. 6 § jämfört med 7 kap. 8 § EFL.

Av *sista meningen i andra stycket* framgår att stämman skall behandla frågan om ansvarsfrihet för likvidatorerna efter föregående räkenskapsårs slut. En minoritet om minst en tiondel av samtliga röstberättigade kan begära uppskov till fortsatt stämma med beslut i ärende om sådan ansvarsfrihet, se 5 kap 5 § jämfört med 7 kap 4 § *andra stycket* 3 EFL.

Upplösning av föreningen genom slutredovisning m.m.

20 § När likvidatorerna har lagt fram slutredovisningen, är försäkringsföreningen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering.

En tiondel av samtliga röstberättigade kan dock begära hos likvidatorerna att en föreningsstämma inkallas för att behandla frågan huruvida talan skall väckas enligt 8 kap. 5 §. Om en sådan stämma inte sammankallas i föreskriven ordning, skall Finansinspektionen på anmälan av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor eller

någon röstberättigad genast på föreningens bekostnad sammankalla stämman i den ordning som sägs i 5 kap. 6 §.

Om likvidatorerna finner att försäkringsföreningen är på obestånd och inte kan betala likvidationskostnaderna skall de ansöka om att föreningen försätts i konkurs.

Bestämmelserna i första stycket överensstämmer delvis med 53 § UFL och har utformats efter mönster av 11 kap. 15 § EFL. Bestämmelserna i andra och tredje styckena saknar motsvarighet i UFL.

Av *första stycket* följer att föreningen är upplöst när likvidatorerna på föreningsstämma framlagt sin slutredovisning.

Minoritets rätt att påkalla föreningsstämma rörande skadeståndstalan, trots att slutredovisning framlagts, regleras i *andra stycket*. Av hänvisningen till 5 kap. 6 § följer att om likvidatorerna inte sammankallar föreningsstämma skall Finansinspektionen kalla stämman på föreningens bekostnad.

Föreningens rätt att föra skadeståndstalan mot likvidatorerna regleras av 9 § jämfört med 8 kap. 5 §. Samma regler gäller för en minoritets rätt att på föreningens vägnar föra sådan talan. Den talefrist som följer av 8 kap. 5 § jämfört med 13 kap. 5 § tredje stycket EFL - ett år från det årsredovisning och revisionsberättelse lades fram på föreningsstämma - skall tillämpas också på minoritetens talerätt. Fristen börjar löpa när slutredovisningen läggs fram. Med hänsyn till talerätten måste den eventuella föreningsstämman hållas inom sådan tid att tillräckligt rådrum återstår för att väcka talan. Föreningen anses inte upplöst om föreningsstämma, när slutredovisningen läggs fram, beslutar att väcka talan för föreningen mot likvidatorerna.

Bestämmelserna i andra stycket är vidare tillämpliga då det gäller talan mot en medlem. Situationen kan vara den att likvidatorerna fått ansvarsfrihet vid den föreningsstämma där granskningen av slutredovisningen har skett men att en tiondel av de röstberättigade därefter finner att skadeståndstalan bör väckas mot någon medlem som har missbrukat sin ställning. Sådan minoritetstalan förutsätter bl.a. att frågan om dess väckande behandlats vid föreningsstämma.

Av bestämmelserna i 8 kap. 5 § jämfört med 13 kap. 5 § fjärde stycket EFL följer att det finns möjlighet att väcka skadeståndstalan även om det erforderliga stödet för en sådan åtgärd inte fanns när frågan om ansvarsfrihet eller skadestånd behandlades på stämman. Talan kan således ändå väckas om föreningsstämman vilseletts. Frågan om talan i ett sådant fall skall väckas behöver inte behandlas på en ny stämma (se prop. 1986/87:7 s. 224).

Tredje stycket reglerar den situationen att likvidatorerna finner att föreningen är på obestånd och att tillgångarna inte täcker likvidations-

kostnaderna. Likvidatorerna skall då ansöka om att föreningen försätts i konkurs. Som anförts i motiveringen till 18 § föreslås inte någon motsvarighet till de nuvarande reglerna om förenklat likvidationsförfarande.

Fortsatt likvidation

21 § Vid behov av likvidationsåtgärd efter försäkringsföreningens upplösning skall bestämmelserna i 11 kap. 16 § första– tredje meningarna lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Paragrafen motsvarar 59 § UFL.

Efter en förenings upplösning kan det visa sig att föreningen har tillgångar eller att talan väcks mot föreningen eller att det av annan orsak uppkommer behov av en likvidationsåtgärd. Likvidationen skall i sådant fall fortsätta och föreningen är då inte längre att anse som upplöst. Om likvidationen fortsätter skall detta genast anmälas av likvidatorerna för registrering. Kallelse till första föreningsstämman efter återupptagandet skall utfärdas enligt stadgarna.

Om likvidationen fortsätter anknyter den till den föregående där denna avslutades. Ny kallelse på okända borgenärer behöver inte utfärdas. Vidare inträder likvidatorerna i sina uppdrag utan särskild åtgärd. Även revisorerna återinträder utan särskild åtgärd i uppdraget.

Upphörande av likvidationen och återupptagande av försäkringsföreningens verksamhet

22 § Om en försäkringsförening har trätt i likvidation på grund av föreningsstämmans beslut, kan stämman sedan revisorerna har avgett yttrande besluta att likvidationen skall upphöra och föreningens verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det finns anledning till likvidation på grund av denna lag eller stadgarna eller om utskifning har ägt rum. Beslut om att återuppta verksamheten får inte fattas om det inte finns full täckning för föreningens förpliktelser.

När beslut enligt första stycket fattas, skall en styrelse samtidigt väljas.

Föreningsstämmans beslut om likvidationens upphörande och val av styrelse skall likvidatorerna genast anmäla för registrering. Beslutet får inte verkställas förrän registrering har skett.

Om ett likvidationsbeslut som avses i 1, 2 eller 4 § har blivit upphävt genom en dom eller ett beslut av domstol som har vunnit laga kraft,

skall likvidatorerna genast anmäla detta för registrering samt kalla till föreningsstämma för val av styrelse.

När likvidation har upphört enligt denna paragraf, skall 19 § tillämpas.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har förebild i 11 kap. 17 § EFL och 14 kap. 18 § FRL.

Motivet till att bestämmelsen införs är att det i vissa fall kan vara lämpligt att avbryta en likvidation och återuppta verksamheten. De omständigheter som låg till grund för föreningsstämmans beslut om likvidation kan ha ändrats. Det är då praktiskt att verksamheten får återupptas utan att en ny förening behöver bildas. I *första stycket* har därför fastslagits att föreningsstämman kan besluta att likvidationen skall upphöra och föreningens verksamhet återupptas. Dock krävs att revisorerna avgett yttrande. Beslut får dock inte fattas om likvidationen hunnit så långt att utskiftning skett. Inte heller om det finns anledning till likvidation på grund av denna lag eller föreningens stadgar får ett sådant beslut fattas. I enlighet med vad som stadgas för ömsesidiga försäkringsbolag får föreningens verksamhet inte återupptas om det inte finns full täckning för föreningens förpliktelser.

Revisorernas yttrande skall avse om det enligt deras uppfattning finns hinder som avses i andra meningen i första stycket mot att verksamheten återupptas och om full täckning för föreningens förbindelser finns. För beslut om att föreningens verksamhet skall återupptas krävs enligt lagen endast enkel majoritet (se Mallmén, a.a., s. 426). Av 5 kap. 7 § följer att villkor om kvalificerad majoritet kan föreskrivas i stadgar-
na.

Den föreningsstämma som beslutar att verksamheten skall återupptas skall enligt *andra stycket* välja styrelse. Stämmans beslut att likvidationen skall upphöra och verksamheten återupptas samt valet av styrelse skall enligt *tredje stycket* genast anmälas för registrering av likvidatorerna. Beslutet får inte verkställas förrän registrering skett.

Om en domstol upphäver ett likvidationsbeslut enligt 1, 2 eller 4 § skall likvidatorerna sedan domen eller beslutet vunnit laga kraft enligt *fjärde stycket* genast anmäla detta för registrering. De skall också genast kalla till föreningsstämma för val av styrelse. Detta gäller både det fallet att ett stämmobeslut om likvidation efter klander upphävts genom dom och det fallet att rätten meddelat likvidationsbeslutet men detta upphävts genom beslut av högre instans.

Av *femte stycket* följer att när likvidation upphört enligt paragrafen skall likvidatorerna avge slutredovisning enligt 19 §.

Konkurs

23 § Om en försäkringsförening är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är föreningen upplöst när konkursen avslutas.

Om det finns överskott, skall föreningsstämman inom en månad från det att konkursen avslutades besluta att föreningen skall träda i likvidation. Om inte ett sådant beslut fattas gäller 4 §.

Var föreningen i likvidation när den försattes i konkurs skall likvidationen fortsättas enligt 21 §, om konkursen avslutas med överskott.

Paragrafen, som delvis motsvarar 60 och 61 §§ UFL, överensstämmer i huvudsak med 11 kap. 19 § EFL.

Enligt *första stycket* är en försäkringsförening som har försatts i konkurs upplöst, om konkursen avslutas utan överskott.

En konkurs har ansetts medföra ett sådant avbrott i föreningens verksamhet att det regelmässigt är lämpligast både för medlemmar och andra intressenter att föreningen upphör, även om konkursen lämnar överskott (se prop. 1986/87:7 s. 229). I *andra stycket* föreskrivs därför att föreningsstämma skall inom en månad från konkursens avslutande besluta att föreningen skall träda i likvidation. Föreningsstämmans beslut kan fattas med enkel majoritet, se 1 § fjärde stycket. Om inte beslut fattas inom den angivna tiden uppkommer grund för tvångslikvidation, se 4 § första stycket 2.

Tredje stycket innebär att likvidationen skall fortsättas enligt 21 §, om föreningen var i likvidation när den försattes i konkurs och konkursen avslutades med överskott.

Registrering av beslut om konkurs m.m.

24 § Om en försäkringsförening försätts i konkurs skall rätten för registrering underrätta Finansinspektionen om beslutet, vem som har utsetts till konkursförvaltare och vilken tillsynsmyndighet som utövar tillsyn över förvaltningen.

Under konkursen företräds föreningen som konkursgäldenär av den styrelse och verkställande direktör eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om ny tillsättning.

När en konkurs har avslutats skall rätten genast för registrering underrätta Finansinspektionen samt ange om något överskott finns eller inte. Rätten skall även för registrering underrätta Finansinspektionen när högre rätt har upphävt ett beslut att försätta föreningen i konkurs.

Paragrafen motsvarar delvis 60 § UFL och har förebild i 11 kap 20 § EFL, dock med den skillnaden att vad där sägs om företagsrekonstruktion inte är tillämpligt på försäkringsföreningarna, se 1 kap 3 § lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.

Rätten skall enligt *första stycket* underrätta Finansinspektionen om en försäkringsförening försätts i konkurs. Att föreningsorganen fortfarande existerar trots konkursen framgår av *andra stycket*. Styrelsen och verkställande direktören, eller likvidatorerna, företräder föreningen såsom konkursgäldenär under konkursen, och föreningsstämman har befogenhet att entlediga och tillsätta styrelseledamöter eller likvidatorer. Vidare skall föreningsstämman, om konkursen har avslutats med överskott enligt 23 §, ha normal funktion och utse likvidatorer.

När det gäller frågan om vilka som skall företräda föreningen under konkursen utgår lagen från att detta ankommer på de vid konkursens början utsedda personerna, styrelsen och verkställande direktören eller likvidatorerna, om sådana då är utsedda. Styrelseledamöterna förutsätts således stå kvar även om den tid för vilken de valts skulle gå ut innan konkursen avslutas. Men de har liksom verkställande direktören och likvidatorerna rätt att avgå. Lagens bestämmelser om entledigande och skyldighet att utse efterträdare till den som entledigas eller av annan orsak avgår gäller också (se prop. 1986/87:7 s. 230).

I *tredje stycket* föreskrivs att den domstol som handlägger konkursen skall underrätta Finansinspektionen när en konkurs har avslutats. Domstolen skall därvid ange om konkursen avslutats med överskott eller inte. Domstolen skall även underrätta inspektionen om beslut om upphävande av konkursbeslut som fattats av överrätt.

Allmänt ombud

25 § När en försäkringsförening är i konkurs kan Finansinspektionen förordna ett allmänt ombud. Det allmänna ombudet skall som konkursförvaltare delta i konkursboets förvaltning tillsammans med den eller de förvaltare som utses enligt konkurslagen (1987:672).

Det allmänna ombudet kan beträffande medförvaltare göra en sådan framställning som avses i 7 kap. 5 § konkurslagen.

Även om beslut om delning av boets förvaltning har fattats, får det allmänna ombudet delta i förvaltningen i dess helhet.

Om arvode till det allmänna ombudet gäller bestämmelserna i konkurslagen om arvode till konkursförvaltare.

I denna paragraf, som saknar motsvarighet i UFL, har med 14 kap. 21 § FRL som förebild, införts möjlighet för Finansinspektionen att förordna

ett allmänt ombud när en försäkringsförening försatts i konkurs. Någon skyldighet att utse sådant ombud, vilket är fallet i fråga om livförsäkringsbolag enligt FRL, föreligger således inte.

Betalning till garantier i försäkringsföreningar

26 § Vid en försäkringsförenings likvidation eller konkurs får en garant inte erhålla betalning av föreningens tillgångar för fordran avseende inbetalt garantikapital förrän föreningens övriga skulder har blivit fullt betalda eller erforderliga medel avsatts till detta.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, har utformats efter mönster av 14 kap. 22 § FRL. Vid en försäkringsförenings upplösning har garanterna således sämre rätt än föreningens övriga borgenärer.

Ombud för bevakning av panträtt

27 § Ett allmänt ombud skall se till att medlemmarna i en försäkringsförening kommer i åtnjutande av den förmånsrätt som följer med medlemskapet.

Paragrafen överensstämmer i sak med 14 kap. 24 § FRL.

Avtal om överlåtelse av försäkringsbestånd vid likvidation eller konkurs

28 § När en försäkringsförening har trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall beståndet av livförsäkringar om möjligt överlåtas till en eller flera andra försäkringsgivare som antingen är

- 1. en svensk försäkringsförening,*
- 2. ett svenskt försäkringsbolag, eller*
- 3. en utländsk försäkringsgivare som har koncession i Sverige eller som är auktoriserad i ett land inom EES.*

Ett avtal om överlåtelse skall godkännas av Finansinspektionen för att bli giltigt.

I 56 § UFL stadgas vad som skall gälla under likvidation vid överlåtelse av försäkringsförenings rörelse på annan försäkringsförening eller försäkringsbolag. Det har ansetts vara en lämplig lösning för före-

ningsmedlemmarna att försäkringsföreningens verksamhet avvecklas genom att rörelsen överläts på annan försäkringsförening eller försäkringsbolag (se Wenner-Gabrielsson, Den nya lagen om understödsföreningar, s. 136).

I den nu föreslagna bestämmelsen har uttryckligen angetts att beståndet av livförsäkringar om möjligt skall överlåtas till annan försäkringsgivare. Bestämmelsen, som utformats i enlighet med de krav EG:s försäkringsdirektiv uppställer, överensstämmer med vad som enligt 7 kap. 11 § stadgas beträffande frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd, se författningskommentar till den bestämmelsen.

Genomförandet av beståndsöverlåtelsen

29 § Vid överlåtelse av försäkringsbestånd enligt 28 § skall Finansinspektionen iaktta vad som föreskrivs i 14 kap. 26a - 26b §§ försäkringsrörelselagen (1982:713).

Bestämmelserna i denna paragraf saknar motsvarighet i UFL och innebär en anpassning till EG:s regler.

Av 14 kap. 26 a § FRL följer att om Finansinspektionen anser att ett avtal skall godkännas, skall inspektionen i Post- och Inrikes Tidningar och i övrigt på ett ändamålsenligt sätt kungöra avtalets innehåll. Kungörelsen skall innehålla föreläggande för medlemmarna att inom en bestämd tid, minst en månad efter kungörelsens utfärdande, hos inspektionen anmäla om de har något att invända mot avtalet. Även den som inte är medlem, men som har förvärvat rätt på grund av en försäkring, skall få möjlighet att framföra invändningar.

Vidare följer av bestämmelsen att om det i beståndet som skall överlåtas ingår åtaganden som skall fullgöras utomlands, skall Finansinspektionen innan godkännande lämnas ge de behöriga myndigheterna i det land där åtagandena skall fullgöras tillfälle att yttra sig. Om överlåtelsen avser försäkringsavtal som tecknats genom en sekundäretablering i ett annat land, skall även de behöriga myndigheterna i det landet ges tillfälle att yttra sig.

Slutligen anges i 14 kap. 26 a § FRL att Finansinspektionen får pröva frågan om godkännande av avtalet när myndigheterna som avses ovan yttrat sig eller, om de inte yttrat sig, tre månader från det att den utländska myndigheten mottog meddelandet som avses i andra stycket.

14 kap. 26 b § reglerar under vilka förutsättningar Finansinspektionen skall godkänna ett avtal om överlåtelse. Godkännande skall sålunda lämnas om

1. den övertagande försäkringsgivaren har den kapitalbas som krävs sedan överlåtelsen beaktats, varvid hänsyn tagits till sådan förmån som kan ha medgivits i enlighet med 23 a § första stycket lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige, och
2. behörig myndighet i det land där åtaganden skall fullgöras, samtycker till överlåtelsen eller inte har yttrat sig.

Saknar den övertagande försäkringsgivaren koncession att driva försäkringsverksamhet i Sverige, skall kapitalbasen intygas av behörig myndighet. Med behörig myndighet avses, för EES-försäkringsgivare, den behöriga myndigheten i dess hemland och, för försäkringsgivare hemmahörande i ett land utanför EES, den behöriga myndigheten i ett EES-land som övervakar försäkringsgivarens soliditet.

Ett beslut om godkännande av ett avtal skall inspektionen genast registrera. När registrering sker, övergår ansvaret för det överlåtna försäkringsbeståndet på den övertagande försäkringsgivaren. Är den övertagande försäkringsgivaren ett försäkringsbolag eller annan försäkringsgivare med koncession i Sverige, skall den övertagande försäkringsgivaren underrätta försäkringstagarna och dem som förvärvat rätt på grund av en försäkring om överlåtelsen och de eventuella ändringar i villkoren som överlåtelsen medför. Finansinspektionen bestämmer på vilket sätt underrättelsen skall lämnas.

Utebliven beståndsöverlåtelse

30 § Om inte försäkringsbeståndet i fall som avses i 28 § har överlåtits inom ett år från likvidations- eller konkursbeslutet, får tillgångarna säljas och medlen fördelas mellan medlemmarna.

Över avvecklingen och fördelningen skall upprättas en plan, som skall godkännas av Finansinspektionen.

Hittills har i 56 § sjätte stycket UFL stadgats att om ej överlåtelse av förenings rörelse sker vid likvidation skall stadgarnas bestämmelser om förfarandet med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning tillämpas. Den nu föreslagna regleringen överensstämmer med 14 kap. 27 § FRL. Tillgångarna får sålunda säljas och medlen fördelas mellan medlemmarna, om inte försäkringsbeståndet överlåtits inom ett år från likvidations- eller konkursbeslutet.

7 kap. Fusion, frivillig överlåtelse av försäkringsbestånd och inlösen av aktier i dotteraktiebolag

Kapitlet innehåller med övrig associationslagstiftning som förebild bestämmelser om fusion mellan försäkringsföreningar. Bestämmelserna avser fusion mellan två försäkringsföreningar där en förening går upp i en annan förening (1-2 §§) och fusion genom att två eller flera försäkringsföreningar förenas i en nybildad försäkringsförening (3 §). I 4 § finns för de båda formerna av fusion gemensamma regler om godkännande av fusionsavtal. I 5 § finns bestämmelser om handläggningen hos Finansinspektionen av fusionsärenden.

Kapitlet innehåller också bestämmelser om den rätt som tillkommer pensionsfordran vid fusion (6 §), registrering av fusionsavtal (7 §), bestämmelser om underrättelse till medlemmar och förmånstagare i samband med fusion (8 §), fusion mellan försäkringsförening och ett helägt dotteraktiebolag (9 §), inlösen av aktier i ett dotterbolag (10 §) och överlåtelse av försäkringsbestånd (11 §).

Fusion genom absorption

1 § Genom ett avtal om fusion kan en försäkringsförening (den överlåtande föreningen) gå upp i en annan försäkringsförening (den övertagande föreningen). En sådan fusion innebär att medlemmarna i den överlåtande föreningen blir medlemmar i den övertagande föreningen, att den överlåtande föreningen upplöses utan likvidation samt att dess försäkringsrörelse med tillgångar och skulder övertas av den övertagande föreningen. Avtalet skall för att bli giltigt godkännas av föreningsstämman i den överlåtande föreningen.

Fusion kan ske, trots att den överlåtande föreningen har trätt i likvidation. I ett sådant fall skall likvidationen avslutas när godkännande av fusionen enligt 7 § har registrerats.

Genom paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, införs bestämmelser om fusion genom absorption för försäkringsföreningar. Innebörden av en sådan fusion, som är baserad på fusionsbestämmelserna i EFL, är att en försäkringsförening träffar avtal om fusion med en annan försäkringsförening, varigenom den överlåtande föreningens försäkringsbestånd samt övriga tillgångar och skulder utan likvidationsförfarande övergår till den övertagande föreningen. Fusionsavtalet skall för att bli giltigt godkännas av föreningsstämman i den överlåtande försäkringsföreningen. För den övertagande försäkringsföreningen är det tillräckligt med ett styrelsebeslut.

En förutsättning för fusionen är att den övertagande försäkringsföreningen har koncession i samma försäkringsklasser som den överlåtande försäkringsföreningen för att inte koncessionskraven skall kunna kringgå. Den omständigheten att en överlåtande försäkringsförening har trätt i likvidation utgör inte hinder mot fusionsbeslut. Likvidatorerna fungerar då i stället för styrelsen.

Ang. föreningsstämmans godkännande av fusionsavtal, se 4 §.

I 5 kap. 6 § finns bestämmelser om hur kallelse skall utformas till den föreningsstämma som skall besluta om hur fusionen skall genomföras.

Handlingar som skall hållas tillgängliga för de röstberättigade

2 § Följande handlingar skall hållas tillgängliga för de röstberättigade i den överlåtande föreningen under minst en vecka före den föreningsstämma vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas samt läggas fram på stämman:

- 1. förslag till föreningsstämmans beslut,*
- 2. fusionsavtalet,*
- 3. en redogörelse av styrelsen i den överlåtande föreningen för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för föreningen,*
- 4. ett yttrande av revisorerna över styrelsens redogörelse enligt 3, samt*
- 5. avskrift av den övertagande föreningens årsredovisning för det senaste räkenskapsåret, försedd med anteckning om föreningsstämmans beslut rörande föreningens vinst eller förlust, samt avskrift av revisionsberättelsen för samma räkenskapsår.*

Skall den överlåtande föreningens årsredovisning inte behandlas på den stämma som anges i första stycket eller har den övertagande föreningens årsredovisning för det senaste räkenskapsåret inte behandlats på en stämma i den föreningen, skall i stället för de handlingar som anges i första stycket 5 följande handlingar hållas tillgängliga och läggas fram på den förstnämnda stämman i enlighet med vad som anges i första stycket:

- 1. avskrift av föreningens senaste årsredovisning, försedd med anteckning om föreningsstämmans beslut rörande föreningens vinst eller förlust, samt avskrift av revisionsberättelsen för det år årsredovisningen avser,*
- 2. en av föreningens styrelse undertecknad redogörelse för händelser av väsentlig betydelse för föreningens ställning som har inträffat efter det att årsredovisningen har avgetts, samt*

3. ett av revisorerna avgivet yttrande över styrelsens redogörelse enligt 2.

Handlingar skall genast sändas till sådan röstberättigad som begär det och uppger sin postadress.

Paragrafen, som i huvudsak överensstämmer med 12 kap. 2 § EFL, reglerar de röstberättigades rätt att ta del av fusionsmaterialet. Med röstberättigad avses föreningsmedlemmar och sådana garanter som enligt stadgarna har rösträtt, se 2 kap. 2 § första stycket 12.

Fusion genom kombination

3 § Genom ett avtal om fusion kan två eller flera försäkringsföreningar (de överlåtande föreningarna) förenas genom att bilda en ny förening (den övertagande föreningen). En sådan fusion innebär att medlemmarna i de överlåtande föreningarna blir medlemmar i den nya föreningen, att de överlåtande föreningarna upplöses utan likvidation samt att deras försäkringsrörelse jämte övriga tillgångar och skulder övertas av den nya föreningen. Avtalet skall för att bli giltigt godkännas av föreningsstämman i varje överlåtande förening. Bestämmelserna i 1 § andra stycket skall därvid tillämpas.

De handlingar som anges i 2 § första stycket 1-4 och andra stycket 1-3 skall upprättas för varje överlåtande förening. De skall hållas tillgängliga för de röstberättigade i respektive överlåtande förening under minst en vecka före den föreningsstämma vid vilken frågan om godkännande av fusionsavtalet skall behandlas. Handlingarna skall genast sändas till sådan röstberättigad som begär det och uppger sin postadress. Handlingarna skall läggas fram på stämmorna.

Fusionsavtalet skall innehålla ett förslag till stadgar för den nya föreningen och ange hur styrelse och revisorer skall utses. Om de överlåtande föreningarna godkänner fusionsavtalet, skall de samtidigt i enlighet med fusionsavtalets bestämmelser utse styrelse och revisorer i den nya föreningen.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, innehåller bestämmelser om s.k. kombinationsfusion, vilket innebär att fusionen sker så att de överlåtande försäkringsföreningarna bildar en ny försäkringsförening. Bestämmelserna har utformats med 12 kap. 3 § EFL som förebild.

Föreningsstämmans godkännande av fusionsavtal

4 § Ett beslut om godkännande av fusionsavtalet är giltigt endast om det har biträttits av nio tiondelar av de röstberättigade eller har fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och på den senare stämman har biträttits av minst två tredjedelar av de röstande. I stadgarna får föreskrivas villkor som går längre.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den röstövertikt som krävs för att ett giltigt beslut om fusion skall föreligga. Bestämmelserna har förebild i 12 kap. 4 § första stycket EFL.

Någon motsvarighet till 12 kap. 4 § andra stycket EFL har inte tagits upp i förslaget. Att en medlem i princip när som helst kan lämna föreningen följer av 3 kap. 3 § första stycket.

Registrering av fusionsavtal

5 § När fusionsavtalet har slutligt godkänts av föreningsstämman skall det anmälas för registrering hos Finansinspektionen. Vid fusion enligt 3 § skall även valet av styrelse och revisorer anmälas för registrering. Om detta inte har skett inom fyra månader från stämmans beslut eller om inspektionen genom lagakraftägande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av avtalet, har frågan om fusion fallit.

Hinder mot registrering möter, om fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) eller om prövning pågår enligt den lagen.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 12 kap. 5 § EFL.

Finansinspektionens tillstånd

6 § Senast två månader efter det att avtalet om fusion har registrerats skall såväl överlåtande som övertagande föreningar ansöka om Finansinspektionens tillstånd att verkställa avtalet. Vid fusion enligt 3 § skall föreningarna därjämte underställa inspektionen stadgarna för den nybildade föreningen för stadfästelse och koncession enligt 2 kap. 5 §.

Ansökan skall avslås om de fusionerande försäkringsföreningarnas ekonomiska förhållanden är sådana att fusionen inte kan anses förenlig med medlemmars eller andra fordringsägares intressen. Vid denna prövning skall inspektionen tillse att dessa borgenärer tillförsäkras en betryggande säkerhet, om ett sådant skydd behövs med hänsyn till de

fusionerande föreningarnas ekonomiska förhållanden och borgenärerna inte redan har en sådan säkerhet.

Finansinspektionen kan förelägga försäkringsföreningarna att komma in med den utredning som är nödvändig för att inspektionen skall kunna fastställa att hinder mot fusion inte föreligger.

Första stycket, som motsvarar 12 kap. 6 § första stycket EFL, innehåller bestämmelser om att Finansinspektionens tillstånd måste utverkas för att fusionsavtalet skall få verkställas. Inspektionen skall ge tillstånd om inte hinder föreligger enligt *andra stycket* som i sak överensstämmer med 15 a kap. 13 § fjärde stycket FRL. Det ankommer på inspektionen att bevaka samtliga borgenärs intressen, dvs. medlemmarnas och andra fordringsägares intressen. För att kunna fullgöra denna uppgift har inspektionen enligt *tredje stycket* möjlighet att för bedömningen inhämta erforderliga uppgifter.

De föreningar som avser att träffa avtal om fusion bör lämpligen i ett tidigt stadium av förhandlingar ta kontakt med Finansinspektionen för att få inspektionen synpunkter på vad som krävs för att en fusion skall kunna genomföras.

Ansvar för pensionsutfästelse vid fusion

7 § Om en pensionsstiftelse eller en personalstiftelse hör till den överlåtande föreningen, gäller om stiftelsens överförande till den övertagande föreningen bestämmelserna i lagen (1967:531) om trygghet av pensionsutfästelse.

Paragrafen saknar motsvarighet i UFL. Av 23 § andra stycket lagen om trygghet av pensionsutfästelse (tryggandelagen) följer att de föreslagna bestämmelserna om tillvaratagande av fordringsägares rätt enligt 6 § gäller vid överflyttning av ansvar för pensionsutfästelse till övertagande försäkringsförening. I denna paragraf fastslås att tryggandelagens regler i övrigt om överföring av ansvaret för pensionsutfästelse är tillämpliga i samband med fusion enligt detta kapitel.

Registrering av tillstånd till verkställighet m.m.

8 § Sedan tillstånd att verkställa fusionsavtalet lämnats, skall Finansinspektionen genast registrera beslutet. När registrering har skett, anses fusionen genomförd och överlåtande förening upplöst. Överlåtande förenings medlemmar blir då medlemmar i den övertagande föreningen. Samtidigt övergår överlåtande förenings tillgångar och skulder med

undantag för skadeståndsanspråk enligt 8 kap. 1 - 4 §§ till den övertagande föreningen.

Finansinspektionen skall förklara att frågan om fusion har fallit, om någon ansökan enligt 6 § inte har gjorts inom föreskriven tid eller om en sådan ansökan har avslagits.

Även om en förening anses upplöst enligt första stycket, kan en tiondel av samtliga röstberättigade hos styrelsen begära att det hålls föreningsstämma för behandling av fråga om talan enligt 8 kap. 5 §. Om stämman beslutar att väcka talan, skall den samtidigt förordna att föreningen skall träda i likvidation. Beträffande genomförandet av likvidationen tillämpas 6 kap. Likvidatorerna behöver dock inte söka kallelse på okända borgenärer.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om fusionsförfarandets avslutande, motsvarar 64 § UFL. Finansinspektionen skall enligt *första stycket* självant registrera sitt beslut om tillstånd att verkställa ett fusionsavtal.

Fusionen skall anses genomförd och överlåtande försäkringsförening upplöst när tillståndsbeslutet registrerats. Som ytterligare förutsättning för att fusionen skall anses fullbordad förutsätts att erforderliga stadageändringar eller, vid fusion enligt 3 §, den nybildade försäkringsföreningens stadgar registrerats.

Många försäkringsföreningar förvaltar donationsfonder, till vilka har knutits särskilda gävföreskrifter. Liksom vid likvidation kan i samband med fusion erfordras tillstånd av kammarkollegiet för att genom permutation ändra i dessa föreskrifter.

Regleringen i *andra stycket* av de fall då inspektionen skall förklara att frågan om fusion är förfallen har förebild i 12 kap. 7 § tredje stycket EFL.

Bestämmelserna om skadeståndstalan efter en fusions genomförande i *tredje stycket* har utformats efter mönster av 12 kap. 7 § fjärde stycket EFL.

Fusion mellan en försäkringsförening och ett helägt dotteraktiebolag

9 § Om en försäkringsförening äger samtliga aktier i ett dotteraktiebolag, kan föreningens och bolagets styrelser träffa ett fusionsavtal som innebär att bolaget skall gå upp i föreningen. Styrelserna skall anmäla avtalet för registrering hos Finansinspektionen. Därvid gäller 5-7 §§ i tillämpliga delar.

Dotteraktiebolaget är upplöst när Finansinspektionens beslut om godkännande enligt 5 § har registrerats.

Paragrafen som saknar motsvarighet i UFL innehåller regler om fusion mellan en försäkringsförening och ett helägt dotteraktiebolag som delvis ansluter till motsvarande förfarande i EFL. Styrelserna i försäkringsföreningen och dotteraktiebolaget träffar enligt första stycket fusionsavtalet. Fusionsavtalet skall av styrelserna i försäkringsföreningen och dotterbolaget anmälas för registrering hos Finansinspektionen.

Dotterbolaget upplöses enligt *andra stycket* i och med registrering-
en.

Inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag

10 § *Bestämmelserna om inlösen av aktier i ett dotteraktiebolag i 15 kap. 8-12 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) skall tillämpas på försäkringsföreningar.*

Av paragrafen följer att vid inlösen av aktier i dotteraktiebolag skall samma förfarande tillämpas som beträffande försäkringsbolagen. Bestämmelserna innebär i huvudsak följande.

Om en försäkringsförening själv eller tillsammans med ett dotterföretag äger mer än nio tiondelar av aktierna med mer än nio tiondelar av röstetalet för samtliga aktier i ett dotterföretag, har försäkringsföreningen rätt att av de övriga aktieägarna i det sistnämnda företaget lösa in de återstående aktierna. Den som har aktier som kan lösas in har också rätt att få dessa inlösta av försäkringsföreningen.

En tvist om huruvida rätt eller skyldighet till inlösen föreligger eller om lösenbeloppet skall prövas av tre skiljemän. Part som är missnöjd med skiljedomen har rätt att väcka talan vid domstol inom sextio dagar från det han fick del av skiljedomen. Aktieägarna är under vissa förutsättningar skyldiga att till försäkringsföreningen överlämna sina aktiebrev eller, när fråga är om aktier i avstämningsbolag, låta försäkringsföreningen registreras som ägare till aktierna. Detta gäller endast om föreningen ställer säkerhet för det kommande beloppet med ränta.

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits aktieägare utan att dessa har överlämnat sina aktiebrev eller låtit försäkringsföreningen registreras som ägare skall föreningen sätta ned lösenbeloppet enligt bestämmelserna om nedsättning av pengar hos myndighet.

När säkerhet ställts eller när nedsättning skett är försäkringsföreningen ägare till aktierna.

Överlåtelse av försäkringsbestånd

11 § *En försäkringsförening (den överlåtande föreningen) får med Finansinspektionens tillstånd helt eller delvis överlåta sitt försäkringsbestånd till en annan försäkringsgivare (den övertagande försäkringsgivaren). Överlåtelse får ske till*

- 1. en svensk försäkringsförening,*
- 2. ett svenskt försäkringsbolag, eller*
- 3. en utländsk försäkringsgivare som har koncession i Sverige eller som är auktoriserad i ett land inom EES.*

Vid överlåtelse av försäkringsbestånd skall bestämmelserna i 15 kap. 1 § andra - fjärde styckena och 2 - 7 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) tillämpas. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall iakttagas, att vad där sägs om bolagsstämman i stället skall avse föreningsstämman.

I paragrafen, som motsvarar 63 § UFL, ingår bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd som utgör ett komplement till fusion främst genom att endast en del av en försäkringsförenings bestånd av försäkringar behöver överlåtas genom beståndsoverlåtelse. I artiklarna 12 och 53 i tredje skadeförsäkringsdirektivet samt artiklarna 11 och 49 i tredje livförsäkringsdirektivet finns regler om i vilka situationer medlemsländerna skall tillåta överlåtelse av försäkringsbestånd från en försäkringsgivare till en annan försäkringsgivare och om förfarandet vid denna överlåtelse.

Artikel 12 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 11 i tredje livförsäkringsdirektivet gäller överlåtelse av bestånd när överlåtaren är en försäkringsgivare vars hemland är ett medlemsland.

Artiklarna gäller också situationer i vilka såväl den överlåtande försäkringsgivaren som den mottagande försäkringsgivaren är en svensk försäkringsgivare, om det försäkringsbestånd som skall överlåtas innehåller försäkringsavtal som ingåtts med stöd av etableringsrätten eller friheten att tillhandahålla tjänster.

Artikel 53 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 49 i tredje livförsäkringsdirektivet gäller överlåtelse av bestånd när överlåtaren är en försäkringsgivare vars hemland är ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) men som har en representation inom EES.

I denna paragraf föreslås en anpassning av de nu gällande överlåtelsereglerna i UFL till dessa artiklar i tredje generationens försäkringsdirektiv. Reglerna bygger på vad som föreskrivs om överlåtelse av försäkringsbestånd i 15 kap FRL som har anpassats till EG:s regler.

Första stycket, som delvis överensstämmer med 15 kap. 1 § första stycket FRL, innebär en nyhet i förhållande till gällande reglering genom att en försäkringsförening kan med Finansinspektionens samtycke överlåta sitt försäkringsbestånd inte bara till svenska försäkringsgivare (försäkringsföreningar och försäkringsbolag) utan även till utländska försäkringsgivare som har koncession i Sverige eller som är auktoriserade i ett land inom EES. En förutsättning för ett internationellt överlåtande av försäkringsbestånd är att den överlåtande föreningen uppfyller de krav som ställs i EG:s försäkringsdirektiv. En försäkringsförening som beviljats dispens från en bestämmelse i denna lag, som är tvingande enligt EG:s försäkringsdirektiv, kan exempelvis inte medges att helt eller delvis överlåta sitt försäkringsbestånd till en utländsk försäkringsgivare som är auktoriserad i ett land inom EES.

Hänvisningen i *andra stycket* till FRL innebär i huvudsak att följande förfarande skall iakttas vid överlåtelse av försäkringsbestånd.

Ett avtal om överlåtelse skall för att bli giltigt godkännas av föreningsstämman i den överlåtande försäkringsföreningen. Överlåtelse av försäkringsbeståndet kan ske utan hinder av att den överlåtande föreningen har trätt i likvidation.

Följande handlingar skall hållas tillgängliga för de röstberättigade under minst en vecka före den föreningsstämma vid vilken frågan om godkännande av överlåtelseavtalet skall behandlas samt läggas fram på stämman, nämligen

- ett förslag till föreningsstämmans beslut,
- avtalet om överlåtelse,
- en redogörelse av stadgarna för de omständigheter som kan vara av vikt vid bedömningen av förslagets lämplighet för försäkringsföreningen och medlemmarna jämte yttrande av revisorerna över redogörelsen.

Handlingarna skall genast sändas till de röstberättigade som begär det och uppger sin postadress.

När överlåtelseavtalet godkänts av föreningsstämman, skall föreningsstämmans beslut anmälas av försäkringsföreningen för registrering. Om detta inte har skett inom fyra månader från beslutet eller om Finansinspektionen genom lagakraftätagande beslut har avskrivit en sådan anmälan eller vägrat registrering av beslutet, har frågan om överlåtelse av försäkringsbestånd fallit. Har en mot föreningsstämmans beslut förd klandertalan ogillats skall tiden dock räknas från det domen vann laga kraft.

Ansökan om tillstånd till överlåtelsen skall göras av såväl den överlåtande försäkringsföreningen som den övertagande försäkringsgivaren senast fyra månader efter det att föreningsstämmbeslutet i den över-

låtande försäkringsföreningen om godkännande av överlåtelseavtalet registrerats. Om ansökan inte har gjorts inom föreskriven tid eller om ansökan har avslagits, skall Finansinspektionen förklara att frågan om överlåtelse har fallit.

Tillstånd att verkställa överlåtelseavtalet skall ges om

1. försäkringsmedlemmarnas rätt inte försämras,
2. den övertagande försäkringsgivaren har den kapitalbas, som krävs sedan överlåtelsen beaktats, varvid hänsyn tagits till sådan förmån som kan ha medgivits i enlighet med 23a § första stycket lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige, och
3. behörig myndighet i det land där risker är belägna eller där åtaganden skall fullgöras samtycker till överlåtelsen eller inte har yttrat sig.

Saknar den övertagande försäkringsgivaren koncession att driva försäkringsverksamhet i Sverige, skall kapitalbasen intygas av behörig myndighet. Med behörig myndighet avses, för EES-försäkringsgivare, den behöriga myndigheten i dess hemland och, för försäkringsgivare hemmahörande i ett land utanför EES, den behöriga myndigheten i det EES-land som övervakar försäkringsgivarens soliditet.

Finansinspektionen kan förelägga försäkringsgivarna att komma in med den ytterligare utredning som är nödvändig för att inspektionen skall kunna fastställa att föreningsmedlemmarnas rätt inte försämras.

Skall ansökningen inte genast avslås skall Finansinspektionen i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som Finansinspektionen finner lämpliga kungöra ansökningens innehåll med uppgift om att ett avtal om överlåtelse av försäkringsbestånd har träffats och var avtalet och annan utredning hålls tillgängliga. Kungörelsen skall vidare innehålla föreläggande för de föreningsmedlemmar, vilkas försäkringar är avsedda att överlåtas, att på bestämd tid - minst en månad efter kungörelsens utfärdande - hos Finansinspektionen anmäla om de har något att erinra mot ansökningen. Omfattar avtalet livränta, som utgår till personer som inte är medlemmar i den överlåtande försäkringsföreningen, skall även dessa personer ges möjlighet att anmäla om de har något att erinra mot ansökningen.

Finansinspektionen skall innan tillstånd lämnas ge den behöriga myndigheten i det land där risker är belägna eller där åtaganden skall fullgöras tillfälle att yttra sig. Om överlåtelsen avser försäkringsavtal som tecknats genom en sekundäretablering i ett annat land, skall även den behöriga myndigheten i det landet ges tillfälle att yttra sig.

Finansinspektionen får pröva ansökan om tillstånd att verkställa överlåtelseavtalet när de behöriga myndigheterna utomlands yttrat sig eller, om de inte yttrat sig, tre månader från det att den utländska myn-

digheten mottog meddelandet från Finansinspektionen om den tilltänkta beståndsoverlåtelsen.

Sedan tillstånd att verkställa avtalet lämnats, skall Finansinspektionen genast registrera beslutet. När registrering skett övergår ansvaret för det överlåtna försäkringsbeståndet på den övertagande försäkringsgivaren.

Sker överlåtelsen till en försäkringsgivare med koncession i Sverige skall, sedan överlåtelsen verkställts, den övertagande försäkringsgivaren lämna en underrättelse om överlåtelsen till varje föreningsmedlem eller livräntetagare som berörs av den. Finansinspektionen bestämmer på vilket sätt underrättelsen skall lämnas.

Försätts den överlåtande försäkringsföreningen i konkurs sedan tillstånd till överlåtelsen har givits, skall, vid tillämpning av vad som föreskrivs i konkurslagen (1987:672) om rätt till talan om återgång av avtal, ett avtal om överlåtelse om försäkringsbestånd anses ingången den dag tillstånd att verkställa avtalet gavs.

8 kap. Skadeståndsskyldighet m.m.

I detta kapitel har sammanställts särskilda skadeståndsbestämmelser rörande försäkringsföreningar. De föreslagna ersättningsbestämmelserna omfattar i stort sett samma ansvarsprinciper som FRL och EFL. I kapitlet ingår bestämmelser om materiellrättslig skadeståndsskyldighet (1–3 §§), om jämkning av skadeståndsskyldighet, solidariskt ansvar och regress (4 §), skadeståndstalan (5 §) samt preskription av talerätt (6 §).

Skadeståndsansvar för styrelseledamot m.fl.

1 § Styrelseledamot, verkställande direktören och aktuarien är skyldiga att ersätta skada som han i sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet har förorsakat försäkringsföreningen. Detsamma gäller när skadan tillfogas en föreningsmedlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, stadgarna eller grunderna.

Paragrafen, som har motsvarighet i 76 § UFL, innehåller bestämmelser om förvaltningsorganens skadeståndsskyldighet å ena sidan mot försäkringsföreningen samt å andra sidan mot föreningsmedlemmar och tredje man, dvs. närmast föreningens fordringsägare. Bestämmelserna överensstämmer delvis till sitt innehåll med 13 kap. 1 § EFL och 16 kap. 1 § FRL.

En förutsättning för att skadeståndsskyldighet skall uppkomma är att en i paragrafens *första mening* nämnd person förorsakar skada i sitt uppdrag. Gränserna för uppdraget bestäms på basis av lag, stadgarna samt föreningsstämans beslut. Personerna i ledningen är skyldiga att ersätta försäkringsföreningen all skada som de åsamkar föreningen uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Ersättningsansvaret i förhållande till föreningsmedlemmar och tredje man är enligt *andra meningen* snävare än i förhållande till försäkringsföreningen så tillvida att ersättningsskyldigheten uppkommer uteslutande till följd av överträdelse av denna lag, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag, stadgarna eller grunderna.

Skadeståndsansvar för revisor och revisionsbolag

2 § En revisor är ersättningsskyldig enligt de grunder som anges i 1 §. Han ansvarar även för skada som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakas av hans medhjälpare.

Om ett revisionsbolag är revisor, åligger ersättningsskyldigheten detta bolag och den som är huvudansvarig för revisionen.

I paragrafen, som har motsvarighet i 76 § UFL, stadgas om revisors ersättningsansvar. Stadgandet överensstämmer med 16 kap. 2 § FRL och i huvudsak med 13 kap. 2 § EFL.

Revisors skadeståndsskyldighet är enligt denna paragraf i princip lika omfattande som de i 1 § första meningen nämnda personernas. Om en revisor anlitar medhjälpare svarar han också för skada som denne förorsakat. Om ett revisionsbolag är revisor i försäkringsföreningen är den som är huvudansvarig för bolagets revision ersättningsskyldig i samma utsträckning som en enskild revisor. Därutöver ansvarar revisionsbolaget solidariskt för uppkommen skada.

Medlems och annan röstberättigads skadeståndsansvar

3 § En föreningsmedlem eller en röstberättigad som inte är medlem är skyldig att ersätta den skada som han genom att medverka till överträdelse av denna lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag, stadgarna eller grunderna uppsåtligen eller av grov oaktsamhet tillfogar försäkringsföreningen, en medlem eller någon annan.

Enligt paragrafen, som har motsvarighet i 76 § UFL och som i huvudsak överensstämmer med 13 kap. 3 § EFL och 16 kap. 3 § första stycket FRL, är föreningsmedlemmar eller andra röstberättigade, dvs. garanter med rösträtt i föreningen, skadeståndsskyldiga gentemot före-

ningen, andra medlemmar i föreningen eller tredje man, om de förfar i strid med denna lag, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag, stadgarna eller de för föreningen antagna grunderna. En medlems eller garants ansvar är emellertid såtillvida lindrigare än förvaltningsorganens ansvar att det förutsätter att medlemmen eller garanten handlat antingen uppsåtligt eller av grovt vållande. Sådant handlande från medlems eller garants sida som leder till ersättningsskyldighet kan äga rum antingen vid föreningsstämma eller i annat sammanhang.

Jämkning, solidariskt ansvar och regress

4 § Om någon är ersättningsskyldig enligt 1-3 §§, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har utgett i skadestånd får krävas tillbaka från de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Paragrafen har delvis motsvarighet i 76 § UFL. Motsvarande principer om jämkning av skadeståndsskyldighet, om fördelning av skadeståndsansvaret mellan flera skadeståndsskyldiga och regress återfinns i 13 kap. 4 § EFL och 16 kap. 4 § FRL.

Skadeståndstalan

5 § Beslut om väckande av talan om skadestånd till försäkringsföreningen med stöd av 1-3 §§ fattas av föreningsstämman. Därvid skall bestämmelserna i 13 kap. 5 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar iakttas.

I denna paragraf, som har viss motsvarighet i 76 § UFL, föreskrivs hur det i 1-3 §§ stadgade skadeståndsansvaret förverkligas för föreningens del. I paragrafen stadgas vidare om vilka verkningar ett beslut om ansvarsfrihet har.

Lagförslaget innehåller inga bestämmelser om hur skadeståndsansvaret skall förverkligas i det fall att skada tillfogats föreningsmedlem eller tredje man. I dessa fall får man i första hand försöka avtala om skadestånd. Om överenskommelse inte nås kan den skadelidande väcka talan, om parterna inte kommit överens om att frågan skall handläggas genom skiljemannaförfarande.

Enligt denna paragraf ankommer det på föreningsstämman att besluta om talan om skadestånd till föreningen skall väckas. Skadeståndstalan kan således inte väckas utan att frågan dessförinnan behandlats vid föreningsstämman. Emellertid har styrelsen alltid rätt att väcka talan på grund av brott. Detta följer av hänvisningen till EFL.

Vidare innebär hänvisningen till EFL att följande i huvudsak gäller vid väckande av skadeståndstalan. Enligt huvudregeln beslutar föreningsstämman genom vanligt majoritetsbeslut om skadeståndstalan. För att skydda minoriteten mot eventuellt maktmissbruk från majoritetens sida, har dock även minoriteten fått möjlighet att väcka talan. Talerätt tillkommer en minoritet bestående av minst en tiondel av samtliga röstberättigade som har biträtt ett förslag om att väcka skadeståndstalan eller, såvitt gäller en styrelseledamot eller verkställande direktören, har röstat mot ett förslag om att bevilja ansvarsfrihet. Minoritetskravet enligt UFL är en fjärdedel av samtliga röstberättigade. En uppgörelse om skadeståndsskyldigheten kan träffas endast av föreningsstämman och bara under förutsättning att inte en tiondel av samtliga röstberättigade röstar mot förslaget till uppgörelse. Om en föreningsmedlem för skadeståndstalan för föreningens räkning, kan någon uppgörelse inte träffas utan hans samtycke.

Talan om skadestånd till föreningen får föras av röstberättigade som utgör minst en tiondel av samtliga röstberättigade. Om en röstberättigad sedan talan väckts avstår från talan, kan de övriga alltid fullfölja denna. Den som har väckt talan svarar för rättegångskostnaderna. Om rättegången resulterar i att föreningen vinner ekonomiskt har den som fört talan dock rätt att av dessa medel få ersättning för sina kostnader.

Skadeståndstalan mot styrelseledamöter och verkställande direktören skall väckas inom ett år från det att årsredovisningen och revisionsberättelsen för räkenskapsåret lades fram på föreningsstämman.

Att föreningsstämman beviljar ansvarsfrihet och beslutar att inte väcka skadeståndstalan innebär enligt huvudregeln att skadeståndstalan inte kan väckas senare. Så är emellertid inte fallet om föreningsstämman i väsentliga hänseenden fått felaktiga eller bristfälliga uppgifter i ärendet. I sådana fall kan föreningsstämman senare besluta att väcka skadeståndstalan.

Preskriptionstider

6 § Sådan talan för försäkringsföreningens räkning enligt 1-3 §§ som inte grundas på brott kan inte väckas mot

1. styrelseledamot, verkställande direktören eller aktuarien sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd, som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs,

2. *revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen lades fram på föreningsstämman eller yttrande som avses i denna lag avgavs,*
3. *föreningsmedlem eller röstberättigad, som inte är föreningsmedlem, sedan två år har förflutit från det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan.*

Försätts föreningen i konkurs på en ansökan som gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut, kan konkursboet föra talan enligt 1-3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5 §. Efter utgången av den nämnda tiden kan en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från edgångssammanträdet.

Paragrafen motsvarar delvis 36 § UFL.

Första stycket överensstämmer i huvudsak med 13 kap. 6 § EFL och innehåller bestämmelser om särskilda preskriptionstider för skadeståndstalan på försäkringsföreningens vägnar. Dessa preskriptionstider, som är kortare än den allmänna preskriptionstiden på 10 år, gäller inte skadeståndstalan som baserar sig på brott. I sådana fall preskriberas talerätten tidigast samtidigt som åtalsrätten.

En försäkringsförenings konkursbo har enligt *andra stycket* samma möjligheter som annars föreningen haft att väcka skadeståndstalan enligt 1-3 §§. Skadeståndstalan kan dessutom väckas av konkursboet, trots att frihet från skadeståndsansvar inträtt enligt 5 § under förutsättning att ansökan om konkurs gjorts före utgången av preskriptionstiden i första stycket. Skulle dessa ha löpt ut då talan väcks krävs dessutom att talan har väckts senast sex månader från edgångssammanträdet.

9 kap. Firma

I detta kapitel ingår bestämmelser om försäkringsförenings firma. Bl.a. anges de villkor som vid sidan av de grundläggande reglerna i firmalagen (1974:156) skall gälla för rätten till registrering av försäkringsförenings firma m.m. Nytt i jämförelse med gällande lagstiftning är att en förening som avses i denna lag alltid skall använda uttrycket "försäkringsförening" i sin firma (1 §) och att möjlighet finns för försäkringsförening att anta bifirma (2 §). I övrigt innehåller kapitlet bestämmelser om firmateckning (3 §).

Försäkringsföreningens firma

1 § En försäkringsförenings firma skall innehålla ordet "försäkringsförening". Firma skall registreras i försäkringsföreningsregistret. Den skall tydligt skilja sig från andra ännu bestående firmor som är införda i försäkringsföreningsregistret. I övrigt finns bestämmelser om registreringen i firmalagen (1974:156).

Om försäkringsföreningens firma skall registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse anges i stadgarna.

Första stycket motsvarar huvudsakligen 12 § UFL. En nyhet i förhållande till gällande lag är att en förening inte skall kunna välja mellan uttrycken "understödsförening" och "försäkringsförening" utan alltid använda uttrycket "försäkringsförening" i sin firma. Av promulgationsbestämmelserna framgår att föreningar som har etablerats enligt UFL kan få behålla sitt inregistrerade firmanamn. Motivet till det föreslagna begreppet försäkringsförening har redovisats i avsnitt 8.

Andra stycket överensstämmer i sak med 14 kap. 1 § andra stycket EFL.

Bifirma

2 § Försäkringsföreningens styrelse kan anta bifirma. Vad som sägs om firma i 1 § första stycket gäller även bifirma. Uttrycket försäkringsförening eller förkortning därav får dock inte tas in i en bifirma.

Efter mönster av vad som gäller enligt 14 kap. 1 § tredje stycket EFL föreslås i denna paragraf att en försäkringsförening skall kunna anta bifirma som särskild benämning för en del av verksamheten. Bifirma antas av försäkringsföreningens styrelse. En bifirma får inte verka vilseledande och ge intryck av att bifirman är firma för en självständig förening. Av denna anledning får en bifirma inte innehålla uttrycket "försäkringsförening" eller förkortning därav.

Firmateckning

3 § Vid firmateckning skall bestämmelserna i 14 kap. 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar tillämpas.

Hänvisningen i paragrafen, som har motsvarighet i 27 § UFL, till EFL innebär att skriftliga handlingar som utfärdas för en försäkringsförening bör undertecknas med föreningens firma. Har styrelsen eller nå-

gon annan ställföreträdare för föreningen utfärdat en handling utan firmateckning och framgår det inte av handlingens innehåll att den har utfärdats på föreningens vägnar, svarar de som har undertecknat handlingen solidariskt för förpliktelsen enligt handlingen.

Detta gäller dock inte, om

- det framgick av omständigheterna vid handlingens tillkomst att handlingen utfärdades för föreningen, samt
- medkontrahenten har fått ett av föreningen behörigen undertecknat godkännande av handlingen utan oskäligt dröjsmål efter det att antingen en begäran om sådant godkännande har framställts eller personlig ansvarighet har gjorts gällande mot undertecknarna.

10 kap. Tillsyn

Finansinspektionen skall även i fortsättningen ha tillsynsansvaret för försäkringsföreningar. Ett väsentligt inslag i tillsynsuppgiften är att kontrollera att försäkringsföreningarna uppfyller de solvenskrav som ställs på dem enligt 4 kap. Ett annat betydelsefullt led i tillsynen är att verka för en sund utveckling av den försäkringsverksamhet som en försäkringsförening bedriver (1 §).

Finansinspektionen skall kontinuerligt övervaka försäkringsföreningarnas verksamhet utgående från de uppgifter om verksamheten som styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i en försäkringsförening skall utan särskild uppmaning eller på begäran tillställa inspektionen (2 §). Dessutom har inspektionen rätt att när som helst göra platsundersökningar hos föreningarna (3 §). När en försäkringsförening har trätt i likvidation har likvidatorerna uppgiftsskyldighet i förhållande till inspektionen i vissa frågor (4 §).

I kapitlet stadgas också om Finansinspektionen rätt att kalla till styrelsesammanträde och föreningsstämma (5 §) samt rätt att närvara och delta i föreningsstämma m.m. (6 §). Dessutom har inspektionen möjlighet till insyn i företag och andra organ som här i landet uteslutande har till uppgift att biträda försäkringsföreningar eller som försäkringsföreningen har ett bestämmande inflytande i (7 §).

I detta kapitel ingår också bestämmelser om de tvångsmedel som Finansinspektionen kan använda mot en försäkringsförening, om föreningen inte skulle iaktta denna lag, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag, lagen om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder, stadgarna, grunderna eller om det i övrigt skulle framkomma allvarliga anmärkningar mot försäkringsföreningens verksamhet (8 §).

Som en följd av anpassningen till EG:s försäkringsdirektiv har i kapitlet införts tillsynsbestämmelser om saneringsplan och finansieringsplan (9 §), verksamhet i ett främmande land inom EES (10 §), förbud eller begränsning i rätten att förfoga över tillgångar (11 §) och anmälan av beslut om återkallelse av koncession till myndigheterna i de EES-länder där försäkringsföreningen bedriver verksamhet (13 §).

Kapitlet innehåller vidare bestämmelser om återkallelse av koncession (12 §), möjlighet att få del av alla de upplysningar som behövs för att bedöma om en viss verksamhet är koncessionspliktig (14 §), vite (15 §) överklagande av inspektionens beslut (16 §), förklaring av kammarrätten (17 §), Finansinspektionens befogenhet i fråga om likvidatorer (18 §) och tillsynsbidrag (19 §).

Allmänna tillsynsuppgifter

1 § Finansinspektionen skall verka för en sund utveckling av den verksamhet som försäkringsföreningar bedriver. Inspektionen skall i sin tillsynsverksamhet samarbeta med motsvarande utländska tillsynsmyndigheter i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Efter mönster av 19 kap.1 § första stycket FRL har i *första meningen*, som saknar direkt motsvarighet i UFL, införts ett allmänt stadgande om Finansinspektionens tillsyn över försäkringsföreningarnas verksamhet. Detta innebär emellertid inte någon ändring i sak jämfört med nuvarande tillsynspraxis enligt vilken denna befogenhet har ansetts ingå i inspektionens allmänna tillsyn.

Uppgiften att bevaka sundheten, som knyter an till koncessionsvillkoret i 2 kap. 6 § första stycket 2, avser förhållandena i den enskilda försäkringsföreningen. Innebörden av sundhetsbevakningen har inte närmare preciserats i lagförslaget. Avsikten är att principen om en sund verksamhet skall uttrycka samma krav som i fråga om den verksamhet som bedrivs enligt FRL och att försäkringsföreningar i stort sett skall granskas på motsvarande sätt som försäkringsbolag. En grundförutsättning för att sundhetskravet skall vara uppfyllt är att försäkringsföreningarna bedriver verksamheten enligt lag, sina stadgar och grunder.

Föreskriften i *andra meningen* är föranledd principen om hemlandstillsyn i tredje generationens EG-direktiv.

Försäkringsföreningarnas uppgiftsskyldighet

2 § Styrelsen och verkställande direktören i en försäkringsförening skall, när föreningen har börjat sin verksamhet, genast underrätta Finansinspektionen om det.

Styrelsen, verkställande direktören och andra befattningshavare i ansvarig ställning i försäkringsföreningar skall lämna Finansinspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär. Om försäkringsföreningen driver verksamhet i ett annat land inom EES, skall de, i den utsträckning som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, lämna de upplysningar till behörig myndighet i det landet som den myndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter.

En försäkringsförening skall till Finansinspektionen lämna uppgift om de försäkringstekniska avsättningarnas storlek, hur dessa har beräknats samt avgiven återförsäkring och dess storlek.

Finansinspektionen skall meddela närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten.

Syftet med föreskriften i *första stycket*, som saknar motsvarighet i gällande lag, är möjligheten till kontroll av att beviljade koncessioner utnyttjas. Liksom i fråga om försäkringsbolag kan det inte anses förenligt med sundhetskravet på försäkringsverksamheten att föreningar innehar koncessioner utan att driva försäkringsrörelse.

Finansinspektionen har befogenhet enligt *andra stycket*, som delvis motsvarar 67 § 3 UFL, att inhämta alla upplysningar som behövs för granskning av den verksamhet som bedrivs av försäkringsföreningar. Det kan gälla såväl uppgifter vid något enstaka tillfälle som fortlöpande uppgifter i ett visst hänseende.

Tredje stycket motsvarar 7 kap. 9 § fjärde stycket FRL. Styrelsen ansvarar för uppgiftsskyldighetens fullgörande, se 5 kap. 2 § fjärde stycket Ang. försäkringstekniska avsättningar, se 4 kap. 2 - 3 §§.

Med stöd av bemyndigandet i *fjärde stycket*, som motsvarar 19 kap. 3 § andra stycket FRL, kan de uppgifter som behövs för tillsynen närmare preciseras.

Granskning av verksamheten

3 § Styrelsen och verkställande direktören skall på tid som Finansinspektionen bestämmer hålla försäkringsföreningens kassa, övriga tillgångar, räkenskapsmaterial och andra handlingar tillgängliga för granskning av befattningshavare hos inspektionen eller av någon annan som inspektionen har förordnat.

Paragrafen motsvarar 67 § 1 UFL.

Uppgiftsskyldighet för likvidatorer

4 § Senast en månad efter sådan föreningsstämma som avses i 6 kap. 11, 14, 19 och 22 §§ skall likvidatorerna till Finansinspektionen sända in avskrifter av de vid stämman framlagda handlingar som nämns i dessa lagrum.

Paragrafen motsvarar delvis 53 § UFL.

Enligt 6 kap. 11 § skall styrelsen och verkställande direktören på föreningsstämma lägga fram redovisning för försäkringsföreningens förvaltning. Detta skall ske genast efter det att föreningen trätt i likvidation. Redovisningen skall omfatta tiden mellan senast avgivna årsredovisning och tidpunkten för föreningens trädande i likvidation.

Enligt 6 kap. 14 § skall likvidatorerna för varje räkenskapsår lägga fram årsredovisning på den ordinarie föreningsstämman för godkännande.

Enligt 6 kap. 19 § skall likvidatorerna på föreningsstämman lägga fram slutredovisningen med bifogade redovisningshandlingar och revisionsberättelsen för granskning.

Enligt 6 kap. 22 § kan föreningsstämman fatta beslut om likvidationens upphörande. Samtidigt skall styrelse väljas. Sådana beslut skall genast anmälas för registrering.

Om nu nämnda handlingar inte kommer in till Finansinspektionen inom den i paragrafen angivna tiden kan inspektionen utfärda vitesföreläggande enligt 15 §.

Finansinspektionens rätt att kalla till styrelsesammanträde och föreningsstämma

5 § Finansinspektionen kan kalla till extra föreningsstämma och till styrelsesammanträde.

Paragrafen överensstämmer med 70 § första meningen UFL.

Finansinspektionens rätt att närvara och delta vid föreningsstämma m.m.

6 § Företrädare för Finansinspektionen får närvara och delta i överläggningarna vid föreningsstämma eller vid sådant styrelsesammanträde som utlysts av inspektionen.

Paragrafen överensstämmer med 70 § andra meningen UFL.

Insyn i sidoordnade organ

7 § Skyldigheten enligt 2 och 3 §§ att lämna upplysningar och hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning gäller även för

- 1. styrelsen och verkställande direktören eller motsvarande organ i företag vars verksamhet uteslutande skall vara att biträda försäkringsförening eller som försäkringsförening har ett bestämmande inflytande i,*
- 2. ordförande och verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare i skaderegleringsnämnd, villkorsnämnd eller i annat liknande organ som biträder en försäkringsförening samt*
- 3. styrelsen och verkställande direktör i ett aktiebolag, om det med bolagets samtycke föreskrivits en sådan skyldighet som villkor för medgivande att inneha aktier i bolaget enligt 4 kap. 12 §.*

Genom bestämmelserna i denna paragraf, som delvis överensstämmer med 68 § UFL, har Finansinspektionen möjlighet till insyn bl.a. i vissa företag, nämnder och olika organ som samverkar med försäkringsföreningar. Ledningen för dessa företag, nämnder och organ är skyldiga att i samma utsträckning som ledningen för en försäkringsförening lämna upplysningar till inspektionen samt hålla tillgångar och handlingar tillgängliga för granskning.

Tvångsmedel

8 § Finansinspektionen får meddela de erinringar i fråga om försäkringsföreningens verksamhet som inspektionen anser behövliga.

Finansinspektionen skall förelägga föreningen eller styrelsen att vidta rättelse om inspektionen finner att

- 1. avvikelse skett från denna lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag eller föreskrifter som har meddelats med*

- stöd av dessa lagar eller från föreningens stadgar eller grunder, om sådana finns,*
- 2. stadgarna eller grunderna inte längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av föreningens rörelse,*
 - 3. föreningens riktlinjer för placering av tillgångar som används för skuldtäckning inte är tillfredsställande med hänsyn till innehållet i 4 kap. 3 §,*
 - 4. de tillgångar som används för skuldtäckning inte är tillräckliga eller inte är placerade enligt 4 kap. 3 §,*
 - 5. försäkringsbeståndet inte är tillräckligt för erforderlig riskutjämning,*
 - 6. någon av dem som ingår i försäkringsföreningens styrelse eller är verkställande direktör inte uppfyller de krav som anges i 2 kap. 6 § första stycket 3, eller*
 - 7. det i övrigt finns allvarliga anmärkningar mot försäkringsföreningens verksamhet.*

I denna paragraf, som motsvarar 71 § UFL, anges de sanktioner som Finansinspektionen kan eller skall vidta om en försäkringsförening förfar i strid med lag, stadgarna, föreskrifter eller om andra oriktigheter förekommer i en förenings verksamhet. Sanktionsbestämmelserna är utformade efter mönster av 19 kap. 11 § första och andra styckena FRL.

Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan försäkringsföreningar enligt *första stycket* meddelas en erinran eller enligt *andra stycket* föreläggas att inom en viss tid rätta till ett sakförhållande eller upphöra med ett förfarande som anses felaktigt.

Saneringsplan och finansieringsplan

9 § Finansinspektionen skall förelägga försäkringsföreningen eller dess styrelse att upprätta och för godkännande överlämna en plan för att

- 1. återställa en sund finansiell ställning, om föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 4 kap. 1 § första stycket,*
- 2. skyndsamt återställa kapitalbasen, om kapitalbasen understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller garantibeloppet enligt 2 kap. 4 § första stycket andra meningen eller om kapitalbasen inte har den sammansättning som anges i 4 kap. 1 § andra stycket.*

I paragrafen föreslås, efter mönster av 19 kap. 11 § tredje stycket FRL, att ett sådant system för tillsyn av försäkringsföreningarnas solvens, som förutsätts i artikel 20.2 och 20.3 i det första skadeförsäkringsdi-

rektivet samt i artiklarna 24.2 och 24.3 i det första livförsäkringsdirektivet, införs.

Eftersom försäkringsföreningen i den situation som anges i *punkt 1* inte längre uppfyller lagens krav på solvensmarginal, skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta en saneringsplan för att de krav som ställs på soliditeten skall kunna uppfyllas. Saneringsplanen skall godkännas av inspektionen. Om försäkringsföreningens ekonomiska ställning är sådan som anges i *punkt 2*, dvs. att kapitalbasen inte ens uppgår till en tredjedel av solvensmarginalen, skall inspektionen förelägga föreningen eller dess styrelse att upprätta en finansieringsplan för hur kapitalbasen skyndsamt skall återställas. Även finansieringsplanen skall godkännas av inspektionen.

Verksamhet i ett främmande land inom EES

10 § Om en försäkringsförening driver verksamhet i ett främmande land inom EES och föreningen inte rättar sig efter Finansinspektionens eller behörig utländsk myndighets anmodan om rättelse, skall inspektionen vidta de åtgärder som behövs för att förhindra fortsatta överträdelser. Inspektionen skall underrätta den behöriga utländska myndigheten om vilka åtgärder som vidtas.

Paragrafen, som i sak överensstämmer med 19 kap. 11 § fjärde stycket FRL, är föranledd av artikel 40 i både tredje skadeförsäkringsdirektivet och tredje livförsäkringsdirektivet. Bestämmelserna saknar motsvarighet i UFL. Angående de närmare förutsättningarna för att bedriva försäkringsverksamhet inom EES, se 2 kap. 10 och 11 §§.

Förbud eller begränsning i rätten att förfoga över tillgångar

11 § Finansinspektionen får begränsa försäkringsföreningens förfoganderätt eller förbjuda föreningen att förfoga över sina tillgångar i Sverige, om

- 1. föreningen inte följer gällande bestämmelser om skuldtäckning enligt 4 kap 3 § första stycket,*
- 2. föreningens kapitalbas understiger en tredjedel av solvensmarginalen eller inte uppfyller gällande krav på garantibelopp enligt 4 kap. 1 § första stycket,*
- 3. föreningens kapitalbas understiger solvensmarginalen enligt 4 kap. 1 § första stycket och det finns särskilda skäl att anta att föreningens finansiella ställning ytterligare kommer att försämrats, eller*

4. *det bedöms vara nödvändigt för att skydda de försäkrades intressen vid beslut om återkallelse av föreningens koncession enligt 12 §.*

Finansinspektionen får besluta hur försäkringsverksamheten skall drivas efter ett sådant beslut som avses i första stycket.

Om försäkringsföreningen enligt underrättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 2 kap. 10 eller 11 § eller har tillgångar placerade i ett annat EES-land än Sverige, skall Finansinspektionen underätta den behöriga myndigheten i det landet om beslut som fattats i enlighet med första stycket och, om det behövs, begära att den behöriga myndigheten i samarbete med inspektionen, vidtar motsvarande åtgärder.

Paragrafen saknar motsvarighet i UFL.

Bestämmelserna i *första stycket* anger de situationer där Finansinspektionen kan begränsa den rätt försäkringsföreningar har att fritt förfoga över sin egendom. Bestämmelserna motsvarar till sitt innehåll 19 kap. 11 § sjätte stycket FRL.

Andra stycket överensstämmer i sak med 19 kap. 11 § sjunde stycket FRL.

Enligt *tredje stycket*, som motsvarar 19 kap. 11 a § första stycket första och andra meningarna FRL, har Finansinspektionen en underrättelseskyldighet i förhållande till utländska tillsynsmyndigheter i de länder där försäkringsföreningen bedriver verksamhet eller har tillgångar, om inspektionen vidtagit åtgärder enligt första stycket. På begäran av inspektionen kan de åtgärder som nämns i första stycket genomföras också i andra EES-länder där försäkringsföreningen bedriver försäkringsrörelse eller har tillgångar. I sådana fall verkställs åtgärderna av den behöriga tillsynsmyndigheten i landet i fråga.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar artikel 13 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 12 i tredje livförsäkringsdirektivet.

Återkallelse av koncession

12 § En koncession för en försäkringsförening skall återkallas av Finansinspektionen, om

1. *föreningen inte har anmälts för registrering inom den tid som anges i 2 kap. 8 § första stycket,*
2. *föreningen inte har börjat sin verksamhet inom tre månader från det föreningen registrerades,*
3. *anmälningen för föreningens registrering genom lagakraftäggande beslut blivit avskriven eller avslagen, eller*

4. *föreningen under längre tid än sex månader inte drivit verksamhet.*

En koncession kan återkallas av Finansinspektionen, om föreningen

- 1. inte längre uppfyller kraven för koncession,*
- 2. inte inom angiven tid har vidtagit åtgärder i en plan som har godkänts enligt 9 § eller,*
- 3. i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten.*

I paragrafen, som saknar motsvarighet i UFL, stadgas om de fall då Finansinspektionen skall eller kan återkalla koncession för en försäkringsförening. Det nya stadgandet motsvarar artikel 14 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 13 i tredje livförsäkringsdirektivet.

Skyldigheten att återkalla koncession enligt *första stycket* överensstämmer i sak med 19 kap. 2 § första stycket FRL. Möjligheten till ingripande i koncessionen enligt *andra stycket* överensstämmer i sak med 19 kap. 11 § åttonde stycket FRL.

Anmälan av beslut om återkallelse av koncession

13 § Finansinspektionen skall anmäla beslut om återkallelse av koncession till de behöriga myndigheterna i de EES-länder där försäkringsföreningen enligt underrättelse bedriver försäkringsverksamhet enligt 2 kap. 10 eller 11 §. Inspektionen får i samband härmed begära att den utländska myndigheten i samarbete med inspektionen vidtar de åtgärder, som behövs för att skydda de försäkrades intressen.

I denna paragraf, som utformats efter mönster av 19 kap. 11 a § första stycket tredje meningen FRL men som saknar motsvarighet i UFL, har i enlighet med artikel 14 i tredje skadeförsäkringsdirektivet och artikel 13 i tredje livförsäkringsdirektivet införts en anmälningsskyldighet för Finansinspektionen i förhållande till utländska myndigheter som utövar tillsyn över försäkringsverksamhet i de EES-länder där försäkringsföreningen bedriver försäkringsrörelse. I samband härmed får Finansinspektionen begära att den utländska myndigheten tillsammans med inspektionen säkerställer de försäkrades intressen i de fall som här avses.

Upplýsingsskyldighet om viss rörelse

14 § Om det kan antas att någon driver en verksamhet som omfattas av denna lag, får Finansinspektionen förelägga denne att lämna de upp-

lysningar om verksamheten som behövs till inspektionen för att den skall kunna bedöma om lagen är tillämplig.

Om Finansinspektionen finner att någon driver verksamhet enligt denna lag utan föreskriven koncession, skall inspektionen förelägga denne att inom bestämd tid ändra verksamheten enligt inspektionens anvisningar eller upphöra med verksamheten.

Paragrafen, som ersätter den nuvarande straffbestämmelsen i 77 § UFL, är uppbyggd efter mönster av 19 kap. 12 § FRL.

Första stycket ger Finansinspektionen möjlighet att få del av alla de upplysningar som behövs för att bedöma om en viss verksamhet är koncessionspliktig. Av 15 § framgår att Finansinspektionen kan förena ett föreläggande om att lämna upplysningar med vite.

I andra stycket anges hur Finansinspektionen skall förfara då det konstateras att någon driver en försäkringsförening utan erforderlig koncession. Föreläggandet skall gå ut på att den för verksamheten ansvarige skall vidta någon av de två alternativa åtgärder som anges i stycket.

Vite

15 § Om Finansinspektionen meddelar föreläggande eller förbud enligt denna lag, får inspektionen förelägga vite.

Har inspektionen förelagt vite skall den mot vilken föreläggandet riktas genast skriftligen underrättas om detta.

Paragrafen motsvaras delvis av 74 § UFL.

Ang. överklagande av vitesföreläggande, se 16 §. Fråga om utdömande av vite prövas av allmän domstol.

Överklagande av beslut

16 § Finansinspektionens beslut enligt 2 kap. 10 eller 11 § får överklagas hos kammarrätten. Inspektionens beslut om att förelägga vite enligt 15 § får överklagas hos länsrätten. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande. Inspektionens beslut i övrigt får överklagas hos regeringen.

Inspektionen får bestämma att ett beslut om föreläggande eller om verksamhetens drivande enligt 11 § andra stycket skall gälla omedelbart.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om hur Finansinspektionens beslut enligt denna lag överklagas, motsvarar delvis 75 § UFL. Bestämmelserna gäller endast talan mot faktiskt meddelade beslut. Möjlighet att begära domstolsprövning i fall där beslut inte fattats eller åtgärd inte vidtagits inom föreskriven tid behandlas i 17 §. Om överklaganden av vissa beslut i registreringsärenden finns bestämmelser i 20 kap. 6 §.

Finansinspektionen kan i fråga om beslut som avses i andra stycket meddela interimistiskt beslut i brådska fall. I beslutet måste då särskilt anges att det skall gälla omedelbart.

Förklaring av kammarrätten

17 § Har Finansinspektionen inte fattat beslut

- i ett ärende om koncession sex månader efter det ansökan gavs in,
- i ett ärende enligt 2 kap. 10 § andra stycket inom tre månader,
- i ett ärende enligt 2 kap. 10 § tredje stycket eller 11 § andra stycket eller tredje stycket inom en månad, får sökanden begära förklaring av kammarrätten att ärendet onödigt uppehålls.

Efter det att kammarrätten avgett sådan förklaring skall ansökan anses ha avslagits av Finansinspektionen om beslut inte har meddelats

- inom sex månader i ett ärende om koncession,
- inom tre månader i ett ärende enligt 2 kap. 10 § andra stycket, eller
- inom en månad i ett ärende enligt 2 kap. 10 § tredje stycket eller 11 § andra eller tredje stycket.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om rätt att hos domstol begära förklaring att Finansinspektionens avgörande av vissa slag av ärenden onödigt uppehålls. Bestämmelserna, som är föranledda av EG:s regler, motsvaras av 19 kap. 13a § FRL.

Finansinspektionens befogenhet i fråga om likvidatorer

18 § Finansinspektionen har under en försäkringsförenings likvidation i fråga om likvidatorerna samma befogenhet som inspektionen enligt denna lag har beträffande styrelsen.

Paragrafen överensstämmer med 72 § andra stycket UFL.

Tillsynsbidrag

19 § Varje försäkringsförening skall med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Paragrafen motsvarar 73 § UFL.

Liksom i fråga om Finansinspektionen övriga tillsynsverksamhet är det regeringen som skall fastställa de närmare principerna som skall gälla för avgifternas storlek.

11 kap. Registrering

Kapitel innehåller registreringsbestämmelser som utgår från samma principer som motsvarande föreskrifter i FRL. Finansinspektionen skall föra ett försäkringsföreningsregister (1 §). Det som förs in i registret skall med något enstaka undantag kungöras i Post- och Inrikes Tidningar (2 §). Bestämmelser om verkan av registrering och kungörande finns i 3 § och om brister i anmälan för registrering i 4 §. Vidare innehåller kapitlet bestämmelser om hävande av firmaregistrering (5 §) och överklagande av vissa beslut i registreringsärenden (6 §).

Försäkringsföreningsregister

1 § Hos Finansinspektionen skall föras ett försäkringsföreningsregister för registrering enligt denna lag.

Paragrafen överensstämmer i sak med 3 § andra stycket första meningen UFL.

Kungörande av i försäkringsföreningsregistret införda uppgifter

2 § Finansinspektionen skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som införs i försäkringsföreningsregistret med undantag för registrering av underrättelser enligt 6 kap. 24 §. En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret skall endast ange ändringens art.

Enligt paragrafen, som är ny, skall det som införs i försäkringsföreningsregistret genom Finansinspektionens försorg utan dröjsmål kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Undantag från kungörelseskyldigheten har dock gjorts i vissa fall. Det gäller meddelande från rätten att

försäkringsföreningen har försatts i konkurs eller att konkurs avslutats. I dessa fall sker nämligen kungörelsen av den domstol som handlägger konkursen.

Verkan av registrering och kungörande

3 § Det som enligt denna lag eller särskilda bestämmelser har införts i försäkringsföreningsregistret skall anses ha kommit till tredje mans kännedom, om införandet har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar enligt 2 § och det inte av omständigheterna framgår att han varken kände till eller borde ha känt till det som kungjorts.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande lag, har utformats väsentligen efter mönster av 15 kap. 3 § EFL. Enligt paragrafen har registreringen och kungörandet den verkan att tredje man skall anses ha kännedom om det som blivit infört i registret. Undantag från detta görs dock för det fallet att det av omständigheterna framgår att tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om vad som förts in i registret. Bestämmelsen är en konsekvens av att ett kungörelseförfarande föreslås i 2 §.

Brister i anmälan för registrering

4 § Om en sökande vid anmälan för registrering inte har iakttagit vad som är föreskrivet om anmälan, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avge yttrande eller vidta rättelse. Detsamma gäller, om Finansinspektionen finner att ett beslut som anmäls för registrering eller en handling som bifogas anmälningen

- 1. inte har tillkommit i behörig ordning,*
- 2. till sitt innehåll strider mot denna lag eller annan författning eller stadgarna eller grunderna, eller*
- 3. i något viktigare hänseende har en otydlig eller vilseledande avfattning.*

Om sökande inte rättar sig efter föreläggandet, skall anmälan avskrivast. En underrättelse om denna påföljd skall tas in i föreläggandet. Finns det även efter det att yttrandet har avgetts något hinder mot registrering och har sökanden haft tillfälle att yttra sig över hindret, skall registrering vägras, om det inte finns anledning att ge sökanden ett nytt föreläggande.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte hinder mot registrering av ett beslut av föreningsstämman, om rätten till talan mot beslutet har gått förlorad enligt 5 kap 6 § om talan mot föreningsstämmobeslut.

Finansinspektionen skall genast skriftligen underrätta föreningen när inspektionen har förklarat att frågan om fusion har fallit enligt 7 kap. 8 § andra stycket eller förelagt vite enligt 10 kap. 15 §.

Paragrafen överensstämmer delvis med 65 § UFL och har utformats med 15 kap. 4 § EFL som förebild.

Hävande av firmareregistrering m.m.

5 § Bestämmelser om att avföra en firma ur registret sedan en dom om hävande av firmareregistreringen har vunnit laga kraft finns i firmalagen (1974:156).

Paragrafen motsvarar delvis 65 § UFL.

Överklagande av vissa beslut i registreringsärenden

6 § Ett beslut av Finansinspektionen som innebär att en anmälan avskrivits eller en registrering vägrats enligt 4 § andra stycket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom två månader från beslutets dag. Detsamma gäller beslut av Finansinspektionen som avses i 4 § tredje stycket med undantag av beslut enligt 10 kap. 15 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen, som delvis motsvarar 75 § UFL, överensstämmer i huvudsak med 20 kap. 7 § FRL och innehåller bestämmelser om överklagande av Finansinspektionens beslut i vissa registreringsärenden. Bestämmelserna om överklagande av inspektionens beslut i övriga frågor finns i 10 kap. 16 §.

19.2 Förslag till Lag om införande av lagen om försäkringsföreningar

Övergångs- och ikraftträdandebestämmelser till den nya lagen om försäkringsföreningar (FFL) har samlats i en särskild promulgationslag (FFLP). Behovet av särskilda övergångsbestämmelser har närmare behandlats i avsnitt 18. Eftersom den nya lagen förutsätts tillämpas på en försäkringsförening först sedan koncession beviljats och erforderliga stadgeändringar stadfästs i enlighet med den nya lagen, torde under övergångstiden anpassning utan svårighet kunna ske till den nya lagen när det gäller redan registrerade föreningar. Av denna anledning har behovet av övergångsbestämmelser kunnat begränsas.

1 § Lagen (19X:000) om försäkringsföreningar och denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

Bestämmelserna i 10 § träder dock i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

FFL och FFLP föreslås träda i kraft den 1 januari 1999. Bestämmelserna i 10 § om stadgeändringar skall dock av praktiska skäl få tillämpas före den 1 januari 1999.

2 § Genom lagen (19X:000) om försäkringsföreningar upphävs, med de begränsningar som följer av denna lag, lagen (1972:262) om understödsföreningar.

Genom ikraftträdandet av FFL upphävs UFL. Detta gäller dock inte utan undantag; som framgår nedan skall föreningar, som är registrerade enligt UFL, under en övergångstid få fortsätta att tillämpa UFL.

3 § Om det i lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i lagen (19X:000) om försäkringsföreningar eller i denna lag, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

När det i en lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i FFL eller denna lag skall i stället den nya bestämmelsen tillämpas. Regeln ger uttryck för en vanlig princip då en författning ersätts av en ny.

4 § Lagen (19X:000) om försäkringsföreningar skall tillämpas även på understödsföreningar som registrerats enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar. Därvid skall dock iakttas vad som föreskrivs i 5-12 §§.

Den nya lagen om försäkringsföreningar förutsätts även bli tillämplig på föreningar som registrerats enligt UFL. För dessa föreningar gäller dock särskilda övergångsbestämmelser.

5 § Styrelsen för en understödsförening som är registrerad enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar vid ikraftträdandet av lagen (19X:000) om försäkringsföreningar, skall ansöka om koncession för föreningen och stadfästelse av föreningens stadgar enligt 2 kap. 5 § lagen om försäkringsföreningar. Finansinspektionen prövar ansökningsen enligt 2 kap. 6 § lagen om försäkringsföreningar med de avvikelser som följer av 6-9 §§ denna lag.

Ansökan enligt första stycket skall lämnas in till inspektionen senast vid utgången av år 1999, dock kan ansökningar för små försäkringsföreningar enligt 1 kap. 7 § lagen om försäkringsföreningar inlämnas till utgången av år 2009.

Innan frågan om koncession har avgjorts får föreningen fortsätta att bedriva verksamheten enligt lagen om understödsföreningar. Om det är nödvändigt får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen bestämma att verksamheten får bedrivas enligt lagen om understödsföreningar även efter det att koncession har beviljats enligt lagen om försäkringsföreningar, dock högst ett år efter beslutet om koncession.

Om ansökan enligt första stycket inte sker inom den i andra stycket föreskrivna tiden eller avslås ansökningen, skall föreningen träda i likvidation. Likvidationen skall genomföras enligt lagen om understödsföreningar.

Flertalet av de idag registrerade understödsföreningarna kommer att räknas som små föreningar enligt den definition som ges i 1 kap. 7 § FFL. De har vanligen en blygsam omsättning och meddelar i vissa fall närmast symboliska försäkringsförmåner. Många av dessa föreningar kommer sannolikt inte att kunna uppfylla de solvenskrav som är en förutsättning för koncession enligt FFL. Det får dock anses skäligt att dessa föreningar, som i vissa fall existerat under mycket lång tid, får fortsätta verka under en övergångsperiod om tio år. Under denna tid har föreningarna möjlighet att överlåta sin rörelse till en mer bärkraftig förening. En kortare övergångstid skulle inte bara kunna skapa svårigheter för vissa enskilda föreningar, t.ex. sådana som kommer att avveck-

las, utan även för inspektionen, vars arbetsinsats i samband med koncessionsärendena inte torde bli obetydlig.

När det gäller föreningar som inte är att hänföra till små föreningar enligt den nya lagen har övergångsperioden begränsats till ett år. Anledningen härtill är främst att i denna grupp av föreningar ingår föreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv och därför enligt Sveriges åtaganden gentemot EU snarast måste anpassas till ett regelsystem som uppfyller EU:s krav. Av konkurrensskäl har övergångstiden även för andra stora föreningar, som inte omfattas av EG:s försäkringsdirektiv, fastställts till ett år.

Enligt huvudregeln skall verksamheten bedrivas enligt UFL fram till dess koncessionsärendet avgjorts. I syfte att åstadkomma en smidig övergång till den nya lagen har dock införts en dispensregel enligt vilken regeringen eller inspektionen kan medgiva att tiden för verksamhet enligt UFL utsträcks högst ett år efter koncessionsbeslutet. Lämpligen bör i koncessionsbeslutet anges från vilken tidpunkt bestämmelserna i FFL skall tillämpas.

Av bestämmelsen att föreningarna får fortsätta att bedriva verksamheten enligt UFL till dess koncessionsfrågan avgjorts följer att Finansinspektionen enligt 2 § andra stycket UFL till dess koncessionsfrågan avgjorts kan även fortsättningsvis medge undantag från UFL:s bestämmelser. Likvidationsplikt inträder om föreningen underlåter att inom de föreskrivna tiderna ansöka om koncession. Detsamma gäller om koncessionen avslås.

6§ En understödsförening som inte är sluten enligt bestämmelserna i 1 kap. 4§ lagen (19X:000) om försäkringsföreningar kan beviljas koncession enligt den lagen, om föreningen vid utgången av år 1972 var registrerad som en understödsförening och koncessionsvillkoren i övrigt är uppfyllda.

Paragrafen överensstämmer i sak med 1 § andra stycket UFL.

7 § På understödsföreningar, som registrerats enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar och som vid ikraftträdandet av lagen (19X:000) om försäkringsföreningar har färre än 500 medlemmar, skall 5 § lagen (1972:262) om understödsföreningar tillämpas.

Enligt denna paragraf omfattas inte en förening, som registrerats enligt UFL och som vid FFL:s ikraftträdande har färre än 500 medlemmar, av reglerna om minsta medlemsantal i 4 kap. 9§ FFL. För sådana föreningar skall i stället 5 § UFL gälla även i fortsättningen och således även den mer liberala dispensregeln i den paragrafen. En förening som

visserligen bildats före den 1 januari 1999 men vars medlemsantal efter ikraftträdandet av FFL sjunkit under 500 kommer däremot att omfattas av regeln i 4 kap. 9 § FFL.

8 § En understödsförenings firma, som registrerats innan lagen (19X:000) om försäkringsföreningar trätt i kraft, får godkännas även om den inte överensstämmer med bestämmelserna i 9 kap. 1 § lagen om försäkringsföreningar.

Många av understödsföreningarna har ordet understödsförening i sin firma. Dessa föreningar får även i fortsättningen behålla sin firma.

9 § Bestämmelserna om borgensförbindelser m.m i 4 kap. 9 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar gäller inte sådana förbindelser som ingåtts av understödsföreningar före ikraftträdandet av lagen om försäkringsföreningar.

En försäkringsförening får enligt 4 kap. 9 § FFL inte ingå borgen eller ställa annan säkerhet om inte Finansinspektionen för visst fall gett tillstånd härtill. För att undvika komplikationer beträffande tidigare ingångna förbindelser stadgas i denna paragraf att bestämmelserna inte gäller förbindelser som ingåtts före lagens ikraftträdande av föreningar som registrerats enligt UFL.

10 § Redan före den 1 januari 1999 får föreningsstämman med tillämpning av bestämmelserna om majoritetskrav i 5 kap. 6 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar och utan hinder av särskilda föreskrifter i stadgarna besluta om sådana ändringar som behövs för att stadgarna skall stämma överens med lagen om försäkringsföreningar. Beslutet skall gälla från den tidpunkt då föreningen beviljas koncession enligt lagen om försäkringsföreningar.

I paragrafen ges möjlighet att redan före FFL:s ikraftträdande besluta om sådana ändringar i stadgarna som behövs för att dessa skall stå i överensstämmelse med den nya lagen.

11 § Likvidation skall genomföras enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar, om likvidatorerna har utsetts före utgången av december 1998.

Av paragrafen framgår att likvidation skall genomföras enligt UFL om likvidator utsetts före FFL:s ikraftträdande. Härvid kan noteras att det i UFL inte finns någon bestämmelse om möjlighet att upphöra med lik-

vidationen och återuppta verksamheten. Skall likvidationen enligt paragrafen handläggas enligt UFL finns alltså inte möjlighet att avbryta likvidationen, vilket däremot är möjligt enligt FFL.

12 § Överlåtelse av en försäkringsförenings rörelse skall genomföras enligt lagen (1972:262) om understödsföreningar om anbudet om överlåtelsen har godkänts före utgången av december 1998.

Om en överlåtelse har godkänts före FFL:s ikraftträdande skall UFL tillämpas även för det fortsatta förfarandet.

19.3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag är tillämplig på försäkringsföretag. Med försäkringsföretag avses sådana försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag som omfattas av försäkringsrörelselagen (1982:713) samt sådana försäkringsföreningar som omfattas av lagen (19XX:000) om försäkringsföreningar. Försäkringsföreningar som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar sådan livförsäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket lagen om försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av denna lag anses som livförsäkringsföretag. Andra försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av denna lag anses som skadeförsäkringsföretag.

Bestämmelserna om koncernredovisning i 7 kap. skall tillämpas på finansiella holdingföretag som uteslutande eller huvudsakligen förvaltar andelar i dotterföretag som är försäkringsföretag eller utländska företag av motsvarande slag. Med finansiellt holdingföretag avses ett aktiebolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening vars verksamhet uteslutande eller så gott som uteslutande består i att i vinstsyfte förvärva och förvalta andelar i dotterföretag.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får medge undantag från denna lag för sådana försäkringsföretag som får undantas från försäkringsrörelselagen enligt 1 kap. 10 § samma lag. Undantag får också göras för sådana försäkringsföreningar som avses i 1 kap. 7 § lagen om försäkringsföreningar.

För sådana företag som medgivits undantag från denna lag skall i stället sådana föreskrifter som meddelats med stöd av 4 § andra stycket gälla.

Av ändringen i första stycket framgår att begreppet försäkringsföretag utvidgas så att det även omfattar försäkringsföreningar. Härigenom blir ÅRFL tillämplig även på försäkringsföreningar. Eftersom ÅRFL i viss mån har skilda stadganden för å ena sidan livförsäkringsföretag och å andra sidan skadeförsäkringsföretag har i lagen angetts vilka föreningar som är att hänföra till liv- respektive skadeförsäkringsföretag.

Avgränsningen sammanhänger med den definition av begreppen skadeförsäkring respektive livförsäkring som framgår av 1 kap. 2 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar och har utformats efter mönster av 1 kap. 4 § FRL. En förening som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar sådan livförsäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket FFL skall vid tillämpningen av denna lag anses som livförsäkringsföretag. Andra försäkringsföreningar skall vid tillämpningen av denna lag anses som skadeförsäkringsföretag.

Nedan följer en sammanfattning av ÅRFL:s huvudsakliga principer. För en detaljerad redogörelse hänvisas till prop. 1995/96:10, Del 4, Försäkringsföretag.

Årsredovisningen skall enligt ÅRFL bestå av balansräkning, resultaträkning, noter och förvaltningsberättelse. Den skall upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed. Balansräkningen, resultaträkningen och noterna skall tillsammans ge en rättvisande bild av företagets ställning. Om det behövs för att en rättvisande bild skall ges, skall tilläggsupplysningar lämnas. Om avvikelser görs från allmänna råd eller rekommendationer av normgivande organ, skall detta anmärkas i en not. Skälen för avvikelserna skall anges.

Sex grundläggande redovisningsprinciper har tagits in i lagen:

- Försäkringsföretaget skall förutsättas fortsätta sin verksamhet.
- Samma principer för värderingen skall tillämpas från ett räkenskapsår till ett annat.
- Värderingen skall göras med rimlig försiktighet, vilket bl.a. innebär att endast under räkenskapsåret konstaterade intäkter skall få tas med och att hänsyn skall tas till alla förutsebara förluster.
- Intäkter och kostnader som är hänförliga till räkenskapsåret skall tas med oavsett tidpunkten för betalningen.
- De olika beståndsdelarna i posterna skall värderas var för sig.
- Den ingående balansen för ett räkenskapsår skall stämma överens med utgående balans för föregående räkenskapsår.

Avvikelser från principerna får göras, om det finns särskilda skäl och avsteget är förenligt med god redovisningssed och kravet att redovisningen skall ge en rättvisande bild. Om avvikelse görs skall vissa tilläggsupplysningar lämnas i en not.

Om rörelsen omfattar flera försäkringsgrenar skall även en resultatanalys ingå i årsredovisningen. Termen försäkringsgren ersätter begreppet verksamhetsgren och skall användas som grund för uppdelningen av informationen i resultatanalysen. Begreppet kan därvid utgöra basen för information fördelad på såväl försäkringsklasser, grupp av försäkringsklasser eller en verksamhetsgren av liknande slag som idag.

Balansräkningen skall ställas upp i kontoform och resultaträkningen i rapportform. Både balansräkningen och resultaträkningen får en delvis ny utformning och ett nytt innehåll i väsentlig överensstämmelse med de uppställningsformer som anges i försäkringsredovisningsdirektivet.

I balansräkningen har införts en rubrik med benämningen avsättningar, dels som beteckning på försäkringstekniska avsättningar, dels som beteckning på andra slag av avsättningar. Avsättning skall göras för samtliga förpliktelser som är säkra eller sannolika till sin existens men ovissa till belopp eller tidpunkt för infriande. Avskrivningar och nedskrivningar får inte redovisas som avsättning.

Ställda panter och därmed jämförliga säkerheter samt ansvarsförbindelser skall redovisas i balansräkningen inom linjen.

Nuvarande krav på upplysning om ledande befattningshavares anställningsvillkor m.m. har i lagen kompletterats med krav på viss ytterligare information om lämnande av lån och ställda säkerhetsföreskrifter samt ansvarsförbindelser. Skyldigheten att lämna uppgifter om lön, ersättningar och pensioner till styrelsen och verkställande direktören utvidgas till att gälla även tidigare styrelse och verkställande direktör. Dessutom innehåller lagen ett krav på upplysning om avtal om avgångsvederlag.

ÅRFL innehåller en koncerndefinition samt regler om koncernredovisningens utformning och innehåll. Vidare har begreppet intresseföretag definierats i lag och metoderna för konsolidering av dotterföretag och intresseföretag har lagreglerats.

Samtliga företag som omfattas av ÅRFL skall vara skyldiga att upprätta förvaltningsberättelse. Förvaltningsberättelsen skall innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat. Förvaltningsberättelsen skall även innehålla upplysningar om vissa viktigare förhållanden, bl.a. förhållanden som är viktiga för bedömningen av försäkringsföretagets ställning och resultat, händelser som är av väsentlig betydelse för företaget samt upplysningar om företagets förväntade framtida utveckling. Dessutom skall i förvaltningsberättelsen lämnas upplysningar om skade- respektive livförsäkringsrörelsens tekniska resultat för vart och ett av de senaste fem räkenskapsåren samt företagets konsolidering vid utgången av vart och ett av dessa räkenskapsår.

ÅRFL innehåller vissa regler om offentliggörande av års- och koncernredovisningar. Försäkringsföretag skall således ge in årsredovisning och revisionsberättelse, samt i förekommande fall, koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse till Finansinspektionen. Finansinspektionen skall kungöra att handlingarna har kommit in till inspektionen. Kungörande skall ske i en tidning.

ÅRFL skall tillämpas även när det gäller upprättande av årsbokslut. ÅRFL:s regler om jämförelsetal för föregående räkenskapsår skall dock inte tillämpas.

Av *tredje stycket andra meningen* framgår att undantag från ÅRFL kan medges för sådana försäkringsföreningar som undantagits från den föreslagna lagen om försäkringsföreningar, se 1 kap. 7 § lagförslaget. Vidare framgår av 1 kap 4§ första stycket ÅRFL att regeringen eller Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om bl.a. löpande bokföring, årsbokslut, årsredovisning och koncernredovisning. Regeringen eller Finansinspektionen får enligt andra stycket i samma paragraf vidare meddela föreskrifter om i vilken utsträckning ÅRFL och föreskrifter som meddelats med stöd av det i 1 kap. 1§ nämnda bemyndigandet, skall tillämpas i sådana företag som helt eller delvis undantagits från lagens tillämpning enligt tredje stycket.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

- 1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999 och tillämpas första gången för räkenskapsår som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen bestämmer.*

När det gäller ikraftträdandet av de nya redovisningsreglerna för försäkringsföreningarna är vad som anfördes i samband med ikraftträdandet av ÅRFL av intresse, se prop. 1995/96:10, del II, s 170 f. Således påtalades att på det finansiella tjänsteområdet har inom EG den inre marknaden, som bygger på principerna om en enda auktorisation och hemlandstillsyn, genomförts. Vidare framhölls att dessa principer förutsätter att varje medlemsland godtar övriga medlemsländers regler för att driva finansiell verksamhet och offentlig tillsyn av sådan verksamhet samt att det inom EG antagits direktiv som anger vissa minimiregler för verksamhet som bedrivs i finansiella företag, bl.a. vad gäller redovisning, kapitaltäckning och tillsyn. I propositionen drogs därför slutsatsen att det för företag inom det finansiella området - kreditinstitut, värdepappersbolag och försäkringsföretag - var av särskild vikt att de krav som EG-rätten ställer uppfylls. Vidare ansågs att det var särskilt viktigt att Sverige kunde uppfylla sina åtaganden i fråga om sådana företag som bedriver en verksamhet som är föremål för särskild reglering och tillsyn inom Gemenskapen.

De ovan anförda skälen gör sig gällande med än större styrka när det gäller försäkringsföreningarna eftersom EG-anpassningen av lagstiftningen är kraftigt försenad. Det föreslås att det skall ankomma på regeringen eller Finansinspektionen att, i samband med att koncession beviljas enligt den nya lagen om försäkringsföreningar, bestämma för

vilket räkenskapsår en försäkringsförening första gången skall tillämpa ÅRFL.

2. *Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift i 29 eller 30 § lagen (1972:262) om understödsföreningar som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.*

Försäkringsföreningarnas redovisning har hittills reglerats i 29 och 30 §§ UFL.

I fortsättningen kommer motsvarande reglering att ges i ÅRFL. I denna punkt har därför upptagits en bestämmelse som innebär att hänvisningar i lag eller författning till 29 eller 30 § UFL skall läsas som om de avser de nya bestämmelser som träder i stället för bestämmelserna i 29 eller 30 § UFL.

3. *Bestämmelsen i 4 kap. 5 § tredje stycket årsredovisningslagen (1995:1554) skall inte tillämpas på nedskrivning som gjorts av understödsförening före lagens ikraftträdande.*

De nya bestämmelserna om reversering skulle, om de måste tillämpas även på äldre nedskrivningar, göra det nödvändigt att i samband med lagens ikraftträdande göra en omfattande omvärdering av ett stort antal anläggningstillgångar. Detta har inte ansetts lämpligt. I förevarande punkt har därför föreskrivits att bestämmelsen om reversering inte skall tillämpas på nedskrivningar som har skett före lagens ikraftträdande.

4. *Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får för den första års- eller koncernredovisning som upprättas av en försäkringsförening enligt denna lag föreskriva att 3 kap. 5 § andra stycket årsredovisningslagen (1995:1554) och 6 kap. 2 § denna lag inte skall tillämpas samt meddela närmare föreskrifter om vilka jämförande upplysningar som i stället skall lämnas.*

Bestämmelsen har kommit till för att underlätta en anpassning till den nya redovisningslagstiftningen. Genom bestämmelsen möjliggörs undantag från bestämmelserna om lämnande av jämförelsetal för föregående räkenskapsår och om s.k. femårsöversikter. I likhet med vad som anfördes vid införandet av ÅRFL får det anses lämpligt att överlämna till regeringen eller, efter vidare delegation, Finansinspektionen att meddela föreskrifter om vilka närmare undantag som skall göras för samt vilka upplysningar som i stället skall lämnas för att säkerställa en tillfredsställande jämförbarhet i företag som undantas. På så sätt ges en

bättre möjlighet att anpassa övergångsregleringen med hänsyn till olika företagstyper och företagsstorlek.

Slutligen kan anmärkas att i övergångsreglerna till ÅRFL stadgades att belopp som avsatts till uppskrivningsfond före ÅRFL:s ikraftträdande under vissa förutsättningar fick användas för erforderlig nedskrivning av värdet på andra anläggningstillgångar. Eftersom det inte tidigare förekommit uppskrivningsfond hos försäkringsföreningarna saknar regeln relevans för föreningarna.

19.4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

2 § 6 mom *Med livförsäkringsföretag avses*

1. *livförsäkringsbolag enligt 1 kap. 4 § försäkringsrörelselagen (1982:713),*
2. *utländska försäkringsföretag som driver livförsäkringsrörelse här i landet med stöd av lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige eller lagen (1993:1302) om EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige, samt*
3. *försäkringsföreningar som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar sådan livförsäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket lagen (19X:000) om försäkringsföreningar.*

2 § 6 mom. I paragrafens *första stycke* förs in en ny punkt som innebär att vissa försäkringsföreningar skall anses som livförsäkringsföretag. Definitionen överensstämmer med vad som föreslås gälla i redovisningshänseende. Således skall försäkringsförening som uteslutande eller så gott som uteslutande meddelar sådan livförsäkring som avses i 1 kap. 2 § andra stycket FFL vid tillämpningen anses som livförsäkringsföretag. Av det oförändrade andra stycket följer att annan försäkringsförening än sådan som klassificerats som livförsäkringsföretag är att hänföra till skadeförsäkringsföretag.

Vid tillämpningen av detta stadgande skall iakttagas att begreppen försäkringstagare och försäkringspremie motsvaras av termerna medlem och avgift i FFL.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser skall dock tillämpas på sådana försäkringsföreningar som enligt 1 kap. 7 § lagen (19X:000) om försäkringsföreningar skall anses som små.

De föreslagna reglerna om försäkringsföreningar bör träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. När det gäller de försäkringsföreningar som enligt FFL kommer att klassificeras som små försäkringsföreningar kommer de att ha möjlighet att tillämpa UFL under en tioårsperiod. Dessa föreningar bör därför beskattas enligt äldre regler.

19.5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

2 § Skattskyldiga till avkastningsskatt är

1. svenska livförsäkringsföretag,
2. utländska livförsäkringsföretag som bedriver försäkringsrörelse här i landet genom etablering,
3. pensionsstiftelser enligt lagen (1967:531) om trygghande av pensionsutfästelse m.m.
4. arbetsgivare som i sin balansräkning redovisar skuld under rubriken Avsatt till pensioner enligt 5 § lagen om trygghande av pensionsutfästelse m.m.,
5. i Sverige bosatt innehavare av pensionssparkonto enligt 1 kap. 2 § lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande.

I fråga om handelsbolag och europeiskt ekonomisk intressegruppering är dock delägarna respektive medlemmarna skattskyldiga.

Denna lag träder i kraft den . Äldre bestämmelser skall tillämpas på verksamhet som hänför sig till tiden före ikraftträdandet

2 § Eftersom försäkringsföreningar föreslås bli omfattade av den definition av livförsäkringsföretag som finns i 2 § 6 mom. SIL kan punkten 3 i första stycket strykas såsom överflödig. De föreningar som kommer att definieras som livförsäkringsföretag skall således betala avkastningsskatt.

19.6 Förslag till Lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200)

3 kap. Skatteplikt för omsättning, gemenskapsinternt förvärv och import.

10 § *Från skatteplikt undantas omsättning av försäkringstjänster.*

Med försäkringstjänster förstås

1. *tjänster vars tillhandahållande utgör försäkringsrörelse enligt försäkringsrörelselagen (1982:713), enligt lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder, enligt lagen (1950:272) om rätt för utländska försäkringsföretag att driva försäkringsrörelse i Sverige, enligt lagen (1993:1302) om utländska EES-försäkringsgivares verksamhet i Sverige, eller enligt lagen (19X:000) om försäkringsföreningar, och*
2. *tjänster som tillhandahålls av försäkringsmäklare eller andra förmedlare av försäkringar och som avser försäkringar.*

Som en följd av att försäkringsföreningar liksom försäkringsbolag enligt förslaget skall bedriva affärsmässig försäkringsrörelse föreslås i punkt 1 ett tillägg som klargör att undantaget från skatteplikt för omsättning av försäkringstjänster även innefattar försäkringstjänster som försäkringsföreningar tillhandahåller.

Kommittédirektiv

Översyn av lagstiftningen om understödsföreningar

Dir. 1996:66

Beslut vid regeringssammanträde den 29 augusti 1996

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall göra en översyn av lagstiftningen om understödsföreningar. Som allmänna utgångspunkter för utredningsarbetet skall gälla att reglerna om understödsföreningar i den utsträckning som krävs harmoniseras med EG:s regler om försäkringsverksamhet och att verksamhets- och tillsynsregler utformas på ett sådant sätt att tillsynen kan effektiviseras och koncentreras till de områden där skyddsintressena är starkast.

Utredaren skall

- överväga om större understödsföreningar bör inordnas i försäkringsrörelselagens regelsystem och om det, för övriga understödsföreningar, behövs särskilda verksamhets- och tillsynsregler utöver vad som gäller för ekonomiska föreningar,
- göra en övergripande översyn av de associationsrättsliga reglerna för understödsföreningarna och så långt möjligt anpassa dem till reglerna för försäkringsbolag respektive ekonomiska föreningar,
- överväga den fortsatta giltigheten av de s.k. behovs- och skälighetsprinciperna,
- överväga om förbudet mot s.k. affärsmässigt bedrivande av rörelse kan avskaffas,
- lämna förslag till nya placeringsregler för understödsföreningarnas kapitalförvaltning,
- överväga och föreslå nya årsboksluts- samt års- och koncernredovisningsregler för understödsföreningarna,
- göra en översyn av tillsyns- och sanktionsreglerna,
- överväga och föreslå regler som underlättar strukturförändringar, främst genom sammanslagningar av mindre föreningars verksamheter, och
- undersöka i vad mån följdändringar behöver göras i skattereglerna.

Utredarens arbete skall vara slutfört före utgången av september månad 1997.

Bakgrund

Understödsföreningar är föreningar för inbördes bistånd med uppgift att lämna sjukhjälp, begravningshjälp, pension eller liknande understöd åt sina medlemmar eller deras anhöriga. Föreningarna bedriver försäkringsverksamhet och är i princip uppbyggda som ekonomiska föreningar. Verksamheten regleras huvudsakligen av lagen (1972:262) om understödsföreningar (UFL).

Understödsföreningarna har vuxit fram under flera århundraden och avspeglar sociala förhållanden under olika historiska skeenden. Föreningarna är därför ofta sinsemellan mycket olika i storlek, karaktär och inriktning.

En understödsförening kan meddela pensionsförsäkring, kapitalförsäkring eller sjukförsäkring. Allt efter verksamhetens art indelas understödsföreningarna i pensionskassor, sjukkassor, begravningskassor samt sjuk- och begravningskassor. I gruppen pensionskassor ingår tjänstepensionskassor, som meddelar försäkringar enligt på arbetsmarknaden träffade pensionsuppgörelser och som betecknas ITP-kassor. Trots att dessa utgör en minoritet bland understödsföreningarna intar de en särställning och är den grupp av föreningar som har den största betydelsen från såväl allmän som enskild synpunkt.

En understödsförening skall vara sluten, dvs. i princip stå öppen endast för en för varje förening på visst sätt avgränsad persongrupp, t.ex. anställning i samma företag. Kravet på slutenhet gäller dock inte föreningar som registrerats enligt äldre lag.

En understödsförening skall vara registrerad hos Finansinspektionen och stå under dess tillsyn. En förutsättning för registrering är att den avsedda verksamheten är behövlig och även i övrigt ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. För understödsföreningarna gäller således alltjämt den s.k. behovsprincip som tidigare gällde även för försäkringsbolag.

En understödsförening skall som huvudregel ha minst 100 medlemmar. I tre fall krävs att medlemsantalet uppgår till minst 500. Det gäller föreningar som meddelar förtids- eller efterlevandepension utan samband med ålderspension, sjukpenning för längre tid än 180 dagar för ett sammanhängande sjukdomstillstånd eller kapitalförsäkring för dödsfall till högre belopp än 1 000 kronor för en medlem.

Kapitalförsäkring får, om inte Finansinspektionen medger annat, avse högst ett belopp motsvarande ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

En understödsförening får som huvudregel inte driva verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens försäkringsverksamhet.

Den försäkringsrörelse som en understödsförening bedriver får inte vara affärsmässig. Detta innebär t.ex. att föreningen inte aktivt får värva medlemmar.

En understödsförening skall fylla krav på soliditet och skälighet. Detta innebär att stadgarna skall dels trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser, dels tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäliga med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden.

År 1987 tillkallades en särskild utredare för att göra en allmän översyn av lagstiftningen om försäkringsföreningar. Utredningen, som antog namnet Understödsföreningsutredningen, avgav år 1990 betänkandet Försäkringsföreningar (SOU 1990:101). Utredningens förslag innebär att alla bestämmelser med anknytning till den verksamhet som föreningarna bedriver samlades i en lag. Lagen förutsattes träda i kraft samtidigt som Försäkringsrättskommitténs förslag till ny lagstiftning om personförsäkring (Personförsäkringslag, SOU 1986:56). Någon sådan ny lagstiftning har emellertid ännu inte kommit till stånd. Detta, och den snabba utveckling som därefter skett inom den finansiella sektorn och i första hand på försäkringsområdet, främst som en följd av närmandet till EU, har medfört att understödsföreningsutredningens förslag aldrig kommit att läggas till grund för ny lagstiftning.

Behovet av en översyn av lagstiftningen

Den nu gällande lagen om understödsföreningar, UFL, trädde i kraft 1972, dvs. för 24 år sedan. Sedan dess har i huvudsak endast mindre justeringar av lagens regler gjorts. Under den tid UFL varit i kraft har emellertid stora förändringar skett i lagstiftningen både på försäkringsområdet och på andra områden av betydelse för den verksamhet som bedrivs av understödsföreningarna. Dessa förändringar har endast i begränsad omfattning fått genomslag i UFL. Som exempel kan nämnas att UFL alltså innehåller ett flertal hänvisningar till 1951 års lag om ekonomiska föreningar, som redan 1988 ersattes av den nu gällande lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. UFL innehåller inte heller regler som ställer de krav för försäkringsverksamhet som krävs enligt EG:s regler. Försäkringsmarknaden som sådan har också till följd av

behovet av nya försäkringslösningar och den internationalisering som skett genomgått betydande strukturella förändringar. Denna utveckling kan förväntas fortsätta även i framtiden.

Den nuvarande lagstiftningen om understödsföreningar framstår mot denna bakgrund som föråldrad och inte ägnad att uppfylla de krav som ett modernt försäkringsväsende ställer. Sedan understödsföreningsutredningen avlämnade sitt betänkande har försäkringsrörelselagstiftningen genomgått omfattande förändringar, bl.a. grundade på förslag av Försäkringsutredningen. Understödsföreningsutredningen valde att inte lämna några förslag inom områden där samma regler bör gälla för försäkringsbolag och understödsföreningar och där Försäkringsutredningen kunde förväntas föreslå förändringar i försäkringsrörelselagen (1982:713). Dessa omständigheter och de övriga förändringar som berörts ovan medför att understödsföreningsutredningens förslag inte utan vidare kan läggas till grund för en proposition till riksdagen. Det är därför befogat att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en förnyad och genomgripande översyn av lagstiftningen om understödsföreningar.

Utredningsuppdraget

En särskild utredare skall tillkallas för att se över lagstiftningen om understödsföreningar.

Allmänna utgångspunkter

Ett övergripande mål för utredningsarbetet bör vara att reglerna om understödsföreningar i de delar där så krävs harmoniseras med reglerna inom EG. En utgångspunkt bör därvid vara att reglerna för de föreningar vars verksamhet är av sådan omfattning att EG:s försäkringsdirektiv är tillämpliga, så långt det är lämpligt och möjligt med hänsyn till understödsföreningarnas verksamhet och särskilda förhållanden, utformas i överensstämmelse med de regler som gäller för andra slag av försäkringsföretag. Det kan sättas i fråga om sådana föreningar bör vara en särskild institutskategori. En lösning bör övervägas som innebär att de inordnas i försäkringsrörelselagens regelssystem och att särregler som kan behövas för understödsföreningars fortsatta verksamhet inarbetas i den lagen.

Som redovisats bakgrundsvi är understödsföreningarna mycket olika i storlek, karaktär och inriktning. Det finns således understödsföreningar med endast ett fåtal medlemmar, låga eller obetydliga försäk-

ringsbelopp och mycket begränsad kapitalförvaltning. Å andra sidan finns det också understödsföreningar, i första hand tjänstepensionskassor, med ett medlemsantal överstigande 100 000, stora och för den enskilde betydelsefulla försäkringsåtaganden och fonder som uppgår till flera miljarder kronor. Det säger sig självt att skyddsintressena, kraven på verksamhetsreglerna och tillsynsbehovet varierar kraftigt beroende på vilket slag av förening det är fråga om. Utredaren bör i sitt arbete utgå från att särskilda verksamhets- och tillsynsregler bör gälla endast om och i den utsträckning det är befogat ur allmän synpunkt eller det annars finns ett väsentligt intresse av sådana regler. Genom en sådan inriktning kan tillsynsarbetet effektiviseras och koncentreras till de områden och verksamheter där skyddsintresset är starkast.

I det följande anges ett antal områden som utredaren skall ägna särskild uppmärksamhet.

Associationsrättsliga regler

UFL innehåller vissa självständiga associationsrättsliga regler. Främst gäller detta bestämmelser om stadgar och firma, medlemskap, avgifter, överlåtelse av understödsförenings rörelse samt vissa frågor rörande likvidation. I flertalet andra associationsrättsliga frågor hänvisas i stället till regler i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, i förekommande fall i förening med särskilda bestämmelser i UFL. År 1988 ersattes 1951 års lag av den nu gällande lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar. Den nya lagen har i sin tur ändrats ett flertal gånger efter ikraftträdandet. Det är mot denna bakgrund angeläget att de föreningsrättsliga reglerna ses över. Utredaren bör i detta sammanhang göra en övergripande översyn av de associationsrättsliga reglerna för understödsföreningarna. Utgångspunkten vid detta arbete bör vara att reglerna för understödsföreningar inte i större utsträckning än vad som motiveras av deras särskilda verksamhet skall avvika från de regler som gäller för ekonomiska föreningar i allmänhet.

Frågan om anknytning till reglerna för ekonomiska föreningar kommer naturligen i ett annat läge i den utsträckning som försäkringsrörelselagens regelsystem görs tillämpligt för vissa understödsföreningar. Det kan dock inte uteslutas att frågan får viss aktualitet även för sådana föreningar.

Behovsprincipen

Ett villkor för registrering av en understödsförening och därmed också en förutsättning för att den skall få bedriva försäkringsverksamhet är enligt 4 § UFL att den avsedda verksamheten är behövlig. Motsvarande regler gällde tidigare också i fråga om banker och försäkringsbolag. Denna s.k. behovsprincip har för dessa institut emellertid avskaffats. Enligt EG:s försäkringsdirektiv gäller vidare att tillstånd att bedriva försäkringsverksamhet inte får vägras på den grunden att det inte anses föreligga något behov av den tilltänkta verksamheten. För sådana understödsföreningar som faller under direktivens tillämpningsområde torde därför behovsprincipen inte kunna upprätthållas. Utredaren bör överväga om det mot denna bakgrund finns skäl att för övriga understödsföreningar behålla ett sådant krav.

Skälighetsprincipen

En understödsförenings stadgar skall enligt 11 § UFL vara utformade så att de uppfyller medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäliga i förhållande till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Motsvarande regler för kostnader resp. villkor finns i fråga om försäkringsbolag i 7 kap. 4 § och 19 kap. 6 § försäkringsrörelselagen. Försäkringsutredningen har i enlighet med sina direktiv prövat om denna s.k. skälighetsprincip även fortsättningsvis bör behållas i försäkringsrörelselagstiftningen. Övervägandena i denna del har redovisats i utredningens slutbetänkande (SOU 1995:87 s. 109-135). Utredningen föreslår efter en noggrann genomgång av frågan att den gällande skälighetsprincipen i försäkringsrörelselagen i sin helhet upphävs. Skälighetsaspekter på premier och kostnader anges därvid kunna tillgodoses på andra sätt. När det gäller skäligheten av villkor och skadebehandling sägs att utredningens förslag inte innebär några sakliga ändringar, utan att sådana frågor fortsättningsvis helt kommer att regleras av annan lagstiftning. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Finansdepartementet.

Utredaren bör mot bakgrund av Försäkringsutredningens överväganden och resultatet av frågans fortsatta beredning undersöka om det finns skäl att för understödsföreningarnas del helt eller delvis behålla ett krav på kostnads- och villkorsskälighet.

Förbudet mot affärsmässighet

En understödsförenings verksamhet får enligt 1 § UFL inte innefatta affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse. Förbudet mot affärsmässighet innebär begränsningar bl.a. i en understödsförenings möjligheter att marknadsföra sina tjänster och värva nya medlemmar. Med förbudet följer också andra inskränkningar för verksamheten. Avsikten bakom bestämmelsen torde åtminstone delvis ha varit att dra en gräns mot sådan försäkringsrörelse som bedrivs av försäkringsbolag, för vilka andra regler ställts upp. Det kan dock ifrågasättas om behovet av en sådan avgränsning motiverar en förbudsregel av detta slag. För sådana föreningar som faller under EG:s försäkringsdirektiv följer för övrigt av direktivens bestämmelser att dessa föreningar i grundläggande avseenden måste underkastas en reglering som väsentligen överensstämmer med den som nu gäller för försäkringsbolag enligt försäkringsrörelselagen. Förbudet framstår också i övrigt som otidsenligt och onödigt begränsande. Utredaren bör därför överväga om inte förbudet mot affärsmässig verksamhet kan avskaffas.

Kapitalförvaltning

De grundläggande reglerna om understödsföreningarnas kapitalförvaltning finns i 24 § UFL. Bestämmelserna innebär att ett belopp som täcker dels summan av föreningens försäkringsfonder, dvs. i princip de försäkringstekniska skulderna, dels föreningens övriga skulder skall redovisas i vissa angivna slag av tillgångar, i första hand obligationer och skuldförbindelser mot säkerhet i fast egendom. Placeringar i aktier eller värdepappersfundsandelar är enligt paragrafen inte i något fall tillåtna. Enligt en ny bestämmelse, 24 a §, som trädde i kraft den 1 juli 1995 (prop.1994/95:184, bet. 1994/95:NU24, rskr.1994/95:392), får dock en understödsförening med Finansinspektionens tillstånd i stället för bestämmelserna i 24 § tillämpa de EG-harmoniserade placeringsregler som samtidigt infördes för försäkringsbolag i försäkringsrörelselagen. Dessa bygger på principerna om att placeringarna skall ske med beaktande av försäkringsåtagandena (matchning) och med spridning av riskerna (diversifiering). Bestämmelserna i försäkringsrörelselagen innehåller vidare en uppräkningslista av tillåtna tillgångsslag. Häri inräknas utöver tidigare tillåtna tillgångar, som obligationer och fastigheter, även bl.a. aktier, värdepappersfundsandelar och andra liknade värdepapper. Placeringarna är i princip inte heller begränsade till Sverige eller svenska tillgångar. I förarbetena till 24 a § (a prop. s.146 f.) angavs som skäl för bestämmelsen att det vore olyckligt om understödsföre-

ningarna till följd ändringarna i försäkringsrörelselagen skulle komma att verka under sämre konkurrensförhållanden än försäkringsbolagen. Det framhölls dock att detta var en provisorisk lösning i avvaktan på en reformering av lagstiftningen för understödsföreningarna. Utredaren bör mot denna bakgrund överväga och lämna förslag till nya placeringsregler för understödsföreningarna. Utredaren bör därvid beakta dels de krav som följer av EG:s direktiv, dels intresset av att understödsföreningar och försäkringsbolag i detta avseende så långt möjligt ges likartade konkurrensförutsättningar.

Redovisning

Understödsföreningars räkenskaper och årsredovisning regleras av 29 och 30 §§ UFL. För den löpande bokföringen lämnas inga särskilda regler. I detta avseende gäller således bestämmelserna i bokföringslagen (1976:125). I 29 § föreskrivs genom hänvisning till 1951 års lag om ekonomiska föreningar att styrelsen varje år skall avge årsredovisning bestående av resultaträkning, balansräkning och förvaltningsberättelse. Resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen skall i princip upprättas i enlighet med bokföringslagens bestämmelser. I 30 § finns vissa särskilda bestämmelser för det fall en understödsförening har flera verksamhetsgrenar. I paragrafen anges vidare att regeringen eller, med regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om en understödsförenings löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning.

Riksdagen beslutade under hösten 1995 om nya EG-harmoniserade års- och koncernredovisningsregler för aktiebolag, vissa handelsbolag, kreditinstitut, värdepappersbolag och försäkringsbolag. För de tre sistnämnda kategorierna av företag skall de nya reglerna börja att tillämpas för räkenskapsår som påbörjas den 1 januari 1996 eller senare. Det samma gäller vissa andra bestämmelser. Lagstiftningen i övrigt skall tillämpas för räkenskapsår som påbörjas den 1 januari 1997 eller senare. Reglerna för försäkringsföretag har tagits in i en särskild lag, lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag (ÅFRL). Redovisningskommittén, på vilkens arbete den nya lagstiftningen grundats, ifrågasatte om inte de nya reglerna borde göras tillämpliga även på understödsföreningarna, men lämnade dessa utanför lagförslaget. I förarbetena till den nya lagstiftningen (prop. 1995/96:10, del 1, s. 183 f.) angavs att frågan kräver ytterligare beredning och att regeringen inom en snar framtid kommer att tillsätta en särskild utredning om understödsföreningar. I detta sammanhang erinrades vidare om den ovan re-

dovisade möjligheten för regeringen eller Finansinspektionen att utfärda föreskrifter i ämnet.

Utredaren bör överväga och lämna förslag till nya årsboksluts- samt års- och koncernredovisningsregler för understödsföreningar. För sådana föreningar som omfattas av EG:s försäkringsdirektiv måste dessa uppfylla de krav som i fråga om redovisning gäller för försäkringsföretag inom EU. Det är eftersträvaransvärt att reglerna för sådana understödsföreningar så långt möjligt utformas så att de överensstämmer med de regler som enligt ÅFRL gäller för övriga svenska försäkringsföretag. I princip bör detsamma gälla även för andra understödsföreningar. I fråga om dessa bör utredaren emellertid undersöka om och i så fall i vilken utsträckning justeringar och förenklingar i förhållande till ÅFRL kan anses motiverade med hänsyn till föreningarnas storlek och verksamhet.

Tillsyn

UFL gäller i dag för samtliga understödsföreningar. I princip innebär detta att samma regler gäller för alla föreningar, oavsett storlek och verksamhet och att alla föreningar också står under Finansinspektionens tillsyn. De svårigheter som kan uppstå till följd av gemensamma regler för föreningar med så olika storlek och verksamhet har beaktats genom en dispensregel i 2 § UFL. Enligt denna bestämmelse får Finansinspektionen i fråga om understödsföreningar vars verksamhet har endast ringa omfattning eller huvudsakligen avser pensionsförsäkring på grund av anställning medge undantag från lagens bestämmelser. En förutsättning för sådan dispens är att det inte föreligger hinder från allmän synpunkt och att det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden. Dispensmöjligheten är däremot inte begränsad till vissa bestämmelser eller slag av bestämmelser. Avsikten bakom dispensregeln torde vara att regelverket och tillsynens omfattning för dessa föreningar skall kunna läggas på en nivå som framstår som rimlig i förhållande till verksamhetens art och omfattning.

Som tidigare berörts torde det med hänsyn till deras skilda förhållanden krävas olika verksamhetsregler för olika slag av understödsföreningar. Utformningen av dessa regler påverkar också tillsynens inriktning och omfattning. Naturligen finns det ett mycket större tillsynsbehov när det gäller en förening med stor verksamhet och omfattande reglering än i fråga om en liten förening med obetydlig verksamhet och enkelt regelverk. Detta förhållande har tidigare kunnat beaktas genom möjligheten till dispens. Det kan emellertid ifrågasättas om det för de minsta understödsföreningarnas del finns skäl att överhuvudtaget be-

hålla en särskild reglering och om inte allmänna regler för ekonomiska föreningar skulle kunna tillämpas för dessa föreningar. Det bör vidare prövas om det inte är befogat att direkt i lag undanta mindre föreningar från tillståndsplikt och tillsyn. Härigenom skulle Finansinspektionen befrias både från tillsynsuppgiften som sådan och arbetet med att i varje enskilt fall pröva om och i vilken utsträckning dispens bör medges. Resurserna kan då i stället inriktas på sådana föreningar där skydds- och tillsynsintresset är mer uttalat. En sådan ordning behöver dock inte innebära hinder mot att en dispensmöjlighet behålls för sådana föreningar som inte undantas från tillsyn. Utredaren bör mot denna bakgrund överväga om och i vilken utsträckning mindre understödsföreningar behöver en särskild reglering resp. kan undantas från regler om tillstånd/registrering och tillsyn.

Enligt 6 § andra stycket kungörelsen (1972:291) om understödsföreningsregister skall Finansinspektionen vid utövandet av sin tillsyn eller på särskild begäran i skälig omfattning lämna understödsföreningarna råd och upplysningar för att underlätta för dem att driva sin rörelse på ett med hänsyn till deras art och omfattning lämpligt sätt. Detta är ett åläggande som sträcker sig betydligt längre än den serviceskyldighet Finansinspektionen och andra myndigheter har enligt förvaltningslagen (1986:223). Som en allmän utgångspunkt bör gälla att den som bedriver tillståndspliktig finansiell verksamhet också skall ha de administrativa och andra resurser som krävs för detta. Det framstår vidare som olämpligt ur tillsynssynpunkt att Finansinspektionen tar del i verksamhet den är satt att övervaka.

Utredaren bör överväga om inte den nu behandlade bestämmelsen kan avskaffas och ersättas av förenklade verksamhets- och tillsynsregler för mindre föreningar samt förbättrade möjligheter till ombildning och sammanslagning av sådana föreningar.

Sanktioner

UFL innehåller straffbestämmelser i flera avseenden. I 77 § finns bestämmelser om straff för drivande av en oregistrerad understödsförening. Överträdelse av vissa associationsrättsliga regler straffbeläggs i 78 § genom hänvisning till bestämmelser i 1951 års lag om ekonomiska föreningar. I 79 § föreskrivs straff för den som till Finansinspektionen lämnar oriktiga eller vilseledande uppgifter i angivna avseenden resp. underlåter att lämna vissa föreskrivna uppgifter.

Försäkringsrörelselagen innehåller inte någon bestämmelse som motsvarar 77 §. Det kan därför ifrågasättas om en sådan straffsanktion är motiverad i fråga om understödsföreningar. Utredaren bör även i

övrigt överväga vilka sanktionsbestämmelser som kan anses erforderliga och lämpliga. Sanktioner för överträdelser av associationsrättsliga bestämmelser bör övervägas i den allmänna översyn av den associationsrättsliga reglering som har behandlats ovan. I näringsrättsligt avseende bör utredaren eftersträva lösningar som så nära det är möjligt överensstämmer med de lösningar som valts inom närliggande områden, i första hand bank- och försäkringsrörelselagstiftningen.

Strukturförändringar

Det finns stora skillnader mellan olika understödsföreningars inriktning, verksamhet och storlek. Det ingår också i utredningsuppdraget att överväga vilka skillnader i regleringen för olika föreningar som kan anses motiverade framför allt med hänsyn till verksamhetens omfattning. Även om regelverket för mindre föreningar görs enklare och mindre betungande än för föreningar som bedriver en mer omfattande verksamhet kan det i många fall vara förenat med svårigheter för små föreningar att tillägna sig och korrekt tillämpa gällande regelverk. Ett uttryck för detta torde vara Finansinspektionens skyldighet att lämna en understödsförening råd och upplysningar. För många mindre föreningar kan det också antas vara svårt att klara allmänna ekonomiska krav på rationell hantering och kostnadseffektivitet. Det framstår därför som önskvärt med en ordning som möjliggör att mindre understödsföreningar på ett smidigt sätt kan ombildas till större och mer bärkraftiga enheter. Enligt de nuvarande reglerna i UFL kan detta i princip ske endast genom att en förening i samband med likvidation överlåter hela sitt bestånd av försäkringar till en annan understödsförening eller till ett försäkringsbolag. För ett sådant förfarande gäller sammantaget relativt komplicerade regler. Utredaren bör mot denna bakgrund överväga och lämna förslag till regler som underlättar önskvärda strukturförändringar, t.ex. genom införande av en möjlighet till fusion av understödsföreningar.

Lagtekniska frågor

Understödsföreningsutredningens förslag innebar att i princip samtliga bestämmelser om understödsföreningar, vilka enligt förslaget skulle betecknas försäkringsföreningar, samlades i en enda lag utan hänvisningar till annan näringsrättslig, associationsrättslig eller avtalsrättslig lagstiftning. Detta gällde även i fråga om bestämmelser som hade sin motsvarighet i andra lagar och där några skillnader i materiellt avseen-

de inte var avsedda. En sådan lagstiftningsteknik har flera fördelar. Framför allt blir reglerna inom ett bestämt område härigenom lättare att hitta, överblicka och tillgodogöra sig. En lagstiftning som är utformad på ett sådant sätt medför emellertid även nackdelar. Om varje lag i detalj skulle reglera samtliga rättsfrågor inom lagens tillämpningsområde skulle detta leda till en helt ohanterlig mängd författningstext. En parallell reglering av samma frågor i olika lagar har också andra negativa effekter. Detta gäller särskilt på rättsområden som är underkastade snabba förändringar. Ändringar måste då i varje fall ske i kanske ett flertal författningar i stället för att i princip kunna ske i en central grundförfattning. Det finns vidare en tendens att från början likalydande bestämmelser i olika lagar över tiden förändras genom justeringar och omarbetningar så att de inte längre stämmer överens. Detta kan medföra omotiverade skillnader, t.ex. mellan olika slag av företag verkssamma inom samma fält, och försvåra överblicken över regleringen på ett visst område. Utredaren bör mot denna bakgrund i första hand försöka åstadkomma en lagteknik som bygger på hänvisningar till andra relevanta lagar i kombination med sådana särbestämmelser som kan krävas och således undvika en ordning där alla regler om understödsföreningar samlas i en gemensam lag.

Skattefrågor

Understödsföreningar faller inte in under det skattemässiga begreppet livförsäkringsföretag i 2 § 6 mom. lagen (1974:576) om statlig inkomstskatt. Understödsföreningar är befriade från inkomstskatt för all inkomst utom för inkomst av fastighet som inte förvaltas i livförsäkringsverksamhet (7 § 10 mom. samma lag). Bedrivs verksamhet hänförlig till livförsäkring är försäkrade skatteskyldiga till s.k. avkastningsskatt. Till föreningar som driver annat än livförsäkringsverksamhet har tidigare hänförts sjukkassor (som meddelar sjuk- och olycksfallsförsäkringar) men däremot inte kombinerade sjuk- och begravningskassor.

Utredningen bör undersöka i vad mån skattereglerna behöver justeras till följd av de ändringsförslag som den lägger fram, t.ex. ett slopande av förbudet mot affärsmässighet.

Utredningsarbetet

Utredaren bör vara oförhindrad att ta upp även andra frågor rörande understödsföreningar än de som särskilt har angetts i det föregående.

Utredaren skall beakta direktiven till samtliga kommittéer och särskilda utredare att beakta regionalpolitiska konsekvenser (dir. 1992:50), att pröva offentliga åtaganden (dir.1994:23), och att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir.1994:124).

Utredaren bör hålla sig underrättad om Justitiedepartementets arbete med utarbetandet av en ny försäkringsavtalslag och om den fortsatta beredningen av Försäkringsutredningens slutbetänkande (SOU 1995:87) som sker inom Finansdepartementet.

Samråd bör ske med Finansinspektionen, Sveriges Försäkringsförbund och Svenska Livförsäkringsföreningars Riksförbund samt i frågor rörande redovisning med Redovisningskommittén och Bokföringsnämnden.

Utredarens uppdrag bör vara slutfört före utgången av september månad 1997.

(Finansdepartementet)

Lagen (1972:262) om understödsföreningar

Allmänna bestämmelser

1 § Med understödsförening förstås enligt denna lag sådan förening för inbördes bistånd som har till ändamål att, utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse, meddela annan personförsäkring än arbetslöshetsförsäkring och som är på sådant sätt sluten att den huvudsakligen är avsedd för anställda i visst eller vissa företag, personer tillhörande viss yrkesgrupp eller medlemmar i sammanslutning med sådan intressegemenskap att en samverkan även för personförsäkring är naturlig.

Också förening som ej är sluten på sätt som anges i första stycke anses som understödsförening, om den är registrerad såsom understödsförening enligt äldre lag.

Avser verksamheten huvudsakligen pensionsförsäkring på grund av anställning, anses föreningen som understödsförening, även om medlemsavgifterna erlägges av arbetsgivaren.

2 § Denna lag äger ej tillämpning på anstalt, för vars försäkringsutfästelser staten eller kommun är ansvarig eller vars verksamhet regleras i särskild författning, eller på sådan pensionskassa för personer i offentlig tjänst som av regeringen förklarats undantagen från lagens tillämpning.

Har understödsförenings verksamhet endast ringa omfattning eller avser den huvudsakligen pensionsförsäkring på grund av anställning, kan Finansinspektionen medge undantag från bestämmelserna i denna lag i den mån hinder ej föreligger från allmän synpunkt och det är lämpligt med hänsyn till föreningens förhållanden. Lag (1992:1624).

3 § Understödsförening skall vara registrerad hos Finansinspektionen och stå under tillsyn av denna.

Hos Finansinspektionen föres understödsföreningsregister. I detta inskrives de uppgifter som enligt denna lag skall anmälas för registrering eller i övrigt skall tas in i registret. Lag (1992:1624).

4 § Understödsförening får registreras enligt denna lag endast om den avsedda verksamheten är behövlig och även i övrigt ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet.

5 § Understödsförening skall bestå av minst 500 medlemmar, om föreningen meddelar

1. förtids- eller efterlevandepension utan samband med ålderspension,
2. sjukpenning för längre tid än 180 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, eller
3. kapitalförsäkring för dödsfall till högre belopp än 1 000 kronor för en medlem.

Annan förening än som avses i första stycket skall bestå av minst 100 medlemmar.

Om särskilda skäl föreligger, kan Finansinspektionen bestämma att förenings minsta antal medlemmar skall vara lägre än som anges i första eller andra stycket. Lag (1992:1624).

6 § Kapitalförsäkring får avse högst ett belopp motsvarande ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för en medlem. Om det finns särskilda skäl, kan Finansinspektionen medge understödsförening att meddela sådan försäkring till högre belopp. Lag (1993:178).

7 § Understödsförening får ej utan medgivande av Finansinspektionen driva verksamhet som är främmande för ändamålet med föreningens försäkringsverksamhet. Omfattningen av den främmande verksamheten skall stå i rimligt förhållande till försäkringsverksamheten.

Understödsförening får ej heller utan medgivande av Finansinspektionen ändra sin försäkringsverksamhet så att den får en väsentligt ny inriktning eller kommer att omfatta ny verksamhetsgren. Vid prövningen åger 4 § motsvarande tillämpning. Lag (1992:1624).

8 § För understödsförenings förbindelser svarar endast föreningens tillgångar inbegripet förfallna med ej erlagda medlemsavgifter.

9 § Innan understödsförening registrerats, kan den ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter eller vara part inför domstol eller annan myndighet. Sedan styrelse utsetts, kan dock denna föra talan i mål rörande föreningens bildande.

Handlar föreningsmedlemmar eller styrelseledamöter eller andra på föreningens vägnar, innan den registrerats, svarar de som deltagit i åtgärden eller beslut därom solidariskt för uppkomna förbindelser.

Stadgar och firma m.m.

10 § För att vinna registrering skall understödsförening ha i enlighet med denna lag antagit stadgar samt utsett styrelse och revisorer.

11 § Understödsförenings stadgar skall vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser och skall samtidigt tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäligen med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Även i övrigt skall stadgarna ha ett för verksamheten lämpligt innehåll.

Stadgarna skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
5. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp samt i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,
6. de fasta avgifter, som skall erläggas till föreningen, eller grunderna för deras beräkning,
7. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma,
8. påföljden för försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
9. om rätt till fribrev eller återköp skall föreligga samt, för sådant fall, villkoren för rätten och reglerna för beräkning av fribrevs- eller återköpsvärdena,
10. villkoren för belåning av försäkringsbrev hos föreningen, om sådan belåning skall få förekomma,
11. tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning, om skyldighet föreligger att verkställa sådan utredning,
12. grunderna för fondbildning,
13. hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras,
14. hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas samt, om återbäring skall förekomma, bestämmelser därom,
15. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter och revisorer skall finnas suppleanter, motsvarande uppgifter om dem, tiden för styrelseledamöters, revisors och suppleants uppdrag samt, om

- styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,
16. i fall där fullmäktige skall finnas, hur de skall utses samt deras befogenhet och mandattid,
17. tid för ordinarie föreningsstämma,
18. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämman då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
19. hur vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 15 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. Lag (1987:1254).

12 § Understödsförenings firma skall innehålla ettdera av orden "understödsförening" eller "försäkringsförening". Meddelar förening uteslutande eller huvudsakligen sjukhjälp får firman dock i stället innehålla ordet "sjukkassa".

I firman får inte ordet "bolag" eller annat uttryck, som betecknar ett bolagsförhållande, tas in på sådant sätt att därav kan föränledas det misstaget att firman innehas av ett bolag. Firman får inte heller innehålla ordet "erkänd" eller såväl ordet "ömsesidig" som ordet "försäkring".

Firman skall tydligt skilja sig från annan förut registrerad, ännu bestående understödsförenings firma. För registrering av understödsförenings firma gäller i övrigt vad som föreskrives i firmalagen (1974:156). Lag (1987:625)

12 a § För varje understödsförening skall finnas ett huvudkontor i Sverige. Lag (1996:754).

13 § Ansökan om registrering göres av styrelsen.

Vid ansökningshandlingen skall fogas

1. två avskrifter av föreningens stadgar,
2. avskrift av protokoll som förts vid sammanträde med föreningens medlemmar och som utvisar att stadgarna antagits,
3. avskrift av protokoll eller annan handling varav framgår att styrelse och revisorer utsetts,
4. försäkringsteknisk utredning om beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna eller, om föreningen endat skall meddela sjukpenning för högst 180 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstill-

stånd eller sjukvårdsersättning eller båda förmånerna i förening, de uppgifter som behövs för en bedömning av avgifternas storlek.

14 § Ansökningshandlingen skall innehålla uppgift om

1. antalet medlemmar,
2. understödsföreningens postadress,
3. styrelseledamöters, revisorers och suppleanters fullständiga namn, medborgarskap och hemvist jämte förklaring att dessa personer inte är
4. den eller dem som får teckna föreningens firma och hur firman skall tecknas, om denna ej skall tecknas endast av styrelsen,
5. beträffande firmatecknare som ej är styrelseledamot eller styrelsesuppleant, motsvarande förhållanden som anges under 3.

Om en styrelseledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges i ansökningshandlingen.

Har ej den som ensam eller gemensamt med annan får teckna föreningens firma egenhändigt skrivit sin namnteckning på ansökningshandlingen, skall vid denna fogas särskild bilaga, på vilken namnteckningen finns. Namnteckningen skall vara styrkt av vittnen. Lag (1988:1325).

Medlemsförteckning

15 § Över understödsförenings medlemmar skall föras förteckning genom styrelsens försorg. Förteckningen skall för varje medlem innehålla uppgift om fullständigt namn, personnummer, senast kända hemvist och tiden för inträdet i föreningen. För förening som meddelar pension skall i fråga om pensionstagare, som ej är medlem, i förteckningen antecknas motsvarande uppgifter utom beträffande tid för inträde i föreningen.

Under särskild rubrik skall i förteckningen vidare upptagas tillgängliga uppgifter om fribrevsinnehavare, som ej är medlem i föreningen.

Förteckningen skall förvaras på betryggande sätt.

Medlemskap

16 § Fråga om antagande av medlem i understödsförening avgöres av styrelsen med iakttagande av vad därom kan vara föreskrivet i stadgar.

17 § Medlem får utträda ur understödsförening, om han icke på grund av sin anställning är skyldig tillhöra denna. Anmälan om utträde skall göras skriftligen. I stadgarna får föreskrivas, att namnunderskriften på anmälningshandlingen skall vara styrkt av vittnen och att medlem under viss tid efter anmälan, högst ett år, skall kvarstå i föreningen.

18 § Även om medlem utträtt eller utesluts ur understödsförening eller avlidit, har föreningen, om ej annat är föreskrivet i stadgarna, rätt till dels stadgeenlig avgift för den tidsperiod, varunder avgången ägt rum, dels vad som belöper på den avgångne enligt beslut om särskild uttaxering som fattats före avgången.

Fribrev och återköp

19 § Avgår medlem ur understödsförening, har han vid pensionsförsäkring rätt till fribrev och vid kapitalförsäkring rätt till fribrev eller återköp, om ej Finansinspektionen med hänsyn till särskilda omständigheter föreskrivit, för föreningen eller visst slag av försäkring som denna meddelar, att sådan rätt ej skall föreligga.

Rätten till fribrev eller återköp får inskränkas endast genom villkor i fråga om

1. den minsta tid under vilken försäkringen skall ha gällt,
 2. det lägsta belopp som skall ha erlagts i avgifter för försäkringen,
 3. de lägsta belopp till vilket fribrevs- eller återköpsvärde skall uppgå.
- Lag (1992:1624).

Avgifter

20 § Understödsförening skall till verksamhetens bedrivande uttaga fasta medlemsavgifter. Har föreningen flera verksamhetsgrenar, skall särskild avgift uttagas för varje verksamhetsgren.

Uttagande av avgifter får ej göras beroende av att försäkringsfall inträffat inom föreningen.

Om stadgarna medger särskild uttaxering, får sådan ske endast när föreningens tillgångar är otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande.

Försäkringsteknisk utredning

21 § Styrelse för understödsförening skall minst vart femte år låta verkställa försäkringsteknisk utredning av föreningens ställning vid närmast föregående års slut och inge utredningen till Finansinspektionen inom tid som inspektionen bestämmer. Beträffande sjukhjälpverksamhet föreligger dock sådan skyldighet endast om sjukpenning meddelas för längre tid än 180 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd. Har föreningen flera verksamhetsgrenar, skall varje verksamhetsgren behandlas särskilt i utredningen.

Finansinspektionen kan helt eller delvis befria förening från skyldigheten att i visst fall låta verkställa försäkringsteknisk utredning, om föreningens rörelse är av mindre omfattning eller annat skäl till befrielse föreligger.

Finansinspektionen kan ålägga förenings styrelse att också på annan tid eller i annat fall än som följer av vad förut i denna paragraf sagts låta verkställa försäkringsteknisk utredning.

Försäkringsteknisk utredning skall enligt av Finansinspektionen fastställda grunder och meddelade föreskrifter verkställas av person, som är behörig att utöva befattning som aktuarie vid livförsäkringsbolag eller som av inspektionen förklarats behörig att verkställa utredningen. Lag (1992:1624).

22 § Vid försäkringsteknisk utredning skall premiereserv beräknas för varje verksamhetsgren. Premiereserven utgör skillnaden mellan kapitalvärdet av föreningens framtida utgifter för löpande försäkringar och kapitalvärdet av de avgifter som föreningen kan ha att ytterligare uppbära för dessa försäkringar.

Fondbildning

23 § Vid bokslutet skall för varje verksamhetsgren till en försäkringsfond för denna avsättas vad som av intäkterna ej åtgått för kostnader under räkenskapsåret.

Framgår av försäkringsteknisk utredning att försäkringsfond överstiger vad som behövs för att täcka premiereserven jämte en tjugondel därav, får överskjutande belopp helt eller delvis undantagas från försäkringsfonden, om stadgarna innehåller bestämmelse enligt vilken det får ske.

I annat fall än som avses i andra stycket får medel undantagas från försäkringsfond endast efter Finansinspektionens medgivande. Sådant

medgivande får ej lämnas, om åtgärden kan äventyra föreningens förmåga att fullgöra sina förpliktelser. Lag (1992:1624).

Kapitalplacering

24 § Vid varje tidpunkt skall ett belopp, som täcker summan av dels försäkringsfonder, dels understödsföreningens övriga skulder, annan fond än försäkringsfond ej medräknad, vara redovisat i följande slag av tillgångar, nämligen

1. obligationer eller andra skuldförbindelser som utfärdats eller garanterats av staten,
2. obligationer som utfärdats av Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Svenska bostadskreditkassan, Svenska skeppshypotekskassan, Skeppsfartens sekundärlånekassa eller av Nordiska investeringsbanken, eller andra skuldförbindelser som utfärdats av sådan kreditinrättning, dock ej sådana för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, som medför rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare (förlagsbevis),
3. obligationer som utfärdats eller garanterats av bankaktiebolag, sparbank eller medlemsbank eller andra fordringsbevis som utfärdats av sådant bankinstitut eller Riksbanken, dock ej förlagsbevis,
4. obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av kommun,
5. obligationer som utfärdats av svenskt näringsföretag och som offentligen utbudits av bankaktiebolag, sparbank, medlemsbank, eller Nordiska investeringsbanken,
6. skuldförbindelser, för vilka föreningen har säkerhet i form av pantträtt på grundval av inteckning i jordbruks-, bostads-, kontors- eller affärsfastighet inom fyra femtedelar eller i annan fastighet inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde, eller inteckning i tomträtt, till vilken hör byggnad som är avsedd för bostads-, kontors-, eller affärsändamål, inom fyra femtedelar eller i annan tomtträtt inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde, med den ytterligare begränsning som Finansinspektionen kan komma att föreskriva med hänsyn till tomträttsavtalets innehåll eller annan omständighet, dock att, utom i fråga om sådant lån till kommun för vilket inspektionen medgett undantag, byggnad skall, för att säkerheten skall få godtas, vara brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländskt försäkringsföretag som har rätt att driva försäkringsrörelse här i riket,

7. andra svenska eller utländska värdehandlingar utom sådana som skall infrias i främmande valuta, om de till art och säkerhet kan anses jämförliga med värdehandlingar som avses i någon av punkterna
8. lån mot säkerhet i föreningens försäkringsbrev inom återköpsvärdet,
9. föreningen tillhörig fastighet eller tomträtt intill de gränser och med de brandförsäkringsvillkor som enligt 6 gäller beträffande inteckning, eller
10. värdet av svenskt försäkringsbolags ansvarighet på grund av försäkringar, som övertagits i återförsäkring.

Förening, som enligt sina stadgar huvudsakligen är avsedd för anställda i visst eller vissa företag, får även fullgöra i första stycket förskriften redovisning i sådana av ett eller flera av företagen utfärdade skuldförbindelser, för vilka föreningen äger säkerhet i värdehandlingar som avses i samma stycke 1--5 och 7.

Vid tillämpning av första stycket 6 ersätts, om Finansinspektionen har medgett det fyra femtedelar av taxeringsvärdet med sjuttio procent av det uppskattade värdet av fastigheten respektive av byggnad eller annan egendom som hör till tomträtten eller, om pantvärde fastställts för egendomen enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet, med sjuttiofem procent av pantvärdet, samt två tredjedelar av taxeringsvärdet med sextio procent av egendomens uppskattade värde.

Med uppskattat värde avses det värde som understöds föreningen har bestämt på grundval av särskild värdering. Har medgivande enligt tredje stycket lämnats får belopp som dittills har redovisats enligt första stycket 6 dock redovisas på samma sätt även i fortsättningen.

Utan hinder av första och andra styckena får ett belopp, som svarar mot högst en femtedel av föreningens försäkringsfonder, redovisas i andra värdehandlingar än som förut sagts, dock ej i aktier eller i andelar i värdepappersfond, och i tillgångar som nämns i första stycket 9 utöver där angiven gräns. Lag (1995:1582).

24 a § Finansinspektionen kan efter ansökan av en understödsförening besluta att föreningen i stället för 24 § första stycket 1--10 och andra femte styckena, skall tillämpa 7 kap. 9 a-10 g §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna samt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1995:779) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713). Lag (1995:784).

25 § Understödsförening får inte utan Finansinspektionens medgivande äga mer än en tjugondel av aktierna i svenskt eller utländskt aktiebolag

eller, om rösterna har olika röstvärde, större antal än att röstetalet för aktierna utgör högst en tjugondel av röstetalet för samtliga aktier. Lag (1995:784).

26 § Understödsförening får inte lämna kredit till

1. styrelseledamot, styrelsesuppleant, revisor, revisorssuppleant, innehavare av befattning i ledande ställning i föreningen eller person som verkställer försäkringsteknisk utredning åt föreningen,
2. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till personer som avses under 1, eller är besvägrad med en sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon,
3. bolag, förening eller annan sammanslutning, vari person som avses under 1 eller 2 i egenskap av delägare eller medlem har ett väsentligt ekonomiskt intresse.

Förening får ej heller lämna kredit mot säkerhet av borgen av någon som avses i första stycket.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Bestämmelserna i första stycket utgör inte något hinder för en understödsförening att i enlighet med stadgarna lämna kredit mot säkerhet av försäkringsbrev som har utfärdats av föreningen.

Finansinspektionen kan medge undantag från bestämmelserna i första--tredje styckena, om det finns synnerliga skäl till detta. Lag (1992:1624).

Styrelse och firmateckning

27 § Bestämmelserna i 21--23 §§, 25--30 §§ och 32--37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening med följande avvikelser, nämligen

1. att minst hälften av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma eller av organisation som kan anses företräda medlemmarna,
2. att styrelseledamot får utses för tid till och med den ordinarie föreningsstämma som skall äga rum under fjärde räkenskapsåret efter det han utsetts, om Finansinspektionen medgett det,
3. att anställd hos föreningen ej får vara styrelseordförande.

Vid tillämpningen av 37 § skall iakttagas att hänvisningen till 9 § skall avse 14 § denna lag.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:1245) om styrelserepresentation för de privatanställda. Lag (1992:1624).

28 § Styrelsen skall särskilt tillse att föreningens verksamhet organiseras och drives på sätt som bäst tillgodoser medlemmarnas och övriga förmånsberättigades intressen, att föreningens bokföring fullgöres i överensstämmelse med lag och givna föreskrifter, att medelsförvaltningen är ordnad på ett betryggande sätt.

Styrelsen skall hålla sig fortlöpande underrättad om de förhållanden som kan ha betydelse för föreningens verksamhet och ekonomiska ställning.

Finns anledning till antagande att föreningen ej kan fullgöra sina utfästelser eller att föreningens ställning kommer att fortgående försämraras eller kan stadgarna av annan orsak ej längre anses svara mot de allmänna kraven enligt 11 § första stycket, åligger det styrelsen att till föreningsstämmans avgörande så snart det kan ske föreslå stadgeändring eller annan lämplig åtgärd.

Räkenskaper och årsredovisning

29 § Bestämmelserna i 38 § första och fjärde-sjätte styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas också på understödsföreningar. Vad som sägs där om skyldighet att sända in handlingar till länsstyrelse gäller dock ej. Resultaträkning och balansräkning i årsredovisning och i årsbokslut enligt bokföringslagen (1976:125) skall upprättas enligt bestämmelserna i sistnämnda lag, om annat inte följer av 30 § denna lag eller av föreskrift som har meddelats med stöd av nämnda paragraf. Lag (1980:1108).

30 § Räkenskapsavslutning skall ske för kalenderår.

Har förening flera verksamhetsgrenar, skall intäkter och kostnader redovisas särskilt för varje verksamhetsgren.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får utfärda närmare föreskrifter om understödsförenings löpande bokföring, årsbokslut och årsredovisning samt därvid, om särskilda skäl föreligger, meddela regler som avviker från bokföringslagen (1976:125). Lag (1992:1624).

Revision

31 § Bestämmelserna i 45 §, 46 § 1 och 2 mom. samt 49-51 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening med följande avvikelser, nämligen

1. att styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skall granskas av minst två revisorer,
2. att revisor får utses för tid till och med den ordinarie stämma som skall äga rum under tredje eller, om Finansinspektionen medgett det, fjärde räkenskapsåret efter det han utsetts. Lag (1992:1624).

32 § Är understödsförenings verksamhet av stor omfattning eller föreligger annars särskilda skäl till det, kan Finansinspektionen föreskriva att minst en av revisorerna skall vara auktoriserad revisor eller godkänd revisor.

När revisor eller revisorssuppleant utsetts skall anmälan därom ofördröjligen göras till Finansinspektionen genom styrelsens försorg, om han valts på föreningsstämma, och annars av den som tillsatt honom. Närmare föreskrifter i fråga om sådan anmälan meddelas av inspektionen. Lag (1992:1624).

32 a § Om revisorn vid fullgörandet av sitt uppdrag i understödsföreningen får kännedom om förhållanden som

1. kan utgöra en väsentlig överträdelse av de författningar som reglerar understödsföreningars verksamhet,
2. kan påverka understödsföreningens fortsatta drift negativt, eller
3. kan leda till att revisorn avstyrker att balansräkningen eller resultaträkningen fastställs eller till anmärkning enligt 51 § andra stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, skall revisorn omgående rapportera detta till Finansinspektionen. Lag (1996:754).

Föreningsstämma

33 § Bestämmelserna i 52-60 §§ och 61 § första och andra styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsföreningar. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall iakttagas, att vad där sägs om länsstyrelsen i stället skall avse Finansinspektionen och att hänvisningen i 58 § andra stycket till 48 § skall avse 69 § denna lag.

Finansinspektionen kan medge att förening håller ordinarie föreningsstämma endast vartannat eller vart tredje år och meddelar i sådant fall de föreskrifter som behövs med anledning därav. Lag (1992:1624).

34 § Ärende, som ej angetts i kallelse till stämma och som ej särskilt meddelats medlemmarna enligt föreskrift i stadgarna, få avgöras på stämman endast om ärendet enligt denna lag eller stadgarna skall förekomma på stämman eller omedelbart föranledes av ärende som skall avgöras där. Annat ärende än som avses i 37, 40, 56 eller 63 § får dock avgöras på ordinarie stämma, om tre fjärdelelar av de närvarande samtycker till det.

35 § I stadgarna får bestämmas, att föreningsstämmas befogenhet skall helt eller delvis utövas av särskilt utsedda fullmäktige. Minst hälften av fullmäktige skall utses av föreningens medlemmar eller av organisaion som kan anses företräda medlemmarna.

Fullmäktig skall vara medlem i föreningen och får ej utses för längre tid än tre år. Finansinspektionen kan, om särskilda skäl föreligger, medge att även annan än medlem får vara fullmäktig och att fullmäktig får utses för en tid av fyra år.

Fullmäktigsammanträde skall anses som föreningsstämma. Bestämmelserna i 52, 55-59 §§ och 61 § första och andra styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt 34 § denna lag om medlem äger motsvarande tillämpning på fullmäktig. Fullmäktig får dock ej rösta genom ombud. Lag (1992:1624).

Talan mot styrelseledamot, revisor, föreningsmedlem eller röstberättigad

36 § Bestämmelserna i 63-66 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningaräger motsvarande tillämpning på understödsförening.

Ändring av förenings stadgar

37 § Beslut om ändring av understödsförenings stadgar är giltigt endast om samtliga röstberättigade förenat sig om beslutet eller detta fattats på två på varandra följande föreningsstämmor obh biträts av minst två tredjedelar av de röstande på den sist hållna stämman. Innebär beslutet, att ny grund för medlemskaps upphörande införes, och skall de gälla även dem som är medlemmar i föreningen när frågan avgöres, är beslutet dock giltigt endast om samtliga medlemmar biträtt det eller beslutet fattats på två på varandra följande ordinarie stämmor och biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande på den sist hållna stämman.

Om förening meddelar försäkringar enligt sådan allmän pensionsplan som avses i 4 § lagen (1967:531) om trygghande av pensionsutfästelse m.m., får styrelsen besluta om sådana ändringar av stadgarna som påkallas av ändringar i den för medlemmarna gällande pensionsplanen.

Sådant beslut skall anmälas på den föreningsstämma som hålles närmast efter det att beslutet fattades.

Är för giltighet av beslut om stadgeändring ytterligare villkor bestämt i stadgarna, gäller även det.

Beslut om stadgeändring skall genom styrelsens försorg ofördröjligen underställas Finansinspektionen för godkännande genom anmälan för registrering och får ej verkställas innan registrering skett. Lag (1992:1624).

38 § Stadgeändring som innebär inskränkning av rätt till pension eller sjukhjälp får ej tillämpas på pensions- eller sjukdomsfall som inträffat, innan slutgiltigt föreningsbeslut om ändringen fattades.

Talan mot föreningsstämmas beslut

39 § Bestämmelserna i 69 § 1 mom. första-tredje styckena och 2 mom. lagen(1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening.

Likvidation och upplösning

Inledande av likvikationsförfarande

40 § Föreningsstämma kan besluta att föreningen skall träda i likvidation. I andra fall om som avses i 41, 61 och 64 §§ är beslutet giltigt endast om samtliga röstberättigade förenat sig om det eller beslutet fattats på två på varandra följande stämmor, varav minst en ordinarie, och biträts av minst två tredjedelar av de röstande på den sist hållna stämman. Är för giltighet av sådant beslut ytterligare villkor bestämt i stadgarna, gäller även det.

Beslut om likvidation i andra fall än som avses i 41, 61 och 64 §§ skall underställas Finansinspektionen för godkännande genom anmälan för registrering på sätt som följer av 49 §. Lag (1992:1624).

41 § Understödsförening skall träda i likvidation, när förhållande inträffar, på grund varav föreningen enligt bestämmelse i stadgarna skall upphöra med sin verksamhet.

Nedgår understödsförenings medlemsantal under det minsta antal, som skall gälla för föreningen, skall styrelsen omedelbart anmäla det till Finansinspektionen. Inspektionen prövar om föreningen skall få fortsätta sin verksamhet. Lämnas medgivande härtill föreskriver in-

spektionen de villkor som skall gälla och bestämmer nytt minsta antal medlemmer för föreningen. Beslutar inspektionen att ej medge föreningen att fortsätta verksamheten, skall föreningen träda i likvidation. Lag (1992:1624).

42 § Om understödsförenings skyldighet att träda i likvikiation, när förenings konkurs avslutas med överskott och när hela rörelsen överlåtes, finns bestämmelser i 61 § och 64 §.

43 § Har understödsförening beslutat träda i likvidation eller skall likvidation ske av anledning som anges i 41, 61 eller 64 § skall en eller flera likvidatorer väljas på föreningsstämma för att verkställa likvidationen. I stadgarna kan vara bestämt att dörutöver en eller flera likvidatorer skall tillsättas i annan ordning.

44 § Har sådant förhållande inträffat som påkallar likvidation enligt 41, 61 eller 64 § och har ej inom sex veckor därefter i registret införts uppgift om att föreningen trätt i likvidation, skall rätten på ansökan av styrelseledamot eller medlem eller på anmälan av Finansinspektionen och efter föreningens hörande förklara att föreningen skall träda i likvidation. Rätten skall därvid förelägga föreningen att inom viss tid, ej understigande sex veckor, till rätten inge bevis om registrering att föreningen utsett en eller flera likvidatorer vid påföljd att annars en eller flera likvidatorer förordnas av rätten. Lag (1992:1624).

45 § Saknar understödsförening till registret anmäld behörig styrelse, kan styrelseledamot, föreningsmedlem och borgenär samt annan, vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen, ansöka hos rätten att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Finansinspektionen kan hos rätten göra anmälan om sådant förhållande som nu sagts.

Bestämmelserna i 72 § tredje och fjärde styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på ansökan eller anmälan enligt första stycket. Lag (1992:1624).

46 § Utser understödsförening ej likvidatorer, fastän sådant förhållande inträffat som enligt 41 eller 61 § påkallar likvidation, är de som med vetskap om förhållandet deltar i beslut om att fortsätta föreningens verksamhet eller handlar på dess vägnar solidariskt ansvariga för uppkommande förbindelser.

Likvidator

47 § Bestämmelserna i 76 och 77 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening. Vid tillämpningen av 77 § skall iakttas att vad där sägs om länsstyrelsen i stället skall avse Finansinspektionen. Lag (1992:1624).

48 § Visar likvidator uppenbar motvilja eller försummelse vid fullgörandet av sitt uppdrag, kan rätten på anmälan av Finansinspektionen och efter likvidatorns hörande entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Underrättelse om sådant beslut skall ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering. Lag (1992:1624).

Registrering

49 § Bestämmelserna i 78 och 79 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall dock iakttas att vad som i 78 § sägs om länsstyrelsen i stället skall avse Finansinspektionen och att hänvisningen i 79 § till 9 § skall avse 14 § i denna lag. Lag (1992:1624).

Likvidationsrevisor

50 § Bestämmelserna i 80 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening med undantag av hänvisningen till 47 §.

Bestämmelserna i 32 § denna lag om revisor äger motsvarande tillämpning på likvidationsrevisor.

Styrelsens slutredovisning

51 § Bestämmelserna i 81 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar tillämpas också på understödsförening med undantag av hänvisningen till 38 § andra, tredje och sjunde styckena samt till 39-43 §§.

Bestämmelserna i 30 § denna lag om årsredovisning tillämpas också på slutredovisning. Lag (1980:1108).

Föreningsstämma

52 § Bestämmelserna i 82 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening.

Likvidatorernas förvaltning och redovisning

53 § Bestämmelserna i 83 §, 84 § första stycket första och andra punkterna, andra och tredje styckena samt 85-87, 89 och 90 §3 lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall dock iakttas att hänvisningen i 84 § andra stycket till 73 § skall avse 71 § i denna lag och att, i samband med anmälan enligt 90 §, till Finansinspektionen skall lämnas avskrifter av förvaltningsberättelsen jämte redovisningshandlingarna och revisionsberättelsen. Lag (1992:1624).

54 § Under tid då understödsförening är i likvidation får ej ny medlem antagas eller förskott på framtida förmåner lämnas. Rätt för medlem att vid avgång ur föreningen få ut del av dess tillgångar gäller endast om medlemmen avgått innan likvidationsbeslut fattats av föreningen eller meddelats av domstol.

Under likvidationen får ej de fasta avgifter och uttaxerade belopp utkrävas eller de försäkringsförmåner utges, som förfallit till betalning sedan beslutet om likvidationen fattades av föreningen eller meddelades av domstol. Pensionsbelopp som förfallit till betalning efter denna tidpunkt får dock utbetalas, om pensionsfallet inträffat dessförinnan och utbetalning kan ske utan förfång för borgenär, medlem eller förmånsberättigad.

Har likvidationsbeslut fattats på flera föreningsstämmor gäller vad i första stycket andra punkten och andra stycket sagts beslutet på den sista stämman.

Finansinspektionen kan medge att förenings verksamhet får fortsättas under likvidationen, om det kan antagas främja en ändamålsenlig avveckling av föreningen. Sådant medgivande får förenas med föreskrifter. Lag (1992:1624).

55 § Vid understödsförenings likvidation får överlåtelse av föreningens rörelse eller fördelning av föreningens tillgångar ej ske, förrän den i kallelsen på föreningens okända borgenärer utsatta inställelsedagen är förbi och alla kända skulder betalats. Till sådana skulder räknas försäkringsförmån, som förfallit till betalning innan likvidationsbeslutet fattats av föreningen eller meddelats av domstol, samt sådan obetald andel

i föreningens tillgångar som enligt stadgarna tillkommer medlem, som avgått före beslutet, eller dennes rättsinnehavare. Är skuld till någon del tvistig eller ej förfallen och kan betalning därför eller av annan orsak ej ske, skall medel som fordras för betalningen hållas inne.

Har likvidationsbeslut fattats på flera föreningsstämmor gäller vad i första stycket andra punkten sagts beslutet på den sista stämman.

56 § Om förslag till överlåtelse av föreningens rörelse på annan understödsförening eller på försäkringsbolag kan åstadkommas, skall likvidatorerna utlysa föreningsstämma för behandling av förslaget och på stämman lägga fram anbud som lämnats på rörelsens övertagande. Beslut om överlåtelse är giltigt endast om samtliga röstberättigade förenat sig om beslutet eller detta fattats på två på varandra följande föreningsstämmor och biträts av minst två tredjedelar av de röstande på den sist hållna stämman. Är för giltighet av beslut om överlåtelse ytterligare villkor bestämt i stadgarna, gäller även det.

Är ej annat bestämt i stadgarna, gäller vid överlåtelse av rörelsen att rätt till pension har företrädare framför andra rättigheter till framtida försäkringsförmåner, om pensionsfallet inträffat innan beslutet om likvidation fattades av föreningen eller meddelades av domstol. Har sådant beslut fattats på flera föreningsstämmor gäller vad nu sagts beslutet på den sista stämman.

Beslut om överlåtelse skall av likvidatorerna ofördröjligen anmälas till Finansinspektionen för godkännande. Avskrift av protokoll som förts i ärendet och av de handlingar som lagts fram på föreningsstämma skall fogas vid anmälningshandlingen. Inspektionen skall vid prövningen av beslutet tillse att ej vissa medlemmar eller andra förmånsberättigade otillbörligt gynnas genom beslutet på övriga medlemmars eller förmånsberättigades bekostnad.

Finansinspektionen skall ofördröjligen registrera beslut, varigenom inspektionen godkänner beslut om överlåtelse av förenings rörelse. När registrering skett, skall förening eller bolag som övertager rörelsen anses ha inträtt i den likviderande föreningens rättigheter och skyldigheter. Sistnämnda förenings återstående tillgångar och handlingar skall överlämnas till övertagande förening eller bolag.

Styrelsen i förening eller bolag som övertagit understödsförenings rörelse skall i den ordning som Finansinspektionen finner ändamålsenlig underrätta dem, vars försäkringar eller förmåner omfattas av överlåtelser.

Sker ej överlåtelse av föreningens rörelse, skall stadgarnas bestämmelser om förfarandet med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning tillämpas. Lag (1992:1624).

57 § Har vid understödsförenings likvidation tillgångarna fördelats eller överlämnats till någon som enligt stadgarna är berättigad att övertaga dem, utan att betalning för skuld erlagts eller innehållits, eller förslår ej innehållna medel till att betala skuld, är den som uppburit något till förfång för borgenär skyldig att återbära vad han sålunda fått, om föreningen ej kan fullgöra sina förpliktelser. Pensionsbelopp som utbetalats med tillämpning av 54 eller 61 § skall återbäras, om utbetalningen är till förfång för borgenär, medlem eller annan förmånsberättigad. För brist som kan uppkomma när belopp skall återbäras är likvidatorerna anvariga efter de grunder för skade tåndsskyldighet som anges i 106, 108 och 109 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar.

Anser medlem eller annan förmånsberättigad att han vid fördelning av föreningens tillgångar ej fått vad som belöper på honom, skall han väcka talan mot föreningen inom tre månader efter det slutredovisning framlades på föreningsstämma vid påföljd att han annars förlorar sin talan. I fråga om återbäringsskyldighet och om likvidators ansvarighet äger första stycket motsvarande tillämpning.

Har medlem eller annan förmånsberättigad ej inom fem år efter det slutredovisning framlades på föreningsstämma anmält sig för att lyfta vad han fått vid fördelningen, har han förlorat sin rätt.

Förenklat förfarande

58 § Kan det antagas att understödsförening som trätt i likvidation saknar tillgångar eller att dessa ej förslår till betalning av likvidationskostnaderna, kan rätten på anmälan av likvidatorerna och efter Finansinspektionens hörande förklara att likvidationen skall läggas ned och föreningen anses upplöst. När sådan förklaring meddelats, gäller ej 50-57 §§. Tillgång som enligt vad nu sagts ej skall ingå i likvidation skall efter rättens förordnande tillfalla allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål.

Meddelande om förklaring enligt första stycket skall ofördröjligen genom rättens försorg avsändas för registrering. Lag (1992:1624).

Fortsatt likvidationsförfarande

59 § Bestämmelserna i 92 § första, tredje och fjärde styckena lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall dock iakttagas att hänvisningen till 91 § skall avse 58 § denna lag.

Konkurs m.m.

60 § Bestämmelserna i 93 § och 94 § första stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening.

61 § Är understödsförening ej i likvidation när dess egendom avträdes till konkurs, äger 54 § motsvarande tillämpning tills konkursen avslutats eller föreningen trätt i likvidation enligt andra stycket. Vad där sägs om likvidationsbeslut skall i stället gälla beslutet om egendomsavtråde. Vidare skall iakttagas att utbetalning av pension ej får ske innan konkursen avslutats.

Finns överskott när förenings konkurs avslutas och var föreningen ej i likvidation då dess egendom avträddes till konkurs, skall föreningen träda i likvidation. Vad i 54-56 §§ sägs om likvidationsbeslut skall därvid i stället avse beslutet om egendomsavtråde.

Talan mot likvidator eller likvidationsrevisor

62 § Bestämmelserna i 95 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening.

Överlåtelse av understödsförenings rörelse utan föregående likvidation

63 § Föreslås i annat fall än som avses i 56 § att understödsförenings rörelse eller del därav skall överlätas på annan sådan förening eller på försäkringsbolag, skall anbud som lämnats på övertagandet läggas fram på föreningsstämma. Beslut om överlåtelse är giltigt endast om samtliga röstberättigade förenat sig om beslutet eller beslutet fattats på två på varandra följande stämmor, varav minst en ordinarie, och biträts av minst två tredjedelar av de röstande å den sist hållna stämman. Är för giltighet av beslut om överlåtelse ytterligare villkor bestämt i stadgarna, gäller även det.

Är ej annat bestämt i stadgarna, skall rätt till pension, om pensionsfallet inträffat före beslutet om överlåtelsen, ha företräde framför andra rättigheter till framtida försäkringsförmåner. Ha beslutet fattats på flera föreningsstämmor, gäller vad nu sagts beslutet på den sista stämman.

Beslut om överlåtelse skall genom styrelsens försorg ofördröjligen anmälas till Finansinspektionen för godkännande. Avskrift av protokoll som förts i ärendet och av de handlingar som lagts fram på föreningsstämma skall fogas vid anmälningshandlingen. Inspektionen skall vid prövningen av beslutet tillse att ej vissa medlemmar eller andra för-

månsberättigade otillbörligt gynnas genom beslutet på övriga medlemmars eller förmånsberättigades bekostnad. Lag (1992:1624).

64 § Finansinspektionen skall ofördröjligen registrera beslut, varigenom inspektionen godkänner beslut om överlåtelse av förenings rörelse. När registrering skett, skall den förening eller det bolag som övertager rörelsen anses ha inträtt i den överlåtande föreningens rättigheter och skyldigheter mot medlemmarna och andra förmånsberättigade. Avser överlåtelsen förenings hela rörelse skall föreningen träda i likvidation.

Styrelsen i förening eller bolag som övertagit understödsförenings rörelse skall i den ordning som Finansinspektionen finner ändamålsenlig underrätta dem, vars försäkringar eller förmåner omfattas av överlåtelsen.

Försättes förening i konkurs sedan beslut om överlåtelse godkänts av Finansinspektionen skall, vid tillämpning av bestämmelserna i konkurslagen (1987:672) om återgång av avtal, överlåtelsen anses ha skett dagen för godkännandet. Lag (1992:1624).

Registrering

65 § Bestämmelserna i 100 § första-fjärde och sjätte styckena, 101 och 102 §§ samt 103 § 1 mom. lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understöds förening. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall iakttagas att vad där sägs om länsstyrelsen i stället skall avse försäkrings inspektionen. Vidare gäller att registrering skall vägras, förutom i fall som anges i 100 § tredje stycket, även när förutsättningarna enligt 4 § denna lag för registrering ej är uppfyllda och när medgivande eller godkännande som krävs enligt denna lag ej lämnas. Lag (1974:171).

66 § Mot den som inhämtat kännedom om vad registret beträffande visst förhållande innehåller vid den tidpunkt varom är fråga, kan ändring i samma förhållande med laga verkan åberopas endast om han visas ha ägt vetskap om ändringen.

Tillsyn

67 § Det åligger understödsförenings styrelse att på tid och sätt som Finansinspektionen bestämmer

1. hålla föreningens kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen,
2. för varje räkenskapsår till inspektionen insända avskrift av dels förvaltningsberättelsen jämte resultaträkning och balansräkning, dels revisionsberättelsen med tillhörande handlingar, dels protokoll fört vid föreningsstämma över beslut i fråga om dessa berättelser, dels en redogörelse för föreningen och dess verksamhet,
3. meddela de upplysningar och uppgifter i övrigt rörande föreningen som inspektionen begär. Lag (1992:1624).

68 § Bestämmelserna i 67 § 1 och 3 äger motsvarande tillämpning i fråga om styrelse, ordförande och verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare i aktiebolag, förening eller annan liknande sammanslutning, vars verksamhet uteslutande har till syfte att biträda en eller flera understödsföreningar vid verksamhetens bedrivande.

Föreligger intressegemenskap mellan understödsförening, å ena, samt aktiebolag, förening eller annan liknande sammanslutning, å andra sidan, kan Finansinspektionen, om det är nödvändigt med hänsyn till tillsynsverksamheten, efter regeringens medgivande förelägga styrelse, ordförande och verkställande direktör eller motsvarande befattningshavare i sådan sammanslutning att avge särskild redovisning över intressegemenskap enligt föreskrifter som meddelas av inspektionen. Lag (1992:1624).

69 § Finansinspektionen kan förordna revisor att jämte övriga revisorer för viss understödsförening granska styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Inspektionen kan när som helst återkalla uppdraget.

Revisor som förordnats av Finansinspektionen skall iakttaga de föreskrifter, som inspektionen meddelar. Arvode till revisorn skall betalas av föreningen med belopp som inspektionen bestämmer. Lag (1992:1624).

70 § Finansinspektionen kan kalla till extra föreningsstämma och till styrelsesammanträde. Företrädare för inspektionen får närvara och delta i överläggningarna vid föreningsstämma eller vid sådant styrelsesammanträde som utlysts av inspektionen. Lag (1992:1624).

71 § Finansinspektionen kan meddela de erinringar i fråga om understödsföreningens verksamhet som inspektionen finner påkallade.

Finansinspektionen skall förelägga understödsförening att inom viss tid vidtaga de åtgärder som behövs för rättelse, om

1. avvikelse skett från denna lag eller de för föreningen gällande stadgarna eller de författningar eller föreskrifter i övrigt som gäller för verksamheten,
2. stadgarna ej längre uppfyller de i 11 § första stycket angivna allmänna kraven,
3. de tillgångar, vari försäkringsfond redovisas, ej är tillräckliga för att trygga försäkringsutfästelserna eller
4. annan allvarlig anmärkning kan riktas mot föreningens verksamhet.

Har föreläggande enligt andra stycket ej efterkommits inom bestämd tid och har de anmärkta förhållandet ej heller på annat sätt undanröjts, kan Finansinspektionen hos rätten ansöka om att föreningen skall förklaras skyldig att träda i likvidation. Har sådan ansökan skett, äger bestämmelserna i 72 § tredje stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning.

Styrkes ej innan rätten avgör ärendet att meddelat föreläggande efterkommits, skall rätten förklara, att föreningen skall träda i likvidation, och förordna en eller flera likvidatorer. Lag (1992:1624).

72 § Har understödsförening trätt i likvidation, kan Finansinspektionen förordna likvidator att tillsammans med övriga likvidatorer verkställa likvidationen. Föreningens firma tecknas därvid av denna likvidator i förening med den eller dem som annars är berättigade att teckna firman.

Under förenings likvidation har Finansinspektionen samma befogenheter beträffande likvidatorerna som i fråga om styrelsen.

Finansinspektionen kan förordna likvidationsrevisor att jämte övriga likvidationsrevisor granska likvidatorernas förvaltning och föreningens räkenskaper under likvidation.

Likvidator och likvidationsrevisor som förordnats enligt denna paragraf kan utlysa föreningsstämma. Bestämmelserna i 69 § äger motsvarande tillämpning på sådan likvidator och likvidationsrevisor. Lag (1992:1624).

73 § Understödsförening skall med årliga avgifter bekosta Finansinspektionens verksamhet enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar. Lag (1992:1624).

74 § Finansinspektionen kan vid vite förelägga styrelsen att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag eller andra författningar att

1. till Finansinspektionen sända in behöriga redovisningshandlingar, revisionsberättelser eller andra handlingar enligt 67 § 2 eller försäkringsteknisk utredning enligt 21 § första stycket,
2. hos inspektionen göra behöriga anmälningar för registrering.

Förelägganden enligt första stycket 2 får inte meddelas, om underlåtenhet att göra anmälan medför att föreningsstämman eller styrelsens beslut förfaller eller föreningen blir skyldig att träda i likvidation.

Finansinspektionen kan förena annat föreläggande enligt denna lag än som avses i första stycket med vite.

Har Finansinspektionen förelagt vite skall den mot vilken föreläggandet riktas genast skriftligen underrättas om detta.

Följs inte ett sådant vitesföreläggande som avses i första stycket kan Finansinspektionen döma ut vitet. Lag (1992:1624).

74 a § upphör att gälla genom lag (1982:1153).

Besvär

75 § Beslut i sådant tillståndsärende, på vilket enligt bestämmelser i denna lag 22, 29, 46 eller 76 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skall tillämpas, och sådant beslut av Finansinspektionen som inte meddelats i särskilt fall får överklagas hos regeringen.

Beslut om vägrad registrering enligt 65 § och om åtgärd enligt 71 § får överklagas hos kammarrätten.

Annat beslut av Finansinspektionen enligt denna lag får överklagas hos länsrätten. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten av länsrättens avgörande. Lag (1995:25).

Skadestånd

76 § Bestämmelserna i 106--109 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening. Dessa bestämmelser gäller även för den person som verkställer försäkringsteknisk utredning åt föreningen. Lag (1982:1082).

Straffbestämmelser

77 § Driver understödsförening utan att vara registrerad försäkringsverksamhet som avses i denna lag, dömes den som på föreningens väg-

nar deltar i åtgärd eller beslut som rör verksamheten till böter eller fängelse i högst sex månader.

78 § Bestämmelserna i 110 § 1, 4 och 6 samt 111 och 112 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening. Vid tillämpningen av bestämmelserna skall dock iakttas, att hänvisningarna i 110 och 111 §§ till 10 § skall avse 15 § denna lag och att hänvisningen i 111 § 2 till 68 § skall avse 37 § denna lag. Vidare skall iakttas att vad som sägs om länsstyrelsen i stället skall avse Finansinspektionen. Lag (1992:1624).

79 § Till böter dömes den som

1. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet meddelar oriktig eller vilseledande uppgift i försäkringsteknisk utredning som ingivits till Finansinspektionen, eller i redogörelse eller upplysning, som lämnats till inspektionen enligt 67 § eller 68 § första stycket,
2. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 21 § första stycket, 32 § andra stycket, 41 § andra stycket, 56 § tredje stycket eller 63 § tredje stycket. Lag (1992:1624).

80 § Är gärning som avses i 77-79 §§ belagd med straff i brottsbalken, dömes ej till ansvar enligt denna lag.

Särskilda bestämmelser

81 § Bestämmelserna i 114-116 §3 lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning på understödsförening.

82 § Fordran som på grund av moderskapsförsäkring inestår hos understödsförening får ej utmätas.

Om utmätningsfrihet för kapitalförsäkring, sjukhjälp och pension finns bestämmelser i lagen (1927:77) om försäkringsavtal och i 5 kap. utsökningsbalken. Lag (1981:836).

Övergångsbestämmelser

1987:625

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Understödsförening får använda ordet bank i sin firma om föreningen vid utgången av juni 1987 använde ordet bank i firman.

1992:1624

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. (I kraft den 1 januari 1994, 1993:1646).
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om obligationer och andra skuldförbindelser som utfärdats av kreditaktiebolag före lagens ikraftträdande. De äldre föreskrifterna gäller även i fråga om obligationer och andra skuldförbindelser som efter ikraftträdandet utfärdas av kreditaktiebolag som driver verksamhet enligt punkt 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet eller av sådana kreditmarknadsbolag som vid lagens ikraftträdande hade rätt att driva verksamhet enligt lagen (1963:76) om kreditaktiebolag. Lag (1997:467).

1992:1639

Regeringen föreskriver att lagen (1992:1624) om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar skall träda i kraft den 1 januari 1993 såvitt avser 2, 3, 5--7, 19, 21, 23, 25--27, 30--33, 35, 37, 40, 41, 44, 45, 47--49, 53, 54, 56, 58, 63--65, 67--75, 78 och 79 §§.

1995:25

Denna lag träder i kraft den 1 april 1995. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Sammanställning med hänvisning mellan lagrummen i Försäkringsföreningslagen och UFL

Försäkringsföreningsl agen	UFL
1 kap. 1 § 1 st.	—
1 kap. 1 § 2 st.	—
1 kap. 1 § 3 st.	3 § 1 st.
1 kap. 1 § 4 st.	12 a §
1 kap. 2 §	—
1 kap. 3 §	—
1 kap. 4 § 1 - 2 st	1 §
1 kap. 4 § 3 st.	—
1 kap. 5 §	8 §
1 kap. 6 § 1 st.	7 § 1 st.
1 kap. 6 § 2 st.	—
1 kap. 7 §	—
1 kap. 8 §	2 § 2 st.
1 kap. 9 §	—
1 kap. 10 §	—
1 kap. 11 §	—
1 kap. 12 §	—
1 kap. 13 §	—
1 kap. 14 §	—
2 kap. 1 § 1 st.	5 § 1 - 2 st.
2 kap. 1 § 2 st.	10 §
2 kap. 1 § 3 st.	—
2 kap. 1 § 4 st.	—
2 kap. 2 § 1 st	11 § 2 st.
2 kap. 2 § 2 st.	11 § 3 st.
2 kap. 3 §	—
2 kap. 4 §	—
2 kap. 5 §	—
2 kap. 6 §	4 § (delvis)
2 kap. 7 §	37 § 4 st. (delvis)
2 kap. 8 §	—
2 kap. 9 § 1 st.	9 § 1 st
2 kap. 9 § 2 st.	9 § 2 st. (delvis)
2 kap. 9 § 3 st	—

2 kap. 10 §	—
2 kap. 11 §	—
3 kap. 1 §	16 §
3 kap. 2 §	—
3 kap. 3 §	17 §
3 kap. 4 §	18 §
3 kap. 5 §	19 §
3 kap. 6 §	20 §
3 kap. 7 §	15 §
4 kap. 1 §	—
4 kap. 2 §	23 § (delvis)
4 kap. 3 §	24 – 24 a §§ (delvis)
4 kap. 4 §	11 § punkt 5 och punkt 12 (delvis)
4 kap. 5 §	—
4 kap. 6 §	—
4 kap. 7 §	—
4 kap. 8 §	—
4 kap. 9 §	—
4 kap. 10 §	5 § 3 st. (delvis)
4 kap. 11 §	26 §
4 kap. 12 §	25 §
4 kap. 13 §	—
4 kap. 14 §	—
5 kap. 1 §	27 §
5 kap. 2 §	28 § (delvis)
5 kap. 3 § 1 - 2 st.	21 § 4 st.
5 kap. 3 § 3 st.	—
5 kap. 4 §	33 § (delvis)
5 kap. 5 §	35 § (delvis)
5 kap. 6 §	33 §
5 kap. 7 §	37 § (delvis)
5 kap. 8 §	31 § (delvis)
5 kap. 9 §	31 § (delvis)
5 kap. 10 §	—
5 kap. 11 §	32 § 2 st.
5 kap. 12 §	69 §
5 kap. 13 §	—
5 kap. 14 §	32 a §
6 kap. 1 §	40 § (delvis)
6 kap. 2 §	41 § 2 st.
6 kap. 3 §	46 § (delvis)
6 kap. 4 § 1 st 1 p.	41 §
6 kap. 4 § 1 st. 2 p.	61 § 2 st.

6 kap. 4 § 1 st 3 p.	–
6 kap. 4 § 2 st.	71 § 4 st.
6 kap. 4 § 3 st.	44 § (delvis) och 45 § 1 st. (delvis)
6 kap. 5 §	45 § 2 st.
6 kap. 6 §	–
6 kap. 7 §	43 – 44 §§, 47 § och 71 § 3 st.
6 kap. 8 §	72 § 1 st.
6 kap. 9 § 1 st.	53 § (delvis)
6 kap. 9 § 2 st.	–
6 kap. 10 §	52 §
6 kap. 11 §	51 §
6 kap. 12 §	53 §
6 kap. 13 §	53 § (delvis)
6 kap. 14 §	53 § (delvis)
6 kap. 15 §	54 § och 61 § 1 st.
6 kap. 16 §	55 § (delvis)
6 kap. 17 §	57 § 1 st.
6 kap. 18 §	57 § (delvis) och 58 §
6 kap. 19 §	53 § (delvis)
6 kap. 20 §	53 § (delvis)
6 kap. 21 §	59 §
6 kap. 22 §	–
6 kap. 23 §	60 § (delvis)
6 kap. 24 §	60 § (delvis)
6 kap. 25 §	–
6 kap. 26 §	–
6 kap. 27 §	–
6 kap. 28 §	56 § (delvis)
6 kap. 29 §	–
6 kap. 30 §	56 § 6 st.
7 kap. 1 §	–
7 kap. 2 §	–
7 kap. 3 §	–
7 kap. 4 §	–
7 kap. 5 §	–
7 kap. 6 §	–
7 kap. 7 §	–
7 kap. 8 §	–
7 kap. 9 §	–
7 kap. 10 §	–
7 kap. 11 §	63 och 64 §§
8 kap. 1 §	76 § (delvis)
8 kap. 2 §	76 § (delvis)

8 kap. 3 §	76 § (delvis)
8 kap. 4 §	76 § (delvis)
8 kap. 5 §	76 § (delvis)
8 kap. 6 §	36 § (delvis)
9 kap. 1 § 1 st.	12 § (delvis)
9 kap. 1 § 2 st.	—
9 kap. 2 §	—
9 kap. 3 §	27 §
10 kap. 1 §	—
10 kap. 2 § 1 st.	—
10 kap. 2 § 2 st.	67 § p. 3
10 kap. 2 § 3 st.	—
10 kap. 2 § 4 st.	—
10 kap. 3 §	67 § p 1
10 kap. 4 §	53 § (delvis)
10 kap. 5 §	70 § första meningen
10 kap. 6 §	70 § andra meningen
10 kap. 7 §	68 § (delvis)
10 kap. 8 §	71 §
10 kap. 9 §	—
10 kap. 10 §	—
10 kap. 11 §	—
10 kap. 12 §	—
10 kap. 13 §	—
10 kap. 14 §	77 §
10 kap. 15 §	74 § (delvis)
10 kap. 16 §	75 § (delvis)
10 kap. 17 §	—
10 kap. 18 §	72 § 2 st.
10 kap. 19 §	73 §
11 kap. 1 §	3 § 2 st. första meningen
11 kap. 2 §	—
11 kap. 3 §	—
11 kap. 4 §	65 § (delvis)
11 kap. 5 §	65 § (delvis)
11 kap. 6 §	75 § (delvis)

Referenser

Litteratur

Frostell, Hans och Gabrielsson, Edmund, Kommentar till försäkringsrörelselagen m.m., Stockholm 1996

Mallmén, Anders, Lagen om ekonomiska föreningar, 2 uppl. Stockholm 1995

Wenner, Brita och Gabrielsson, Edmund, Den nya lagen om understödsföreningar, Stockholm 1974

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

SOU 1970:23 Förslag till ny lag om understödsföreningar

SOU 1990:101 Försäkringsföreningar

SOU 1995:87 Försäkringsrörelse i förändring

Propositioner

Prop. 1972:69 om understödsföreningar

Prop. 1992/93:257 om ändrad lagstiftning för försäkringsverksamhet med anledning av EES-avtalet

Prop. 1994/95:184 Genomförande av EG:s tredje skade- respektive livförsäkringsdirektiv

Prop. 1995/96:10 Års- och koncernredovisning

Statens offentliga utredningar 1998

Kronologisk förteckning

1. Omstruktureringar och beskattning. Fi.
2. Tänder hela livet
– nytt ersättningssystem för vuxentandvård. S.
3. Välfärdens genusansikte. A.
4. Män passar alltid? Nivå- och organisationsspecifika processer med exempel från handeln. A.
5. Vårt liv som kön. Kärlek, ekonomiska resurser och maktdiskurser. A.
6. Ty makten är din ... Myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige. A.
7. Översyn av rörelse- och tillsynsregler för kollektiva försäkringar. Fi
8. Alkoholreklam. Marknadsföring av alkoholdrycker och Systembolagets produkturval. S.
9. Integritet – Effektivitet – Skattebrott. Fi.
10. Campus för konst. U.
11. Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden. U.
12. Självdeklaration och kontrolluppgifter
– förenklade förfaranden. Fi.
13. Säkrare kemikaliehantering. Fö
14. E-pengar – näringsrättsliga frågor. Fi.
15. Gröna nyckeltal – Indikatorer för ett ekologiskt hållbart samhälle. M.
16. När åsikter blir handling. En kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder. S.
17. Samordning av digital marksänd TV. Ku.
18. En gräns – en myndighet? Fi.
19. IT och regional utveckling.
120 exempel från Sveriges län. K.
20. IT-kommisionens hearing om infrastrukturen för digitala medier. Andrakammaralen, Riksdagen 1997-10-24. K.
21. Problem med inbäddade system inför 2000-skiftet.
Hearing anordnad av IT kommissionen i samverkan med Industriförbundet och Statskontoret 1997-11-14. K.
22. Försäkringsgaranti.
Ett garantisystem för försäkringsersättningar. Fi.
23. Staten och exportfinansieringen. N.
24. Fiskerieradministrationen i ett EU-perspektiv.
Översyn av fiskerieradministrationen m.m. Jo.
25. Tre städer. En storstadspolitik för hela landet.
+ 4 st bilagor. S.
26. Från hembränt till Mariakliniken.
– fakta om ungdomar och svartsprit. S.
27. Nya ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag. Fi.
28. Läkemedel i vård och handel. Om en säker, flexibel och samordnad läkemedelsförsörjning. S.
29. 1976 års lag om immunitet och privilegier i vissa fall – en översyn. UD.
30. Utlandsstyrkan. Fö.
31. Det gäller livet. Stöd och vård till barn och ungdomar med psykiska problem. + Bilaga. S.
32. Rättssäkerhet, vårdbehov och samhällsskydd vid psykiatrisk tvångsvård. S.
33. Historia, ekonomi och forskning.
Fem rapporter om idrott. In.
34. Företagare med restarbetsförmåga. S.
35. Förordningar till miljöbalken. + Bilagor. M.
36. Identifiering och identitet i digitala miljöer
– Referat från en hearing den 12 november 1997. IT-kommissionens rapport 4/98. K.
37. Den framtida arbetsskadeförsäkringen. S.
38. Vad får vi för pengarna? – Resultatstyrning av statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området. S.
39. Det finsk-svenska gränsälvsamarbetet. M.
40. BROTTSOFFER.
Vad har gjorts? Vad bör göras? Ju.
41. Läkemedelsinformation för alla. S.
42. Försvarsmaktsgemensam utbildning för framtida krav. Fö.
43. Hur skall Sverige må bättre?
– första steget mot nationella folkhälsomål. S.
44. En samlad vapenlagstiftning. Ju.
45. Sotning i framtiden. Fö.
46. Om buggning och andra hemliga tvångsmedel. Ju.
47. Bulvaner och annat. Ju.
48. Kontrollerad och ifrågasatt?
– intervjuer med personer med funktionshinder. S.
49. Konsekvenser av att taxiförsäljningen avvecklas inom EU. K.
50. De 39 stegen. Läkemedelsutredningar under 1900-talet och annat underlagsmaterial till Läkemedel i vård och handel, SOU 1998:28. S.
51. Vuxenutbildning och livslångt lärande.
Situationen inför och under första året med kunskapslyftet. U.
52. Utstationering av arbetstagare. A.
53. Ta vara på möjligheterna i Östersjöregionen. N.
54. Hur offensiv IT-användning kan skapa tillväxt för mindre företag. Ett rådslag anordnat av IT-kommissionen på uppdrag av Kommunikationsdepartementet, Närings- och handelsdepartementet och Industriförbundet.
Rotundan, Rosenbad 1997-11-18. K.
55. Demokratins räckvidd. Dokumentation från ett seminarium. Demokratiutredningens skriftserie. SB.

Statens offentliga utredningar 1998

Kronologisk förteckning

- 56. Avdrag för ökade levnadskostnader vid tjänsteresa och tillfälligt arbete. Fi
 - 57. DUKOM Distanutbildningskommittén.
Utvärdering av distansutbildningsprojekt med IT-stöd. U.
 - 58. IT och nationalstaten. Fyra framtidsscenarier.
IT-kommissionens rapport 6/98. K.
 - 59. Räddningstjänsten i Sverige
– Rädda och Skydda. Fö.
 - 60. Kring Hallandsåsen. M.
 - 61. Livsmedelstillsyn i Sverige. Jo.
 - 62. Kampanj med kunskaper och känslor. Om kärnavfallsomröstningen i Malå kommun 1997. M.
 - 63. En god affär i Motala. Journalisternas avslöjanden och läsasarnas etik. Demokratiutredningens skriftserie. SB.
 - 64. Bättre och mer tillgänglig information.
Småföretagsdelegationens rapport 2. N.
 - 65. Nya tider, nya förutsättningar...
IT-kommissionens rapport 8/98. K.
 - 66. FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan. U.
 - 67. Socialavgiftslagen. S.
 - 68. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 1998. M.
 - 69. Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg. U.
 - 70. Skolan, IT och det livslånga lärandet.
Hearing anordnad av Utbildningsdepartementet och IT-kommissionen, Rosenbad 1997-12-04,
IT-kommissionens rapport 7/98. K.
 - 71. Den kommunala revisionen - ett demokratiskt kontrollinstrument. In.
 - 72. Kommunala finansförbund. Fi.
 - 73. Organisationer Mångfald Integration – Ett framtida system för statsbidrag till invandrarnas riksorganisationer m.fl. In.
 - 74. Styrningen av polisen. Ju.
 - 75. Djurförsök. Jo.
 - 76. Idrott och motion för livet. Statens stöd till idrottsrörelsen och friluftslivets organisationer. In.
 - 77. Kompetens i småföretag. Småföretagsdelegationens rapport 3. N.
 - 78. Regelförenkling för framtiden. Småföretagsdelegationens rapport 4. N.
 - 79. IT och regional utveckling.
erfarenheter från tre hearingar under mars 1998.
IT-kommissionens rapport 9/98. K.
 - 80. Bostadsrättsregister. Ju.
 - 81. Användningen av vissa statsflygplan, m.m. SB.
 - 82. Försäkringsföreningar – ett reformerat regelsystem
Fi.
 - 83. På distans utbildning, undervisning och lärande.
Kostnadseffektiv distansutbildning. U.
 - 84. Flexibel utbildning på distans. U.
-

Statens offentliga utredningar 1998

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Demokratis räckvidd. Dokumentation från ett seminarium. Demokratiutredningens skriftserie. [55]
En god affär i Motala. Journalisternas avslöjanden och läsarnas etik. Demokratiutredningens skriftserie. [63]
Användningen av vissa statsflygplan, m.m. [81]

Justitiedepartementet

BROTTSOFFER.

Vad har gjorts? Vad bör göras? [40]
En samlad vapenlagstiftning. [44]
Om buggning och andra hemliga tvångsmedel. [46]
Bulvaner och annat. [47]
Styrningen av polisen. [74]
Bostadsrättsregister. [80]

Utrikesdepartementet

1976 års lag om immunitet och privilegier i vissa fall – en översyn. [29]

Försvarsdepartementet

Säkrare kemikaliehantering. [13]
Utländsstyrkan. [30]
Försvarsmaktsgemensam utbildning för framtida krav. [42]
Sotning i framtiden. [45]
Räddningstjänsten i Sverige
– Rädda och Skydda. [59]

Socialdepartementet

Tänder hela livet
– nytt ersättningssystem för vuxentandvård. [2]
Alkoholreklam. Marknadsföring av alkoholdrycker och Systembolagets produkturval. [8]
När åsikter blir handling. En kunskapsöversikt om bemötande av personer med funktionshinder. [16]
Tre städer. En storstadspolitik för hela landet.
+ 4 st bilagor. [25]
Från hembränt till Mariakliniken.
– fakta om ungdomar och svartsprit. [26]
Läkemedel i vård och handel. Om en säker, flexibel och samordnad läkemedelsförsörjning. [28]
Det gäller livet. Stöd och vård till barn och ungdomar med psykiska problem. + Bilaga. [31]
Rättssäkerhet, vårdbehov och samhällsskydd vid psykiatrisk tvångsvård. [32]
Företagare med restarbetsförmåga. [34]
Den framtida arbetsskadeförsäkringen. [37]
Vad får vi för pengarna? – Resultatstyrning av statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området. [38]

Läkemedelsinformation för alla. [41]

Hur skall Sverige må bättre?

– första steget mot nationella folkhälsomål. [43]

Kontrollerad och ifrågasatt?

– intervjuer med personer med funktionshinder. [48]

De 39 stegen. Läkemedelsutredningar under 1900-talet och annat underlagsmaterial till

Läkemedel i vård och handel, SOU 1998:28. [50]

Socialavgiftslagen. [67]

Kommunikationsdepartementet

IT och regional utveckling.

120 exempel från Sveriges län. [19]

IT-kommissionens hearing om infrastrukturen

för digitala medier. Andrakammarsalen,

Riksdagen 1997-10-24. [20]

Problem med inbäddade system inför 2000-skiftet.

Hearing anordnad av IT kommissionen i

samverkan med Industriförbundet och Statskontoret 1997-11-14. [21]

Identifiering och identitet i digitala miljöer.

– Referat från en hearing den 12 november 1997.

IT-kommissionens rapport 4/98. [36]

Konsekvenser av att taxeförsäljningen avvecklas inom EU. [49]

Hur offensiv IT-användning kan skapa tillväxt

för mindre företag. Ett rådslag anordnat av

IT-kommissionen på uppdrag av Kommunikationsdepartementet, Närings- och handelsdepartementet

och Industriförbundet. Rotundan, Rosenbad 1997-11-18.

[54]

IT och nationalstaten. Fyra framtidsscenarier.

IT-kommissionens rapport 6/98. [58]

Nya tider, nya förutsättningar...

IT-kommissionens rapport 8/98. [65]

Skolan, IT och det livslånga lärandet.

Hearing anordnad av Utbildningsdepartementet och

IT-kommissionen, Rosenbad 1997-12-04,

IT-kommissionens rapport 7/98. K. [70]

IT och regional utveckling.

erfarenheter från tre hearingar under mars 1998.

IT-kommissionens rapport 9/98. [80]

Statens offentliga utredningar 1998

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

Omstruktureringar och beskattning. [1]
Översyn av rörelse- och tillsynsregler för kollektiva försäkringar. [7]
Integritet – Effektivitet – Skattebrott. [9]
Självdeklaration och kontrolluppgifter – förenklade förfaranden. [12]
E-pengar – näringsrättsliga frågor. [14]
En gräns – en myndighet? [18]
Försäkringsgaranti.
Ett garantisystem för försäkringsersättningar. [22]
Nya ledningsregler för bankaktiebolag och försäkringsbolag. [27]
Avdrag för ökade levnadskostnader vid tjänsteresa och tillfälligt arbete. [56]
Kommunala finansförbund. [72]
Försäkringsföreningar – ett reformerat regelsystem [82]

Utbildningsdepartementet

Campus för konst [10]
Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden. [11]
Vuxenutbildning och livslångt lärande.
Situationen inför och under första året med kunskapslyftet. [51]
DUKOM Distansutbildningskommittén.
Utvärdering av distansutbildningsprojekt med IT-stöd. [57]
FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan. [66]
Lämplighetsprövning av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnomsorg. [69]
På distans utbildning, undervisning och lärande.
Kostnadseffektiv distansutbildning. [83]
Flexibel utbildning på distans. [84]

Jordbruksdepartementet

Fiskeriadministrationen i ett EU-perspektiv.
Översyn av fiskeriadministrationen m.m. [24]
Livsmedelstillsyn i Sverige. [61]
Djurförsök. [75]

Arbetsmarknadsdepartementet

Välfärdens genusansikte. [3]
Män passar alltid? Nivå- och organisationsspecifika processer med exempel från handeln. [4]
Vårt liv som kön. Kärlek, ekonomiska resurser och maktdiskurser. [5]
Ty makten är din ... Myten om det rationella arbetslivet och det jämställda Sverige. [6]

Utstationering av arbetstagare. [52]

Kulturdepartementet

Samordning av digital marksänd TV. [17]

Närings- och handelsdepartementet

Staten och exportfinansieringen. [23]
Ta vara på möjligheterna i Östersjöregionen. [53]
Bättre och mer tillgänglig information.
Småföretagsdelegationens rapport 2. [64]
Kompetens i småföretag.
Småföretagsdelegationens rapport 3. [77]
Regelförenkling för framtiden.
Småföretagsdelegationens rapport 4. [78]

Inrikesdepartementet

Historia, ekonomi och forskning.
Fem rapporter om idrott. [33]
Den kommunala revisionen - ett demokratiskt kontrollinstrument. [71]
Organisationer Mångfald Integration – Ett framtida system för statsbidrag till invandrarnas riksorganisationer m.fl. [73]
Idrott och motion för livet. Statens stöd till idrottsrörelsen och friluftslivets organisationer. [76]

Miljödepartementet

Gröna nyckeltal – Indikatorer för ett ekologiskt hållbart samhälle. [15]
Förordningar till miljöbalken. + Bilagor. [35]
Det finsk-svenska gränsälvsarbetet. [39]
Kring Hallandsåsen. [60]
Kampanj med kunskaper och känslor. Om kärnavfallsomröstningen i Malå kommun 1997. [62]
Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 1998. [68]

FRITZES
OFFENTLIGA
PUBLIKATIONER

POSTADRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-690 91 91. TELEFON: 08-690 91 90
E-POST: fritzes.order@liber.se
FRITZES INTERNETBOKHANDEL: www.fritzes.se